

大般若波罗蜜多经

(六百卷：第三百八十一卷至第三百九十卷)

唐三藏法师玄奘奉 诏译

南無本師釋迦牟尼佛

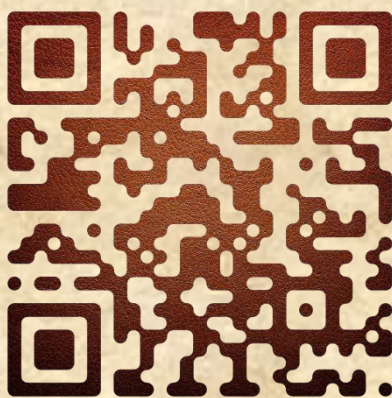
说明

本简体注音版《大般若波罗蜜多经》电子书，根据《乾隆大藏经》大乘般若部，第 0001 部，唐三藏法师玄奘奉诏译《大般若波罗蜜多经》原藏影印本校正注音，句读及注音仅供参考。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇二〇年四月

扫码关注仁慧草堂微信公众号

目录

起诵仪	- 1 -
香赞	- 1 -
净口业真言	- 1 -
净三业真言	- 1 -
安土地真言	- 1 -
普供养真言	- 2 -
开经偈	- 2 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十一	- 3 -
初分诸功德相品第六十八之三	- 3 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十二	- 29 -
初分诸功德相品第六十八之四	- 29 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十三	- 57 -
初分诸功德相品第六十八之五	- 57 -
初分诸法平等品第六十九之一	- 81 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十四	- 87 -
初分诸法平等品第六十九之二	- 87 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十五	- 114 -
初分诸法平等品第六十九之三	- 114 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十六	- 142 -
初分诸法平等品第六十九之四	- 142 -
初分不可动品第七十之一	- 157 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十七	- 167 -
初分不可动品第七十之二	- 167 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十八	- 194 -
初分不可动品第七十之三	- 194 -
大般若波罗蜜多经卷第三百八十九	- 222 -
初分不可动品第七十之四	- 222 -
大般若波罗蜜多经卷第三百九十	- 252 -
初分不可动品第七十之五	- 252 -
初分成熟有情品第七十一之一	- 275 -

补阙真言 ..... - 279 -

回向偈 ..... - 279 -

●起诵仪

xiāngzàn

香赞

(一遍)

lú xiāngzhà ruò fǎ jiè méngxūn zhū fó hǎi huì xī yáowén suí chù jié
炉香乍爇.法界蒙薰.诸佛海会悉遥闻.随处结

xiángyún chéng yì fāng yīn zhū fó xiànuánshēn
祥云.诚意方殷.诸佛现全身.

ná mó xiāngyún gài pú sà mó hē sà
南無香云盖菩萨摩诃萨 (合掌三称)

jìngkǒu yè zhēnyán

净口业真言

(三遍)

ōng xiū lì xiū lì mó hē xiū lì xiū xiū lì sà pó hē
唵.修唎修唎.摩诃修唎.修修唎.萨婆诃.

jìngsān yè zhēnyán

净三业真言

(三遍)

ōng suō wǎ pó wǎ shú tuó suō wǎ dá mó suō wǎ pó wǎ shú dù hàn
唵.娑嚩.婆嚩秫驮.娑嚩达摩娑嚩.婆嚩秫度憾

ān tǔ dì zhēnyán

安土地真言

(三遍)

ná mó sān mǎnduō mǔ tuó nán ōng dù lū dù lū dì wěi suō pó hē
南無三满哆.母驮喃.唵度噜度噜.地尾.娑婆诃

pǔ gòngyǎngzhēnyán
普 供 养 真 言

(三遍)

ōng yé yé nǎng sān pó wǎ wà zǐ là hòng
唵.誝誝曩.三婆嚩.鞞日啰斛.

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南 無 本 师 释 迦 牟 尼 佛 (合掌三称)

kāi jīng jì
开 经 偈

(一遍)

wú shàng shēn shēn wēi miào fǎ   bǎi qiān wàn jié nán zāo yù
无 上 甚 深 微 妙 法   百 千 万 劫 难 遭 遇
wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí   yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我 今 见 闻 得 受 持   愿 解 如 来 真 实 义

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí yī
大般若波罗蜜多经卷第三百八十一

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn zhū gōng dé xiàng pǐn dì liù shí bā zhī sān
初分诸功德相品第六十八之三

shàn xiàn yún hé míng wéi sì wú suǒ wèi shàn xiàn yī qiè
“善现，云何名为四无所畏？善现，一切
rú lái yīng zhèng děng jué zì chēng wǒ shì zhèng děng jué zhě shè
如来、应、正等觉，自称我是正等觉者，设
yǒu shā mén ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān yī fǎ
有沙门、若婆罗门、若天魔梵、若余世间，依法
lì nán huò lìng yì niàn fó yú shì fǎ fēi zhèng děng jué wǒ yú bǐ
立难或令忆念：‘佛于是法非正等觉。’我于彼
nán zhèng jiàn wú yuán yǐ yú bǐ nán zhèng jiàn wú yuán dé ān wěn zhù
难正见无缘，以于彼难正见无缘，得安隐住
wú bù wú wèi zì chēng wǒ chǔ dà xiān zūn wèi yú dà zhòng zhōng zhèng
无怖无畏，自称我处大仙尊位，于大众中正
shī zǐ hǒu zhuàn dà fàn lún yī qiè shā mén ruò pó luó mén ruò tiān
师子吼转大梵轮，一切沙门、若婆罗门、若天
mó fàn ruò yú shì jiān jué dìng wú néng rú fǎ zhuàn zhě shì wéi dì
魔梵、若余世间，决定无能如法转者，是为第
yī yī qiè rú lái yīng zhèng děng jué zì chēng wǒ yǐ yǒng jìn
一。一切如来、应、正等觉，自称我已永尽
zhū lòu shè yǒu shā mén ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú shì
诸漏，设有沙门、若婆罗门、若天魔梵、若余世
jiān yī fǎ lì nán huò lìng yì niàn fó yú shì lòu wèi dé yǒng jìn
间，依法立难或令忆念：‘佛于是漏未得永尽。’
wǒ yú bǐ nán zhèng jiàn wú yuán yǐ yú bǐ nán zhèng jiàn wú yuán dé
我于彼难正见无缘，以于彼难正见无缘，得
ān wěn zhù wú bù wú wèi zì chēng wǒ chǔ dà xiān zūn wèi yú dà zhòng
安隐住无怖无畏，自称我处大仙尊位，于大众
zhōng zhèng shī zǐ hǒu zhuàn dà fàn lún yī qiè shā mén ruò pó luó mén
中正师子吼转大梵轮，一切沙门、若婆罗门、

ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān jué dìng wú néng rú fǎ zhuàn zhě shì
若天魔梵、若余世间，决定无能如法转者，是
wéi dì èr yī qiè rú lái yīng zhèngděng jué zì chēng wǒ wèi zhū
为第二。一切如来、应、正等觉，自称我为诸
dì zǐ zhòng shuō néng zhàng fǎ rǎn bì wéi zhàng shè yǒu shā mén ruò
弟子众，说能障法染必为障，设有沙门、若
pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān yī fǎ lì nànhuò lìng yì
婆罗门、若天魔梵、若余世间，依法立难或令忆
niàn yǒu rǎn cǐ fǎ bù néng wéi zhàng wǒ yú bǐ nànzhenɡjiàn wú
念：‘有染此法不能为障。’我于彼难正见无
yuán yǐ yú bǐ nànzhenɡjiàn wú yuán dé ān wěnzhù wú bù wú wèi
缘，以于彼难正见无缘，得安隐住无怖无畏，
zì chēng wǒ chǔ dà xiānzūn wèi yú dà zhòng zhōngzhèng shī zǐ hǒuzhuàn
自称我处大仙尊位，于大众中正师子吼转
dà fàn lún yī qiè shā mén ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn ruò yú
大梵轮，一切沙门、若婆罗门、若天魔梵、若余
shì jiān jué dìng wú néng rú fǎ zhuàn zhě shì wéi dì sān yī qiè rú
世间，决定无能如法转者，是为第三。一切如
lái yīng zhèngděng jué zì chēng wǒ wèi zhū dì zǐ zhòng shuō chū lí
来、应、正等觉，自称我为诸弟子众说出离
dào zhū shèng xiū xí jué dìng chū lí jué dìng tōng dá zhèng jìn zhòng
道，诸圣修习决定出离、决定通达、正尽众
kǔ zuò kǔ biān jì shè yǒu shā mén ruò pó luó mén ruò tiān mó fàn
苦、作苦边际，设有沙门、若婆罗门、若天魔梵、
ruò yú shì jiān yī fǎ lì nànhuò lìng yì niàn yǒu xiū cǐ dào fēi zhèng
若余世间，依法立难或令忆念：‘有修此道非正
chū lí fēi zhèng tōng dá fēi zhèng jìn kǔ fēi zuò kǔ biān wǒ
出离、非正通达、非正尽苦、非作苦边。’我
yú bǐ nànzhenɡjiàn wú yuán yǐ yú bǐ nànzhenɡjiàn wú yuán dé ān
于彼难正见无缘，以于彼难正见无缘，得安
wěnzhù wú bù wú wèi zì chēng wǒ chǔ dà xiānzūn wèi yú dà zhòng
隐住无怖无畏，自称我处大仙尊位，于大众
zhōngzhèng shī zǐ hǒuzhuàn dà fàn lún yī qiè shā mén ruò pó luó mén
中正师子吼转大梵轮，一切沙门、若婆罗门、
ruò tiān mó fàn ruò yú shì jiān jué dìng wú néng rú fǎ zhuàn zhě shì
若天魔梵、若余世间，决定无能如法转者，是
wéi dì sì shànxiàn shì míng sì wú suǒ wèi
为第四。善现，是名四无所畏。

shànxiàn yún hé míngwéi sì wú ài jiě shànxiàn yì wú
“善现，云何名为四无碍解？善现，义无
ài jiě fǎ wú ài jiě cí wú ài jiě biàn wú ài jiě shànxiàn
碍解、法无碍解、词无碍解、辩无碍解。善现，
shì míng sì wú ài jiě
是名四无碍解。

shànxiàn yún hé yì wú ài jiě wèiyuán yì wú ài zhì
“善现，云何义无碍解？谓缘义无碍智。

shànxiàn yún hé fǎ wú ài jiě wèiyuán fǎ wú ài zhì
“善现，云何法无碍解？谓缘法无碍智。

shànxiàn yún hé cí wú ài jiě wèiyuán cí wú ài zhì
“善现，云何词无碍解？谓缘词无碍智。

shànxiàn yún hé biàn wú ài jiě wèiyuán biàn wú ài zhì
“善现，云何辩无碍解？谓缘辩无碍智。

shànxiàn yún hé míngwéi shí bā fó bú gòng fǎ shànxiàn
“善现，云何名为十八佛不共法？善现，
yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué zhōng wú wù shī shì wéi dì yī fó
一切如来、应、正等觉终无误差，是为第一佛
bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué wú cù bào yīn shì
不共法。一切如来、应、正等觉无卒暴音，是
wéi dì èr fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué wú wàng
为第二佛不共法。一切如来、应、正等觉无忘
shī niàn shì wéi dì sān fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèng
失念，是为第三佛不共法。一切如来、应、正
děngjué wú bú dìng xīn shì wéi dì sì fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái
等觉无不定心，是为第四佛不共法。一切如来、
yīng zhèngděngjué wú zhǒngzhǒngxiǎng shì wéi dì wǔ fó bú gòng fǎ
应、正等觉无种种想，是为第五佛不共法。
yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué wú bù zé shě shì wéi dì liù fó
一切如来、应、正等觉无不择舍，是为第六佛
bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué zhì yù wú tuì shì
不共法。一切如来、应、正等觉志欲无退，是
wéi dì qī fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué jīng jìn
为第七佛不共法。一切如来、应、正等觉精进
wú tuì shì wéi dì bā fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèng
无退，是为第八佛不共法。一切如来、应、正
děngjué yì niàn wú tuì shì wéi dì jiǔ fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái
等觉忆念无退，是为第九佛不共法。一切如来、

yīng zhèngděngjué bō rě wú tuì shì wéi dì shí fó bú gòng fǎ yī
应、正等觉般若无退，是为第十佛不共法。一
qiè rú lái yīng zhèngděngjué jiě tuō wú tuì shì dì shí yī fó bú
切如来、应、正等觉解脱无退，是第十一佛不
gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué jiě tuō zhì jiàn wú tuì
共法。一切如来、应、正等觉解脱智见无退，
shì dì shí èr fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué ruò
是第十二佛不共法。一切如来、应、正等觉若
zhì ruò jiàn yú guò qù shì wú zhuó wú ài shì dì shí sān fó bú gòng fǎ
智若见，于过去世无著无碍，是第十三佛不共法。
yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué ruò zhì ruò jiàn yú xiàn zài shì wú
一切如来、应、正等觉若智若见，于现在世无
zhuó wú ài shì dì shí sì fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèng
著无碍，是第十四佛不共法。一切如来、应、正
děngjué ruò zhì ruò jiàn yú wèi lái shì wú zhuó wú ài shì dì shí wǔ fó
等觉若智若见，于未来世无著无碍，是第十五佛
bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué yī qiè shēn yè zhì
不共法。一切如来、应、正等觉一切身业，智
wéiqiándǎo suí zhì ér zhuǎn shì dì shí liù fó bú gòng fǎ yī qiè rú
为前导随智而转，是第十六佛不共法。一切如
lái yīng zhèngděngjué yī qiè yǔ yè zhì wéiqiándǎo suí zhì ér zhuǎn
来、应、正等觉一切语业，智为前导随智而转，
shì dì shí qī fó bú gòng fǎ yī qiè rú lái yīng zhèngděngjué yī
是第十七佛不共法。一切如来、应、正等觉一
qiè yì yè zhì wéiqiándǎo suí zhì ér zhuǎn shì dì shí bā fó bú gòng
切意业，智为前导随智而转，是第十八佛不共
fǎ shànxiàn shì míng shí bā fó bú gòng fǎ
法。善现，是名十八佛不共法。

shànxiàn yún hé rú lái yīng zhèngděngjué sān shí èr dà
“善现，云何如来、应、正等觉三十二大
shì xiàng shànxiàn shì zūn zú xià yǒupíngmǎnxiàng miào shàn ān zhù
士相？善现，世尊足下有平满相，妙善安住
yóu rú lián dǐ dì suī gāo xià suí zú suǒ dǎo jiē xī tǎn rán wú bù děng
犹如奩底，地虽高下，随足所蹈皆悉坦然无不等
chù shì wéi dì yī shì zūn zú xià qiān fú lún wén wǎng gǔ zhòngxiàng
触，是为第一。世尊足下千辐轮文，辘轳毂众相
wú bù yuán mǎn shì wéi dì èr shì zūn shǒu zú jiē xī róuruǎn rú
无不圆满，是为第二。世尊手足皆悉柔软，如

dǔ luó mián shèng guò yī qiè shì wéi dì sān shì zūn shǒu zú yī yī zhǐ
睹罗绵胜过一切，是为第三。世尊手足一一指
jiān yóu rú yàn wáng xián yǒu mán wǎng jīn sè jiāo luò wén tóng qǐ huà
间，犹如雁王咸有鞞网，金色交络文同绮画，
shì wéi dì sì shì zūn shǒu zú suǒ yǒu zhū zhǐ yuán mǎn qiàn cháng shèn
是为第四。世尊手足所有诸指，圆满纤长甚
kě ài lè shì wéi dì wǔ shì zūn zú gēng uǎng cháng yuán mǎn yǔ
可爱乐，是为第五。世尊足跟广长圆满，与
fū xiāng chèn shèng yú yǒu qíng shì wéi dì liù shì zūn zú fū xiū gāo
趺相称胜余有情，是为第六。世尊足趺修高
chōng mǎn róu ruǎn miào hǎo yǔ gēn xiāng chèn shì wéi dì qī shì zūn
充满，柔软妙好与跟相称，是为第七。世尊
shuāng shuān jiàn cì xiān yuán rú yī ní yē xiān lù wáng shuān shì wéi
双腩渐次纤圆，如鞞泥耶仙鹿王腩，是为
dì bā shì zūn shuāng bì xiū zhí chōng yuán rú xiàng wáng bí píng lì
第八。世尊双臂修直臃圆，如象王鼻平立
mó xī shì wéi dì jiǔ shì zūn yīn xiàng shì fēng cáng mì qí yóu lóng
摩膝，是为第九。世尊阴相势峰藏密，其犹龙
mǎ yì rú xiàng wáng shì wéi dì shí shì zūn máo kǒng gè yī máo shēng
马亦如象王，是为第十。世尊毛孔各一毛生，
róu rùn gān qīng yòu xuán wǎn zhuǎn shì dì shí yī shì zūn fà máo duān
柔润紺青右旋宛转，是第十一。世尊发毛端
jiē shàng mí yòu xuán wǎn zhuǎn róu rùn gān qīng yán jīn sè shēn shèn kě
皆上靡，右旋宛转柔润紺青，严金色身甚可
ài lè shì dì shí èr shì zūn shēn pí xì báo rùn huá chén gòu shuǐ
爱乐，是第十二。世尊身皮细薄润滑，尘垢水
děng jiē suǒ bú zhù shì dì shí sān shì zūn shēn pí jiē zhēn jīn sè
等皆所不住，是第十三。世尊身皮皆真金色，
guāng jié huǎng yào rú miào jīn tái zhòng bǎo zhuāng yán zhòng suǒ lè jiàn
光洁晃曜如妙金台，众宝庄严众所乐见，
shì dì shí sì shì zūn liǎng zú èr shǒu zhǎng zhōng jǐng jí shuāng jiān
是第十四。世尊两足、二手掌中、颈及双肩
qī chù chōng mǎn shì dì shí wǔ shì zūn jiān xiàng yuán mǎn shū miào
七处充满，是第十五。世尊肩项圆满殊妙，
shì dì shí liù shì zūn bó yè xī jiē chōng shí shì dì shí qī shì
是第十六。世尊髀腋悉皆充实，是第十七。世
zūn róng yí yuán mǎn duān zhí shì dì shí bā shì zūn shēn xiàng xiū guǎng
尊容仪圆满端直，是第十八。世尊身相修广

duānyán shì dì shí jiǔ shì zūn tǐ xiàngzòngguǎngliàngděng zhōu zā
端严，是第十九。世尊体相纵广量等，周匝
yuánmǎn rú nuò qú tuó shì dì èr shí shì zūn hàn yì bìngshēnshàngbàn
圆满如诺瞿陀，是第二十。世尊颌臆并身上半，
wēiróngguǎng dà rú shī zǐ wáng shì èr shí yī shì zūn chángguāng
威容广大如师子王，是二十一。世尊常光
miàn gè yī xún shì èr shí èr shì zūn chǐxiàng sì shí qí píng jìng
面各一寻，是二十二。世尊齿相四十齐平，净
mì gēnshēnbái yú kē xuě shì èr shí sān shì zūn sì yá xiānbáifēng
密根深白¹珂雪，是二十三。世尊四牙鲜白锋
lì shì èr shí sì shì zūn cháng dé wèizhōngshàngwèi hóumài zhí
利，是二十四。世尊常得味中上味，喉脉直
gù néng yǐn shēnzhōngzhū zhī jié màisuǒyǒushàngwèi fēng rè tánbìng bù
故能引身中诸支节脉所有上味，风热痰病不
néngwéi zá yóu bǐ bù zá mài lí chén fú yánsuō huàisǔn yōng
能为杂，由彼不杂脉离沉浮、延缩、坏损、拥
qū dēngguò néngzhèngtūnyān jīn yè tōng liú gù shēn xīn shì yuècháng
曲等过，能正吞咽津液通流故，身心适悦常
dé shàngwèi shì èr shí wǔ shì zūn shéxiàngbáo jìngguǎngcháng néng
得上味，是二十五。世尊舌相薄净广长，能
fù miàn lún zhì ěr fà jì shì èr shí liù shì zūn fàn yīn cí yùnhóng
覆面轮至耳发际，是二十六。世尊梵音词韵弘
yǎ suí zhòngduōshǎo wú bù dēngwén qí shēnghóngzhènyóu rú tiān gǔ
雅，随众多少无不等闻，其声洪震犹如天鼓，
fā yánwǎnyuē rú pín jiā yīn shì èr shí qī shì zūnyǎn jié yóuruò niú
发言婉约如频伽音，是二十七。世尊眼睫犹若牛
wáng gànqīng qí zhěng bù xiāng zá luàn shì èr shí bā shì zūnyǎn
王，紺青齐整不相杂乱，是二十八。世尊眼
jīnggànqīngxiānbái hónghuánjiàn shì jiǎo jié fēnmíng shì èr shí jiǔ
睛紺青鲜白，红环间饰²皎洁分明，是二十九。
shì zūnmiàn lún qí yóumǎnyuè méixiàngjiǎo jìng rú tiān dì gōng shì dì
世尊面轮其犹满月，眉相³皎净如天帝弓，是第
sān shí shì zūnméijiānyǒu báiháo xiàng yòuxuánróuruǎn rú dǔ luó mián
三十。世尊眉间有白毫相，右旋柔软如睹罗绵，

¹ 大正藏：逾；永乐北藏及龙藏：踰

² 大正藏：皎；永乐北藏及龙藏：皎

³ 大正藏：皎；永乐北藏及龙藏：皎

xiān bái guāng jìng yú kē xuěděng shì sān shí yī shì zūn dǐngshàng wū
鲜白 光 净 踰⁴珂雪等，是三十一。世尊顶上乌
sè nì shā gāoxiǎnzhōuyuányóu rú tiān gài shì sān shí èr shànxiàn
瑟膩沙，高显周 圆 犹如天盖，是三十二。善现，
shì míngsān shí èr dà shì xiàng
是名三十二大士相。

shànxiàn yún hé rú lái yīng zhèngděngjué bā shí suí hǎo
“善现，云何如来、应、正 等觉八十随好？

shànxiàn shì zūn zhǐ zhǎo xiá chángbáo rùn guāng jié xiānjìng rú huā chì
善现，世尊指爪狭长 薄润，光 洁鲜净如华赤
tóng shì wéi dì yī shì zūnshǒu zú zhǐ yuánxiāncháng chōng zhí róu
铜，是为第一。世尊手足指圆纤长， 臃 直柔
ruǎn jié gǔ bú xiàn shì wéi dì èr shì zūnshǒu zú gè děng wú chā
软节骨不现，是为第二。世尊手足各等无差，
yú zhū zhǐ jiān xī jiē chōng mì shì wéi dì sān shì zūnshǒu zú yuánmǎn
于诸指间悉皆 充 密，是为第三。世尊手足圆 满
rú yì ruǎnjìngguāng zé sè rú liánhuā shì wéi dì sì shì zūn jīn
如意，软净 光 泽色如莲华，是为第四。世尊筋
mài pán jié jiān gù shēn yīn bú xiàn shì wéi dì wǔ shì zūn liǎng huái jù
脉盘结坚固深隐不现，是为第五。世尊两踝俱
yīn bú xiàn shì wéi dì liù shì zūn xíng bù zhí jìn xiángshēn rú lóngxiàng
隐不现，是为第六。世尊行步直进 庠 审如龙象
wáng shì wéi dì qī shì zūn xíng bù wēiróng qí sù rú shī zǐ wáng
王，是为第七。世尊行步威容齐肃如师子 王，
shì wéi dì bā shì zūn xíng bù ān píngxiáng xù bú guò bù jiǎnyóu rú niú
是为第八。世尊行步安平 庠 序，不过不减犹如牛
wáng shì wéi dì jiǔ shì zūn xíng bù jìn zhǐ yí yǎ yóu rú é wáng
王，是为第九。世尊行步进止仪雅犹如鹅 王，
shì wéi dì shí shì zūn huí gù bì jiē yòuxuán rú lóngxiàngwáng jǔ shēn
是为第十。世尊回顾必皆右旋，如龙象 王 举身
suí zhuǎn shì dì shí yī shì zūn zhī jié jiàn cì chōngyuánmiàoshàn ān
随 转，是第十一。世尊支节渐次 臃 圆 妙善安
bù shì dì shí èr shì zūn gǔ jié jiāo jié wú xì yóuruòlóngpán shì
布，是第十二。世尊骨节交结无隙 犹如龙槃⁵，是
dì shí sān shì zūn xī lún miàoshàn ān bù jiān gù yuánmǎn shì dì shí
第十三。世尊膝轮 妙 善安布坚固圆 满，是第十

⁴ 大正藏：逾；永乐北藏及龙藏：踰

⁵ 大正藏：槃；永乐北藏及龙藏：槃

sì shì zūn yīn chù qí wénmiào hǎo wēi shì jù zú yuánmǎn qīngjìng
四。世尊隐处其文妙好，威势具足圆满清净，
shì dì shí wǔ shì zūnshēn zhī rùn huáróuruǎn guāngyuè xiān jìng chéngòu
是第十五。世尊身支润滑柔软，光悦鲜净尘垢
bù zhuó shì dì shí liù shì zūnshēn róngdūn sù wú wèicháng bú qiè ruò
不著，是第十六。世尊身容敦肃无畏常不怯弱，
shì dì shí qī shì zūnshēn zhī jiān gù chóu mì shànxiàng shǔ zhuó shì dì
是第十七。世尊身支坚固稠密善相属著，是第
shí bā shì zūnshēn zhī ān dìng dūnzhòng céng bú diào dòng yuánmǎn wú
十八。世尊身支安定敦重，曾不掉动圆满无
huài shì dì shí jiǔ shì zūnshēn xiàng yóu rú xiānwáng zhōu zā duān
坏，是第十九。世尊身相犹如仙王，周匝端
yánguāng jìng lí yì shì dì èr shí shì zūnshēn yǒuzhōu zā yuánguāng
严光净离翳，是第二十。世尊身有周匝圆光，
yú xíngděng shí héng zì zhào yào shì èr shí yī shì zūn fù xíng fāng
于行等时恒自照曜，是二十一。世尊腹形方
zhèng wú qiàn róuruǎn bú xiànzòngxiàng zhuāngyán shì èr shí èr
正无欠，柔软不现众相庄严，是二十二。
shì zūn qí shēnyòu xuán yuánmiào qīngjìng guāng zé shì èr shí sān
世尊脐深右旋，圆妙清净光泽，是二十三。
shì zūn qí hòu bù wā bù tū zhōu zā miào hǎo shì èr shí sì shì zūn
世尊脐厚不窠不凸周匝妙好，是二十四。世尊
pí fū yuǎn lí jiè xuǎn yì wú yǎndiǎn yóuzhuìděngguò shì èr shí
皮肤远离疥癣，亦无黥点、疣赘等过，是二十
wǔ shì zūnshǒuzhǎng chōngmǎnróuruǎn zú xià ān píng shì èr shí
五。世尊手掌充满柔软，足下安平，是二十
liù shì zūnshǒuwénshēn cháng míng zhí rùn zé bú duàn shì èr shí qī
六。世尊手文深长明直润泽不断，是二十七。
shì zūn chún sè guāng rùn dān huī rú pín pó guǒshàng xià xiāng chèn shì
世尊唇色光润丹晖，如频婆果上下相称，是
èr shí bā shì zūnmiàn mén bù cháng bù duǎn bú dà bù xiǎo rú liàng
二十八。世尊面门不长不短、不大不小如量
duānyán shì èr shí jiǔ shì zūnshé xiàng ruǎnbáoguǎng cháng rú chì tóng
端严，是二十九。世尊舌相软薄广长如赤铜
sè shì dì sān shí shì zūn fā shēng wēizhènshēnyuǎn rú xiàngwáng
色，是第三十。世尊发声威震深远，如象王
hǒumínglǎng qīngchè shì sān shí yī shì zūn yīn yùn měimiào jù zú rú
吼明朗清彻，是三十一。世尊音韵美妙具足如

shēn gǔ xiǎng shì sān shí èr shì zūn bí gāo xiū ér qiě zhí qí kǒng
深谷响，是三十二。世尊鼻高修而且直，其孔

bú xiàn shì sān shí sān shì zūn zhū chǐ fāng zhěng xiān bái shì sān shí
不现，是三十三。世尊诸齿方整鲜白，是三十

sì shì zūn zhū yá yuán bái guāng jié jiàn cì fēng lì shì sān shí wǔ
四。世尊诸牙圆白光洁渐次锋利，是三十五。

shì zūn yǎn jìng qīng bái fēn míng shì sān shí liù shì zūn yǎn xiàng xiū guǎng
世尊眼净青白分明，是三十六。世尊眼相修广，

pì rú qīng lián huā yè shèn kě ài lè shì sān shí qī shì zūn yǎn jié
譬如青莲华叶甚可爱乐，是三十七。世尊眼睫

shàng xià qí zhěng chóu mì bù bái shì sān shí bā shì zūn shuāng méi
上下齐整稠密不白，是三十八。世尊双眉

cháng ér bù bái zhì ér xì ruǎn shì sān shí jiǔ shì zūn shuāng méi qī
长而不白致而细软，是三十九。世尊双眉绮

mí shùn cì gàn liú lí sè shì dì sì shí shì zūn shuāng méi gāo xiǎn
靡顺次紺琉璃色，是第四十。世尊双眉高显

guāng rùn xíng rú chū yuè shì sì shí yī shì zūn ěr hòu guǎng dà xiū
光润形如初月，是四十一。世尊耳厚广大修

cháng lún duǒ chéng jiù shì sì shí èr shì zūn liǎng ěr qī lì qí píng
长轮埵成就，是四十二。世尊两耳绮丽齐平

lí zhòng guò shī shì sì shí sān shì zūn róng yí néng lìng jiàn zhě wú sǔn
离众过失，是四十三。世尊容仪能令见者无损

wú jiǎn jiē shēng ài jìng shì sì shí sì shì zūn é guǎng yuán mǎn píng
无减⁶皆生爱敬，是四十四。世尊额广圆满平

zhèng xíng xiàng shū miào shì sì shí wǔ shì zūn shēn fēn shàng bàn yuán
正形相殊妙，是四十五。世尊身分上半圆

mǎn rú shī zǐ wáng wēi yán wú duì shì sì shí liù shì zūn shǒu fà
满，如师子王威严无对，是四十六。世尊首发

xiū cháng gàn qīng chóu mì bù bái shì sì shí qī shì zūn shǒu fà xiāng
修长紺青稠密不白，是四十七。世尊首发香

jié xì ruǎn rùn zé xuán zhuǎn shì sì shí bā shì zūn shǒu fà qí zhěng
洁细软润泽旋转，是四十八。世尊首发齐整

wú luàn yì bù jiāo zá shì sì shí jiǔ shì zūn shǒu fà jiān gù bú duàn
无乱亦不交杂，是四十九。世尊首发坚固不断

yǒng wú chǐ luò shì dì wǔ shí shì zūn shǒu fà guāng huá shū miào chén
永无褫落，是第五十。世尊首发光滑殊妙尘

⁶ 大正藏：染；永乐北藏及龙藏：减

gòu bù zhuó shì wǔ shí yī shì zūnshēn fēn jiān gù chōng shí yú nà luó
垢不著，是五十一。世尊身分坚固充 实逾那罗
yán shì wǔ shí èr shì zūnshēn tǐ cháng dà duān zhí shì wǔ shí sān
延，是五十二。世尊身体 长 大端直，是五十三。
shì zūn zhū qiào qīng jìng yuán hǎo shì wǔ shí sì shì zūnshēn zhī shì lì
世尊诸窍清 净圆 好，是五十四。世尊身支势力
shū shèng wú yǔ dēng zhě shì wǔ shí wǔ shì zūnshēn xiàng zhòng suǒ lè
殊 胜 无 与 等 者，是五十五。世尊身相 众 所乐
guān cháng wú yàn zú shì wǔ shí liù shì zūn miàn lún xiū guǎng dé suǒ
观 常⁷无厌足，是五十六。世尊面轮修 广 得所，
jiǎo jié guāng jìng rú qiū mǎnyuè shì wǔ shí qī shì zūn yán mào shū tài
皎 洁 光 净如秋满月，是五十七。世尊颜 貌 舒 泰
guāng xiǎn hán xiào xiān yán wéi xiàng bú bèi shì wǔ shí bā shì zūn miàn
光 显，含笑先言唯 向 不背，是五十八。世尊面
mào guāng zé xī yí yuǎn lí pín cù qīng chì dēng guò shì wǔ shí jiǔ
貌 光 泽 熙 怡，远 离 颦 蹙 青 赤 等 过，是五十九。
shì zūnshēn pí qīng jìng wú gòu cháng wú chòu huì shì dì liù shí shì zūn
世尊身皮清 净无垢 常 无 臭 秽，是第六十。世尊
suǒ yǒu zhū máo kǒng zhōng cháng chū rú yì wēi miào zhī xiāng shì liù shí
所有诸毛 孔 中 常 出如意微 妙 之 香，是六十
yī shì zūn miàn mén cháng chū zuì shàng shū shèng zhī xiāng shì liù shí
一。世尊面 门 常 出最上殊 胜 之 香，是六十
èr shì zūnshǒu xiàng zhōu yuán miào hǎo rú mò dá nà yì yóu tiān gài
二。世尊首 相 周 圆 妙 好，如末达那亦 犹 天 盖，
shì liù shí sān shì zūnshēn máo gàn qīng guāng jìng rú kǒng què xiàng hóng
是六十三。世尊身毛 紺 青 光 净，如孔雀项 红
huī qī shì sè lèi chì tóng shì liù shí sì shì zūn fǎ yīn suí zhòng dà
晖 绮 饰 色 类 赤 铜，是六十四。世尊法 音 随 众 大
xiǎo bù zēng bù jiǎn yīng lǐ wú chā shì liù shí wǔ shì zūn xiàng xiàng wú
小 不 增 不 减 应 理 无 差，是六十五。世尊 项⁸ 相 无
néng jiàn zhě shì liù shí liù shì zūnshǒu zú zhǐ gāng fēn míng zhuāng
能 见 者，是六十六。世尊手 足 指 纲⁹ 分 明，庄
yán miào hǎo rú chì tóng sè shì liù shí qī shì zūn xíng shí qí zú qù dì
严 妙 好 如 赤 铜 色，是六十七。世尊行 时 其 足 去 地

⁷ 大正藏：尝；永乐北藏及龙藏：常

⁸ 大正藏：顶；永乐北藏及龙藏：项

⁹ 大正藏：约；永乐北藏及龙藏：纲

rú sì zhǐ liàng ér xiàn yìn wén shì liù shí bā shì zūn zì chí bú dài tā
如四指量而现印文，是六十八。世尊自持不待他
wèi shēn wú qīng dòng yì bù wēi yí shì liù shí jiǔ shì zūn wēi dé
卫，身无倾动亦不透迤，是六十九。世尊威德
yuǎn zhèn yī qiè è xīn jiàn xǐ kǒng bù jiàn ān shì dì qī shí shì
远震一切，恶心见喜恐怖见安，是第七十。世
zūn yīn shēng bù gāo bú xià suí zhòng shēng yì hé yuè yǔ yán shì qī
尊音声不高不下，随众生意和悦与言，是七
shí yī shì zūn néng suí zhū yǒu qíng lèi yán yīn yì yuè ér wèi shuō fǎ
十一。世尊能随诸有情类言音意乐而为说法，
shì qī shí èr shì zūn yī yīn yǎn shuō zhèng fǎ suí yǒu qíng lèi gè lìng
是七十二。世尊一音演说正法，随有情类各令
dé jiě shì qī shí sān shì zūn shuō fǎ xián yī cì dì bì yǒu yīn yuán
得解，是七十三。世尊说法咸依次第，必有因缘
yán wú bú shàn shì qī shí sì shì zūn děng guān zhū yǒu qíng lèi zàn
言无不善，是七十四。世尊等观诸有情类，赞
shàn huǐ è ér wú ài zēng shì qī shí wǔ shì zūn suǒ wéi xiān guān hòu
善毁恶而无爱憎，是七十五。世尊所为先观后
zuò guǐ fàn jù zú lìng shí shàn jìng shì qī shí liù shì zūn xiāng hǎo
作，轨范具足令识善净，是七十六。世尊相好，
yī qiè yǒu qíng wú néng guān jìn shì qī shí qī shì zūn xiàng¹⁰ gǔ jiān
一切有情无能观尽，是七十七。世尊项¹⁰骨坚
shí yuán mǎn shì qī shí bā shì zūn yán róng cháng shào bù lǎo hào xún
实圆满，是七十八。世尊容颜常少不老好巡
jiù chù shì qī shí jiǔ shì zūn shǒu zú jí xiōng yì qián jù yǒu jí xiáng
旧处，是七十九。世尊手足及胸臆前俱有吉祥
xǐ xuán dé xiàng wén tóng qī huà sè lèi zhū dān shì dì bā shí shàn
喜旋德相，文同绮画色类朱丹，是第八十。善
xiàn shì míng bā shí suí hǎo
现，是名八十随好。

shàn xiàn rú lái yīng zhèng děng jué chéng jiù rú shì zhū
“善现，如来、应、正等觉成就如是诸
xiāng hǎo gù shēng guāng rèn yùn néng zhào sān qiān dà qiān shì jiè wú bú
相好故，身光任运能照三千大千世界无不
biàn mǎn ruò zuò yì shí jí néng pǔ zhào wú liàng wú biān wú shù shì jiè
遍满，若作意时即能普照无量无边无数世界，

¹⁰ 大正藏：顶；永乐北藏及龙藏：项

rán wèi lián mǐn zhū yǒu qíng gù shè guāng cháng zhào miàn gè yī xún ruò
然为怜愍诸有情故，摄光常照面各一寻，若
zòng shēn guāng jí rì yuè děng suǒ yǒu guāng míng jiē cháng bú xiàn zhū
纵身光，即日月等所有光明皆常不现，诸
yǒu qíng lèi biàn bù néng zhī zhòu yè bàn yuè rì shí suì shù suǒ
有情类便不能知昼夜、半月、日¹¹时、岁数，所
zuò shì yè yǒu bù dé chéng fó shēng rèn yùn néng biàn sān qiān dà qiān shì
作事业有不得成。佛声任运能遍三千大千世
jiè ruò zuò yì shí jí néng biàn mǎn wú liàng wú biān wú shù shì jiè rán
界，若作意时即能遍满无量无边无数世界，然
wèi lì lè zhū yǒu qíng gù shēng suí zhòng liàng bù jiǎn bù zēng shàn xiàn
为利乐诸有情故，声随众量不减不增。善现，
rú shì gōng dé shèng lì wǒ xiān pú sà wèi xiū xíng ān rě bō luó mì duō
如是功德胜利，我先菩萨位修行般若波罗蜜多
shí yǐ néng chéng bàn gù jīn xiàng hǎo yuán mǎn zhuāng yán yī qiè yǒu
时已能成办，故今¹²相好圆满庄严，一切有
qíng jiàn zhě huān xǐ jiē huò shū shèng lì yì ān lè rú shì shàn xiàn
情见者欢喜皆获殊胜利益安乐。如是，善现，
pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí néng yǐ cái fǎ èr
菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，能以财、法二
zhǒng bù shī shè zhū yǒu qíng shì wéi shèn qí xī yǒu zhī fǎ
种布施摄诸有情，是为甚奇希有之法。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà néng yǐ ài yǔ shè zhū yǒu
“善现，云何菩萨摩诃萨能以爱语摄诸有

qíng shàn xiàn pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí
情？善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，
yǐ róu ruǎn yīn wèi yǒu qíng lèi xiān shuō bù shī bō luó mì duō fāng biàn shè
以柔软音为有情类，先说布施波罗蜜多方便摄
shòu cì shuō jìng jiè bō luó mì duō fāng biàn shè shòu cì shuō ān rěn bō
受，次说净戒波罗蜜多方便摄受，次说安忍波
luó mì duō fāng biàn shè shòu cì shuō jīng jìn bō luó mì duō fāng biàn shè
罗蜜多方便摄受，次说精进波罗蜜多方便摄
shòu cì shuō jìng lǜ bō luó mì duō fāng biàn shè shòu hòu shuō ān rěn bō
受，次说静虑波罗蜜多方便摄受，后说般若波
luó mì duō fāng biàn shè shòu shàn xiàn pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě
罗蜜多方便摄受。善现，菩萨摩诃萨行深般若

¹¹ 大正藏：月；永乐北藏及龙藏：日

¹² 大正藏：今；永乐北藏及龙藏：今

bō luó mì duō shí yǐ róuruǎn yīn duōshuō cǐ liù bō luó mì duōshè yǒu
波罗蜜多时，以柔软音多说此六波罗蜜多摄有
qíng lèi hé yǐ gù yóu cǐ liù zhǒng bō luó mì duō pǔ néng shè shòu
情类。何以故？由此六种波罗蜜多普能摄受
zhū shàn fǎ gù
诸善法故。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà néng yǐ lì xíng shè zhū yǒu
“善现，云何菩萨摩诃萨能以利行摄诸有
qíng shànxiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí
情？善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，
yú cháng yè zhōngzhǒngzhǒngfāngbiàn quànzhū yǒuqíng jīng qín xiū xí
于长夜中种种方便，劝诸有情精勤修习
bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō
布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
jí yú zhǒngzhǒngshūshèngshàn fǎ cháng wú xiè fèi
及余种种种殊胜善法常无懈怠。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà néng yǐ tóng shì shè zhū yǒu
“善现，云何菩萨摩诃萨能以同事摄诸有
qíng shànxiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí
情？善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，
yǐ shèngshéntōng jí dà yuàn lì xiànchǔ dì yù pángshēng guǐ jiè
以胜神通及大愿力，现处地狱、傍生、鬼界、
rén tiānděngzhōng tóng bǐ shì yè fāngbiànshèshòu lìng huò shūshèng
人、天等中，同彼事业方便摄受，令获殊胜
lì yì ān lè
利益安乐。

shànxiàn pú sà mó hē sà néng yǐ rú shì bù shī ài yǔ
“善现，菩萨摩诃萨能以如是布施、爱语、
lì xíng tóng shì shè zhū yǒuqíng shì wéishèn qí xī yǒu zhī fǎ
利行、同事摄诸有情，是为甚奇希有之法。

fù cì shànxiàn wǒ yǐ fó yǎnbiànguān shí fāng wú liàng jìng
“复次，善现，我以佛眼遍观十方无量殑
qié shāděng shì jiè zhū pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō
伽沙等世界，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多，
jiàoshòujiào jiè zhū yú pú sà zuò shì yán shànnán zǐ rǔ yīngshàn xué
教授教诫诸余菩萨作是言：‘善男子，汝应善学
yǐn fā zhū zì tuó luó ní mén wèiyīngshàn xué yī zì èr zì sān zì
引发诸字陀罗尼门，谓应善学一字、二字、三字、

sì zì wǔ zì liù zì qī zì bā zì jiǔ zì shí zì
四字、五字、六字、七字、八字、九字、十字，
rú shì nǎi zhì èr shí sān shí sì shí wǔ shí liù shí qī shí
如是乃至二十、三十、四十、五十、六十、七十、
bā shí jiǔ shí ruò bǎi ruò qiān nǎi zhì wú shù yīn fā zì zài
八十、九十、若百、若千乃至无数，引发自在。

yòuyīngshàn xué yī qiè yǔ yán jiē rù yī zì huò rù èr zì huò rù sān
又应善学一切语言皆入一字，或入二字、或入三

zì huò rù sì zì huò rù wǔ zì huò rù liù zì huò rù qī zì
字、或入四字、或入五字、或入六字、或入七字、

huò rù bā zì huò rù jiǔ zì huò rù shí zì rú shì nǎi zhì huò rù
或入八字、或入九字、或入十字，如是乃至或入

èr shí sān shí sì shí wǔ shí liù shí qī shí bā shí
二十、三十、四十、五十、六十、七十、八十、

jiǔ shí bǎi qiān nǎi zhì wú shù yīn fā zì zài yòuyīngshàn xué yú
九十、百、千乃至无数，引发自在。又应善学于

yī zì zhōng shè yī qiè zì yī qiè zì zhōng shè yú yī zì yīn fā zì
一字中摄一切字，一切字中摄于一字，引发自

zài yòuyīngshàn xué yī zì néng shè sì shí èr zì sì shí èr zì néng
在。又应善学一字能摄四十二字，四十二字能

shè yī zì shànxiàn shì pú sà mó hē sà yīng rú shì shàn xué sì shí
摄一字。’善现，是菩萨摩诃萨应如是善学四十

èr zì rù yú yī zì yī zì yì rù sì shí èr zì rú shì xué yǐ
二字入于一字，一字亦入四十二字，如是学已，

yú zhū zì zhōng yīn fā shànqiǎo yú yīn fā zì dé shànqiǎo yǐ fù yú
于诸字中引发善巧，于引发字得善巧已，复于

wú zì yīn fā shànqiǎo rú zhū rú lái yīng zhèngděngjué yú fǎ
无字引发善巧。如诸如来、应、正等觉，于法

shànqiǎo yú zì shànqiǎo yǐ yú zhū fǎ zhū zì shànqiǎo yú wú
善巧，于字善巧，以于诸法、诸字善巧，于无

zì zhōng yì dé shànqiǎo yóushànqiǎo gù néng wèi yǒu qíng shuō yǒu zì
字中亦得善巧，由善巧故能为有情说有字

fǎ shuō wú zì fǎ wèi wú zì fǎ shuō yǒu zì fǎ suǒ yǐ zhě hé?
法、说无字法，为无字法说有字法。所以者何？

shànxiàn lí zì wú zì wú yì fó fǎ guò yī qiè zì míngzhēn fó
善现，离字、无字无异佛法，过一切字名真佛

fǎ hé yǐ gù shànxiàn yī yī qiè fǎ yī qiè yǒu qíng jiē bì jìng
法。何以故？善现，以一切法、一切有情皆毕竟

kōng wú jì kōng gù
空、无际空故。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法、

yī qiè yǒuqíng jiē bì jìngkōng wú jì kōng gù chāozhū zì zhě zé yī
一切有情皆毕竟空、无际空故超诸字者，则一

qiè fǎ yī qiè yǒuqíng zì xìng bì jìng jiē bù kě dé yún hé pú sà mó
切法、一切有情自性毕竟皆不可得，云何菩萨摩

hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō xiū xíng jìng lù jīng jìn ān rěn
诃萨修行般若波罗蜜多，修行静虑、精进、安忍、

jìng jiè bù shī bō luó mì duō yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng sì jìng
净戒、布施波罗蜜多？云何菩萨摩诃萨修行四静

lù xiū xíng sì wú liàng sì wú sè dìng yún hé pú sà mó hē sà xiū
虑，修行四无量、四无色定？云何菩萨摩诃萨修

xíng sì niàn zhù xiū xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
行四念住，修行四正断、四神足、五根、五力、

qī děng jué zhī bā shèng dào zhī yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng
七等觉支、八圣道支？云何菩萨摩诃萨修行

kōng jiě tuō mén xiū xíng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yún hé pú sà
空解脱门，修行无相、无愿解脱门？云何菩萨

mó hē sà ān zhù nèi kōng ān zhù wài kōng nèi wài kōng kōng kōng
摩诃萨安住内空，安住外空、内外空、空空、

dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng
大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、

wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng
无际空、散空、无变异空、本性空、自相空、

gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì
共相空、一切法空、不可得空、无性空、自

xìng kōng wú xìng zì xìng kōng yún hé pú sà mó hē sà ān zhù zhēn rú
性空、无性自性空？云何菩萨摩诃萨安住真如，

ān zhù fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng děng
安住法界、法性、不虚妄性、不变异性、平等

xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù
性、离生性、法定、法住、实际、虚空界、不

sī yì jiè yún hé pú sà mó hē sà ān zhù kǔ shèng dì ān zhù jí
思议界？云何菩萨摩诃萨安住苦圣谛，安住集、

miè dào shèng dì yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bā jiě tuō xiū
灭、道圣谛？云何菩萨摩诃萨修行八解脱，修

xíng bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yún hé pú sà mó hē
行八胜处、九次第定、十遍处？云何菩萨摩诃
sà xiū xíng yī qiè tuó luó ní mén xiū xíng yī qiè sān mó dì mén yún
萨修行一切陀罗尼门，修行一切三摩地门？云
hé pú sà mó hē sà xiū xíng jí xǐ dì xiū xíng lí gòu dì fā guāng
何菩萨摩诃萨修行极喜地，修行离垢地、发光
dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì yuǎnxíng dì bú
地、焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、不
dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng wǔ
动地、善慧地、法云地？云何菩萨摩诃萨修行五
yǎn xiū xíng liù shéntōng yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng fó shí lì
眼，修行六神通？云何菩萨摩诃萨修行佛十力，
xiū xíng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yún hé
修行四无所畏、四无碍解、十八佛不共法？云何
pú sà mó hē sà xiū xíng dà cí xiū xíng dà bēi dà xǐ dà shě
菩萨摩诃萨修行大慈，修行大悲、大喜、大舍？
yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng wú wàng shī fǎ xiū xíng héng zhù shě xìng
云何菩萨摩诃萨修行无忘失法，修行恒住舍性？
yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng yī qiè zhì xiū xíng dào xiàng zhì yī qiè
云何菩萨摩诃萨修行一切智，修行道相智、一切
xiàng zhì yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng sān shí èr dà shì xiàng xiū
相智？云何菩萨摩诃萨修行三十二大士相，修
xíng bā shí suí hǎo yún hé pú sà mó hē sà zhù yì shú shēng liù shén
行八十随好？云何菩萨摩诃萨住异熟生六神
tōng yǐ wèi zhū yǒu qíng xuān shuō zhèng fǎ
通已，为诸有情宣说正法？

shì zūn yī qiè yǒu qíng jiē bù kě dé yǒu qíng shī shè yì bù
“世尊！一切有情皆不可得，有情施設亦不

kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù sè bù kě dé shòu xiǎng
可得。一切有情不可得故色不可得，受、想、
xíng shí yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù yǎn chù bù kě dé
行、识亦不可得；一切有情不可得故眼处不可得，
ěr bí shé shēn yì chù yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě
耳、鼻、舌、身、意处亦不可得；一切有情不可
dé gù sè chù bù kě dé shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì bù
得故色处不可得，声、香、味、触、法处亦不
kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù yǎn jiè bù kě dé ěr bí
可得；一切有情不可得故眼界不可得，耳、鼻、

shé shēn yì jiè yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù sè jiè
舌、身、眼界亦不可得；一切有情不可得故色界
bù kě dé shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yì bù kě dé yī
不可得，声、香、味、触、法界亦不可得；一
qiè yǒu qíng bù kě dé gù yǎn shí jiè bù kě dé ěr bí shé shēn
切有情不可得故眼识界不可得，耳、鼻、舌、身、
yì shí jiè yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù yǎn chù bù kě
意识界亦不可得；一切有情不可得故眼触不可
dé ěr bí shé shēn yì chù yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng
得，耳、鼻、舌、身、意触亦不可得；一切有情
bù kě dé gù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bù kě dé ěr bí
不可得故眼触为缘所生诸受不可得，耳、鼻、
shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì bù kě dé yī qiè yǒu
舌、身、意触为缘所生诸受亦不可得；一切有
qíng bù kě dé gù dì jiè bù kě dé shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
情不可得故地界不可得，水、火、风、空、识界
yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù yīn yuán bù kě dé děng
亦不可得；一切有情不可得故因缘不可得，等
wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán yì bù kě dé yī qiè yǒu
无间缘、所缘缘、增上缘亦不可得；一切有
qíng bù kě dé gù yī qiè cóng yuán suǒ shēng zhī fǎ jiē bù kě dé yī
情不可得故一切从缘所生之法皆不可得；一
qiè yǒu qíng bù kě dé gù wú míng bù kě dé xíng shí míng sè
切有情不可得故无明不可得，行、识、名色、
liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ
六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦
yōu nǎo yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù bù shī bō luó mì
忧恼亦不可得；一切有情不可得故布施波罗蜜
duō bù kě dé jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
多不可得，净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗
mì duō yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù sì jìng lù bù kě
蜜多亦不可得；一切有情不可得故四静虑不可
dé sì wú liàng sì wú sè dìng yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě
得，四无量、四无色定亦不可得；一切有情不可
dé gù sì niàn zhù bù kě dé sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn
得故四念住不可得，四正断、四神足、五根、
wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī yì bù kě dé yī qiè yǒu
五力、七等觉支、八圣道支亦不可得；一切有

qíng bù kě dé gù kōng jiě tuō mén bù kě dé wú xiàng wú yuàn jiě tuō
情不可得故空解脱门不可得，无相、无愿解脱
mén yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù nèi kōng bù kě dé wài
门亦不可得；一切有情不可得故内空不可得，外
kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng
空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、
wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng
无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、
běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě
本性空、自相空、共相空、一切法空、不可
dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng yì bù kě dé
得空、无性空、自性空、无性自性空亦不可得；
yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù zhēn rú bù kě dé fǎ jiè fǎ xìng bù
一切有情不可得故真如不可得，法界、法性、不
xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng děng xìng lí shēng xìng fǎ dìng
虚妄性、不变异性、平等性、离生性、法定、
fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè yì bù kě dé yī qiè
法住、实际、虚空界、不思議界亦不可得；一切
yǒu qíng bù kě dé gù kǔ shèng dì bù kě dé jí miè dào shèng dì
有情不可得故苦圣谛不可得，集、灭、道圣谛
yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù bā jiě tuō bù kě dé bā
亦不可得；一切有情不可得故八解脱不可得，八
shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng
胜处、九次第定、十遍处亦不可得；一切有情
bù kě dé gù yī qiè tuó luó ní mén bù kě dé yī qiè sān mó dì mén
不可得故一切陀罗尼门不可得，一切三摩地门
yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù jí xǐ dì bù kě dé lí
亦不可得；一切有情不可得故极喜地不可得，离
gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì
垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、
yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì bù kě dé
远行地、不动地、善慧地、法云地亦不可得；
yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù wǔ yǎn bù kě dé liù shén tōng yì bù kě
一切有情不可得故五眼不可得，六神通亦不可
dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù fó shí lì bù kě dé sì wú suǒ wèi
得；一切有情不可得故佛十力不可得，四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù
四无碍解、十八佛不共法亦不可得；一切有情不

kě dé gù dà cí bù kě dé dà bēi dà xǐ dà shě yì bù kě dé
可得故大慈不可得，大悲、大喜、大舍亦不可得；

yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù wú wàng shī fǎ bù kě dé héng zhù shě xìng
一切有情不可得故无忘失法不可得，恒住舍性

yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù yī qiè zhì bù kě dé dào
亦不可得；一切有情不可得故一切智不可得，道

xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù
相智、一切相智亦不可得；一切有情不可得故

yù liú guǒ bù kě dé yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú
预流果不可得，一来、不还、阿罗汉果、独觉菩

tí yì bù kě dé yī qiè yǒu qíng bù kě dé gù yī qiè pú sà mó hē sà
提亦不可得；一切有情不可得故一切菩萨摩诃萨

xíng bù kě dé zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì bù kě dé yī qiè
行不可得，诸佛无上正等菩提亦不可得；一切

yǒu qíng bù kě dé gù sān shí èr dà shì xiàng bù kě dé bā shí suí hǎo
有情不可得故三十二大士相不可得，八十随好

yì bù kě dé
亦不可得。

shì zūn bù kě dé zhōng wú yǒu qíng wú yǒu qíng shī shè
“世尊！不可得中无有情，无有情施設。

wú sè wú sè shī shè wú shòu xiǎng xíng shí wú shòu
无色，无色施設；无受、想、行、识，无受、

xiǎng xíng shí shī shè wú yǎn chù wú yǎn chù shī shè wú ěr
想、行、识施設。无眼处，无眼处施設；无耳、

bí shé shēn yì chù wú ěr bí shé shēn yì chù shī
鼻、舌、身、意处，无耳、鼻、舌、身、意处施

shè wú sè chù wú sè chù shī shè wú shēng xiāng wèi chù
设。无色处，无色处施設；无声、香、味、触、

fǎ chù wú shēng xiāng wèi chù fǎ chù shī shè wú yǎn jiè
法处，无声、香、味、触、法处施設。无眼界，

wú yǎn jiè shī shè wú ěr bí shé shēn yì jiè wú ěr
无眼界施設；无耳、鼻、舌、身、意界，无耳、

bí shé shēn yì jiè shī shè wú sè jiè wú sè jiè shī shè
鼻、舌、身、意界施設。无色界，无色界施設；

wú shēng xiāng wèi chù fǎ jiè wú shēng xiāng wèi
无声、香、味、触、法界，无声、香、味、

chù fǎ jiè shī shè wú yǎn shí jiè wú yǎn shí jiè shī shè wú ěr
触、法界施設。无眼识界，无眼识界施設；无耳、

bí shé shēn yì shí jiè wú ěr bí shé shēn yì shí
鼻、舌、身、意识界，无耳、鼻、舌、身、意识
jiè shī shè wú yǎnchù wú yǎnchù shī shè wú ěr bí shé
界施設。无眼触，无眼触施設；无耳、鼻、舌、
shēn yì chù wú ěr bí shé shēn yì chù shī shè wú yǎn
身、意触，无耳、鼻、舌、身、意触施設。无眼
chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú yǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu shī
触为缘所生诸受，无眼触为缘所生诸受施
shè wú ěr bí shé shēn yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu
設；无耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受，
wú ěr bí shé shēn yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu shī shè
无耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受施設。
wú dì jiè wú dì jiè shī shè wú shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
无地界，无地界施設；无水、火、风、空、识界，
wú shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè shī shè wú yīn yuán wú yīn
无水、火、风、空、识界施設。无因緣，无因
yuán shī shè wú děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēngshàng yuán
緣施設；无等无间緣、所緣緣、增上緣，
wú děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēngshàng yuán shī shè wú cóng
无等无间緣、所緣緣、增上緣施設。无从
zhū yuánsuǒshēngzhū fǎ wú cóng zhū yuánsuǒshēngzhū fǎ shī shè wú
諸緣所生諸法，无从諸緣所生諸法施設。无
wú míng wú wú míng shī shè wú xíng shí míng sè liù chù
无明，无无明施設；无行、识、名色、六处、
chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼，
wú xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo shī shè wú bù shī bō luó mì
无行乃至老死愁叹苦忧恼施設。无布施波罗蜜
duō wú bù shī bō luó mì duō shī shè wú jìng jiè ān rěn jīng jìn
多，无布施波罗蜜多施設；无净戒、安忍、精进、
jìng lǜ bō rě bō luó mì duō wú jìng jiè nǎi zhì bō rě bō luó mì duō
静虑、般若波罗蜜多，无净戒乃至般若波罗蜜多
shī shè wú sì jìng lǜ wú sì jìng lǜ shī shè wú sì wú liàng sì
施設。无四静虑，无四静虑施設；无四无量、四
wú sè dìng wú sì wú liàng sì wú sè dìng shī shè wú sì niàn zhù
无色定，无四无量、四无色定施設。无四念住，
wú sì niàn zhù shī shè wú sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ
无四念住施設；无四正断、四神足、五根、五

lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī wú sì zhèng duàn nǎi zhì bā
力、七等觉支、八圣道支，无四正断乃至八
shèng dào zhī shī shè wú kōng jiě tuō mén wú kōng jiě tuō mén shī shè
圣道支施設。无空解脱门，无空解脱门施設；
wú wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wú wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
无无相、无愿解脱门，无无相、无愿解脱门
shī shè wú nèi kōng wú nèi kōng shī shè wú wài kōng nèi wài kōng
施設。无内空，无内空施設；无外空、内外空、
kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì
空空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕
jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì
竟空、无际空、散空、无变异空、本性空、自
xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng
相空、共相空、一切法空、不可得空、无性
kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng wú wài kōng nǎi zhì wú xìng zì
空、自性空、无性自性空，无外空乃至无性自
xìng kōng shī shè wú zhēn rú wú zhēn rú shī shè wú fǎ jiè fǎ
性空施設。无真如，无真如施設；无法界、法
xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng děng xìng lí shēng xìng
性、不虚妄性、不变异性、平等性、离生性、
fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè wú fǎ jiè
法定、法住、实际、虚空界、不思議界，无法界
nǎi zhì bù sī yì jiè shī shè wú kǔ shèng dì wú kǔ shèng dì shī shè
乃至不思議界施設。无苦圣谛，无苦圣谛施設；
wú jí miè dào shèng dì wú jí miè dào shèng dì shī shè
无集、灭、道圣谛，无集、灭、道圣谛施設。
wú bā jiě tuō wú bā jiě tuō shī shè wú bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
无八解脱，无八解脱施設；无八胜处、九次第定、
shí biàn chù wú bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù shī shè
十遍处，无八胜处、九次第定、十遍处施設。
wú tuó luó ní mén wú tuó luó ní mén shī shè wú sān mó dì mén wú
无陀罗尼门，无陀罗尼门施設；无三摩地门，无
sān mó dì mén shī shè wú jí xǐ dì wú jí xǐ dì shī shè wú lí
三摩地门施設。无极喜地，无极喜地施設；无离
gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì
垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、
yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì wú lí gòu dì
远行地、不动地、善慧地、法云地，无离垢地

nǎi zhì fǎ yún dì shī shè wú wǔ yǎn wú wǔ yǎn shī shè wú liù shén
乃至法云地¹³ 施设。无五眼，无五眼施设；无六神
tōng wú liù shéntōng shī shè wú fó shí lì wú fó shí lì shī shè
通，无六神通施设。无佛十力，无佛十力施设；
wú sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ wú sì wú
无四无所畏、四无碍解、十八佛不共法，无四无
suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shī shè wú dà cí
所畏、四无碍解、十八佛不共法施设。无大慈，
wú dà cí shī shè wú dà bēi dà xǐ dà shě wú dà bēi dà
无大慈施设；无大悲、大喜、大舍，无大悲、大
xǐ dà shě shī shè wú wú wàng shī fǎ wú wú wàng shī fǎ shī shè
喜、大舍施设。无无忘失法，无无忘失法施设；
wú héngzhù shě xìng wú héngzhù shě xìng shī shè wú yī qiè zhì wú
无恒住舍性，无恒住舍性施设。无一切智，无
yī qiè zhì shī shè wú dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wú dào xiàng zhì
一切智施设；无道相智、一切相智，无道相智、
yī qiè xiàng zhì shī shè wú yù liú guǒ wú yù liú guǒ shī shè wú yī
一切相智施设。无预流果，无预流果施设；无一
lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí wú yī lái guǒ nǎi zhì
来、不还、阿罗汉果、独觉菩提，无一来果乃至
dú jué pú tí shī shè wú yī qiè pú sà mó hē sà xíng wú yī qiè pú
独觉菩提施设。无一切菩萨摩诃萨行，无一切菩
sà mó hē sà xíng shī shè wú zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí wú zhū
萨摩诃萨行施设；无诸佛无上正等菩提，无诸
fó wú shàng zhèng děng pú tí shī shè wú sān shí èr dà shì xiàng wú
佛无上正等菩提施设。无三十二大士相，无
sān shí èr dà shì xiàng shī shè wú bā shí suí hǎo wú bā shí suí hǎo shī
三十二大士相施设；无八十随好，无八十随好施
shè
设。

shì zūn yī qiè yǒu qíng fǎ jí shī shè jì bù kě dé
“世尊！一切有情、法及施设，既不可得、
dōu wú suǒ yǒu yún hé pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō
都无所有，云何菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多
shí wèi zhū yǒu qíng xuān shuō zhū fǎ shì zūn wù wèi¹³ pú sà mó hē
时，为诸有情宣说诸法？世尊！勿谓¹³ 菩萨摩诃

¹³ 大正藏：诸；永乐北藏及龙藏：谓

sà zì ān zhù bú zhèng fǎ wèi zhū yǒu qíng shuō bú zhèng fǎ quàn zhū
萨自安住不正法，为诸有情说不正法，劝诸
yǒu qíng zhù bú zhèng fǎ yǐ diān dǎo fǎ ān lì yǒu qíng hé yǐ gù
有情住不正法，以颠倒法安立有情。何以故？

shì zūn pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí shàng bù
世尊！菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，尚不
dé pú tí kuàng yǒu pú tí fēn fǎ ér kě dé zhě shàng bù dé pú sà
得菩提，况有菩提分法而可得者！尚不得菩萨
mó hē sà kuàng yǒu pú sà mó hē sà fǎ ér kě dé zhě
摩诃萨，况有菩萨摩诃萨法而可得者！”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō yī qiè
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。一切

yǒu qíng jiē bù kě dé yī qiè yǒu qíng shī shè yì bù kě dé yī qiè fǎ
有情皆不可得，一切有情施設亦不可得；一切法

jiē bù kě dé yī qiè fǎ shī shè yì bù kě dé yóu bù kě dé dōu
皆不可得，一切法施設亦不可得。由不可得、都

wú suǒ yǒu wú suǒ yǒu gù dāng zhī nèi kōng dāng zhī wài kōng nèi
无所有，无所有故，当知内空，当知外空、内

wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi
外空、空空、大空、胜义空、有为空、无为

kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng
空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性

kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng
空、自相空、共相空、一切法空、不可得空、

wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng dāng zhī zhēn rú kōng
无性空、自性空、无性自性空；当知真如空，

dāng zhī fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng děng
当知法界、法性、不虚妄性、不变异性、平等

xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù
性、离生性、法定、法住、实际、虚空界、不

sī yì jiè kōng dāng zhī kǔ shèng dì kōng dāng zhī jí miè dào
思议界空；当知苦圣谛空，当知集、灭、道

shèng dì kōng dāng zhī sè kōng dāng zhī shòu xiǎng xíng shí kōng
圣谛空；当知色空，当知受、想、行、识空；

dāng zhī yǎn chù kōng dāng zhī ěr bí shé shēn yì chù kōng
当知眼处空，当知耳、鼻、舌、身、意处空；

dāng zhī sè chù kōng dāng zhī shēng xiāng wèi chù fǎ chù kōng
当知色处空，当知声、香、味、触、法处空；

dāng zhī yǎn jiè kōng dāng zhī ěr bí shé shēn yì jiè kōng
当知眼界空，当知耳、鼻、舌、身、眼界空；

dāng zhī sè jiè kōng dāng zhī shēng xiāng wèi chù fǎ jiè kōng
当知色界空，当知声、香、味、触、法界空；

dāng zhī yǎn shí jiè kōng dāng zhī ěr bí shé shēn yì shí jiè
当知眼识界空，当知耳、鼻、舌、身、意识界

kōng dāng zhī yǎnchùkōng dāng zhī ěr bí shé shēn yì chù
空；当知眼触空，当知耳、鼻、舌、身、意触

kōng dāng zhī yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng dāng zhī ěr bí
空；当知眼触为缘所生诸受空，当知耳、鼻、

shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòukōng dāng zhī dì jiè kōng
舌、身、意触为缘所生诸受空；当知地界空，

dāng zhī shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kōng dāng zhī yīn yuánkōng
当知水、火、风、空、识界空；当知因缘空，

dāng zhī děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuánkōng dāng zhī
当知等无间缘、所缘缘、增上缘空；当知

cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ kōng dāng zhī wú míngkōng dāng zhī xíng
从缘所生诸法空；当知无明空，当知行、

shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、

lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎokōng dāng zhī wǒ kōng dāng zhī yǒuqíng
老死愁叹苦忧恼空；当知我空，当知有情、

mìngzhě shēngzhě yǎngzhě shì fū bǔ tè qié luó yì shēng
命者、生者、养者、士夫、补特伽罗、意生、

rú tóng zuòzhě shǐ zuòzhě qǐ zhě shǐ qǐ zhě shòuzhě shǐ
儒童、作者、使作者、起者、使起者、受者、使

shòuzhě zhī zhě jiànzhěkōng dāng zhī bù shī bō luó mì duōkōng
受者、知者、见者空；当知布施波罗蜜多空，

dāng zhī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duōkōng
当知净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多空；

dāng zhī sì jìng lù kōng dāng zhī sì wú liàng sì wú sè dìngkōng dāng
当知四静虑空，当知四无量、四无色定空；当

zhī sì niànzhùkōng dāng zhī sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn
知四念住空，当知四正断、四神足、五根、

wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī kōng dāng zhī kōng jiě tuō
五力、七等觉支、八圣道支空；当知空解脱

ménkōng dāng zhī wú xiàng wú yuàn jiě tuōménkōng dāng zhī bā jiě
门空，当知无相、无愿解脱门空；当知八解

tuō kōng dāng zhī bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù kōng
脱空，当知八胜处、九次第定、十遍处空；
dāng zhī yī qiè tuó luó ní mén kōng dāng zhī yī qiè sān mó dì mén kōng
当知一切陀罗尼门空，当知一切三摩地门空；
dāng zhī jí xǐ dì kōng dāng zhī lí gòu dì fā guāng dì yàn huì
当知极喜地空，当知离垢地、发光地、焰慧
dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn
地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、善
huì dì fǎ yún dì kōng dāng zhī wǔ yǎn kōng dāng zhī liù shén tōng
慧地、法云地空；当知五眼空，当知六神通
kōng dāng zhī fó shí lì kōng dāng zhī sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
空；当知佛十力空，当知四无所畏、四无碍解、
shí bā fó bú gòng fǎ kōng dāng zhī dà cí kōng dāng zhī dà bēi dà
十八佛不共法空；当知大慈空，当知大悲、大
xǐ dà shě kōng dāng zhī wú wàng shī fǎ kōng dāng zhī héng zhù shě
喜、大舍空；当知无忘失法空，当知恒住舍
xìng kōng dāng zhī yī qiè zhì kōng dāng zhī dào xiàng zhì yī qiè xiàng
性空；当知一切智空，当知道相智、一切相
zhì kōng dāng zhī yù liú guǒ kōng dāng zhī yī lái bù huán ā
智空；当知预流果空，当知一来、不还、阿
luó hàn guǒ dú jué pú tí kōng dāng zhī pú sà mó hē sà zhèng xìng lí
罗汉果、独觉菩提空；当知菩萨摩訶萨正性离
shēng kōng dāng zhī yī qiè pú sà mó hē sà xíng kōng dāng zhī zhū fó
生空；当知一切菩萨摩訶萨行空；当知诸佛
wú shàng zhèng děng pú tí kōng dāng zhī yī qiè fó tǔ kōng dāng zhī
无上正等菩提空；当知一切佛土空，当知
chéng shú yǒu qíng kōng dāng zhī sān shí èr dà shì xiàng kōng dāng zhī bā
成熟有情空；当知三十二大士相空，当知八
shí suí hǎo kōng
十随好空。

shàn xiàn pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō shí
“善现，菩萨摩訶萨行深般若波罗蜜多时，
jiàn yī qiè fǎ jiē xī kōng yǐ wèi zhū yǒu qíng xuān shuō zhū fǎ lìng lí diān
见一切法皆悉空已，为诸有情宣说诸法令离颠
dǎo suī wèi yǒu qíng xuān shuō zhū fǎ ér yú yǒu qíng dōu wú suǒ dé
倒。虽为有情宣说诸法，而于有情都无所得，
yú yī qiè fǎ yì wú suǒ dé yú zhū kōng xiàng bù zēng bù jiǎn wú qǔ
于一切法亦无所得，于诸空相不增不减、无取

wú shě yóu shì yīn yuán suī shuō zhū fǎ ér wú suǒ shuō shàn xiàn shì
无舍，由是因缘虽说诸法而无所说。善现，是
pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ rú shì guān shí yú yī qiè fǎ dé wú
菩萨摩訶萨于一切法如是观时，于一切法得无
zhàng zhì yóu cǐ zhì gù bú huài zhū fǎ wú èr fēn bié wèi zhū yǒu qíng
障智，由此智故不坏诸法无二分别，为诸有情
rú shí xuān shuō lìng lí wàng xiǎng diān dǎo zhí zhuó suí qí suǒ yìng qù
如实宣说，令离妄想颠倒执著，随其所应趣
sān shèng guǒ
三乘果。

大般若波罗蜜多经卷第三百八十一

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí èr
大般若波罗蜜多经卷第三百八十二

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn zhū gōng dé xiàng pǐn dì liù shí bā zhī sì
初分诸功德相品第六十八之四

fù cì shàn xiàn rú yǒu rú lái yīng zhèng děng jué huà
“复次，善现，如有如来、应、正等觉化
zuò yī fó shì fó fù néng huà zuò wú liàng bǎi qiān jù zhī nà yǔ duō
作一佛，是佛复能化作无量百千俱胝那庾多
zhòng shí bǐ huà fó jiào suǒ huà zhòng huò lìng xiū xíng bù shī bō luó mì
众时，彼化佛教所化众，或令修行布施波罗蜜
duō huò lìng xiū xíng jìng jiè bō luó mì duō huò lìng xiū xíng ān rěn bō luó
多，或令修行净戒波罗蜜多，或令修行安忍波罗
mì duō huò lìng xiū xíng jīng jìn bō luó mì duō huò lìng xiū xíng jìng lǜ bō
蜜多，或令修行精进波罗蜜多，或令修行静虑波
luó mì duō huò lìng xiū xíng bō rě bō luó mì duō huò lìng xiū xíng sì jìng
罗蜜多，或令修行般若波罗蜜多；或令修行四静
lǜ huò lìng xiū xíng sì wú liàng sì wú sè dìng huò lìng xiū xíng sì niàn
虑，或令修行四无量、四无色定；或令修行四念
zhù huò lìng xiū xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
住，或令修行四正断、四神足、五根、五力、
qī děng jué zhī bā shèng dào zhī huò lìng xiū xíng kōng jiě tuō mén huò
七等觉支、八圣道支；或令修行空解脱门，或
lìng xiū xíng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén huò lìng ān zhù nèi kōng huò
令修行无相、无愿解脱门；或令安住内空，或
lìng ān zhù wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng
令安住外空、内外空、空空、大空、胜义空、
yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú
有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无
biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ
变异空、本性空、自相空、共相空、一切法
kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng
空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空；

huò lìng ān zhù zhēn rú huò lìng ān zhù fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng
或令安住真如，或令安住法界、法性、不虚妄
xìng bú biàn yì xìng píngděng xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù
性、不变异性、平等性、离生性、法定、法住、
shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè huò lìng ān zhù kǔ shèng dì
实际、虚空界、不思議界；或令安住苦圣谛，
huò lìng ān zhù jí miè dào shèng dì huò lìng xiū xíng bā jiě tuō
或令安住集、灭、道圣谛；或令修行八解脱，
huò lìng xiū xíng bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù huò lìng xiū
或令修行八胜处、九次第定、十遍处；或令修
xíng yī qiè tuó luó ní mén huò lìng xiū xíng yī qiè sān mó dì mén huò lìng
行一切陀罗尼门，或令修行一切三摩地门；或令
xiū xíng jí xǐ dì huò lìng xiū xíng lí gòu dì fā guāng dì yàn huì
修行极喜地，或令修行离垢地、发光地、焰慧
dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn
地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、善
huì dì fǎ yún dì huò lìng xiū xíng wǔ yǎn huò lìng xiū xíng liù shén tōng
慧地、法云地；或令修行五眼，或令修行六神通；
huò lìng xiū xíng fó shí lì huò lìng xiū xíng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
或令修行佛十力，或令修行四无所畏、四无碍解、
shí bā fó bú gòng fǎ huò lìng xiū xíng dà cí huò lìng xiū xíng dà bēi
十八佛不共法；或令修行大慈，或令修行大悲、
dà xǐ dà shě huò lìng xiū xíng wú wàng shī fǎ huò lìng xiū xíng héng
大喜、大舍；或令修行无忘失法，或令修行恒
zhù shě xìng huò lìng xiū xíng yī qiè zhì huò lìng xiū xíng dào xiàng zhì yī
住舍性；或令修行一切智，或令修行道相智、一
qiè xiàng zhì huò lìng xiū xíng sān shí èr dà shì xiàng huò lìng xiū xíng bā
切相智；或令修行三十二大士相，或令修行八
shí suí hǎo huò lìng zhèng dé yù liú guǒ huò lìng zhèng dé yī lái bù
十随好；或令证得预流果，或令证得一来、不
huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí huò lìng zhèng dé pú sà shèng wèi
还、阿罗汉果、独觉菩提；或令证得菩萨胜位，
huò lìng zhèng dé zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
或令证得诸佛无上正等菩提。

shàn xiàn yú rǔ yì yún hé shì shí huà fó jí suǒ huà zhòng
“善现，于汝意云何？是时化佛及所化众，

pō yú zhū fǎ yǒu suǒ fēn bié yǒu pò huài fǒu
颇于诸法有所分别、有破坏不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn fú yě shàn shì zhū
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！诸

suǒ biàn huà wú fēn bié gù
所变化无分别故。”

fó yán shànxiàn yóu cǐ yīn yuán dāng zhī pú sà mó hē sà
佛言：“善现，由此因缘，当知菩萨摩诃萨

yì fù rú shì xíngshēn bō rě bō luó mì duō wèi zhū yǒu qíng rú yīng
亦复如是，行深般若波罗蜜多，为诸有情如应

shuō fǎ suī bù fēn bié pò huài fǎ xiàng ér néng rú shí ān lì yǒu qíng
说法，虽不分别破坏法相，而能如实安立有情，

lìng qí ān zhù suǒ yīng zhù dì suī yú yǒu qíng jí yī qiè fǎ dōu wú suǒ
令其安住所应住地。虽于有情及一切法都无所

dé ér lìng yǒu qíng jiě tuō wàng xiǎng diān dǎo zhí zhuó wú fù wú tuō wéi
得，而令有情解脱妄想颠倒执著，无缚无脱为

fāng biàn gù suǒ yǐ zhě hé
方便故。所以者何？

shànxiàn sè běnxìng wú fù wú tuō shòu xiǎng xíng
“善现，色本性无缚无脱，受、想、行、

shí běnxìng yì wú fù wú tuō sè běnxìng wú fù wú tuō zé fēi sè shòu
识本性亦无缚无脱。色本性无缚无脱则非色，受、

xiǎng xíng shí běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi shòu xiǎng xíng
想、行、识本性亦无缚无脱则非受、想、行、

shí hé yǐ gù sè nǎi zhì shí bì jìng jìng gù
识。何以故？色乃至识毕竟净故。

shànxiàn yǎnchù běnxìng wú fù wú tuō ěr bí shé
“善现，眼处本性无缚无脱，耳、鼻、舌、

shēn yì chù běnxìng yì wú fù wú tuō yǎnchù běnxìng wú fù wú tuō zé
身、意处本性亦无缚无脱。眼处本性无缚无脱则

fēi yǎnchù ěr bí shé shēn yì chù běnxìng yì wú fù wú tuō
非眼处，耳、鼻、舌、身、意处本性亦无缚无脱

zé fēi ěr bí shé shēn yì chù hé yǐ gù yǎnchù nǎi zhì
则非耳、鼻、舌、身、意处。何以故？眼处乃至

yì chù bì jìng jìng gù
意处毕竟净故。

shànxiàn sè chù běnxìng wú fù wú tuō shēng xiāng wèi
“善现，色处本性无缚无脱，声、香、味、

chù fǎ chù běnxìng yì wú fù wú tuō sè chù běnxìng wú fù wú tuō zé
触、法处本性亦无缚无脱。色处本性无缚无脱则

fēi sè chù shēng xiāng wèi chù fǎ chùběnxìng yì wú fù wú
非色处，声、香、味、触、法处本性亦无缚无
tuō zé fēi shēng xiāng wèi chù fǎ chù hé yǐ gù sè chù
脱则非声、香、味、触、法处。何以故？色处
nǎi zhì fǎ chù bì jìng jìng gù
乃至法处毕竟净故。

shànxiàn yǎn jiè běnxìng wú fù wú tuō ěr bí shé
“善现，眼界本性无缚无脱，耳、鼻、舌、
shēn yì jiè běnxìng yì wú fù wú tuō yǎn jiè běnxìng wú fù wú tuō zé
身、意识界本性亦无缚无脱。眼界本性无缚无脱则
fēi yǎn jiè ěr bí shé shēn yì jiè běnxìng yì wú fù wú tuō
非眼界，耳、鼻、舌、身、意识界本性亦无缚无脱
zé fēi ěr bí shé shēn yì jiè hé yǐ gù yǎn jiè nǎi zhì
则非耳、鼻、舌、身、意识界。何以故？眼界乃至
yì jiè bì jìng jìng gù
意识界毕竟净故。

shànxiàn sè jiè běnxìng wú fù wú tuō shēng xiāng wèi
“善现，色界本性无缚无脱，声、香、味、
chù fǎ jiè běnxìng yì wú fù wú tuō sè jiè běnxìng wú fù wú tuō zé
触、法界本性亦无缚无脱。色界本性无缚无脱则
fēi sè jiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè běnxìng yì wú fù wú
非色界，声、香、味、触、法界本性亦无缚无
tuō zé fēi shēng xiāng wèi chù fǎ jiè hé yǐ gù sè jiè
脱则非声、香、味、触、法界。何以故？色界
nǎi zhì fǎ jiè bì jìng jìng gù
乃至法界毕竟净故。

shànxiàn yǎn shí jiè běnxìng wú fù wú tuō ěr bí shé
“善现，眼识界本性无缚无脱，耳、鼻、舌、
shēn yì shí jiè běnxìng yì wú fù wú tuō yǎn shí jiè běnxìng wú fù wú
身、意识界本性亦无缚无脱。眼识界本性无缚无
tuō zé fēi yǎn shí jiè ěr bí shé shēn yì shí jiè yì wú fù
脱则非眼识界，耳、鼻、舌、身、意识界亦无缚
wú tuō zé fēi ěr bí shé shēn yì shí jiè hé yǐ gù yǎn
无脱则非耳、鼻、舌、身、意识界。何以故？眼
shí jiè nǎi zhì yì shí jiè bì jìng jìng gù
识界乃至意识界毕竟净故。

shànxiàn yǎnchùběnxìng wú fù wú tuō ěr bí shé
“善现，眼触本性无缚无脱，耳、鼻、舌、

shēn yì chùběnxìng yì wú fù wú tuō yǎnchùběnxìng wú fù wú tuō zé
身、意触本性亦无缚无脱。眼触本性无缚无脱则
fēi yǎnchù ěr bí shé shēn yì chùběnxìng yì wú fù wú tuō
非眼触，耳、鼻、舌、身、意触本性亦无缚无脱
zé fēi ěr bí shé shēn yì chù hé yǐ gù yǎnchù nǎi zhì
则非耳、鼻、舌、身、意触。何以故？眼触乃至
yì chù bì jìng jìng gù
意触毕竟净故。

shànxiàn yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu běnxìng wú fù wú
“善现，眼触为缘所生诸受本性无缚无
tuō ěr bí shé shēn yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu běnxìng
脱，耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受本性
yì wú fù wú tuō yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu běnxìng wú fù wú
亦无缚无脱。眼触为缘所生诸受本性无缚无
tuō zé fēi yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu ěr bí shé shēn
脱则非眼触为缘所生诸受，耳、鼻、舌、身、
yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi ěr
意触为缘所生诸受本性亦无缚无脱则非耳、
bí shé shēn yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu hé yǐ gù yǎn
鼻、舌、身、意触为缘所生诸受。何以故？眼
chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu nǎi zhì yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu bì
触为缘所生诸受乃至意触为缘所生诸受毕
jìng jìng gù
竟净故。

shànxiàn dì jiè běnxìng wú fù wú tuō shuǐ huǒ fēng
“善现，地界本性无缚无脱，水、火、风、
kōng shí jiè běnxìng yì wú fù wú tuō dì jiè běnxìng wú fù wú tuō zé
空、识界本性亦无缚无脱。地界本性无缚无脱则
fēi dì jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè běnxìng yì wú fù wú tuō
非地界，水、火、风、空、识界本性亦无缚无脱
zé fēi shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè hé yǐ gù dì shuǐ
则非水、火、风、空、识界。何以故？地、水、
huǒ fēng kōng shí jiè bì jìng jìng gù
火、风、空、识界毕竟净故。

shànxiàn yīn yuán běnxìng wú fù wú tuō děng wú jiàn yuán
“善现，因缘本性无缚无脱，等无间缘、
suǒ yuán yuán zēng shàng yuán běnxìng yì wú fù wú tuō yīn yuán běnxìng
所缘缘、增上缘本性亦无缚无脱。因缘本性

wú fù wú tuō zé fēi yīn yuán   děng wú jiàn yuán   suǒ yuán yuán   zēng
无缚无脱则非因缘，等无间缘、所缘缘、增

shàng yuán běn xìng yì wú fù wú tuō zé fēi děng wú jiàn yuán   suǒ yuán
上缘本性亦无缚无脱则非等无间缘、所缘

yuán   zēng shàng yuán   hé yǐ gù   yīn yuán nǎi zhì zēng shàng yuán bì
缘、增上缘。何以故？因缘乃至增上缘毕

jìng jìng gù
竟净故。

shàn xiàn   cóng zhū yuán suǒ shēng fǎ běn xìng wú fù wú tuō
“善现，从诸缘所生法本性无缚无脱，

cóng zhū yuán suǒ shēng fǎ běn xìng wú fù wú tuō zé fēi cóng zhū yuán suǒ
从诸缘所生法本性无缚无脱则非从诸缘所

shēng fǎ   hé yǐ gù   cóng zhū yuán suǒ shēng fǎ   bì jìng jìng gù
生法。何以故？从诸缘所生法毕竟净故。

shàn xiàn   wú míng běn xìng wú fù wú tuō   xíng   shí   míng
“善现，无明本性无缚无脱，行、识、名

sè   liù chù   chù   shòu   ài   qǔ   yǒu   shēng   lǎo sǐ chóu
色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁

tàn kǔ yōu nǎo běn xìng yì wú fù wú tuō   wú míng běn xìng wú fù wú tuō
叹苦忧恼本性亦无缚无脱。无明本性无缚无脱

zé fēi wú míng   xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo běn xìng yì wú fù
则非无明，行乃至老死愁叹苦忧恼本性亦无缚

wú tuō zé fēi xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo   hé yǐ gù   wú
无脱则非行乃至老死愁叹苦忧恼。何以故？无

míng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo   bì jìng jìng gù
明乃至老死愁叹苦忧恼毕竟净故。

shàn xiàn   bù shī bō luó mì duō běn xìng wú fù wú tuō   jìng jiè
“善现，布施波罗蜜多本性无缚无脱，净戒、

ān rěn   jīng jìn   jìng lù   bō rě bō luó mì duō běn xìng yì wú fù wú
安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多本性亦无缚无

tuō   bù shī bō luó mì duō běn xìng wú fù wú tuō zé fēi bù shī bō luó
脱。布施波罗蜜多本性无缚无脱则非布施波罗

mì duō   jìng jiè   ān rěn   jīng jìn   jìng lù   bō rě bō luó mì duō
蜜多，净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多

běn xìng yì wú fù wú tuō zé fēi jìng jiè   ān rěn   jīng jìn   jìng lù
本性亦无缚无脱则非净戒、安忍、精进、静虑、

bō rě bō luó mì duō   hé yǐ gù   bù shī nǎi zhì bō rě bō luó mì
般若波罗蜜多。何以故？布施乃至般若波罗蜜

duō bì jìng jìng gù
多毕竟净故。

shànxiàn sì jìng lǜ běnxìng wú fù wú tuō sì wú liàng sì
“善现，四静虑本性无缚无脱，四无量、四
wú sè dìngběnxìng yì wú fù wú tuō sì jìng lǜ běnxìng wú fù wú tuō
无色定本性亦无缚无脱。四静虑本性无缚无脱
zé fēi sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìngběnxìng yì wú fù wú tuō
则非四静虑，四无量、四无色定本性亦无缚无脱
zé fēi sì wú liàng sì wú sè dìng hé yǐ gù sì jìng lǜ sì wú
则非四无量、四无色定。何以故？四静虑、四无
liàng sì wú sè dìng bì jìng jìng gù
量、四无色定毕竟净故。

shànxiàn sì niàn zhù běnxìng wú fù wú tuō sì zhèng duàn
“善现，四念住本性无缚无脱，四正断、
sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī běn
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支本
xìng yì wú fù wú tuō sì niàn zhù běnxìng wú fù wú tuō zé fēi sì niàn
性亦无缚无脱。四念住本性无缚无脱则非四念
zhù sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī běnxìng yì wú fù wú tuō zé
住，四正断乃至八圣道支本性亦无缚无脱则
fēi sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī hé yǐ gù sì niàn zhù nǎi
非四正断乃至八圣道支。何以故？四念住乃
zhì bā shèng dào zhī bì jìng jìng gù
至八圣道支毕竟净故。

shànxiàn kōng jiě tuō mén běnxìng wú fù wú tuō wú xiàng
“善现，空解脱门本性无缚无脱，无相、
wú yuàn jiě tuō mén běnxìng yì wú fù wú tuō kōng jiě tuō mén běnxìng wú
无愿解脱门本性亦无缚无脱。空解脱门本性无
fù wú tuō zé fēi kōng jiě tuō mén wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén běnxìng
缚无脱则非空解脱门，无相、无愿解脱门本性
yì wú fù wú tuō zé fēi wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén hé yǐ gù
亦无缚无脱则非无相、无愿解脱门。何以故？
kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén bì jìng jìng gù
空、无相、无愿解脱门毕竟净故。

shànxiàn nèi kōng běnxìng wú fù wú tuō wài kōng nèi wài
“善现，内空本性无缚无脱，外空、内外
kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng
空、空空、大空、胜义空、有为空、无为空、

bì jìng kōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běnxìng kōng
毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性空、
zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú
自相空、共相空、一切法空、不可得空、无
xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng běnxìng wú fù wú tuō nèi
性空、自性空、无性自性空本性无缚无脱。内
kōng běnxìng wú fù wú tuō zé fēi nèi kōng wài kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng
空本性无缚无脱则非内空，外空乃至无性自性
kōng běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi wài kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng
空本性亦无缚无脱则非外空乃至无性自性空。
hé yǐ gù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng bì jìng jìng gù
何以故？内空乃至无性自性空毕竟净故。

shàn xiàn kǔ shèng dì běnxìng wú fù wú tuō jí miè
“善现，苦圣谛本性无缚无脱，集、灭、
dào shèng dì běnxìng yì wú fù wú tuō kǔ shèng dì běnxìng wú fù wú
道圣谛本性亦无缚无脱。苦圣谛本性无缚无
tuō zé fēi kǔ shèng dì jí miè dào shèng dì běnxìng yì wú fù wú
脱则非苦圣谛，集、灭、道圣谛本性亦无缚无
tuō zé fēi jí miè dào shèng dì hé yǐ gù kǔ jí miè
脱则非集、灭、道圣谛。何以故？苦、集、灭、
dào shèng dì bì jìng jìng gù
道圣谛毕竟净故。

shàn xiàn bā jiě tuō běnxìng wú fù wú tuō bā shèng chù
“善现，八解脱本性无缚无脱，八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biàn chù běnxìng yì wú fù wú tuō bā jiě tuō běnxìng
九次第定、十遍处本性亦无缚无脱。八解脱本性
wú fù wú tuō zé fēi bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí
无缚无脱则非八解脱，八胜处、九次第定、十
biàn chù běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
遍处本性亦无缚无脱则非八胜处、九次第定、
shí biàn chù hé yǐ gù bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù bì jìng jìng gù
十遍处。何以故？八解脱乃至十遍处毕竟净故。

shàn xiàn yī qiè tuó luó ní mén běnxìng wú fù wú tuō yī qiè
“善现，一切陀罗尼门本性无缚无脱，一切
sān mó dì mén běnxìng yì wú fù wú tuō yī qiè tuó luó ní mén běnxìng
三摩地门本性亦无缚无脱。一切陀罗尼门本性
wú fù wú tuō zé fēi yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén běn
无缚无脱则非一切陀罗尼门，一切三摩地门本

xìng yì wú fù wú tuō zé fēi yī qiè sān mó dì mén hé yǐ gù yī
性亦无缚无脱则非一切三摩地门。何以故？一

qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén bì jìng jìng gù
切陀罗尼门、一切三摩地门毕竟净故。

shànxiàn jí xǐ dì běnxìng wú fù wú tuō lí gòu dì fā
“善现，极喜地本性无缚无脱，离垢地、发

guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì yuǎnxíng dì
光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、

bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì běnxìng yì wú fù wú tuō jí
不动地、善慧地、法云地本性亦无缚无脱。极

xǐ dì běnxìng wú fù wú tuō zé fēi jí xǐ dì lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún
喜地本性无缚无脱则非极喜地，离垢地乃至法云

dì běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì hé yǐ
地本性亦无缚无脱则非离垢地乃至法云地。何以

gù jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì bì jìng jìng gù
故？极喜地乃至法云地毕竟净故。

shànxiàn wǔ yǎnběnxìng wú fù wú tuō liù shéntōngběnxìng
“善现，五眼本性无缚无脱，六神通本性

yì wú fù wú tuō wǔ yǎnběnxìng wú fù wú tuō zé fēi wǔ yǎn liù shén
亦无缚无脱。五眼本性无缚无脱则非五眼，六神

tōngběnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi liù shéntōng hé yǐ gù wǔ yǎn
通本性亦无缚无脱则非六神通。何以故？五眼、

liù shéntōng bì jìng jìng gù
六神通毕竟净故。

shànxiàn fó shí lì běnxìng wú fù wú tuō sì wú suǒ wèi
“善现，佛十力本性无缚无脱，四无所畏、

sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ běnxìng yì wú fù wú tuō fó shí
四无碍解、十八佛不共法本性亦无缚无脱。佛十

lì běnxìng wú fù wú tuō zé fēi fó shí lì sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā
力本性无缚无脱则非佛十力，四无所畏乃至十八

fó bú gòng fǎ běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí
佛不共法本性亦无缚无脱则非四无所畏乃至十

bā fó bú gòng fǎ hé yǐ gù fó shí lì nǎi zhì shí bā fó bú gòng
八佛不共法。何以故？佛十力乃至十八佛不共

fǎ bì jìng jìng gù
法毕竟净故。

shànxiàn dà cí běnxìng wú fù wú tuō dà bēi dà xǐ
“善现，大慈本性无缚无脱，大悲、大喜、

dà shě běn xìng yì wú fù wú tuō dà cí běn xìng wú fù wú tuō zé fēi
大舍本性亦无缚无脱。大慈本性无缚无脱则非
dà cí dà bēi dà xǐ dà shě běn xìng yì wú fù wú tuō zé fēi dà
大慈，大悲、大喜、大舍本性亦无缚无脱则非大
bēi dà xǐ dà shě hé yǐ gù dà cí nǎi zhì dà shě bì jìng jìng
悲、大喜、大舍。何以故？大慈乃至大舍毕竟净
gù
故。

shàn xiàn wú wàng shī fǎ běn xìng wú fù wú tuō héng zhù shě
“善现，无忘失法本性无缚无脱，恒住舍
xìng běn xìng yì wú fù wú tuō wú wàng shī fǎ běn xìng wú fù wú tuō zé
性本性亦无缚无脱。无忘失法本性无缚无脱则
fēi wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng běn xìng yì wú fù wú tuō zé fēi
非无忘失法，恒住舍性本性亦无缚无脱则非
héng zhù shě xìng hé yǐ gù wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng bì jìng
恒住舍性。何以故？无忘失法、恒住舍性毕竟
jìng gù
净故。

shàn xiàn yī qiè zhì běn xìng wú fù wú tuō dào xiàng zhì
“善现，一切智本性无缚无脱，道相智、
yī qiè xiàng zhì běn xìng yì wú fù wú tuō yī qiè zhì běn xìng wú fù wú
一切相智本性亦无缚无脱。一切智本性无缚无
tuō zé fēi yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì běn xìng yì wú fù
脱则非一切智，道相智、一切相智本性亦无缚
wú tuō zé fēi dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì hé yǐ gù yī qiè zhì
无脱则非道相智、一切相智。何以故？一切智、
dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bì jìng jìng gù
道相智、一切相智毕竟净故。

shàn xiàn sān shí èr dà shì xiàng běn xìng wú fù wú tuō bā
“善现，三十二大士相本性无缚无脱，八
shí suí hǎo běn xìng yì wú fù wú tuō sān shí èr dà shì xiàng běn xìng wú
十随好本性亦无缚无脱。三十二大士相本性无
fù wú tuō zé fēi sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo běn xìng yì wú
缚无脱则非三十二大士相，八十随好本性亦无
fù wú tuō zé fēi bā shí suí hǎo hé yǐ gù sān shí èr dà shì xiàng
缚无脱则非八十随好。何以故？三十二大士相、
bā shí suí hǎo bì jìng jìng gù
八十随好毕竟净故。

shànxiàn yù liú guǒběnxìng wú fù wú tuō yī lái bù huán
“善现，预流果本性无缚无脱，一来、不还、

ā luó hàn guǒ dú jué pú tí běnxìng yì wú fù wú tuō yù liú guǒběn
阿罗汉果、独觉菩提本性亦无缚无脱。预流果本

xìng wú fù wú tuō zé fēi yù liú guǒ yī lái bù huán ā luó hàn guǒ
性无缚无脱则非预流果，一来、不还、阿罗汉果、

dú jué pú tí běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi yī lái bù huán ā luó
独觉菩提本性亦无缚无脱则非一来、不还、阿罗

hàn guǒ dú jué pú tí hé yǐ gù yù liú guǒ nǎi zhì dú jué pú tí
汉果、独觉菩提。何以故？预流果乃至独觉菩提

bì jìng jìng gù
毕竟净故。

shànxiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíngběnxìng wú fù wú tuō
“善现，一切菩萨摩訶萨行本性无缚无脱，

zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí běnxìng yì wú fù wú tuō yī qiè pú
诸佛无上正等菩提本性亦无缚无脱。一切菩

sà mó hē sà xíngběnxìng wú fù wú tuō zé fēi yī qiè pú sà mó hē sà
萨摩訶萨行本性无缚无脱则非一切菩萨摩訶萨

xíng zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi
行，诸佛无上正等菩提本性亦无缚无脱则非

zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí hé yǐ gù yī qiè pú sà mó hē
诸佛无上正等菩提。何以故？一切菩萨摩訶

sà xíng zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí bì jìng jìng gù
萨行、诸佛无上正等菩提毕竟净故。

shànxiàn shì jiān fǎ běnxìng wú fù wú tuō chū shì jiān fǎ běn
“善现，世间法本性无缚无脱，出世间法本

xìng yì wú fù wú tuō shì jiān fǎ běnxìng wú fù wú tuō zé fēi shì jiān fǎ
性亦无缚无脱。世间法本性无缚无脱则非世间法，

chū shì jiān fǎ běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi chū shì jiān fǎ hé yǐ gù
出世间法本性亦无缚无脱则非出世间法。何以故？

shì jiān chū shì jiān fǎ bì jìng jìng gù
世间、出世间法毕竟净故。

shànxiàn yǒu lòu fǎ běnxìng wú fù wú tuō wú lòu fǎ běnxìng
“善现，有漏法本性无缚无脱，无漏法本性

yì wú fù wú tuō yǒu lòu fǎ běnxìng wú fù wú tuō zé fēi yǒu lòu fǎ
亦无缚无脱。有漏法本性无缚无脱则非有漏法，

wú lòu fǎ běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi wú lòu fǎ hé yǐ gù yǒu
无漏法本性亦无缚无脱则非无漏法。何以故？有

lòu wú lòu fǎ bì jìng jìng gù
漏、无漏法毕竟净故。

shànxiàn yǒuwéi fǎ běnxìng wú fù wú tuō wú wéi fǎ běnxìng
“善现，有为法本性无缚无脱，无为法本性
yì wú fù wú tuō yǒuwéi fǎ běnxìng wú fù wú tuō zé fēi yǒuwéi fǎ
亦无缚无脱。有为法本性无缚无脱则非有为法，
wú wéi fǎ běnxìng yì wú fù wú tuō zé fēi wú wéi fǎ hé yǐ gù yǒu
无为法本性亦无缚无脱则非无为法。何以故？有
wéi fǎ wú wéi fǎ bì jìng jìng gù
为法、无为法毕竟净故。

rú shì shànxiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
“如是，善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí suī wèiyǒuqíng xuānshuō zhū fǎ ér yú yǒuqíng jí zhū fǎ xìng
多时，虽为有情宣说诸法，而于有情及诸法性
dōu wú suǒ dé hé yǐ gù yǐ zhū yǒuqíng jí yī qiè fǎ bù kě dé
都无所得。何以故？以诸有情及一切法不可得
gù
故。

fù cì shànxiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
“复次，善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù yī qiè fǎ wú suǒ dé zhōng
多时，以无所住为方便故，住一切法无所得中，
wèi yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù sè kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāng
谓以无所住为方便故，住色空；以无所住为方
biàn gù zhùshòu xiǎng xíng shí kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn
便故，住受、想、行、识空。以无所住为方便
gù zhùyǎnchùkōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù ěr bí
故，住眼处空；以无所住为方便故，住耳、鼻、
shé shēn yì chùkōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù sè chù
舌、身、意处空。以无所住为方便故，住色处
kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhùshēng xiāng wèi chù
空；以无所住为方便故，住声、香、味、触、
fǎ chùkōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhùyǎn jiè kōng yǐ wú
法处空。以无所住为方便故，住眼界空；以无
suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù ěr bí shé shēn yì jiè kōng
所住为方便故，住耳、鼻、舌、身、意界空。
yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù sè jiè kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāng
以无所住为方便故，住色界空；以无所住为方

biàn gù zhùshēng xiāng wèi chù fǎ jiè kōng yǐ wú suǒ zhù
便故，住声、香、味、触、法界空。以无所住

wéifāngbiàn gù zhù yǎn shí jiè kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù
为方便故，住眼识界空；以无所住为方便故，

zhù ěr bí shé shēn yì shí jiè kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāng
住耳、鼻、舌、身、意识界空。以无所住为方

biàn gù zhù yǎn chù kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù ěr
便故，住眼触空；以无所住为方便故，住耳、

bí shé shēn yì chù kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù
鼻、舌、身、意触空。以无所住为方便故，住

yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù
眼触为缘所生诸受空；以无所住为方便故，

zhù ěr bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kōng yǐ
住耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受空。以

wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù dì jiè kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn
无所住为方便故，住地界空；以无所住为方便

gù zhù shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kōng yǐ wú suǒ zhù wéi
故，住水、火、风、空、识界空。以无所住为

fāngbiàn gù zhù yīn yuán kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù děng
方便故，住因缘空；以无所住为方便故，住等

wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāng
无间缘、所缘缘、增上缘空。以无所住为方

biàn gù zhù cóng zhū yuán suǒ shēng fǎ kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn
便故，住从诸缘所生法空。以无所住为方便

gù zhù wú míng kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù xíng shí
故，住无明空；以无所住为方便故，住行、识、

míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死

chóu tàn kǔ yōu nǎo kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù bù shī bō
愁叹苦忧恼空。以无所住为方便故，住布施波

luó mì duō kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù jìng jiè ān rěn
罗蜜多空；以无所住为方便故，住净戒、安忍、

jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn
精进、静虑、般若波罗蜜多空。以无所住为方便

gù zhù sì jìng lù kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù sì wú
故，住四静虑空；以无所住为方便故，住四无

liàng sì wú sè dìng kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù sì niàn
量、四无色定空。以无所住为方便故，住四念

zhù kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù sì zhèngduàn sì shén
住空；以无所住为方便故，住四正断、四神
zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī kōng yǐ
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支空。以
wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù kōng jiě tuō mén kōng yǐ wú suǒ zhù wéi
无所住为方便故，住空解脱门空；以无所住为
fāngbiàn gù zhù wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén kōng yǐ wú suǒ zhù wéi
方便故，住无相、无愿解脱门空。以无所住为
fāngbiàn gù zhù nèi kōng kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù wài
方便故，住内空空；以无所住为方便故，住外
kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng
空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、
wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng
无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、
běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě
本性空、自相空、共相空、一切法空、不可
dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng kōng yǐ wú
得空、无性空、自性空、无性自性空空。以无
suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù kǔ shèng dì kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn
所住为方便故，住苦圣谛空；以无所住为方便
gù zhù jí miè dào shèng dì kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù
故，住集、灭、道圣谛空。以无所住为方便故，
zhù bā jiě tuō kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù bā shèng chù
住八解脱空；以无所住为方便故，住八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biàn chù kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù
九次第定、十遍处空。以无所住为方便故，住
yī qiè tuó luó ní mén kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù yī qiè
一切陀罗尼门空；以无所住为方便故，住一切
sān mó dì mén kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù jí xǐ dì kōng
三摩地门空。以无所住为方便故，住极喜地空；
yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù lí gù dì fā guāng dì yàn huì
以无所住为方便故，住离垢地、发光地、焰慧
dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn
地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、善
huì dì fǎ yún dì kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù wǔ yǎn
慧地、法云地空。以无所住为方便故，住五眼
kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù liù shén tōng kōng yǐ wú suǒ
空；以无所住为方便故，住六神通空。以无所

zhù wéifāngbiàn gù zhù fó shí lì kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù
住为方便故，住佛十力空；以无所住为方便故，
zhù sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ kōng yǐ wú
住四无所畏、四无碍解、十八佛不共法空。以无
suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù dà cí kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù
所住为方便故，住大慈空；以无所住为方便故，
zhù dà bēi dà xǐ dà shě kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù
住大悲、大喜、大舍空。以无所住为方便故，
zhù wú wàng shī fǎ kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù héng zhù shě
住无忘失法空；以无所住为方便故，住恒住舍
xìng kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù yī qiè zhì kōng yǐ wú
性空。以无所住为方便故，住一切智空；以无
suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì kōng yǐ wú
所住为方便故，住道相智、一切相智空。以无
suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù sān shí èr dà shì xiàng kōng yǐ wú suǒ zhù
所住为方便故，住三十二大士相空；以无所住
wéifāngbiàn gù zhù bā shí suí hǎo kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù
为方便故，住八十随好空。以无所住为方便故，
zhù yù liú guǒ kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù yī lái bù
住预流果空；以无所住为方便故，住一来、不
huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn
还、阿罗汉果、独觉菩提空。以无所住为方便
gù zhù yī qiè pú sà mó hē sà xíng kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn
故，住一切菩萨摩诃萨行空；以无所住为方便
gù zhù zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāng
故，住诸佛无上正等菩提空。以无所住为方
biàn gù zhù shì jiān fǎ kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù chū
便故，住世间法空；以无所住为方便故，住出
shì jiān fǎ kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù yǒu lòu fǎ kōng
世间法空。以无所住为方便故，住有漏法空；
yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù wú lòu fǎ kōng yǐ wú suǒ zhù wéi
以无所住为方便故，住无漏法空。以无所住为
fāngbiàn gù zhù yǒu wéi fǎ kōng yǐ wú suǒ zhù wéifāngbiàn gù zhù
方便故，住有为法空；以无所住为方便故，住
wú wéi fǎ kōng¹⁴
无为法空¹⁴。

¹⁴ 大正藏：住无为法空；永乐北藏及龙藏：住无为法空。以无所住为方便故；校勘：住无为法空

shànxiàn sè wú suǒ zhù shòu xiǎng xíng shí yì wú
“善现，色无所住，受、想、行、识亦无
suǒ zhù sè kōng wú suǒ zhù shòu xiǎng xíng shí kōng yì wú suǒ
所住；色空无所住，受、想、行、识空亦无所
zhù hé yǐ gù shànxiàn sè wú zì xìng bù kě dé shòu xiǎng
住。何以故？善现，色无自性不可得，受、想、
xíng shí yì wú zì xìng bù kě dé sè kōng wú zì xìng bù kě dé shòu
行、识亦无自性不可得，色空无自性不可得，受、
xiǎng xíng shí kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě
想、行、识空亦无自性不可得，非无自性不可
dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
得法有所住故。

shànxiàn yǎnchù wú suǒ zhù ěr bí shé shēn yì
“善现，眼处无所住，耳、鼻、舌、身、意
chù yì wú suǒ zhù yǎnchù kōng wú suǒ zhù ěr bí shé shēn
处亦无所住；眼处空无所住，耳、鼻、舌、身、
yì chù kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn yǎnchù wú zì xìng
意处空亦无所住。何以故？善现，眼处无自性
bù kě dé ěr bí shé shēn yì chù yì wú zì xìng bù kě dé
不可得，耳、鼻、舌、身、意处亦无自性不可得，
yǎnchù kōng wú zì xìng bù kě dé ěr bí shé shēn yì chù kōng
眼处空无自性不可得，耳、鼻、舌、身、意处空
yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
亦无自性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn sè chù wú suǒ zhù shēng xiāng wèi chù
“善现，色处无所住，声、香、味、触、
fǎ chù yì wú suǒ zhù sè chù kōng wú suǒ zhù shēng xiāng wèi
法处亦无所住；色处空无所住，声、香、味、
chù fǎ chù kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn sè chù wú
触、法处空亦无所住。何以故？善现，色处无
zì xìng bù kě dé shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì wú zì xìng
自性不可得，声、香、味、触、法处亦无自性
bù kě dé sè chù kōng wú zì xìng bù kě dé shēng xiāng wèi
不可得，色处空无自性不可得，声、香、味、
chù fǎ chù kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ
触、法处空亦无自性不可得，非无自性不可得法
yǒu suǒ zhù gù
有所住故。

shànxiàn yǎn jiè wú suǒ zhù ěr bí shé shēn yì
“善现，眼界无所住，耳、鼻、舌、身、意
jiè yì wú suǒ zhù yǎn jiè kōng wú suǒ zhù ěr bí shé shēn
界亦无所住；眼界空无所住，耳、鼻、舌、身、
yì jiè kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn yǎn jiè wú zì xìng bù
意界空亦无所住。何以故？善现，眼界无自性不
kě dé ěr bí shé shēn yì jiè yì wú zì xìng bù kě dé
可得，耳、鼻、舌、身、意界亦无自性不可得，
yǎn jiè kōng wú zì xìng bù kě dé ěr bí shé shēn yì jiè kōng
眼界空无自性不可得，耳、鼻、舌、身、意界空
yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
亦无自性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn sè jiè wú suǒ zhù shēng xiāng wèi chù
“善现，色界无所住，声、香、味、触、
fǎ jiè yì wú suǒ zhù sè jiè kōng wú suǒ zhù shēng xiāng wèi
法界亦无所住；色界空无所住，声、香、味、
chù fǎ jiè kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn sè jiè wú zì
触、法界空亦无所住。何以故？善现，色界无自
xìng bù kě dé shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yì wú zì xìng bù
性不可得，声、香、味、触、法界亦无自性不
kě dé sè jiè kōng wú zì xìng bù kě dé shēng xiāng wèi chù
可得，色界空无自性不可得，声、香、味、触、
fǎ jiè kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu
法界空亦无自性不可得，非无自性不可得法有
suǒ zhù gù
所住故。

shànxiàn yǎn shí jiè wú suǒ zhù ěr bí shé shēn
“善现，眼识界无所住，耳、鼻、舌、身、
yì shí jiè yì wú suǒ zhù yǎn shí jiè kōng wú suǒ zhù ěr bí shé
意识界亦无所住；眼识界空无所住，耳、鼻、舌、
shēn yì shí jiè kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn yǎn shí
身、意识界空亦无所住。何以故？善现，眼识
jiè wú zì xìng bù kě dé ěr bí shé shēn yì shí jiè yì wú
界无自性不可得，耳、鼻、舌、身、意识界亦无
zì xìng bù kě dé yǎn shí jiè kōng wú zì xìng bù kě dé ěr bí
自性不可得，眼识界空无自性不可得，耳、鼻、
shé shēn yì shí jiè kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù
舌、身、意识界空亦无自性不可得，非无自性不

kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
可得法有所住故。

shànxiàn yǎnchù wú suǒ zhù ěr bí shé shēn yì
“善现，眼触无所住，耳、鼻、舌、身、意
chù yì wú suǒ zhù yǎnchù kōng wú suǒ zhù ěr bí shé shēn
触亦无所住；眼触空无所住，耳、鼻、舌、身、
yì chù kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn yǎnchù wú zì xìng
意触空亦无所住。何以故？善现，眼触无自性
bù kě dé ěr bí shé shēn yì chù yì wú zì xìng bù kě dé
不可得，耳、鼻、舌、身、意触亦无自性不可得，
yǎnchù kōng wú zì xìng bù kě dé ěr bí shé shēn yì chù kōng
眼触空无自性不可得，耳、鼻、舌、身、意触空
yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
亦无自性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu wú suǒ zhù ěr
“善现，眼触为缘所生诸受无所住，耳、
bí shé shēn yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu yì wú suǒ zhù yǎn
鼻、舌、身、意触为缘所生诸受亦无所住；眼
chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu kōng wú suǒ zhù ěr bí shé shēn
触为缘所生诸受空无所住，耳、鼻、舌、身、
yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shàn
意触为缘所生诸受空亦无所住。何以故？善
xiàn yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu wú zì xìng bù kě dé ěr bí
现，眼触为缘所生诸受无自性不可得，耳、鼻、
shé shēn yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu yì wú zì xìng bù kě dé
舌、身、意触为缘所生诸受亦无自性不可得，
yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu kōng wú zì xìng bù kě dé ěr bí
眼触为缘所生诸受空无自性不可得，耳、鼻、
shé shēn yì chù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu kōng yì wú zì xìng bù kě dé
舌、身、意触为缘所生诸受空亦无自性不可得，
fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn dì jiè wú suǒ zhù shuǐ huǒ fēng kōng
“善现，地界无所住，水、火、风、空、
shí jiè yì wú suǒ zhù dì jiè kōng wú suǒ zhù shuǐ huǒ fēng kōng
识界亦无所住；地界空无所住，水、火、风、空、
shí jiè kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn dì jiè wú zì xìng bù
识界空亦无所住。何以故？善现，地界无自性不

kě dé shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yì wú zì xìng bù kě dé
可得，水、火、风、空、识界亦无自性不可得，
dì jiè kōng wú zì xìng bù kě dé shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
地界空无自性不可得，水、火、风、空、识界
kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù
空亦无自性不可得，非无自性不可得法有所住
gù
故。

shànxiàn yīn yuán wú suǒ zhù děng wú jiànyuán suǒ yuán
“善现，因缘无所住，等无间缘、所缘
yuán zēngshàngyuán yì wú suǒ zhù yīn yuán kōng wú suǒ zhù děng wú
缘、增上缘亦无所住；因缘空无所住，等无
jiànyuán suǒ yuányuán zēngshàngyuán kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù
间缘、所缘缘、增上缘空亦无所住。何以故？
shànxiàn yīn yuán wú zì xìng bù kě dé děng wú jiànyuán suǒ yuán
善现，因缘无自性不可得，等无间缘、所缘
yuán zēngshàngyuán yì wú zì xìng bù kě dé yīn yuán kōng wú zì xìng
缘、增上缘亦无自性不可得，因缘空无自性
bù kě dé děng wú jiànyuán suǒ yuányuán zēngshàngyuán kōng yì
不可得，等无间缘、所缘缘、增上缘空亦
wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
无自性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn cóngzhū yuán suǒ shēng fǎ wú suǒ zhù cóngzhū yuán
“善现，从诸缘所生法无所住，从诸缘
suǒ shēng fǎ kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn cóngzhū yuán
所生法空亦无所住。何以故？善现，从诸缘
suǒ shēng fǎ wú zì xìng bù kě dé cóngzhū yuán suǒ shēng fǎ kōng yì wú
所生法无自性不可得，从诸缘所生法空亦无
zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
自性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn wú míng wú suǒ zhù xíng shí míng sè liù
“善现，无明无所住，行、识、名色、六
chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu
处、触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧
nǎo yì wú suǒ zhù wú míng kōng wú suǒ zhù xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn
恼亦无所住；无明空无所住，行乃至老死愁叹
kǔ yōu nǎo kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn wú míng wú zì
苦烦恼空亦无所住。何以故？善现，无明无自

xìng bù kě dé xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì wú zì xìng bù
性不可得，行乃至老死愁叹苦忧恼亦无自性不
kě dé wú míng kōng wú zì xìng bù kě dé xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn
可得，无明空无自性不可得，行乃至老死愁叹
kǔ yōu nǎo kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ
苦忧恼空亦无自性不可得，非无自性不可得法
yǒu suǒ zhù gù
有所住故。

shàn xiàn bù shī bō luó mì duō wú suǒ zhù jìng jiè ān rěn
“善现，布施波罗蜜多无所住，净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō yì wú suǒ zhù bù shī bō luó
精进、静虑、般若波罗蜜多亦无所住；布施波罗
mì duō kōng wú suǒ zhù jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě
蜜多空无所住，净戒、安忍、精进、静虑、般若
bō luó mì duō kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shàn xiàn bù shī bō
波罗蜜多空亦无所住。何以故？善现，布施波
luó mì duō wú zì xìng bù kě dé jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù
罗蜜多无自性不可得，净戒、安忍、精进、静虑、
bō rě bō luó mì duō yì wú zì xìng bù kě dé bù shī bō luó mì duō
般若波罗蜜多亦无自性不可得，布施波罗蜜多
kōng wú zì xìng bù kě dé jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō
空无自性不可得，净戒、安忍、精进、静虑、般
rě bō luó mì duō kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě
若波罗蜜多空亦无自性不可得，非无自性不可
dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
得法有所住故。

shàn xiàn sì jìng lù wú suǒ zhù sì wú liàng sì wú sè dìng
“善现，四静虑无所住，四无量、四无色定
yì wú suǒ zhù sì jìng lù kōng wú suǒ zhù sì wú liàng sì wú sè dìng
亦无所住；四静虑空无所住，四无量、四无色定
kōng¹⁵ yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shàn xiàn sì jìng lù wú zì xìng bù
空¹⁵亦无所住。何以故？善现，四静虑无自性不
kě dé sì wú liàng sì wú sè dìng yì wú zì xìng bù kě dé sì jìng
可得，四无量、四无色定亦无自性不可得，四静
lù kōng wú zì xìng bù kě dé sì wú liàng sì wú sè dìng kōng yì wú
虑空无自性不可得，四无量、四无色定空亦无

¹⁵ 大正藏：定；永乐北藏及龙藏：定空

zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
自性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn sì niànzhù wú suǒ zhù sì zhèngduàn sì shén
“善现，四念住无所住，四正断、四神

zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī yì wú suǒ
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支亦无所

zhù sì niànzhù kōng wú suǒ zhù sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèng dào zhī
住；四念住空无所住，四正断乃至八圣道支

kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn sì niànzhù wú zì xìng bù
空亦无所住。何以故？善现，四念住无自性不

kě dé sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèng dào zhī yì wú zì xìng bù kě dé
可得，四正断乃至八圣道支亦无自性不可得，

sì niànzhù kōng wú zì xìng bù kě dé sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèng dào
四念住空无自性不可得，四正断乃至八圣道

zhī kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ
支空亦无自性不可得，非无自性不可得法有所

zhù gù
住故。

shànxiàn kōng jiě tuō mén wú suǒ zhù wú xiàng wú yuàn jiě
“善现，空解脱门无所住，无相、无愿解

tuō mén yì wú suǒ zhù kōng jiě tuō mén kōng wú suǒ zhù wú xiàng wú
脱门亦无所住；空解脱门空无所住，无相、无

yuàn jiě tuō mén kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn kōng jiě tuō
愿解脱门空亦无所住。何以故？善现，空解脱

mén wú zì xìng bù kě dé wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì wú zì xìng
门无自性不可得，无相、无愿解脱门亦无自性

bù kě dé kōng jiě tuō mén kōng wú zì xìng bù kě dé wú xiàng wú
不可得，空解脱门空无自性不可得，无相、无

yuàn jiě tuō mén kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé
愿解脱门空亦无自性不可得，非无自性不可得

fǎ yǒusuǒ zhù gù
法有所住故。

shànxiàn nèi kōng wú suǒ zhù wài kōng nèi wài kōng kōng
“善现，内空无所住，外空、内外空、空

kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng
空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟

kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng
空、无际空、散空、无变异空、本性空、自相

kōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng
空、共相空、一切法空、不可得空、无性空、
zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yì wú suǒ zhù nèi kōngkōng wú suǒ zhù
自性空、无性自性空亦无所住；内空空无所住，
wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōngkōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shàn
外空乃至无性自性空空亦无所住。何以故？善
xiàn nèi kōng wú zì xìng bù kě dé wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng
现，内空无自性不可得，外空乃至无性自性空
yì wú zì xìng bù kě dé nèi kōngkōng wú zì xìng bù kě dé wàikōng
亦无自性不可得，内空空无自性不可得，外空
nǎi zhì wú xìng zì xìngkōngkōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng
乃至无性自性空空亦无自性不可得，非无自性
bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
不可得法有所住故。

shànxiàn kǔ shèng dì wú suǒ zhù jí miè dào shèng dì
“善现，苦圣谛无所住，集、灭、道圣谛
yì wú suǒ zhù kǔ shèng dì kōng wú suǒ zhù jí miè dào shèng dì
亦无所住；苦圣谛空无所住，集、灭、道圣谛
kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn kǔ shèng dì wú zì xìng bù
空亦无所住。何以故？善现，苦圣谛无自性不
kě dé jí miè dào shèng dì yì wú zì xìng bù kě dé kǔ shèng
可得，集、灭、道圣谛亦无自性不可得，苦圣
dì kōng wú zì xìng bù kě dé jí miè dào shèng dì kōng yì wú zì
谛空无自性不可得，集、灭、道圣谛空亦无自
xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn bā jiě tuō wú suǒ zhù bā shèng chù jiǔ cì dì
“善现，八解脱无所住，八胜处、九次第
dìng shí biàn chù yì wú suǒ zhù bā jiě tuō kōng wú suǒ zhù bā shèng
定、十遍处亦无所住；八解脱空无所住，八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shàn
处、九次第定、十遍处空亦无所住。何以故？善
xiàn bā jiě tuō wú zì xìng bù kě dé bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
现，八解脱无自性不可得，八胜处、九次第定、
shí biàn chù yì wú zì xìng bù kě dé bā jiě tuō kōng wú zì xìng bù kě
十遍处亦无自性不可得，八解脱空无自性不可
dé bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù kōng yì wú zì xìng bù
得，八胜处、九次第定、十遍处空亦无自性不

kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn yī qiè tuó luó ní mén wú suǒ zhù yī qiè sān mó dì
“善现，一切陀罗尼门无所住，一切三摩地
mén yì wú suǒ zhù yī qiè tuó luó ní mén kōng wú suǒ zhù yī qiè sān
门亦无所住；一切陀罗尼门空无所住，一切三
mó dì mén kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn yī qiè tuó luó
摩地门空亦无所住。何以故？善现，一切陀罗
ní mén wú zì xìng bù kě dé yī qiè sān mó dì mén yì wú zì xìng bù
尼门无自性不可得，一切三摩地门亦无自性不
kě dé yī qiè tuó luó ní mén kōng wú zì xìng bù kě dé yī qiè sān mó
可得，一切陀罗尼门空无自性不可得，一切三摩
dì mén kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu
地门空亦无自性不可得，非无自性不可得法有
suǒ zhù gù
所住故。

shànxiàn jí xǐ dì wú suǒ zhù lí gòu dì fā guāng dì
“善现，极喜地无所住，离垢地、发光地、
yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì
焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、
shàn huì dì fǎ yún dì yì wú suǒ zhù jí xǐ dì kōng wú suǒ zhù lí
善慧地、法云地亦无所住；极喜地空无所住，离
gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn jí
垢地乃至法云地空亦无所住。何以故？善现，极
xǐ dì wú zì xìng bù kě dé lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì yì wú zì xìng
喜地无自性不可得，离垢地乃至法云地亦无自性
bù kě dé jí xǐ dì kōng wú zì xìng bù kě dé lí gòu dì nǎi zhì fǎ
不可得，极喜地空无自性不可得，离垢地乃至法
yún dì kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu
云地空亦无自性不可得，非无自性不可得法有
suǒ zhù gù
所住故。

shànxiàn wǔ yǎn wú suǒ zhù liù shéntōng yì wú suǒ zhù
“善现，五眼无所住，六神通亦无所住；
wǔ yǎn kōng wú suǒ zhù liù shéntōng kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù
五眼空无所住，六神通空亦无所住。何以故？
shànxiàn wǔ yǎn wú zì xìng bù kě dé liù shéntōng yì wú zì xìng bù
善现，五眼无自性不可得，六神通亦无自性不

kě dé wǔ yǎnkōng wú zì xìng bù kě dé liù shéntōngkōng yì wú zì
可得，五眼空无自性不可得，六神通空亦无自
xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒzhù gù
性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn fó shí lì wú suǒzhù sì wú suǒwèi sì wú ài
“善现，佛十力无所住，四无所畏、四无碍

jiě shí bā fó bú gòng fǎ yì wú suǒzhù fó shí lì kōng wú suǒzhù
解、十八佛不共法亦无所住；佛十力空无所住，

sì wú suǒwèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ kōng yì wú suǒzhù
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法空亦无所住。

hé yǐ gù shànxiàn fó shí lì wú zì xìng bù kě dé sì wú suǒwèi
何以故？善现，佛十力无自性不可得，四无所畏、

sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yì wú zì xìng bù kě dé fó shí
四无碍解、十八佛不共法亦无自性不可得，佛十

lì kōng wú zì xìng bù kě dé sì wú suǒwèi sì wú ài jiě shí bā
力空无自性不可得，四无所畏、四无碍解、十八

fó bú gòng fǎ kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé
佛不共法空亦无自性不可得，非无自性不可得

fǎ yǒusuǒzhù gù
法有所住故。

shànxiàn dà cí wú suǒzhù dà bēi dà xǐ dà shě yì
“善现，大慈无所住，大悲、大喜、大舍亦

wú suǒzhù dà cí kōng wú suǒzhù dà bēi dà xǐ dà shěkōng yì
无所住；大慈空无所住，大悲、大喜、大舍空亦

wú suǒzhù hé yǐ gù shànxiàn dà cí wú zì xìng bù kě dé dà
无所住。何以故？善现，大慈无自性不可得，大

bēi dà xǐ dà shě yì wú zì xìng bù kě dé dà cí kōng wú zì xìng
悲、大喜、大舍亦无自性不可得，大慈空无自性

bù kě dé dà bēi dà xǐ dà shěkōng yì wú zì xìng bù kě dé
不可得，大悲、大喜、大舍空亦无自性不可得，

fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒzhù gù
非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn wú wàng shī fǎ wú suǒzhù héngzhù shěxìng yì wú
“善现，无忘失法无所住，恒住舍性亦无

suǒzhù wú wàng shī fǎ kōng wú suǒzhù héngzhù shěxìngkōng yì wú suǒ
所住；无忘失法空无所住，恒住舍性空亦无所

zhù hé yǐ gù shànxiàn wú wàng shī fǎ wú zì xìng bù kě dé
住。何以故？善现，无忘失法无自性不可得，

héngzhù shěxìng yì wú zì xìng bù kě dé wú wàng shī fǎ kōng wú zì xìng
恒住舍性亦无自性不可得，无忘失法空无自性
bù kě dé héngzhù shěxìng kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng
不可得，恒住舍性空亦无自性不可得，非无自性
bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
不可得法有所住故。

shànxiàn yī qiè zhì wú suǒ zhù dào xiàng zhì yī qiè xiàng
“善现，一切智无所住，道相智、一切相
zhì yì wú suǒ zhù yī qiè zhì kōng wú suǒ zhù dào xiàng zhì yī qiè
智亦无所住；一切智空无所住，道相智、一切
xiàng zhì kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn yī qiè zhì wú zì
相智空亦无所住。何以故？善现，一切智无自
xìng bù kě dé dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì wú zì xìng bù kě dé
性不可得，道相智、一切相智亦无自性不可得，
yī qiè zhì kōng wú zì xìng bù kě dé dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì kōng
一切智空无自性不可得，道相智、一切相智空
yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
亦无自性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn sān shí èr dà shì xiàng wú suǒ zhù bā shí suí hǎo
“善现，三十二大士相无所住，八十随好
yì wú suǒ zhù sān shí èr dà shì xiàng kōng wú suǒ zhù bā shí suí hǎo
亦无所住；三十二大士相空无所住，八十随好
kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù shànxiàn sān shí èr dà shì xiàng wú
空亦无所住。何以故？善现，三十二大士相无
zì xìng bù kě dé bā shí suí hǎo yì wú zì xìng bù kě dé sān shí èr
自性不可得，八十随好亦无自性不可得，三十二
dà shì xiàng kōng wú zì xìng bù kě dé bā shí suí hǎo kōng yì wú zì xìng
大士相空无自性不可得，八十随好空亦无自性
bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn yù liú guǒ wú suǒ zhù yī lái bù huán ā
“善现，预流果无所住，一来、不还、阿
luó hàn guǒ dú jué pú tí yì wú suǒ zhù yù liú guǒ kōng wú suǒ zhù
罗汉果、独觉菩提亦无所住；预流果空无所住，
yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí kōng yì wú suǒ zhù
一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提空亦无所住。
hé yǐ gù shànxiàn yù liú guǒ wú zì xìng bù kě dé yī lái bù
何以故？善现，预流果无自性不可得，一来、不

huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì wú zì xìng bù kě dé yù liú
还、阿罗汉果、独觉菩提亦无自性不可得，预流
guō kōng wú zì xìng bù kě dé yī lái bù huán ā luó hàn guǒ
果空无自性不可得，一来、不还、阿罗汉果、
dú jué pú tí kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé
独觉菩提空亦无自性不可得，非无自性不可得
fǎ yǒu suǒ zhù gù
法有所住故。

shàn xiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíng wú suǒ zhù zhū fó wú
“善现，一切菩萨摩訶萨行无所住，诸佛无
shàng zhèng děng pú tí yì wú suǒ zhù yī qiè pú sà mó hē sà xíng kōng
上正等菩提亦无所住；一切菩萨摩訶萨行空
wú suǒ zhù zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí kōng yì wú suǒ zhù hé
无所住，诸佛无上正等菩提空亦无所住。何
yǐ gù shàn xiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíng wú zì xìng bù kě dé
以故？善现，一切菩萨摩訶萨行无自性不可得，
zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì wú zì xìng bù kě dé yī qiè pú
诸佛无上正等菩提亦无自性不可得，一切菩
sà mó hē sà xíng kōng wú zì xìng bù kě dé zhū fó wú shàng zhèng děng
萨摩訶萨行空无自性不可得，诸佛无上正等
pú tí kōng yì wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu
菩提空亦无自性不可得，非无自性不可得法有
suǒ zhù gù
所住故。

shàn xiàn shì jiān fǎ wú suǒ zhù chū shì jiān fǎ yì wú suǒ zhù
“善现，世间法无所住，出世间法亦无所住；
shì jiān fǎ kōng wú suǒ zhù chū shì jiān fǎ kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù
世间法空无所住，出世间法空亦无所住。何以故？
shàn xiàn shì jiān fǎ wú zì xìng bù kě dé chū shì jiān fǎ yì wú zì xìng
善现，世间法无自性不可得，出世间法亦无自性
bù kě dé shì jiān fǎ kōng wú zì xìng bù kě dé chū shì jiān fǎ kōng yì
不可得，世间法空无自性不可得，出世间法空亦
wú zì xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒu suǒ zhù gù
无自性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shàn xiàn yǒu lòu fǎ wú suǒ zhù wú lòu fǎ yì wú suǒ zhù
“善现，有漏法无所住，无漏法亦无所住；
yǒu lòu fǎ kōng wú suǒ zhù wú lòu fǎ kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù
有漏法空无所住，无漏法空亦无所住。何以故？

shànxiàn yǒulòu fǎ wú zì xìng bù kě dé wú lòu fǎ yì wú zì xìng bù
善现，有漏法无自性不可得，无漏法亦无自性不
kě dé yǒulòu fǎ kōng wú zì xìng bù kě dé wú lòu fǎ kōng yì wú zì
可得，有漏法空无自性不可得，无漏法空亦无自
xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn yǒuwéi fǎ wú suǒ zhù wú wéi fǎ yì wú suǒ zhù
“善现，有为法无所住，无为法亦无所住；

yǒuwéi fǎ kōng wú suǒ zhù wú wéi fǎ kōng yì wú suǒ zhù hé yǐ gù
有为法空无所住，无为法空亦无所住。何以故？

shànxiàn yǒuwéi fǎ wú zì xìng bù kě dé wú wéi fǎ yì wú zì xìng bù
善现，有为法无自性不可得，无为法亦无自性不
kě dé yǒuwéi fǎ kōng wú zì xìng bù kě dé wú wéi fǎ kōng yì wú zì
可得，有为法空无自性不可得，无为法空亦无自
xìng bù kě dé fēi wú zì xìng bù kě dé fǎ yǒusuǒ zhù gù
性不可得，非无自性不可得法有所住故。

shànxiàn fēi wú xìng fǎ zhù wú xìng fǎ fēi yǒuxìng fǎ zhù yǒu
“善现，非无性法住无性法，非有性法住有

xìng fǎ fēi wú xìng fǎ zhù yǒuxìng fǎ fēi yǒuxìng fǎ zhù wú xìng fǎ
性法，非无性法住有性法，非有性法住无性法；

fēi zì xìng fǎ zhù zì xìng fǎ fēi tā xìng fǎ zhù tā xìng fǎ fēi zì xìng
非自性法住自性法，非他性法住他性法，非自性

fǎ zhù tā xìng fǎ fēi tā xìng fǎ zhù zì xìng fǎ hé yǐ gù shì yī
法住他性法，非他性法住自性法。何以故？是一

qiè fǎ jiē bù kě dé bù kě dé fǎ dāng hé suǒ zhù rú shì shàn
切法皆不可得，不可得法当何所住？如是，善

xiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí yǐ shì zhū
现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，以是诸

kōng xiū qiǎnzhū fǎ yì néng rú shí shuō shì yǒuqíng
空修遣诸法，亦能如实说示有情。

shànxiàn ruò pú sà mó hē sà néng rú shì xíngshēnshēn bō rě
“善现，若菩萨摩诃萨能如是行甚深般若

bō luó mì duō yú fó pú sà dú jué shēngwén yī qiè shèngzhòng
波罗蜜多，于佛、菩萨、独觉、声闻一切圣众

jiē wú guò shī hé yǐ gù zhū fó pú sà dú jué shēngwén
皆无过失。何以故？诸佛、菩萨、独觉、声闻

yī qiè shèngzhòng yú shì fǎ xìng jiē néng suí jué jì suí jué yǐ wèi
一切圣众，于是法性皆能随觉，既随觉已，为

zhū yǒu qíng wú dào xuān shuō suī wèi yǒu qíng xuān shuō zhū fǎ ér yú fǎ
诸有情无倒宣说，虽为有情宣说诸法，而于法
xìng wú zhuǎn wú yuè hé yǐ gù shàn xiàn zhū fǎ shí xìng jí shì fǎ
性无转无越。何以故？善现，诸法实性即是法
jiè zhēn rú shí jì rú shì fǎ jiè zhēn rú shí jì jiē bù kě
界、真如、实际，如是法界、真如、实际皆不可
zhuǎn bù kě yuè gù suǒ yǐ zhě hé rú shì fǎ jiè zhēn rú
转、不可越故。所以者何？如是法界、真如、
shí jì jiē wú zì xìng ér kě zhuǎn yuè
实际，皆无自性而可转越。”

大般若波罗蜜多经卷第三百八十二

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí sān
大般若波罗蜜多经卷第三百八十三

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn zhū gōng dé xiàng pǐn dì liù shí bā zhī wǔ
初分诸功德相品第六十八之五

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò zhēn fǎ jiè
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若真法界、

zhēn rú shí jì wú zhuǎn yuè zhě sè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì
真如、实际无转越者，色与法界、真如、实际

wéi yǒu yì fǒu shòu xiǎng xíng shí yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì
为有异不？受、想、行、识与法界、真如、实

jì wéi yǒu yì fǒu
际为有异不？

shì zūn yǎn chù yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi yǒu yì fǒu
“世尊！眼处与法界、真如、实际为有异不？

ěr bí shé shēn yì chù yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi yǒu
耳、鼻、舌、身、意处与法界、真如、实际为有

yì fǒu
异不？

shì zūn sè chù yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi yǒu yì fǒu
“世尊！色处与法界、真如、实际为有异不？

shēng xiāng wèi chù fǎ chù yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi
声、香、味、触、法处与法界、真如、实际为

yǒu yì fǒu
有异不？

shì zūn yǎn jiè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi yǒu yì fǒu
“世尊！眼界与法界、真如、实际为有异不？

ěr bí shé shēn yì jiè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi yǒu
耳、鼻、舌、身、意界与法界、真如、实际为有

yì fǒu
异不？

shì zūn sè jiè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi yǒu yì fǒu
“世尊！色界与法界、真如、实际为有异不？

shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi
声、香、味、触、法界与法界、真如、实际为
yǒu yì fǒu
有异不？

shì zūn yǎn shí jiè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！眼识界与法界、真如、实际为有异

fǒu ěr bí shé shēn yì shí jiè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí
不？耳、鼻、舌、身、意识界与法界、真如、实
jì wéiyǒu yì fǒu
际为有异不？

shì zūn yǎnchù yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
“世尊！眼触与法界、真如、实际为有异不？

ěr bí shé shēn yì chù yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu
耳、鼻、舌、身、意触与法界、真如、实际为有
yì fǒu
异不？

shì zūn yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu yǔ fǎ jiè zhēn rú
“世尊！眼触为缘所生诸受与法界、真如、

shí jì wéiyǒu yì fǒu ěr bí shé shēn yì chù wéiyuán suǒ shēng
实际为有异不？耳、鼻、舌、身、意触为缘所生
zhū shòu yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
诸受与法界、真如、实际为有异不？

shì zūn dì jiè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
“世尊！地界与法界、真如、实际为有异不？

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi
水、火、风、空、识界与法界、真如、实际为
yǒu yì fǒu
有异不？

shì zūn yīn yuán yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
“世尊！因缘与法界、真如、实际为有异不？

děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán yǔ fǎ jiè zhēn rú
等无间缘、所缘缘、增上缘与法界、真如、
shí jì wéiyǒu yì fǒu
实际为有异不？

shì zūn cóng zhū yuán suǒ shēng fǎ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí
“世尊！从诸缘所生法与法界、真如、实

jì wéiyǒu yì fǒu
际为有异不？

shì zūn wú míng yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
“世尊！无明与法界、真如、实际为有异不？”

xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
老死愁叹苦忧恼与法界、真如、实际为有异
fǒu
不？

shì zūn bù shī bō luó mì duō yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì
“世尊！布施波罗蜜多与法界、真如、实际
wéiyǒu yì fǒu jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
为有异不？净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗
mì duō yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
蜜多与法界、真如、实际为有异不？”

shì zūn sì jìng lǜ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！四静虑与法界、真如、实际为有异
fǒu sì wú liàng sì wú sè dìng yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu
不？四无量、四无色定与法界、真如、实际为有
yì fǒu
异不？”

shì zūn sì niànzhù yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！四念住与法界、真如、实际为有异
fǒu sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī
不？四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、
bā shèngdào zhī yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
八圣道支与法界、真如、实际为有异不？”

shì zūn kōng jiě tuō mén yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi
“世尊！空解脱门与法界、真如、实际为
yǒu yì fǒu wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yǔ fǎ jiè zhēn rú shí
有异不？无相、无愿解脱门与法界、真如、实
jì wéiyǒu yì fǒu
际为有异不？”

shì zūn nèi kōng yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
“世尊！内空与法界、真如、实际为有异不？”
wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi
外空、内外空、空空、大空、胜义空、有为
kōng wú wéikōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì
空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异

kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng
空、本性空、自相空、共相空、一切法空、
bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yǔ fǎ
不可得空、无性空、自性空、无性自性空与法
jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
界、真如、实际为有异不？

shì zūn kǔ shèng dì yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu
“世尊！苦圣谛与法界、真如、实际为有
yì fǒu jí miè dào shèng dì yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi
异不？集、灭、道圣谛与法界、真如、实际为
yǒu yì fǒu
有异不？

shì zūn bā jiě tuō yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！八解脱与法界、真如、实际为有异
fǒu bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yǔ fǎ jiè zhēn rú
不？八胜处、九次第定、十遍处与法界、真如、
shí jì wéiyǒu yì fǒu
实际为有异不？

shì zūn yī qiè tuó luó ní mén yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì
“世尊！一切陀罗尼门与法界、真如、实际
wéiyǒu yì fǒu yī qiè sān mó dì mén yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi
为有异不？一切三摩地门与法界、真如、实际为
yǒu yì fǒu
有异不？

shì zūn jí xǐ dì yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！极喜地与法界、真如、实际为有异
fǒu lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiàn
不？离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现
qián dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yǔ fǎ
前地、远行地、不动地、善慧地、法云地与法
jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
界、真如、实际为有异不？

shì zūn wǔ yǎn yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
“世尊！五眼与法界、真如、实际为有异不？
liù shéntōng yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
六神通与法界、真如、实际为有异不？

shì zūn fó shí lì yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！佛十力与法界、真如、实际为有异

fǒu sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yǔ fǎ jiè
不？四无所畏、四无碍解、十八佛不共法与法界、
zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
真如、实际为有异不？

shì zūn dà cí yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
“世尊！大慈与法界、真如、实际为有异不？

dà bēi dà xǐ dà shě yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
大悲、大喜、大舍与法界、真如、实际为有异不？

shì zūn wú wàng shī fǎ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi
“世尊！无忘失法与法界、真如、实际为

yǒu yì fǒu héngzhù shěxìng yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
有异不？恒住舍性与法界、真如、实际为有异
fǒu
不？

shì zūn yī qiè zhì yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！一切智与法界、真如、实际为有异

fǒu dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéi
不？道相智、一切相智与法界、真如、实际为
yǒu yì fǒu
有异不？

shì zūn sān shí èr dà shì xiàng yǔ fǎ jiè zhēn rú shí
“世尊！三十二大士相与法界、真如、实

jì wéiyǒu yì fǒu bā shí suí hǎo yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu
际为有异不？八十随好与法界、真如、实际为有
yì fǒu
异不？

shì zūn yù liú guǒ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！预流果与法界、真如、实际为有异

fǒu yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yǔ fǎ jiè
不？一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提与法界、
zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
真如、实际为有异不？

shì zūn yī qiè pú sà mó hē sà xíng yǔ fǎ jiè zhēn rú
“世尊！一切菩萨摩诃萨行与法界、真如、

shí jì wéiyǒu yì fǒu zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yǔ fǎ jiè
实际为有异不？诸佛无上正等菩提与法界、

zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
真如、实际为有异不？

shì zūn shì jiān fǎ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！世间法与法界、真如、实际为有异

fǒu chū shì jiān fǎ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
不？出世间法与法界、真如、实际为有异不？

shì zūn yǒu lòu fǎ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！有漏法与法界、真如、实际为有异

fǒu wú lòu fǎ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
不？无漏法与法界、真如、实际为有异不？

shì zūn yǒu wéi fǎ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì
“世尊！有为法与法界、真如、实际为有异

fǒu wú wéi fǎ yǔ fǎ jiè zhēn rú shí jì wéiyǒu yì fǒu
不？无为法与法界、真如、实际为有异不？”

fó yán fú yě shàn xiàn sè bú yì fǎ jiè zhēn rú
佛言：“不也！善现，色不异法界、真如、

shí jì shòu xiǎng xíng shí yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí
实际，受、想、行、识亦不异法界、真如、实
际。

shàn xiàn yǎn chù bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì ěr
“善现，眼处不异法界、真如、实际，耳、

bí shé shēn yì chù yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
鼻、舌、身、意处亦不异法界、真如、实际。

shàn xiàn sè chù bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shēng
“善现，色处不异法界、真如、实际，声、

xiāng wèi chù fǎ chù yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
香、味、触、法处亦不异法界、真如、实际。

shàn xiàn yǎn jiè bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì ěr
“善现，眼界不异法界、真如、实际，耳、

bí shé shēn yì jiè yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
鼻、舌、身、意识界亦不异法界、真如、实际。

shàn xiàn sè jiè bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shēng
“善现，色界不异法界、真如、实际，声、

xiāng wèi chù fǎ jiè yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
香、味、触、法界亦不异法界、真如、实际。

shàn xiàn yǎn shí jiè bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì ěr
“善现，眼识界不异法界、真如、实际，耳、

bí shé shēn yì shí jiè yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
鼻、舌、身、意识界亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn yǎnchù bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì ěr
“善现，眼触不异法界、真如、实际，耳、
bí shé shēn yì chù yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
鼻、舌、身、意触亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu bú yì fǎ jiè
“善现，眼触为缘所生诸受不异法界、
zhēn rú shí jì ěr bí shé shēn yì chù wéiyuán suǒ shēng
真如、实际，耳、鼻、舌、身、意触为缘所生
zhū shòu yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
诸受亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn dì jiè bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shuǐ
“善现，地界不异法界、真如、实际，水、
huǒ fēng kōng shí jiè yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
火、风、空、识界亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn yīn yuán bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì děng
“善现，因缘不异法界、真如、实际，等
wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán yì bú yì fǎ jiè zhēn rú
无间缘、所缘缘、增上缘亦不异法界、真如、
shí jì
实际。

shànxiàn cóng zhū yuán suǒ shēng fǎ bú yì fǎ jiè zhēn rú
“善现，从诸缘所生法不异法界、真如、
shí jì
实际。

shànxiàn wú míng bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì xíng
“善现，无明不异法界、真如、实际，行、
shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
老死愁叹苦忧恼亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn bù shī bō luó mì duō bú yì fǎ jiè zhēn rú
“善现，布施波罗蜜多不异法界、真如、
shí jì jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō
实际，净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多
yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn sì jìng lǜ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì sì
“善现，四静虑不异法界、真如、实际，四

wú liàng sì wú sè dìng yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
无量、四无色定亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn sì niànzhù bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
“善现，四念住不异法界、真如、实际，

sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā
四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八

shèngdào zhī yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
圣道支亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn kōng jiě tuō mén bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
“善现，空解脱门不异法界、真如、实际，

wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
无相、无愿解脱门亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn nèi kōng bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì wài
“善现，内空不异法界、真如、实际，外

kōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng
空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、

wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng
无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、

běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě
本性空、自相空、共相空、一切法空、不可

dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yì bú yì fǎ
得空、无性空、自性空、无性自性空亦不异法

jiè zhēn rú shí jì
界、真如、实际。

shànxiàn kǔ shèng dì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
“善现，苦圣谛不异法界、真如、实际，

jī miè dào shèng dì yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
集、灭、道圣谛亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn bā jiě tuō bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì bā
“善现，八解脱不异法界、真如、实际，八

shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yì bú yì fǎ jiè zhēn rú
胜处、九次第定、十遍处亦不异法界、真如、

shí jì
实际。

shànxiàn yī qiè tuó luó ní mén bú yì fǎ jiè zhēn rú
“善现，一切陀罗尼门不异法界、真如、

shí jì yī qiè sān mó dì mén yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
实际，一切三摩地门亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn jí xǐ dì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì lí
“善现，极喜地不异法界、真如、实际，离

gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì
垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、

yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì bú yì fǎ jiè
远行地、不动地、善慧地、法云地亦不异法界、

zhēn rú shí jì
真如、实际。

shànxiàn wǔ yǎn bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì liù shén
“善现，五眼不异法界、真如、实际，六神

tōng yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
通亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn fó shí lì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì sì
“善现，佛十力不异法界、真如、实际，四

wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yì bú yì fǎ jiè
无所畏、四无碍解、十八佛不共法亦不异法界、

zhēn rú shí jì
真如、实际。

shànxiàn dà cí bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì dà bēi
“善现，大慈不异法界、真如、实际，大悲、

dà xǐ dà shě yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
大喜、大舍亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn wú wàng shī fǎ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
“善现，无忘失法不异法界、真如、实际，

héngzhù shěxìng yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
恒住舍性亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn yī qiè zhì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì dào
“善现，一切智不异法界、真如、实际，道

xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
相智、一切相智亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn sān shí èr dà shì xiàng bú yì fǎ jiè zhēn rú
“善现，三十二大士相不异法界、真如、

shí jì bā shí suí hǎo yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
实际，八十随好亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn yù liú guǒ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì yī
“善现，预流果不异法界、真如、实际，一

lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì bú yì fǎ jiè zhēn
来、不还、阿罗汉果、独觉菩提亦不异法界、真

rú shí jì
如、实际。

shànxiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíng bú yì fǎ jiè zhēn rú
“善现，一切菩萨摩诃萨行不异法界、真如、

shí jì zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì bú yì fǎ jiè zhēn rú
实际，诸佛无上正等菩提亦不异法界、真如、

shí jì
实际。

shànxiàn shì jiān fǎ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì chū
“善现，世间法不异法界、真如、实际，出

shì jiān fǎ yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
世间法亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn yǒu lòu fǎ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì wú
“善现，有漏法不异法界、真如、实际，无

lòu fǎ yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
漏法亦不异法界、真如、实际。

shànxiàn yǒu wéi fǎ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì wú
“善现，有为法不异法界、真如、实际，无

wéi fǎ yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
为法亦不异法界、真如、实际。”

shí jù shòu shànxiàn fù bó fó yán shì zūn ruò sè bú yì
时，具寿善现复白佛言：“世尊！若色不异

fǎ jiè zhēn rú shí jì shòu xiǎng xíng shí yì bú yì fǎ
法界、真如、实际，受、想、行、识亦不异法

jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò yǎn chù bú yì fǎ jiè zhēn rú
界、真如、实际；世尊！若眼处不异法界、真如、

shí jì ěr bí shé shēn yì chù yì bú yì fǎ jiè zhēn rú
实际，耳、鼻、舌、身、意处亦不异法界、真如、

shí jì shì zūn ruò sè chù bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shēng
实际；世尊！若色处不异法界、真如、实际，声、

xiāng wèi chù fǎ chù yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
香、味、触、法处亦不异法界、真如、实际；

shì zūn ruò yǎn jiè bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì ěr bí
世尊！若眼界不异法界、真如、实际，耳、鼻、

shé shēn yì jiè yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn
舌、身、意界亦不异法界、真如、实际；世尊！

ruò sè jiè bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shēng xiāng wèi
若色界不异法界、真如、实际，声、香、味、

chù fǎ jiè yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò yǎn
触、法界亦不异法界、真如、实际；世尊！若眼
shí jiè bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì ěr bí shé shēn
识界不异法界、真如、实际，耳、鼻、舌、身、
yì shí jiè yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò yǎn chù
意识界亦不异法界、真如、实际；世尊！若眼触
bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì ěr bí shé shēn yì chù
不异法界、真如、实际，耳、鼻、舌、身、意触
yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò yǎn chù wéi yuán suǒ
亦不异法界、真如、实际；世尊！若眼触为缘所
shēng zhū shòu bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì ěr bí shé
生诸受不异法界、真如、实际，耳、鼻、舌、
shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí
身、意触为缘所生诸受亦不异法界、真如、实
jì shì zūn ruò dì jiè bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shuǐ
际；世尊！若地界不异法界、真如、实际，水、
huǒ fēng kōng shí jiè yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
火、风、空、识界亦不异法界、真如、实际；
shì zūn ruò yīn yuán bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì děng wú jiàn
世尊！若因缘不异法界、真如、实际，等无间
yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí
缘、所缘缘、增上缘亦不异法界、真如、实
jì shì zūn ruò cóng zhū yuán suǒ shēng fǎ bú yì fǎ jiè zhēn rú
际；世尊！若从诸缘所生法不异法界、真如、
shí jì shì zūn ruò wú míng bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì xíng
实际；世尊！若无明不异法界、真如、实际，行、
shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì
老死愁叹苦忧恼亦不异法界、真如、实际；世
zūn ruò bù shī bō luó mì duō bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì jìng
尊！若布施波罗蜜多不异法界、真如、实际，净
jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yì bú yì fǎ
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多亦不异法
jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò sì jìng lǜ bú yì fǎ jiè zhēn
界、真如、实际；世尊！若四静虑不异法界、真
rú shí jì sì wú liàng sì wú sè dìng yì bú yì fǎ jiè zhēn rú
如、实际，四无量、四无色定亦不异法界、真如、

shí jì shì zūn ruò sì niàn zhù bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
实际；世尊！若四念住不异法界、真如、实际，
sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī dēng jué zhī bā
四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八
shèng dào zhī yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò kōng
圣道支亦不异法界、真如、实际；世尊！若空
jiě tuō mén bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì wú xiàng wú yuàn jiě
解脱门不异法界、真如、实际，无相、无愿解
tuō mén yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò nèi kōng
脱门亦不异法界、真如、实际；世尊！若内空
bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì wài kōng nèi wài kōng kōng kōng
不异法界、真如、实际，外空、内外空、空空、
dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng
大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、
wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng
无际空、散空、无变异空、本性空、自相空、
gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì
共相空、一切法空、不可得空、无性空、自
xìng kōng wú xìng zì xìng kōng yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
性空、无性自性空亦不异法界、真如、实际；
shì zūn ruò kǔ shèng dì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì jí
世尊！若苦圣谛不异法界、真如、实际，集、
miè dào shèng dì yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn
灭、道圣谛亦不异法界、真如、实际；世尊！
ruò bā jiě tuō bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì bā shèng chù jiǔ
若八解脱不异法界、真如、实际，八胜处、九
cì dì dìng shí biàn chù yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn
次第定、十遍处亦不异法界、真如、实际；世尊！
ruò yī qiè tuó luó ní mén bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì yī qiè sān
若一切陀罗尼门不异法界、真如、实际，一切三
mó dì mén yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò jí xǐ
摩地门亦不异法界、真如、实际；世尊！若极喜
dì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì lí gòu dì fā guāng dì
地不异法界、真如、实际，离垢地、发光地、
yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì
焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、
shàn huì dì fǎ yún dì yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn
善慧地、法云地亦不异法界、真如、实际；世尊！

ruò wǔ yǎn bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì liù shéntōng yì bú yì
若五眼不异法界、真如、实际，六神通亦不异
fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò fó shí lì bú yì fǎ jiè
法界、真如、实际；世尊！若佛十力不异法界、
zhēn rú shí jì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng
真如、实际，四无所畏、四无碍解、十八佛不共
fǎ yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò dà cí bú yì
法亦不异法界、真如、实际；世尊！若大慈不异
fǎ jiè zhēn rú shí jì dà bēi dà xǐ dà shě yì bú yì fǎ
法界、真如、实际，大悲、大喜、大舍亦不异法
jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò wú wàng shī fǎ bú yì fǎ jiè
界、真如、实际；世尊！若无忘失法不异法界、
zhēn rú shí jì héngzhù shěxìng yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí
真如、实际，恒住舍性亦不异法界、真如、实
jì shì zūn ruò yī qiè zhì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì dào
际；世尊！若一切智不异法界、真如、实际，道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì
相智、一切相智亦不异法界、真如、实际；世
zūn ruò sān shí èr dà shì xiàng bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
尊！若三十二大士相不异法界、真如、实际，
bā shí suí hǎo yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò yù
八十随好亦不异法界、真如、实际；世尊！若预
liú guǒ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì yī lái bù huán ā
流果不异法界、真如、实际，一来、不还、阿
luó hàn guǒ dú jué pú tí yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì
罗汉果、独觉菩提亦不异法界、真如、实际；世
zūn ruò yī qiè pú sà mó hē sà xíng bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
尊！若一切菩萨摩诃萨行不异法界、真如、实际，
zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
诸佛无上正等菩提亦不异法界、真如、实际；
shì zūn ruò shì jiān fǎ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì chū shì jiān
世尊！若世间法不异法界、真如、实际，出世间
fǎ yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì shì zūn ruò yǒu lòu fǎ bú
法亦不异法界、真如、实际；世尊！若有漏法不
yì fǎ jiè zhēn rú shí jì wú lòu fǎ yì bú yì fǎ jiè zhēn rú
异法界、真如、实际，无漏法亦不异法界、真如、
shí jì shì zūn ruò yǒu wéi fǎ bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì
实际；世尊！若有为法不异法界、真如、实际，

wú wéi fǎ yì bú yì fǎ jiè zhēn rú shí jì zhě yún hé shì zūn ān
无为法亦不异法界、真如、实际者，云何世尊安
lì hēi fǎ gǎn hēi yì shú suǒ wèi dì yù pángshēng guǐ jiè ān
立黑法感黑异熟，所谓地狱、傍生、鬼界？安
lì bái fǎ gǎn bái yì shú suǒ wèi rén tiān ān lì hēi bái fǎ gǎn hēi
立白法感白异熟，所谓人、天？安立黑白法感黑
bái yì shú suǒ wèi yī fēn pángshēng guǐ jiè jí yī fēn rén tiān¹⁶ ān
白异熟，所谓一分傍生、鬼界及一分人天¹⁶？安
lì fēi hēi fēi bái fǎ gǎn fēi hēi fēi bái yì shú suǒ wèi yù liú guǒ huò
立非黑非白法感非黑非白异熟，所谓预流果、或
yī lái guǒ huò bù huánguǒ huò ā luó hàn guǒ huò dú jué pú tí
一来果、或不还果、或阿罗汉果、或独觉菩提、
huò fù wú shàng zhèng děng pú tí
或复无上正等菩提？”

fó yán shànxiàn yī shì sù dì ān lì rú shì yīn guǒ chā
佛言：“善现，依世俗谛，安立如是因果差

bié bù yī shèng yì shèng yì dì zhōng bù kě shuō yǒu yīn guǒ chā bié
别，不依胜义，胜义谛中不可说有因果差别。

suǒ yǐ zhě hé shànxiàn shèng yì dì zhōng yī qiè fǎ xìng bù kě fēn
所以者何？善现，胜义谛中一切法性不可分

bié wú shuō wú shì yún hé dāng yǒu yīn guǒ chā bié
别、无说无示，云何当有因果差别？

shànxiàn shèng yì dì zhōng sè wú shēng wú miè wú rǎn wú
“善现，胜义谛中色无生无灭、无染无

jìng shòu xiǎng xíng shí yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng
净，受、想、行、识亦无生无灭、无染无净，

yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng yǎn chù wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中眼处无生无灭、无染

wú jìng ěr bí shé shēn yì chù yì wú shēng wú miè wú
无净，耳、鼻、舌、身、意处亦无生无灭、无

rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng sè chù wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中色处无生无灭、无染

¹⁶ 大正藏：人；永乐北藏及龙藏：人天

wú jìng shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì wú shēng wú miè wú
无净，声、香、味、触、法处亦无生无灭、无
rǎn wú jìng yǐ bì jìngkōng wú jì kōng gù
染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōngyǎn jiè wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中眼界无生无灭、无染

wú jìng ěr bí shé shēn yì jiè yì wú shēng wú miè wú
无净，耳、鼻、舌、身、意界亦无生无灭、无
rǎn wú jìng yǐ bì jìngkōng wú jì kōng gù
染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng sè jiè wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中色界无生无灭、无染

wú jìng shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yì wú shēng wú miè wú
无净，声、香、味、触、法界亦无生无灭、无
rǎn wú jìng yǐ bì jìngkōng wú jì kōng gù
染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōngyǎn shí jiè wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中眼识界无生无灭、无

rǎn wú jìng ěr bí shé shēn yì shí jiè yì wú shēng wú miè
染无净，耳、鼻、舌、身、意识界亦无生无灭、
wú rǎn wú jìng yǐ bì jìngkōng wú jì kōng gù
无染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōngyǎnchù wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中眼触无生无灭、无染

wú jìng ěr bí shé shēn yì chù yì wú shēng wú miè wú
无净，耳、鼻、舌、身、意触亦无生无灭、无
rǎn wú jìng yǐ bì jìngkōng wú jì kōng gù
染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōngyǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu
“善现，胜义谛中眼触为缘所生诸受

wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng ěr bí shé shēn yì chù
无生无灭、无染无净，耳、鼻、舌、身、意触
wéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì
为缘所生诸受亦无生无灭、无染无净，以毕
jìngkōng wú jì kōng gù
竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng dì jiè wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中地界无生无灭、无染

wú jìng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yì wú shēng wú miè wú
无净，水、火、风、空、识界亦无生无灭、无
rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng yīn yuán wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中因缘无生无灭、无染

wú jìng děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán yì wú shēng
无净，等无间缘、所缘缘、增上缘亦无生
wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
无灭、无染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng cóng zhū yuán suǒ shēng fǎ wú
“善现，胜义谛中从诸缘所生法无

shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
生无灭、无染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng wú míng wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中无明无生无灭、无染

wú jìng xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
无净，行、识、名色、六处、触、受、爱、取、
yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì wú shēng wú miè wú rǎn wú
有、生、老死愁叹苦忧恼亦无生无灭、无染无
jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng bù shī bō luó mì duō wú shēng wú
“善现，胜义谛中布施波罗蜜多无生无

miè wú rǎn wú jìng jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě
灭、无染无净，净戒、安忍、精进、静虑、般若
bō luó mì duō yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng
波罗蜜多亦无生无灭、无染无净，以毕竟空、
wú jì kōng gù
无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng sì jìng lǜ wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中四静虑无生无灭、无

rǎn wú jìng sì wú liàng sì wú sè dìng yì wú shēng wú miè wú rǎn
染无净，四无量、四无色定亦无生无灭、无染
wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng sì niàn zhù wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中四念住无生无灭、无

rǎn wú jìng sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
染无净，四正断、四神足、五根、五力、七等
jué zhī bā shèngdào zhī yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì
觉支、八圣道支亦无生无灭、无染无净，以毕
jìng kōng wú jì kōng gù
竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng kōng jiě tuō mén wú shēng wú miè
“善现，胜义谛中空解脱门无生无灭、

wú rǎn wú jìng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì wú shēng wú miè wú
无染无净，无相、无愿解脱门亦无生无灭、无
rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng nèi kōng wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中内空无生无灭、无染

wú jìng wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng
无净，外空、内外空、空空、大空、胜义空、
yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú
有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无
biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ
变异空、本性空、自相空、共相空、一切法
kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng
空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空
yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
亦无生无灭、无染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng kǔ shèng dì wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中苦圣谛无生无灭、无

rǎn wú jìng jí miè dào shèng dì yì wú shēng wú miè wú rǎn wú
染无净，集、灭、道圣谛亦无生无灭、无染无
jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng bā jiě tuō wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中八解脱无生无灭、无

rǎn wú jìng bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yì wú shēng wú
染无净，八胜处、九次第定、十遍处亦无生无
miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
灭、无染无净，以毕竟空、无际空故。

shànxiàn shèng yì dì zhōng yī qiè tuó luó ní mén wú shēng
“善现，胜义谛中一切陀罗尼门无生

wú miè wú rǎn wú jìng yī qiè sān mó dì mén yì wú shēng wú miè
无灭、无染无净，一切三摩地门亦无生无灭、
wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
无染无净，以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng jí xǐ dì wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中极喜地无生无灭、无
rǎn wú jìng lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì
染无净，离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、
xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì
现前地、远行地、不动地、善慧地、法云地亦
wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
无生无灭、无染无净，以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng wǔ yǎn wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中五眼无生无灭、无染
wú jìng liù shéntōng yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng
无净，六神通亦无生无灭、无染无净，以毕竟
kōng wú jì kōng gù
空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng fó shí lì wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中佛十力无生无灭、无
rǎn wú jìng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yì
染无净，四无所畏、四无碍解、十八佛不共法亦
wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
无生无灭、无染无净，以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng dà cí wú shēng wú miè wú rǎn
“善现，胜义谛中大慈无生无灭、无染
wú jìng dà bēi dà xǐ dà shě yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng
无净，大悲、大喜、大舍亦无生无灭、无染无净，
yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng wú wàng shī fǎ wú shēng wú miè
“善现，胜义谛中无忘失法无生无灭、
wú rǎn wú jìng héng zhù shě xìng yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng
无染无净，恒住舍性亦无生无灭、无染无净，
yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng yī qiè zhì wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中一切智无生无灭、无

rǎn wú jìng dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì wú shēng wú miè wú rǎn
染无净，道相智、一切相智亦无生无灭、无染
wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
无净，以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng sān shí èr dà shì xiàng wú shēng
“善现，胜义谛中三十二大士相无生

wú miè wú rǎn wú jìng bā shí suí hǎo yì wú shēng wú miè wú rǎn wú
无灭、无染无净，八十随好亦无生无灭、无染无
jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
净，以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng yù liú guǒ wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中预流果无生无灭、无

rǎn wú jìng yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì wú
染无净，一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提亦无
shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
生无灭、无染无净，以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng yī qiè pú sà mó hē sà xíng wú
“善现，胜义谛中一切菩萨摩诃萨行无

shēng wú miè wú rǎn wú jìng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì wú
生无灭、无染无净，诸佛无上正等菩提亦无
shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng kōng wú jì kōng gù
生无灭、无染无净，以毕竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng shì jiān fǎ wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中世间法无生无灭、无

rǎn wú jìng chū shì jiān fǎ yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì
染无净，出世间法亦无生无灭、无染无净，以毕
jìng kōng wú jì kōng gù
竟空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng yǒu lòu fǎ wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中有漏法无生无灭、无

rǎn wú jìng wú lòu fǎ yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng
染无净，无漏法亦无生无灭、无染无净，以毕竟
kōng wú jì kōng gù
空、无际空故。

shàn xiàn shèng yì dì zhōng yǒu wéi fǎ wú shēng wú miè wú
“善现，胜义谛中有为法无生无灭、无

rǎn wú jìng wú wéi fǎ yì wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng yǐ bì jìng
染无净，无为法亦无生无灭、无染无净，以毕竟

kōng wú jì kōng gù
空、无际空故。”

shí jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn ruò yī shì sù
时，具寿善现复白佛言：“世尊！若依世俗
dì gù ān lì yīn guǒ chā bié bù yī shèng yì dì zhě zé yī qiè yú
谛故，安立因果差别，不依胜义谛者，则一切愚
fū yì shēng jiē yīng yǒu yù liú guǒ huò yīng yǒu yī lái guǒ huò yīng yǒu
夫异生皆应有预流果、或应有一来果、或应有
bù huán guǒ huò yīng yǒu ā luó hàn guǒ huò yīng yǒu dú jué pú tí huò
不还果、或应有阿罗汉果、或应有独觉菩提、或
yīng yǒu ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí
应有阿耨多罗三藐三菩提？”

fó gào shàn xiàn yú rǔ yì yún hé yī qiè yú fū yì shēng
佛告善现：“于汝意云何？一切愚夫异生
wéi rú shí zhī shì sù dì jí shèng yì dì fǒu ruò rú shí zhī bǐ yīng
为如实知世俗谛及胜义谛不？若如实知，彼应
yǒu yù liú guǒ huò yīng yǒu yī lái guǒ huò yīng yǒu bù huán guǒ huò yīng
有预流果、或应有一来果、或应有不还果、或应
yǒu ā luó hàn guǒ huò yīng yǒu dú jué pú tí huò yīng yǒu ā nòu duō luó
有阿罗汉果、或应有独觉菩提、或应有阿耨多罗
sān miǎo sān pú tí rán zhū yú fū yì shēng bù rú shí zhī shì sù dì jí
三藐三菩提。然诸愚夫异生不如实知世俗谛及
shèng yì dì wú shèng dào wú xiū shèng dào bǐ yún hé yǒu shèng guǒ
胜义谛，无圣道、无修圣道，彼云何有圣果
chā bié wéi zhū shèng zhě néng rú shí zhī shì sù dì jí shèng yì dì
差别？唯诸圣者能如实知世俗谛及胜义谛，
yǒu shèng dào yǒu xiū shèng dào shì gù dé yǒu shèng guǒ chā bié
有圣道、有修圣道，是故得有圣果差别。”

jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò xiū shèng dào dé
具寿善现白佛言：“世尊！若修圣道，得
shèng guǒ fǒu
圣果不？”

fó yán fú yě shàn xiàn fēi xiū shèng dào néng dé shèng guǒ
佛言：“不也！善现，非修圣道能得圣果，
yì fēi bù xiū shèng dào néng dé shèng guǒ fēi lí shèng dào néng dé shèng
亦非不修圣道能得圣果，非离圣道能得圣
guǒ yì fēi zhù shèng dào zhōng néng dé shèng guǒ hé yǐ gù shàn xiàn
果，亦非住圣道中能得圣果。何以故？善现，

shèng yì dì zhōngdào jí dàoguǒ bù kě dé gù rú shì shànxiàn pú
胜义谛中道及道果不可得故。如是，善现，菩
sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí suī wèiyǒuqíng ān lì
萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，虽为有情安立
shèngguǒzhǒngzhǒngchā bié ér bù fēn bié rú shì shèngguǒ zài yǒu wéi
圣果种种差别，而不分别如是圣果在有为
jiè huò wú wéi jiè ān lì chā bié
界或无为界安立差别。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò bù fēn bié
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若不分别
rú shì shèngguǒ zài yǒu wéi jiè huò wú wéi jiè ān lì chā bié yún hé shì
如是圣果在有为界或无为界安立差别，云何世
zūn shuō duàn sān jié míng yù liú guǒ báo yù tān chēn míng yī lái guǒ
尊说断三结名预流果，薄欲贪、瞋名一来果，
duàn shùn xià fēn wǔ jié yǒng jìn míng bù huán guǒ duàn shùn shàng fēn wǔ
断顺下分五结永尽名不还果，断顺上分五
jié yǒng jìn míng ā luó hàn guǒ lìng suǒ yǒu jí fǎ jiē chéng miè fǎ míng
结永尽名阿罗汉果，令所有集法皆成灭法名
dú jué pú tí yǒng duàn yī qiè xí qì xiāng xù míng wéi wú shàng zhèng
独觉菩提，永断一切习气相续名为无上正
děng pú tí shì zūn wǒ yún hé zhī fó suǒ shuō yì wèi bù fēn bié rú
等菩提？世尊！我云何知佛所说义，谓不分别如
shì shèngguǒ zài yǒu wéi jiè huò wú wéi jiè ān lì chā bié
是圣果在有为界或无为界安立差别？”

fó gào shànxiàn rǔ yì yún hé suǒ shuō yù liú yī lái
佛告善现：“汝意云何？所说预流、一来、
bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí zhū fó wú shàng zhèng děng
不还、阿罗汉果、独觉菩提、诸佛无上正等
pú tí rú shì shèngguǒ wéi shì yǒu wéi wéi shì wú wéi
菩提，如是圣果为是有为、为是无为？”

shànxiàn dá yán rú shì shèngguǒ jiē shì wú wéi fēi shì yǒu
善现答言：“如是圣果皆是无为，非是有
wéi
为。”

fó gào shànxiàn wú wéi fǎ zhōng yǒu fēn bié fǒu
佛告善现：“无为法中有分别不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn fú yě shàn shì
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！”

fó gào shàn xiàn rǔ yì yún hé ruò shàn nán zǐ shàn nǚ rén
佛告善现：“汝意云何？若善男子、善女人

děng tōng dá yī qiè yǒu wéi wú wéi jiē tóng yī xiàng suǒ wèi wú xiàng
等，通达一切有为、无为皆同一相，所谓无相，
shì shàn nán zǐ shàn nǚ rén dēng dāng yú ěr shí pō yú zhū fǎ yǒu suǒ
是善男子、善女人等当于尔时，颇于诸法有所
fēn bié cǐ shì yǒu wéi huò wú wéi fǒu
分别此是有为或无为不？”

shàn xiàn dá yán fú yě shì zūn fú yě shàn shì
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！”

fó gào shàn xiàn pú sà mó hē sà yì fù rú shì xíng shēn bō
佛告善现：“菩萨摩诃萨亦复如是，行深般

rě bō luó mì duō shí suī wèi yǒu qíng xuān shuō zhū fǎ ér bù fēn bié
若波罗蜜多时，虽为有情宣说诸法，而不分别
suǒ shuō fǎ xiàng wèi nèi kōng gù huò wài kōng gù huò nèi wài kōng gù
所说法相，谓内空故、或外空故、或内外空故、
huò kōng kōng gù huò dà kōng gù huò shèng yì kōng gù huò yǒu wéi
或空空故、或大空故、或胜义空故、或有为
kōng gù huò wú wéi kōng gù huò bì jìng kōng gù huò wú jì kōng gù
空故、或无为空故、或毕竟空故、或无际空故、
huò sàn kōng gù huò wú biàn yì kōng gù huò běn xìng kōng gù huò zì
或散空故、或无变异空故、或本性空故、或自
xiàng kōng gù huò gòng xiàng kōng gù huò yī qiè fǎ kōng gù huò bù
相空故、或共相空故、或一切法空故、或不
kě dé kōng gù huò wú xìng kōng gù huò zì xìng kōng gù huò wú xìng
可得空故、或无性空故、或自性空故、或无性
zì xìng kōng gù
自性空故。

shàn xiàn shì pú sà mó hē sà zì yú zhū fǎ wú suǒ zhí zhuó
“善现，是菩萨摩诃萨自于诸法无所执著，

yì néng jiào tā yú zhū fǎ zhōng wú suǒ zhí zhuó wèi yú bù shī jìng jiè
亦能教他于诸法中无所执著，谓于布施、净戒、
ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō ruò yú sì jìng lǜ
安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，若于四静虑、
sì wú liàng sì wú sè dìng ruò yú sì niàn zhù sì zhèng duàn sì
四无量、四无色定，若于四念住、四正断、四
shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī ruò
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支，若

yú nèi kōng wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì
于内空、外空、内外空、空空、大空、胜义
kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng
空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、
wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè
无变异空、本性空、自相空、共相空、一切
fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng
法空、不可得空、无性空、自性空、无性自性
kōng ruò yú zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè ruò yú kǔ jí miè
空，若于真如乃至不思議界，若于苦、集、灭、
dào shèng dì ruò yú kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò yú
道圣谛，若于空、无相、无愿解脱门，若于
bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù ruò yú yī
八解脱、八胜处、九次第定、十遍处，若于一
qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén ruò yú pú sà shí dì ruò yú wǔ
切陀罗尼门、三摩地门，若于菩萨十地，若于五
yǎn liù shén tōng ruò yú fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
眼、六神通，若于佛十力、四无所畏、四无碍解、
dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ ruò yú
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法，若于
wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng ruò yú yī qiè zhì dào xiàng zhì
无忘失法、恒住舍性，若于一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì děng jiē wú zhí zhuó wú zhí zhuó gù yú yī qiè chù jiē
一切相智等皆无执著，无执著故于一切处皆
dé wú ài
得无碍。

rú zhū rú lái yīng zhèng děng jué suǒ biàn huà zhě suī xíng
“如诸如来、应、正等觉所变化者，虽行
bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō
布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng
而于彼果不受不著，唯为有情般涅槃故；虽行
sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó
四静虑、四无量、四无色定，而于彼果不受不著，
wéi wèi yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng sì niàn zhù sì zhèng duàn sì
唯为有情般涅槃故；虽行四念住、四正断、四
shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī ér
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支，而

yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng nèi
于彼果不受不著，唯为有情般涅槃故；虽行内
kōng wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng
空、外空、内外空、空空、大空、胜义空、
yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú
有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无
biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ
变异空、本性空、自相空、共相空、一切法
kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng
空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空，
ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng
而于彼果不受不著，唯为有情般涅槃故；虽行
zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi
真如乃至不思議界，而于彼果不受不著，唯为
yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng kǔ jí miè dào shèng dì ér
有情般涅槃故；虽行苦、集、灭、道圣谛，而
yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng kōng
于彼果不受不著，唯为有情般涅槃故；虽行空、
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi
无相、无愿解脱门，而于彼果不受不著，唯为
yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì
有情般涅槃故；虽行八解脱、八胜处、九次第
dìng shí biàn chù ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi yǒu qíng bō
定、十遍处，而于彼果不受不著，唯为有情般
niè pán gù suī xíng yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén ér
涅槃故；虽行一切陀罗尼门、一切三摩地门，而
yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng pú
于彼果不受不著，唯为有情般涅槃故；虽行菩
sà shí dì ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi yǒu qíng bō niè pán
萨十地，而于彼果不受不著，唯为有情般涅槃
gù suī xíng wǔ yǎn liù shéntōng ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó
故；虽行五眼、六神通，而于彼果不受不著，
wéi wèi yǒu qíng bō niè pán gù suī xíng fó shí lì sì wú suǒ wèi sì
唯为有情般涅槃故；虽行佛十力、四无所畏、四
wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng
无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共
fǎ ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèi yǒu qíng bō niè pán gù
法，而于彼果不受不著，唯为有情般涅槃故；

sūi xíng wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó
虽行无忘失法、恒住舍性，而于彼果不受不著，
wéi wèiyǒuqíng bō niè pán gù suī xíng yī qiè zhì dàoxiàng zhì yī
唯为有情般涅槃故；虽行一切智、道相智、一
qiè xiàng zhì děng ér yú bǐ guǒ bú shòu bù zhuó wéi wèiyǒuqíng bō niè
切相智等，而于彼果不受不著，唯为有情般涅
pán gù shànxiàn pú sà mó hē sà yì fù rú shì xíngshēn bō rě
槃故。善现，菩萨摩诃萨亦复如是，行深般若
bō luó mì duō shí yú yī qiè fǎ ruò shì jiān ruò chū shì jiān ruò yǒu lòu
波罗蜜多时，于一切法若世间若出世间、若有漏
ruò wú lòu ruò yǒu wéi ruò wú wéi jiē wú suǒ zhù yì wú suǒ ài hé
若无漏、若有为若无为，皆无所住亦无所碍。何
yǐ gù shàn dá zhū fǎ rú shí xiàng gù
以故？善达诸法如实相故。”

chū fēn zhū fǎ píngděng pǐn dì liù shí jiǔ zhī yī
初分诸法平等品第六十九之一

ěr shí jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨
mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí yú yī qiè fǎ shàn dá shí
摩诃萨行深般若波罗蜜多时，于一切法善达实
xiàng
相？”

fó yán shànxiàn rú zhū rú lái yīng zhèngděng jué suǒ
佛言：“善现，如诸如来、应、正等觉所
biàn huà zhě bù xíng yú tān bù xíng yú chēn bù xíng yú chī bù xíng
变化者，不行于贪，不行于瞋，不行于痴；不行
yú sè yì bù xíng yú shòu xiǎng xíng shí bù xíng yú yǎn chù
于色，亦不行于受、想、行、识；不行于眼处，
yì bù xíng yú ěr bí shé shēn yì chù bù xíng yú sè chù
亦不行于耳、鼻、舌、身、意处；不行于色处，
yì bù xíng yú shēng xiāng wèi chù fǎ chù bù xíng yú yǎn jiè
亦不行于声、香、味、触、法处；不行于眼界，
yì bù xíng yú ěr bí shé shēn yì jiè bù xíng yú yǎn shí jiè
亦不行于耳、鼻、舌、身、意识界；不行于眼识界，
yì bù xíng yú ěr bí shé shēn yì shí jiè bù xíng yú yǎn chù
亦不行于耳、鼻、舌、身、意识界；不行于眼触，

yì bù xíng yú ěr bí shé shēn yì chù bù xíng yú yǎnchùwéi
亦不行于耳、鼻、舌、身、意触；不行于眼触为
yuánsuǒshēngzhūshòu yì bù xíng yú ěr bí shé shēn yì chù
缘所生诸受，亦不行于耳、鼻、舌、身、意触
wéiyuánsuǒshēngzhūshòu bù xíng yú dì jiè yì bù xíng yú shuǐ huǒ
为缘所生诸受；不行于地界，亦不行于水、火、
fēng kōng shí jiè bù xíng yú yīn yuán yì bù xíng yú dēng wú jiàn
风、空、识界；不行于因缘，亦不行于等无间
yuán suǒyuányuán zēngshàngyuán bù xíng yú cóngzhūyuánsuǒshēng
缘、所缘缘、增上缘；不行于从诸缘所生
fǎ bù xíng yú wú míng yì bù xíng yú xíng shí míng sè liù chù
法；不行于无明，亦不行于行、识、名色、六处、
chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼；
bù xíng yú bù shī bō luó mì duō yì bù xíng yú jìng jiè ān rěn jīng
不行于布施波罗蜜多，亦不行于净戒、安忍、精
jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō bù xíng yú sì jìng lǜ yì bù
进、静虑、般若波罗蜜多；不行于四静虑，亦不
xíng yú sì wú liàng sì wú sè dìng bù xíng yú sì niànzhù yì bù xíng
行于四无量、四无色定；不行于四念住，亦不行
yú sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī
于四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、
bā shèngdào zhī bù xíng yú kōng jiě tuō mén yì bù xíng yú wú xiàng
八圣道支；不行于空解脱门，亦不行于无相、
wú yuàn jiě tuō mén bù xíng yú nèi kōng yì bù xíng yú wài kōng nèi
无愿解脱门；不行于内空，亦不行于外空、内
wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi
外空、空空、大空、胜义空、有为空、无为
kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng běn xìng
空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性
kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng
空、自相空、共相空、一切法空、不可得空、
wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng bù xíng zhēn rú nǎi zhì
无性空、自性空、无性自性空；不行真如乃至
bù sī yì jiè bù xíng yú kǔ shèng dì yì bù xíng yú jí miè dào
不思議界；不行于苦圣谛，亦不行于集、灭、道
shèng dì bù xíng yú bā jiě tuō yì bù xíng yú bā shèng chù jiǔ cì
圣谛；不行于八解脱，亦不行于八胜处、九次

dì dìng shí biànchù bù xíng yú yī qiè tuó luó ní mén yì bù xíng yú
第定、十遍处；不行于一切陀罗尼门，亦不行于
yī qiè sān mó dì mén bù xíng yú jí xǐ dì yì bù xíng yú lí gòu dì
一切三摩地门；不行于极喜地，亦不行于离垢地、
fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì yuǎnxíng
发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远行
dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì bù xíng yú wǔ yǎn yì
地、不动地、善慧地、法云地；不行于五眼，亦
bù xíng yú liù shéntōng bù xíng yú fó shí lì yì bù xíng yú sì wú suǒ
不行于六神通；不行于佛十力，亦不行于四无所
wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ bù xíng yú dà cí yì
畏、四无碍解、十八佛不共法；不行于大慈，亦
bù xíng yú dà bēi dà xǐ dà shě bù xíng yú wú wàng shī fǎ yì
不行于大悲、大喜、大舍；不行于无忘失法，亦
bù xíng yú héngzhù shěxìng bù xíng yú yī qiè zhì yì bù xíng yú dào
不行于恒住舍性；不行于一切智，亦不行于道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bù xíng yú sān shí èr dà shì xiàng yì bù
相智、一切相智；不行于三十二大士相，亦不
xíng yú bā shí suí hǎo bù xíng yú yù liú guǒ yì bù xíng yú yī lái
行于八十随好；不行于预流果，亦不行于一来、
bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí bù xíng yú yī qiè pú sà mó
不还、阿罗汉果、独觉菩提；不行于一切菩萨摩
hē sà xíng yì bù xíng yú zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí bù xíng yú
诃萨行，亦不行于诸佛无上正等菩提；不行于
nèi fǎ yì bù xíng yú wài fǎ bù xíng yú suí mián yì bù xíng yú chán
内法，亦不行于外法；不行于随眠，亦不行于缠；
bù xíng yú shì jiān fǎ yì bù xíng yú chū shì fǎ bù xíng yú yǒu lòu fǎ
不行于世间法，亦不行于出世法；不行于有漏法，
yì bù xíng yú wú lòu fǎ bù xíng yú yǒu wéi fǎ yì bù xíng yú wú wéi
亦不行于无漏法；不行于有为法，亦不行于无为
fǎ bù xíng yú dào yì bù xíng yú dào guǒ
法；不行于道，亦不行于道果。

shànxiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí
“善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时

yì fù rú shì yú yī qiè fǎ dōu wú suǒ xíng shì wéishàn dá zhū fǎ shí
亦复如是，于一切法都无所行，是为善达诸法实

xiàng wèi yú fǎ xìng wú suǒ fēn bié
相，谓于法性无所分别。”

shí jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn yún hé rú lái、
时，具寿善现复白佛言：“世尊！云何如来、

yīng zhèngděngjué suǒ biànhuàzhě xiàn xiū shèngdào
应、正等觉所变化者现修圣道？”

fó gàoshànxiàn bǐ zhū rú lái yīng zhèngděngjué suǒ biàn
佛告善现：“彼诸如来、应、正等觉所变

huàzhě yī xiū shèngdào bù rǎn bú jìng yì bù lún huí wǔ qù shēng
化者，依修圣道不染不净，亦不轮回五趣生
sǐ
死。”

jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē
具寿善现复白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃

sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí tōng dá zhū fǎ jiē wú shí shì
萨行深般若波罗蜜多时，通达诸法皆无实事？”

fó gàoshànxiàn yú yì yún hé bǐ zhū rú lái yīng zhèng
佛告善现：“于意云何？彼诸如来、应、正

děngjué suǒ biànhuàzhě wéiyǒu shí shì yī sī shí shì yǒu rǎn yǒu jìng jí
等觉所变化者为有实事，依斯实事有染有净，及
yǒu lún huí wǔ qù shì fǒu
有轮回五趣事不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn fú yě shàn shì fēi
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！非

zhū rú lái yīng zhèngděngjué suǒ biànhuàzhě yǒu shǎo shí shì fēi yī
诸如来、应、正等觉所变化者有少实事，非依
bǐ shì yǒu rǎn yǒu jìng yì wú lún huí wǔ qù shēng sǐ
彼事有染有净，亦无轮回五趣生死。”

fó yán shànxiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
佛言：“善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí yú yī qiè fǎ shàn dá shí xiàng yì fù rú shì tōng dá zhū fǎ
多时，于一切法善达实相亦复如是，通达诸法
dōu wú shí shì
都无实事。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn wéi yī qiè sè
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！为一切色

jiē rú huàfǒu yī qiè shòu xiǎng xíng shí yì rú huàfǒu yī
皆如化不？一切受、想、行、识亦如化不？一

qiè yǎnchù jiē rú huàfǒu yī qiè ěr bí shé shēn yì chù yì
切眼处皆如化不？一切耳、鼻、舌、身、意处亦

rú huà fǒu yī qiè sè chù jiē rú huà fǒu yī qiè shēng xiāng wèi
如化不？一切色处皆如化不？一切声、香、味、
chù fǎ chù yì rú huà fǒu yī qiè yǎn jiè jiē rú huà fǒu yī qiè ěr
触、法处亦如化不？一切眼界皆如化不？一切耳、
bí shé shēn yì jiè yì rú huà fǒu yī qiè sè jiè jiē rú huà fǒu
鼻、舌、身、意识界亦如化不？一切色界皆如化不？
yī qiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yì rú huà fǒu yī qiè yǎn
一切声、香、味、触、法界亦如化不？一切眼
shí jiè jiē rú huà fǒu yī qiè ěr bí shé shēn yì shí jiè yì
识界皆如化不？一切耳、鼻、舌、身、意识界亦
rú huà fǒu yī qiè yǎn chù jiē rú huà fǒu yī qiè ěr bí shé
如化不？一切眼触皆如化不？一切耳、鼻、舌、
shēn yì chù yì rú huà fǒu yī qiè yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
身、意触亦如化不？一切眼触为缘所生诸受
jiē rú huà fǒu yī qiè ěr bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng
皆如化不？一切耳、鼻、舌、身、意触为缘所生
zhū shòu yì rú huà fǒu yī qiè dì jiè jiē rú huà fǒu yī qiè shuǐ
诸受亦如化不？一切地界皆如化不？一切水、
huǒ fēng kōng shí jiè yì rú huà fǒu yī qiè yīn yuán jiē rú huà
火、风、空、识界亦如化不？一切因缘皆如化
fǒu yī qiè děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán yì rú huà
不？一切等无间缘、所缘缘、增上缘亦如化
fǒu yī qiè cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ jiē rú huà fǒu yī qiè wú míng
不？一切从缘所生诸法皆如化不？一切无明
jiē rú huà fǒu yī qiè xíng shí míng sè liù chù chù shòu
皆如化不？一切行、识、名色、六处、触、受、
ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì rú huà fǒu
爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼亦如化不？
rú shì nǎi zhì yī qiè shì jiān fǎ jiē rú huà fǒu yī qiè chū shì jiān fǎ
如是乃至一切世间法皆如化不？一切出世间¹⁷法
yì rú huà fǒu yī qiè yǒu lòu fǎ jiē rú huà fǒu yī qiè wú lòu fǎ
亦如化不？一切有漏法皆如化不？一切无漏法
yì rú huà fǒu yī qiè yǒu wéi fǎ jiē rú huà fǒu yī qiè wú wéi fǎ
亦如化不？一切有为法皆如化不？一切无为法
yì rú huà fǒu
亦如化不？”

¹⁷ 大正藏：世；永乐北藏及龙藏：世间

fó gào shàn xiàn   rú shì   rú shì   rú rǔ suǒ shuō   yī qiè
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。一切

fǎ jiē rú huà
法皆如化。”

大般若波罗蜜多经卷第三百八十三

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí sì
大般若波罗蜜多经卷第三百八十四

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn zhū fǎ píng děng pǐn dì liù shí jiǔ zhī èr
初分诸法平等品第六十九之二

shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ jiē
时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法皆
rú huà zhě zhū suǒ biàn huà jiē wú shí sè yì wú shí shòu xiǎng
如化者，诸所变化皆无实色，亦无实受、想、
xíng shí zhū suǒ biàn huà jiē wú shí yǎn chù yì wú shí ěr bí
行、识；诸所变化皆无实眼处，亦无实耳、鼻、
shé shēn yì chù zhū suǒ biàn huà jiē wú shí sè chù yì wú shí shēng
舌、身、意处；诸所变化皆无实色处，亦无实声、
xiāng wèi chù fǎ chù zhū suǒ biàn huà jiē wú shí yǎn jiè yì
香、味、触、法处；诸所变化皆无实眼界，亦
wú shí ěr bí shé shēn yì jiè zhū suǒ biàn huà jiē wú shí sè
无实耳、鼻、舌、身、意识界；诸所变化皆无实色
jiè yì wú shí shēng xiāng wèi chù fǎ jiè zhū suǒ biàn huà
界，亦无实声、香、味、触、法界；诸所变化
jiē wú shí yǎn shí jiè yì wú shí ěr bí shé shēn yì shí jiè
皆无实眼识界，亦无实耳、鼻、舌、身、意识界；
zhū suǒ biàn huà jiē wú shí yǎn chù yì wú shí ěr bí shé shēn
诸所变化皆无实眼触，亦无实耳、鼻、舌、身、
yì chù zhū suǒ biàn huà jiē wú shí yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì
意触；诸所变化皆无实眼触为缘所生诸受，亦
wú shí ěr bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zhū
无实耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受；诸
suǒ biàn huà jiē wú shí dì jiè yì wú shí shuǐ huǒ fēng kōng
所变化皆无实地界，亦无实水、火、风、空、
shí jiè zhū suǒ biàn huà jiē wú shí yīn yuán yì wú shí děng wú jiàn yuán
识界；诸所变化皆无实因缘，亦无实等无间缘、
suǒ yuán yuán zēng shàng yuán zhū suǒ biàn huà jiē wú shí cóng yuán suǒ
所缘缘、增上缘；诸所变化皆无实从缘所

shēngzhū fǎ zhū suǒ biànhuà jiē wú shí wú míng yì wú shí xíng shí
生 诸法；诸所变化皆无实无明，亦无实行、识、
míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死
chóu tàn kǔ yōu nǎo zhū suǒ biànhuà jiē wú shí shì jiān fǎ yì wú shí
愁叹苦忧恼；诸所变化皆无实世间法，亦无实
chū shì jiān fǎ zhū suǒ biànhuà jiē wú shí yǒu lòu fǎ yì wú shí wú
出世间¹⁸法；诸所变化皆无实有漏法，亦无实无
lòu fǎ zhū suǒ biànhuà jiē wú shí yǒu wéi fǎ yì wú shí wú wéi fǎ
漏法；诸所变化皆无实有为法，亦无实无为法；
zhū suǒ biànhuà jiē wú shí zá rǎn fǎ yì wú shí qīng jìng fǎ zhū suǒ biàn
诸所变化皆无实杂染法，亦无实清净法；诸所变
huà jiē wú shí lún huí wǔ qù shēng sǐ yì wú shí jiě tuō wǔ qù shēng sǐ
化皆无实轮回五趣生死，亦无实解脱五趣生死，
yún hé pú sà mó hē sà yú zhū yǒu qíng yǒu shèng shì yòng
云何菩萨摩诃萨于诸有情有胜士用？”

fó gào shàn xiàn yú yì yún hé zhū pú sà mó hē sà běn xíng
佛告善现：“于意云何？诸菩萨摩诃萨本行
pú sà dào shí pō jiàn yǒu qíng kě tuō dì yù páng shēng guǐ jiè
菩萨道时，颇见有情可脱地狱、傍生、鬼界、
rén tiān qù fǒu
人、天趣不？”

shàn xiàn dá yán fú yě shì zūn fú yě shàn shì
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì zhū pú sà mó hē sà běn
佛告善现：“如是！如是！诸菩萨摩诃萨本
xíng pú sà dào shí bú jiàn yǒu qíng kě tuō sān jiè hé yǐ gù shàn xiàn
行菩萨道时，不见有情可脱三界。何以故？善现，
zhū pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ zhī jiàn tōng dá jiē rú huàn huà dōu
诸菩萨摩诃萨于一切法知见通达皆如幻化、都
fēi shí yǒu
非实有。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó hē sà
具寿善现复白佛言：“世尊！若菩萨摩诃萨
yú yī qiè fǎ zhī jiàn tōng dá jiē rú huàn huà dōu fēi shí yǒu pú sà
于一切法知见通达皆如幻化、都非实有，菩萨

¹⁸ 大正藏：世；永乐北藏及龙藏：世间

mó hē sà wèi hé shì gù xiū xíng bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn
摩诃萨为何事故修行布施、净戒、安忍、精进、
jìng lǜ bō rě bō luó mì duō wèi hé shì gù xiū xíng sì jìng lǜ sì
静虑、般若波罗蜜多？为何事故修行四静虑、四
wú liàng sì wú sè dìng wèi hé shì gù xiū xíng sì niàn zhù sì zhèng
无量、四无色定？为何事故修行四念住、四正
duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào
断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道
zhī wèi hé shì gù xiū xíng kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wèi
支？为何事故修行空、无相、无愿解脱门？为
hé shì gù xiū xíng bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn
何事故修行八解脱、八胜处、九次第定、十遍
chù wèi hé shì gù xiū xíng yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì
处？为何事故修行一切陀罗尼门、一切三摩地
mén wèi hé shì gù xiū xíng jí xǐ dì lí gòu dì fā guāng dì
门？为何事故修行极喜地、离垢地、发光地、
yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì
焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、
shàn huì dì fǎ yún dì wèi hé shì gù xiū xíng wǔ yǎn liù shéntōng
善慧地、法云地？为何事故修行五眼、六神通？
wèi hé shì gù xiū xíng fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà
为何事故修行佛十力、四无所畏、四无碍解、大
cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ wèi hé shì
慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法？为何事
gù xiū xíng wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng wèi hé shì gù xiū xíng yī
故修行无忘失法、恒住舍性？为何事故修行一
qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wèi hé shì gù xiū xíng yī qiè
切智、道相智、一切相智？为何事故修行一切
pú sà mó hē sà xíng wèi hé shì gù xiū xíng zhū fó wú shàng zhèng děng
菩萨摩诃萨行？为何事故修行诸佛无上正等
pú tí wèi hé shì gù yán jìng fó tǔ wèi hé shì gù chéng shú yǒu
菩提？为何事故严净佛土？为何事故成熟有
qíng ”

fó gào shàn xiàn ruò zhū yǒu qíng yú yī qiè fǎ néng zì liǎo zhī
佛告善现：“若诸有情于一切法能自了知

jiē rú huàn huà dōu fēi shí yǒu zé pú sà mó hē sà bù yīng wú shù jié
皆如幻化、都非实有，则菩萨摩诃萨不应无数劫

wèi zhū yǒu qíng xíng pú sà dào yǐ zhū yǒu qíng yú yī qiè fǎ zì bù néng
为诸有情行菩萨道。以诸有情于一切法自不能
zhī jiē rú huàn huà dōu fēi shí yǒu shì gù pú sà mó hē sà yú wú shù
知皆如幻化、都非实有，是故菩萨摩诃萨于无数
jié wèi zhū yǒu qíng xíng pú sà dào fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē
劫为诸有情行菩萨道。复次，善现，若菩萨摩诃
sà yú yī qiè fǎ bù rú shí zhī jiē rú huàn huà dōu fēi shí yǒu zé bù
萨于一切法不如实知皆如幻化、都非实有，则不
yīng wú shù jié wèi zhū yǒu qíng xiū pú sà xíng yán jìng fó tǔ chéng shú
应无数劫为诸有情修菩萨行，严净佛土、成熟
yǒu qíng yǐ pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ rú shí liǎo zhī jiē rú huàn
有情，以菩萨摩诃萨于一切法如实了知皆如幻
huà dōu fēi shí yǒu gù wú shù jié wèi zhū yǒu qíng xiū pú sà xíng yán
化、都非实有故，无数劫为诸有情修菩萨行，严
jìng fó tǔ chéng shú yǒu qíng
净佛土、成熟有情。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法
rú mèng rú huàn rú xiǎng rú xiàng rú guāng yǐng rú yáng yàn
如梦、如幻、如响、如像、如光影、如阳焰、
rú biàn huà shì rú xún xiāng chéng suǒ huà yǒu qíng zhù zài hé chù zhū
如变化事、如寻香城，所化有情住在何处，诸
pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō bā jì lìng chū
菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多拔济令出？”

fó gào shàn xiàn suǒ huà yǒu qíng zhù zài míng xiàng xū wàng fēn
佛告善现：“所化有情住在名、相虚妄分
bié zhū pú sà mó hē sà xíng shēn bō rě bō luó mì duō cóng bǐ míng
别，诸菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多，从彼名、
xiàng xū wàng fēn bié bā jì lìng chū
相虚妄分别拔济令出。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán shì zūn hé wèi wéi míng hé
具寿善现复白佛言：“世尊！何谓为名？何
wèi wéi xiàng
谓为相？”

fó yán shàn xiàn míng jiē shì kè jiē shì jiǎ lì jiē shǔ
佛言：“善现，名皆是客，皆是假立，皆属
shī shè wèi cǐ míng sè cǐ míng shòu xiǎng xíng shí cǐ míng
施設，谓此名色，此名受、想、行、识；此名

yǎnchù cǐ míng ěr bí shé shēn yì chù cǐ míng sè chù
眼处，此名耳、鼻、舌、身、意处；此名色处，
cǐ míngshēng xiāng wèi chù fǎ chù cǐ míngyǎn jiè cǐ míng
此名 声、香、味、触、法处；此名眼界，此名
ěr bí shé shēn yì jiè cǐ míng sè jiè cǐ míngshēng
耳、鼻、舌、身、意界；此名色界，此名 声、
xiāng wèi chù fǎ jiè cǐ míngyǎn shí jiè cǐ míng ěr bí
香、味、触、法界；此名眼识界，此名耳、鼻、
shé shēn yì shí jiè cǐ míngnán cǐ míng nǚ cǐ míngxiǎo
舌、身、意识界；此名男，此名女；此名小，
cǐ míng dà cǐ míng dì yù cǐ míngpángshēng cǐ míng guǐ jiè
此名大；此名地狱，此名 傍生，此名鬼界，
cǐ míng rén cǐ míngtiān cǐ míng shì jiān fǎ cǐ míngchū shì fǎ
此名人，此名天；此名世间法，此名出世法；
cǐ míngyǒu lòu fǎ cǐ míng wú lòu fǎ cǐ míngyǒuwéi fǎ cǐ míng
此名有漏法，此名无漏法；此名有为法，此名
wú wéi fǎ cǐ míng yù liú guǒ cǐ míng yī lái guǒ cǐ míng bù huán
无为法；此名预流果，此名一来果，此名不还
guǒ cǐ míng ā luó hàn guǒ cǐ míng dú jué pú tí cǐ míng yī qiè
果，此名阿罗汉果，此名独觉菩提；此名一切
pú sà mó hē sà xíng cǐ míngzhū fó wú shàngzhèngděng pú tí cǐ
菩萨摩诃萨行，此名诸佛无上正等菩提；此
míng yì shēng cǐ míngshēngwén cǐ míng dú jué cǐ míng pú sà
名异生，此名声闻，此名独觉，此名菩萨，
cǐ míng rú lái
此名如来。

shànxiàn rú shì děng yī qiè míng jiē shì jiǎ lì wèibiǎozhū
“善现，如是等一切名皆是假立，为表诸
yì shī shè zhū míng gù yī qiè míng jiē fēi shí yǒu zhū yǒuwéi fǎ yì dàn
义施設诸名故，一切名皆非实有。诸有为法亦但
yǒumíng yóu cǐ wú wéi yì fēi shí yǒu yú fū yì shēng yú zhōngwàng
有名，由此无为亦非实有，愚夫异生于中妄
zhí pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí fāngbiànshàn
执，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，方便善
qiǎojiào lìng yuǎn lí zuò rú shì yán míng shì fēn bié wàngxiǎngsuǒ qǐ
巧教令远离，作如是言：‘名是分别妄想所起，
yì shì zhòng yuán hé hé jiǎ lì rǔ děng bù yīng yú zhōng zhí zhuó míng
亦是众缘和合假立，汝等不应于中执著，名

wú shí shì zì xìng jiē kōng fēi yǒu zhì zhě zhí zhuókōng fǎ rú shì
无实事自性皆空，非有智者执著空法。’如是，

shànxiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí fāngbiàn
善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，方便

shànqiǎowèizhūyǒuqíngshuō lí míng fǎ
善巧为诸有情说离名法。

shànxiàn shì wèiwéimíng yún hé wéixiàng
“善现，是谓为名。云何为相？

shànxiàn xiàngyǒu èr zhǒng yú fū yì shēng yú zhōng zhí zhuó
“善现，相有二种，愚夫异生于中执著。

hé děngwéi èr yī zhě sè xiàng èr zhě wú sè xiàng hé wèi
何等为二？一者、色相。二者、无色相。何谓

sè xiàng shànxiàn zhū suǒ yǒu sè ruò guò qù ruò wèi lái ruò xiàn zài
色相？善现，诸所有色，若过去若未来若现在、

ruò nèi ruò wài ruò cū ruò xì ruò liè ruò shèng ruò yuǎn ruò jìn
若内若外、若粗若细、若劣若胜、若远若近，

yú cǐ chà nà zhū kōng fǎ zhōng yú fū yì shēng fēn bié zhí zhuó shì
于此刹那诸空法中，愚夫异生分别执著，是

míng sè xiàng hé wèi wú sè xiàng shànxiàn wèi zhū suǒ yǒu wú sè fǎ
名色相。何谓无色相？善现，谓诸所有无色法

zhōng yú fū yì shēng qǔ xiàng fēn bié shēng zhū fán nǎo shì míng wú sè
中，愚夫异生取相分别生诸烦恼，是名无色

xiàng pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí fāngbiànshàn
相。菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，方便善

qiǎojiào zhū yǒuqíng yuǎn lí èr xiàng fù jiào ān zhù wú xiàng jiè zhōng
巧教诸有情远离二相，复教安住无相界中，

sūi jiào ān zhù wú xiàng jiè zhōng ér bú lìng qí duò èr biān zhí wèi cǐ
虽教安住无相界中，而不令其堕二边执，谓此

shì xiàng cǐ shì wú xiàng rú shì shànxiàn pú sà mó hē sà xíng
是相、此是无相。如是，善现，菩萨摩诃萨行

shēn bō rě bō luó mì duō shí fāngbiànshànqiǎo lìng zhū yǒuqíng yuǎn lí
深般若波罗蜜多时，方便善巧令诸有情远离

zhòng xiàng zhù wú xiàng jiè ér bù zhí zhuó
众相，住无相界而不¹⁹执著。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法

¹⁹ 大正藏：无；永乐北藏及龙藏：不

dànyǒumíng xiàng suǒyǒumíng xiàng jiē shì jiǎ lì fēn bié suǒ qǐ
但有名、相，所有名、相皆是假立分别所起，
fēi shí yǒuxìng yún hé pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō
非实有性，云何菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多
shí yú zhūshàn fǎ néng zì zēng jìn yì nénglìng tā zēng jìn shàn fǎ
时，于诸善法能自增进，亦能令他增进善法，
yóu zì shàn fǎ dé zēng jìn gù nénglìng zhū dì jiàn cì yuánmǎn yì
由自善法得增进故，能令诸地渐次圆满，亦
néng ān lì zhūyǒuqíng lèi suí qí suǒyìng dé sānshèngguǒ
能安立诸有情类，随其所应得三乘果？”

fó gàoshànxiàn ruò zhū fǎ zhōngshǎoyǒu shí shì fēi dàn jiǎ
佛告善现：“若诸法中少有实事，非但假
lì yǒumíng xiàngzhě zé pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
立有名、相者，则菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜
duō shí yīng yú shàn fǎ bú zì zēng jìn yì bú lìng tā zēng jìn shàn fǎ
多时，应于善法不自增进，亦不令他增进善法。

shànxiàn yǐ zhū fǎ zhōng wú shǎo shí shì dàn yǒu jiǎ lì zhū
“善现，以诸法中无少实事，但有假立诸
míng jí xiàng shì gù pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí
名及相，是故菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，
yǐ wú xiàngwéifāngbiàn néngyuánmǎn bō rě bō luó mì duō yǐ wú
以无相为方便，能圆满般若波罗蜜多；以无
xiàngwéifāngbiàn néngyuánmǎnjìng lù bō luó mì duō yǐ wú xiàngwéi
相为方便，能圆满静虑波罗蜜多；以无相为
fāngbiàn néngyuánmǎnjìng jìn bō luó mì duō yǐ wú xiàngwéifāngbiàn
方便，能圆满精进波罗蜜多；以无相为方便，
néngyuánmǎn ān rěn bō luó mì duō yǐ wú xiàngwéifāngbiàn néngyuán
能圆满安忍波罗蜜多；以无相为方便，能圆
mǎnjìng jiè bō luó mì duō yǐ wú xiàngwéifāngbiàn néngyuánmǎn bù
满净戒波罗蜜多；以无相为方便，能圆满布
shī bō luó mì duō yǐ wú xiàngwéifāngbiàn néngyuánmǎn sì jìng lǜ
施波罗蜜多；以无相为方便，能圆满四静虑、
sì wú liàng sì wú sè dìng yǐ wú xiàngwéifāngbiàn néngyuánmǎn
四无量、四无色定；以无相为方便，能圆满
sì niànzhù sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
四念住、四正断、四神足、五根、五力、七等
jué zhī bā shèngdào zhī yǐ wú xiàngwéifāngbiàn néngyuánmǎnkōng
觉支、八圣道支；以无相为方便，能圆满空、

wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yǐ wú xiàng wéi fāng biàn néng yuán mǎn
无相、无愿解脱门；以无相为方便，能圆满

nèi kōng wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng
内空、外空、内外空、空空、大空、胜义空、

yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú
有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无

biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ
变异空、本性空、自相空、共相空、一切法

kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng
空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空；

yǐ wú xiàng wéi fāng biàn néng yuán mǎn zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng
以无相为方便，能圆满真如、法界、法性、

bù xū wàng xìng bù biàn yì xìng píng děng xìng lí shēng xìng fǎ
不虚妄性、不变异性、平等性、离生性、法

dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè yǐ wú xiàng
定、法住、实际、虚空界、不思議界；以无相

wéi fāng biàn néng yuán mǎn kǔ jí miè dào shèng dì yǐ wú
为方便，能圆满苦、集、灭、道圣谛；以无

xiàng wéi fāng biàn néng yuán mǎn bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì
相为方便，能圆满八解脱、八胜处、九次第

dìng shí biàn chù yǐ wú xiàng wéi fāng biàn néng yuán mǎn yī qiè tuó
定、十遍处；以无相为方便，能圆满一切陀

luó ní mén yī qiè sān mó dì mén yǐ wú xiàng wéi fāng biàn néng yuán
罗尼门、一切三摩地门；以无相为方便，能圆

mǎn jí xǐ dì lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng
满极喜地、离垢地、发光地、焰慧地、极难胜

dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún
地、现前地、远行地、不动地、善慧地、法云

dì yǐ wú xiàng wéi fāng biàn néng yuán mǎn wǔ yǎn liù shén tōng
地；以无相为方便，能圆满五眼、六神通；

yǐ wú xiàng wéi fāng biàn néng yuán mǎn fó shí lì sì wú suǒ wèi sì
以无相为方便，能圆满佛十力、四无所畏、四

wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng
无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共

fǎ yǐ wú xiàng wéi fāng biàn néng yuán mǎn wú wàng shī fǎ héng zhù
法；以无相为方便，能圆满无忘失法、恒住

shě xìng yǐ wú xiàng wéi fāng biàn néng yuán mǎn yī qiè zhì dào xiàng
舍性；以无相为方便，能圆满一切智、道相

zhì yī qièxiàng zhì yǐ wú xiàngwéifāngbiàn yú zhūshàn fǎ zì yuán
智、一切相智；以无相为方便，于诸善法自圆

mǎn yǐ yì nénglìng tā yuánmǎnshàn fǎ
满已，亦能令他圆满善法。

rú shì shànxiàn yǐ yī qiè fǎ wú shǎo shí shì dàn yǒu
“如是，善现，以一切法无少实事，但有

jiǎ lì zhūmíng jí xiàng zhū pú sà mó hē sà yú zhōng bù qǐ diāndǎo
假立诸名及相，诸菩萨摩诃萨于中不起颠倒

zhí zhuó yú zhūshàn fǎ néng zì zēng jìn yì nénglìng tā zēng jìn shàn
执著，于诸善法能自增进，亦能令他增进善

fǎ
法。

fù cì shànxiàn rě zhū fǎ zhōng yǒu máoduānliàng shí fǎ
“复次，善现，若诸法中有毛端量实法

xiàngzhě zé pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì duō shí yú
相者，则菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜多时，于

yī qiè fǎ bù yīng jué zhī wú xiàng wú niàn yì wú zuò yì wú lòu xìng yǐ
一切法不应觉知无相、无念，亦无作意无漏性已，

zhèng dé wú shàng zhèngděng pú tí ān lì yǒuqíng yú wú lòu fǎ hé
证得无上正等菩提，安立有情于无漏法。何

yǐ gù shànxiàn zhū wú lòu fǎ jiē wú xiàng wú niàn wú zuò yì
以故？善现，诸无漏法皆无相、无念、无作意

gù
故。

rú shì shànxiàn pú sà mó hē sà xíngshēn bō rě bō luó mì
“如是，善现，菩萨摩诃萨行深般若波罗蜜

duō shí ān lì yǒuqíng yú wú lòu fǎ nǎi míngzhēn shí ráo yì tā shì”
多时，安立有情于无漏法，乃名真实饶益他事。”

shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ zhēn
时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法真

wú lòu xìng wú xiàng wú niàn yì wú zuò yì hé yuán shì zūn cháng rú shì
无漏性无相、无念亦无作意，何缘世尊尝如是

shù cǐ shì shì jiān fǎ cǐ shì chū shì fǎ cǐ shì yǒu lòu fǎ cǐ
数：此是世间法，此是出世法；此是有漏法，此

shì wú lòu fǎ cǐ shì yǒu wéi fǎ cǐ shì wú wéi fǎ cǐ shì yǒu zuì
是无漏法；此是有为法，此是无为法；此是有罪

fǎ cǐ shì wú zuì fǎ cǐ shì yǒu zhēng fǎ cǐ shì wú zhēng fǎ
法，此是无罪法；此是有诤法，此是无诤法；

cǐ shì liú zhuǎn fǎ   cǐ shì huánmiè fǎ   cǐ shì gòng fǎ   cǐ shì bú
此是流 转 法，此是还 灭 法；此是共 法，此是不
gòng fǎ   cǐ shì shēngwén fǎ   cǐ shì dú jué fǎ   cǐ shì pú sà fǎ
共 法；此是声 闻 法，此是独 觉 法；此是菩 萨 法，
cǐ shì rú lái fǎ yé
此是如 来 法耶？”

fó gào shàn xiàn   yú yì yún hé   shì jiān děng fǎ yǔ wú xiàng
佛告善 现：“于 意 云 何？世 间 等 法 与 无 相
děng wú lòu fǎ xìng wéi yǒu yì fǒu
等 无 漏 法 性 为 有 异 不？”

shàn xiàn dá yán   fú yě   shì zūn   fú yě   shàn shì
善 现 答 言：“不 也！世 尊！不 也！善 逝！”

fó gào shàn xiàn   yú yì yún hé   shēngwén děng fǎ yǔ wú
佛告善 现：“于 意 云 何？声 闻 等 法 与 无
xiàng děng wú lòu fǎ xìng wéi yǒu yì fǒu
相 等 无 漏 法 性 为 有 异 不？”

shàn xiàn dá yán   fú yě   shì zūn   fú yě   shàn shì
善 现 答 言：“不 也！世 尊！不 也！善 逝！”

fó gào shàn xiàn   shì jiān děng fǎ qǐ bù jí shì wú xiàng niàn
佛告善 现：“世 间 等 法 岂 不 即 是 无 相、念
děng wú lòu fǎ xìng
等 无 漏 法 性？”

shàn xiàn dá yán   rú shì   shì zūn   rú shì   shàn shì
善 现 答 言：“如 是！世 尊！如 是！善 逝！”

fó gào shàn xiàn   ruò yù liú guǒ   ruò yī lái guǒ   ruò bù huán
佛告善 现：“若 预 流 果、若 一 来 果、若 不 还
guǒ   ruò ā luó hàn guǒ   ruò dú jué pú tí   ruò zhū pú sà mó hē sà
果、若 阿 罗 汉 果、若 独 觉 菩 提、若 诸 菩 萨 摩 诃 萨
fǎ   ruò fó wú shàng zhèng děng pú tí   qǐ bù jí shì wú xiàng niàn
法、若 佛 无 上 正 等 菩 提，岂 不 即 是 无 相、念

děng wú lòu fǎ xìng
等 无 漏 法 性？”

shàn xiàn dá yán   rú shì   shì zūn   rú shì   shàn shì
善 现 答 言：“如 是！世 尊！如 是！善 逝！”

fó yán   shàn xiàn   yóu cǐ yīn yuán   dāng zhī yī qiè fǎ jiē shì
佛言：“善 现，由 此 因 缘，当 知 一 切 法 皆 是
wú xiàng děng
无 相 等。

shànxiàn pú sà mó hē sà xué yī qiè fǎ jiē shì wú xiàng
“善现，菩萨摩诃萨学一切法皆是无相、
wú niàn wú zuò yì shí chángnéngzēng yì suǒxíngshàn fǎ suǒ wèi
无念、无作意时，常能增益所行善法，所谓
bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō
布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
ruò sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng ruò sì niànzhù sì zhèng
若四静虑、四无量、四无色定，若四念住、四正
duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào
断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道
zhī ruò nèi kōng wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng
支，若内空、外空、内外空、空空、大空、胜
yì kōng yǒuwéikōng wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sàn
义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散
kōng wú biàn yì kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng
空、无变异空、本性空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìngkōng ruòzhēn rú fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàngxìng bú
自性空，若真如、法界、法性、不虚妄性、不
biàn yì xìng píngděngxìng lí shēngxìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì
变异性、平等性、离生性、法定、法住、实际、
xū kōng jiè bù sī yì jiè ruò kǔ jí miè dào shèng dì
虚空界、不思議界，若苦、集、灭、道圣谛，
ruò kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò bā jiě tuō bā shèng
若空、无相、无愿解脱门，若八解脱、八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù ruò yī qiè tuó luó ní mén yī qiè
处、九次第定、十遍处，若一切陀罗尼门、一切
sān mó dì mén ruò jí xǐ dì lí gòu dì fā guāng dì yàn huì
三摩地门，若极喜地、离垢地、发光地、焰慧
dì jí nánshèng dì xiànjián dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn
地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、善
huì dì fǎ yún dì ruò wǔ yǎn liù shéntōng ruò fó shí lì sì
慧地、法云地，若五眼、六神通，若佛十力、四
wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò dà cí dà
无所畏、四无碍解、十八佛不共法，若大慈、大
bēi dà xǐ dà shě ruò wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng ruò
悲、大喜、大舍，若无忘失法、恒住舍性，若

yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zhū rú shì děng yī qiè fó
一切智、道相智、一切相智，诸如是等一切佛
fǎ jiē yóu xué wú xiàng wú niàn wú zuò yì ér dé zēng yì suǒ
法，皆由学无相、无念、无作意而得增益。所
yǐ zhě hé shàn xiàn pú sà mó hē sà chú kōng wú xiàng wú yuàn
以者何？善现，菩萨摩诃萨除空、无相、无愿
jiě tuō mén gèng wú yú yào suǒ yīng xué fǎ hé yǐ gù shàn xiàn
解脱门，更无余要所应学法。何以故？善现，
sān jiě tuō mén néng shè yī qiè miào shàn fǎ gù suǒ yǐ zhě hé shàn
三解脱门能摄一切妙善法故。所以者何？善
xiàn kōng jiě tuō mén guān yī qiè fǎ zì xiàng jiē kōng wú xiàng jiě tuō
现，空解脱门观一切法自相皆空，无相解脱
mén guān yī qiè fǎ yuǎn lí zhū xiàng wú yuàn jiě tuō mén guān yī qiè fǎ
门观一切法远离诸相，无愿解脱门观一切法
yuǎn lí suǒ yuàn yóu cǐ sān mén néng shè yī qiè shū shèng shàn fǎ lí
远离所愿，由此三门能摄一切殊胜善法，离
cǐ sān mén suǒ yīng xiū xí shū shèng shàn fǎ bù shēng zhǎng gù
此三门所应修习殊胜善法不生长故。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà néng xué rú shì sān
“复次，善现，若菩萨摩诃萨能学如是三

jiě tuō mén zé néng xué wǔ yùn yì néng xué shí èr chù yì néng xué
解脱门，则能学五蕴，亦能学十二处，亦能学
shí bā jiè yì néng xué liù jiè yì néng xué sì shèng dì yì néng xué
十八界，亦能学六界，亦能学四圣谛，亦能学
sì yuán yì néng xué cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ yì néng xué shí èr yuán
四缘，亦能学从缘所生诸法，亦能学十二缘
qǐ yì néng xué nèi kōng wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà
起，亦能学内空、外空、内外空、空空、大
kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú
空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无
jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng
际空、散空、无变异空、本性空、自相空、
gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì
共相空、一切法空、不可得空、无性空、自
xìng kōng wú xìng zì xìng kōng yì néng xué zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng
性空、无性自性空，亦能学真如、法界、法性、
bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng děng xìng lí shēng xìng fǎ
不虚妄性、不变异性、平等性、离生性、法

dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè yì néng xué
定、法住、实际、虚空界、不思議界，亦能学
bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě fāng biàn
布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若、方便、
shàn qiǎo miào yuàn lì zhì bō luó mì duō yì néng xué jí xǐ dì
善巧、妙愿、力、智波罗蜜多，亦能学极喜地、
lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì
离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、
yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì néng xué sì
远行地、不动地、善慧地、法云地，亦能学四
niàn zhù sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
念住、四正断、四神足、五根、五力、七等
jué zhī bā shèng dào zhī yì néng xué sì jìng lù sì wú liàng sì
觉支、八圣道支，亦能学四静虑、四无量、四
wú sè dìng yì néng xué bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
无色定，亦能学八解脱、八胜处、九次第定、
shí biàn chù yì néng xué yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén
十遍处，亦能学一切陀罗尼门、一切三摩地门，
yì néng xué wǔ yǎn liù shéntōng yì néng xué rú lái shí lì sì wú
亦能学五眼、六神通，亦能学如来十力、四无
suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yì néng xué dà cí
所畏、四无碍解、十八佛不共法，亦能学大慈、
dà bēi dà xǐ dà shě yì néng xué wú wàng shī fǎ héng zhù shě
大悲、大喜、大舍，亦能学无忘失法、恒住舍
xìng yì néng xué yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì néng
性，亦能学一切智、道相智、一切相智，亦能
xué yán jìng fó tǔ chéng shú yǒu qíng yì néng xué zhū yú wú liàng wú biān
学严净佛土、成熟有情，亦能学诸余无量无边
fó fǎ
佛法。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨
mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué wǔ yùn
摩诃萨修行般若波罗蜜多时能学五蕴？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī sè shòu xiǎng xíng shí shì wéi néng xué
多时，如实知色、受、想、行、识，是为能学

wǔ yùn
五蕴。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī sè shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
多时，如实知色？善现，若菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duō shí rú shí zhī sè xiàng rú shí zhī sè shēng rú shí
波罗蜜多时，如实知色相，如实知色生，如实
zhī sè miè rú shí zhī sè zhēn rú shì wéi rú shí zhī sè
知色灭，如实知色真如，是为如实知色。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī sè xiàng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知色相？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī sè bì jìng yǒu kǒng bì jìng yǒu xì
般若波罗蜜多时，如实知色毕竟有孔、毕竟有隙，
yóu rú jù mò xìng bù jiān gù shànxiàn shì míng rú shí zhī sè xiàng
犹如聚沫性不坚固。善现，是名如实知色相。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī sè shēng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知色生？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī sè lái wú suǒ cóng qù wú suǒ qù
般若波罗蜜多时，如实知色来无所从、去无所趣，
suī wú lái wú qù ér shēng fǎ xiāng yìng shànxiàn shì míng rú shí zhī sè
虽无来无去而生法相应。善现，是名如实知色
shēng
生。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī sè miè shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō
多时，如实知色灭？善现，若菩萨摩诃萨修行般
rě bō luó mì duō shí rú shí zhī sè lái wú suǒ cóng qù wú suǒ qù
若波罗蜜多时，如实知色来无所从、去无所趣，
suī wú lái wú qù ér miè fǎ xiāng yìng shànxiàn shì míng rú shí zhī sè
虽无来无去而灭法相应。善现，是名如实知色
miè
灭。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī sè zhēn rú shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知色真如？善现，若菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī sè zhēn rú wú shēng wú miè
行般若波罗蜜多时，如实知色真如无生无灭、
wú lái wú qù wú rǎn wú jìng wú zēng wú jiǎn cháng rú qí xìng bù
无来无去、无染无净、无增无减，常如其性不
xū wàng bú biàn yì gù míng zhēn rú shànxiàn shì míng rú shí zhī
虚妄、不变易故名真如。善现，是名如实知
sè zhēn rú
色真如。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī shòu shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō
多时，如实知受？善现，若菩萨摩诃萨修行般
rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shòuxiàng rú shí zhī shòushēng rú
若波罗蜜多时，如实知受相，如实知受生，如
shí zhī shòumiè rú shí zhī shòuzhēn rú shì wéi rú shí zhī shòu
实知受灭，如实知受真如，是为如实知受。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī shòuxiàng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知受相？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shòu bì jìng rú yōng bì jìng rú jiàn
般若波罗蜜多时，如实知受毕竟如痛、毕竟如箭，
yóu ruò fú pào xū wěi bú zhù sù qǐ sù miè shànxiàn shì míng rú
犹若浮泡虚伪不住、速起速灭。善现，是名如
shí zhī shòuxiàng
实知受相。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī shòushēng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知受生？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shòu lái wú suǒ cóng qù wú suǒ
般若波罗蜜多时，如实知受来无所从、去无所
qù suī wú lái wú qù ér shēng fǎ xiāng yìng shànxiàn shì míng rú shí
趣，虽无来无去而生法相应。善现，是名如实

zhī shòushēng

知受生。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī shòumiè shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知受灭？善现，若菩萨摩诃萨修行

bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shòu lái wú suǒ cóng qù wú suǒ
般若波罗蜜多时，如实知受来无所从、去无所

qù suī wú lái wú qù ér miè fǎ xiāng yìng shànxiàn shì míng rú shí
趣，虽无来无去而灭法相应。善现，是名如实

zhī shòumiè

知受灭。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī shòuzhēn rú shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知受真如？善现，若菩萨摩诃萨修

xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shòuzhēn rú wú shēng wú miè
行般若波罗蜜多时，如实知受真如无生无灭、

wú lái wú qù wú rǎn wú jìng wú zēng wú jiǎn cháng rú qí xìng bù
无来无去、无染无净、无增无减，常如其性不

xū wàng bú biàn yì gù míngzhēn rú shànxiàn shì míng rú shí zhī
虚妄、不变易故名真如。善现，是名如实知

shòuzhēn rú

受真如。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xiǎng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō
多时，如实知想？善现，若菩萨摩诃萨修行般

rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xiǎngxiàng rú shí zhī xiǎngshēng
若波罗蜜多时，如实知想相，如实知想生，

rú shí zhī xiǎngmiè rú shí zhī xiǎngzhēn rú shì wéi rú shí zhī xiǎng
如实知想灭，如实知想真如，是为如实知想。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xiǎngxiàng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知想相？善现，若菩萨摩诃萨修行

bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xiǎngyóu rú yángyànshuǐ bù kě dé
般若波罗蜜多时，如实知想犹如阳焰水不可得，

xū wàng kě ài ér qǐ shì xiǎng jiǎ shī shè yǒu fā jiǎ yán shuō shàn
虚妄渴爱而起是想，假施设有，发假言说。善

xiàn shì míng rú shí zhī xiǎng xiàng
现，是名如实知想相。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xiǎngshēng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知想生？善现，若菩萨摩诃萨修行

bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xiǎng lái wú suǒ cóng qù wú suǒ
般若波罗蜜多时，如实知想来无所从、去无所

qù suī wú lái wú qù ér shēng fǎ xiāng yìng shànxiàn shì míng rú shí
趣，虽无来无去而生法相应。善现，是名如实

zhī xiǎngshēng
知想生。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xiǎngmiè shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知想灭？善现，若菩萨摩诃萨修行

bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xiǎng lái wú suǒ cóng qù wú suǒ
般若波罗蜜多时，如实知想来无所从、去无所

qù suī wú lái wú qù ér miè fǎ xiāng yìng shànxiàn shì míng rú shí
趣，虽无来无去而灭法相应。善现，是名如实

zhī xiǎngmiè
知想灭。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xiǎngzhēn rú shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知想真如？善现，若菩萨摩诃萨修

xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xiǎngzhēn rú wú shēng wú miè
行般若波罗蜜多时，如实知想真如无生无灭、

wú lái wú qù wú rǎn wú jìng wú zēng wú jiǎn cháng rú qí xìng bù
无来无去、无染无净、无增无减，常如其性不

xū wàng bú biàn yì gù míngzhēn rú shànxiàn shì míng rú shí zhī
虚妄、不变易故名真如。善现，是名如实知

xiǎngzhēn rú
想真如。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xíng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
多时，如实知行？善现，若菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duō shí rú shí zhī xíngxiàng rú shí zhī xíngshēng rú shí
波罗蜜多时，如实知行相，如实知行生，如实
zhī xíngmiè rú shí zhī xíngzhēn rú shì wéi rú shí zhī xíng
知行灭，如实知行真如，是为如实知行。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xíngxiàng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知行相？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xíngyóuruò bā jiāo yè yè xī chú
般若波罗蜜多时，如实知行犹若芭蕉，叶叶析除
shí bù kě dé míng wú míngděngzhòngyuánsuǒchéng yè fán nǎo
实不可得，明、无明等众缘所成，业、烦恼
děng hé hé jiǎ lì shànxiàn shì míng rú shí zhī xíngxiàng
等和合假立。善现，是名如实知行相。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xíngshēng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知行生？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xíng lái wú suǒ cóng qù wú suǒ qù
般若波罗蜜多时，如实知行来无所从、去无所趣，
suī wú lái wú qù ér shēng fǎ xiāngyìng shànxiàn shì míng rú shí zhī xíng
虽无来无去而生法相应。善现，是名如实知行
shēng
生。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xíngmiè shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō
多时，如实知行灭？善现，若菩萨摩诃萨修行般
rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xíng lái wú suǒ cóng qù wú suǒ qù
若波罗蜜多时，如实知行来无所从、去无所趣，
suī wú lái wú qù ér miè fǎ xiāngyìng shànxiàn shì míng rú shí zhī xíng
虽无来无去而灭法相应。善现，是名如实知行
miè
灭。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī xíngzhēn rú shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知行真如？善现，若菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī xíngzhēn rú wú shēng wú miè
行般若波罗蜜多时，如实知行真如无生无灭、
wú lái wú qù wú rǎn wú jìng wú zēng wú jiǎn cháng rú qí xìng bù
无来无去、无染无净、无增无减，常如其性不
xū wàng bú biàn yì gù míngzhēn rú shànxiàn shì míng rú shí zhī
虚妄、不变易故名真如。善现，是名如实知
xíngzhēn rú
行真如。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī shí shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
多时，如实知识？善现，若菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duō shí rú shí zhī shí xiàng rú shí zhī shí shēng rú shí
波罗蜜多时，如实知识相，如实知识生，如实
zhī shí miè rú shí zhī shí zhēn rú shì wéi rú shí zhī shí
知识灭，如实知识真如，是为如实知识。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī shí xiàng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知识相？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shí yóu rú huàn shì zhòng yuán hé
般若波罗蜜多时，如实知识犹如幻事，众缘和
hé jiǎ shī shè yǒu shí bù kě dé wèi rú huàn shī huò bǐ dì zǐ yú
合假施设有，实不可得，谓如幻师或彼弟子，于
sì qú dào huàn zuò sì jūn suǒ wèi xiàng jūn mǎ jūn chē jūn bù
四衢道幻作四军，所谓象军、马军、车军、步
jūn huò fù huàn zuò zhū yú sè lèi xiàng suī sì yǒu ér wú qí shí
军，或复幻作诸余色类，相虽似有而无其实，
shí yì rú shì shí bù kě dé shànxiàn shì míng rú shí zhī shí xiàng
识亦如是实不可得。善现，是名如实知识相。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī shí shēng shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知识生？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shí lái wú suǒ cóng qù wú suǒ qù
般若波罗蜜多时，如实知识来无所从、去无所趣，

sūi wú lái wú qù ér shēng fǎ xiāng yìng shàn xiàn shì míng rú shí zhī shí
虽无来无去而生法相应。善现，是名如实知识
shēng
生。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī shí miè shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō
多时，如实知识灭？善现，若菩萨摩诃萨修行般
rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shí lái wú suǒ cóng qù wú suǒ qù
若波罗蜜多时，如实知识来无所从、去无所趣，
sūi wú lái wú qù ér miè fǎ xiāng yìng shàn xiàn shì míng rú shí zhī shí
虽无来无去而灭法相应。善现，是名如实知识
miè
灭。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī shí zhēn rú shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知识真如？善现，若菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī shí zhēn rú wú shēng wú miè
行般若波罗蜜多时，如实知识真如无生无灭、
wú lái wú qù wú rǎn wú jìng wú zēng wú jiǎn cháng rú qí xìng bù
无来无去、无染无净、无增无减，常如其性不
xū wàng bú biàn yì gù míng zhēn rú shàn xiàn shì míng rú shí zhī
虚妄、不变易故名真如。善现，是名如实知
shí zhēn rú
识真如。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí rú shí zhī sè sè zì xìng kōng rú shí zhī shòu shòu zì xìng
蜜多时，如实知色色自性空，如实知受受自性
kōng rú shí zhī xiǎng xiǎng zì xìng kōng rú shí zhī xíng xíng zì xìng kōng
空，如实知想想自性空，如实知行行自性空，
rú shí zhī shí shí zì xìng kōng shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng
如实知识识自性空。善现，是为菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí néng xué wǔ yùn
般若波罗蜜多时能学五蕴。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué shí èr chù
修行般若波罗蜜多时能学十二处？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī yǎn chù yǎn chù zì xìng kōng rú shí zhī ěr bí
多时，如实知眼处眼处自性空，如实知耳、鼻、
shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù zì xìng kōng
舌、身、意处耳、鼻、舌、身、意处自性空；
rú shí zhī sè chù sè chù zì xìng kōng rú shí zhī shēng xiāng wèi
如实知色处色处自性空，如实知声、香、味、
chù fǎ chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù zì xìng kōng rú shí
触、法处声、香、味、触、法处自性空；如实
zhī nèi chù nèi chù zì xìng kōng rú shí zhī wài chù wài chù zì xìng kōng
知内处内处自性空，如实知外处外处自性空。

shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng
善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时能
xué shí èr chù
学十二处。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué shí bā jiè
修行般若波罗蜜多时能学十八界？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī yǎn jiè yǎn jiè zì xìng kōng rú shí zhī sè jiè yǎn
多时，如实知眼界眼界自性空，如实知色界、眼
shí jiè jí yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu sè jiè nǎi zhì yǎn
识界及眼触、眼触为缘所生诸受色界乃至眼
chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zì xìng kōng rú shí zhī ěr jiè ěr jiè zì
触为缘所生诸受自性空；如实知耳界耳界自
xìng kōng rú shí zhī shēng jiè ěr shí jiè jí ěr chù ěr chù wéi yuán
性空，如实知声界、耳识界及耳触、耳触为缘
suǒ shēng zhū shòu shēng jiè nǎi zhì ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zì xìng
所生诸受声界乃至耳触为缘所生诸受自性
kōng rú shí zhī bí jiè bí jiè zì xìng kōng rú shí zhī xiāng jiè bí
空；如实知鼻界鼻界自性空，如实知香界、鼻
shí jiè jí bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiāng jiè nǎi zhì bí
识界及鼻触、鼻触为缘所生诸受香界乃至鼻

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zì xìng kōng rú shí zhī shé jiè shé jiè zì
触为缘所生诸受自性空；如实知舌界舌界自
xìng kōng rú shí zhī wèi jiè shé shí jiè jí shé chù shé chù wéi yuán
性空，如实知味界、舌识界及舌触、舌触为缘
suǒ shēng zhū shòu wèi jiè nǎi zhì shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zì xìng
所生诸受味界乃至舌触为缘所生诸受自性
kōng rú shí zhī shēn jiè shēn jiè zì xìng kōng rú shí zhī chù jiè shēn
空；如实知身界身界自性空，如实知触界、身
shí jiè jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu chù jiè nǎi zhì shēn
识界及身触、身触为缘所生诸受触界乃至身
chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zì xìng kōng rú shí zhī yì jiè yì jiè zì
触为缘所生诸受自性空；如实知意界意界自
xìng kōng rú shí zhī fǎ jiè yì shí jiè jí yì chù yì chù wéi yuán
性空，如实知法界、意识界及意触、意触为缘
suǒ shēng zhū shòu fǎ jiè nǎi zhì yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu zì xìng
所生诸受法界乃至意触为缘所生诸受自性
kōng shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
空。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多
shí néng xué shí bā jiè
时能学十八界。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué liù jiè
修行般若波罗蜜多时能学六界？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī dì jiè dì jiè zì xìng kōng rú shí zhī shuǐ huǒ
多时，如实知地界地界自性空，如实知水、火、
fēng kōng shí jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè zì xìng kōng
风、空、识界水、火、风、空、识界自性空。

shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng
善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时能
xué liù jiè
学六界。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué sì shèng dì
修行般若波罗蜜多时能学四圣谛？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī kǔ shèng dì rú shí zhī jí shèng dì rú shí zhī
多时，如实知苦圣谛，如实知集圣谛，如实知

miè shèng dì rú shí zhī dào shèng dì shì wéi néng xué sì shèng dì
灭圣谛，如实知道圣谛，是为能学四圣谛。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī kǔ shèng dì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知苦圣谛？善现，若菩萨摩诃萨修

xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī kǔ shì bī pò xiàng zì xìng běn
行般若波罗蜜多时，如实知苦是逼迫相，自性本

kōng yuǎn lí èr fǎ shì shèng zhě dì kǔ jí zhēn rú zhēn rú
空，远离二法，是圣者谛，苦即真如，真如

jí kǔ wú èr wú bié wéi zhēn shèng zhě néng rú shí zhī shàn xiàn
即苦，无二无别，唯真圣者能如实知。善现，

shì míng rú shí zhī kǔ shèng dì
是名如实知苦圣谛。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī jí shèng dì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知集圣谛？善现，若菩萨摩诃萨修

xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī jí shì shēng qǐ xiàng zì xìng
行般若波罗蜜多时，如实知集是生起相，自性

běn kōng yuǎn lí èr fǎ shì shèng zhě dì jí jí zhēn rú zhēn
本空，远离二法，是圣者谛，集即真如，真

rú jí jí wú èr wú bié wéi zhēn shèng zhě néng rú shí zhī shàn xiàn
如即集，无二无别，唯真圣者能如实知。善现，

shì míng rú shí zhī jí shèng dì
是名如实知集圣谛。

shàn xiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī miè shèng dì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知灭圣谛？善现，若菩萨摩诃萨修

xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī miè shì jì jìng xiàng zì xìng běn
行般若波罗蜜多时，如实知灭是寂静相，自性本

kōng yuǎn lí èr fǎ shì shèng zhě dì miè jí zhēn rú zhēn rú
空，远离二法，是圣者谛，灭即真如，真如

jí miè wú èr wú bié wéizhēnshèngzhěnéng rú shí zhī shànxiàn
即灭，无二无别，唯真圣者能如实知。善现，
shì míng rú shí zhī mièshèng dì
是名如实知灭圣谛。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī dào shèng dì shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知道圣谛？善现，若菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī dào shì chū lí xiàng zì xìng
行般若波罗蜜多时，如实知道是出离相，自性
běnkōng yuǎn lí èr fǎ shì shèngzhě dì dào jí zhēn rú zhēn
本空，远离二法，是圣者谛，道即真如，真
rú jí dào wú èr wú bié wéizhēnshèngzhěnéng rú shí zhī shànxiàn
如即道，无二无别，唯真圣者能如实知。善现，
shì míng rú shí zhī dào shèng dì
是名如实知道圣谛。

shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí néng xué sì shèng dì
多时能学四圣谛。”

jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué sì yuán
修行般若波罗蜜多时能学四缘？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī yīn yuán rú shí zhī děng wú jiàn yuán rú shí zhī
多时，如实知因缘，如实知等无间缘，如实知
suǒ yuán yuán rú shí zhī zēng shàng yuán shì wéi néng xué sì yuán
所缘缘，如实知增上缘，是为能学四缘。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī yīn yuán shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng
多时，如实知因缘？善现，若菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī yīn yuán shì zhǒng zǐ xiàng zì xìng
般若波罗蜜多时，如实知因缘是种子相，自性
běnkōng yuǎn lí èr fǎ shànxiàn shì míng rú shí zhī yīn yuán
本空，远离二法。善现，是名如实知因缘。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī děng wú jiànyuán shànxiàn ruò pú sà mó hē sà
多时，如实知等无间缘？善现，若菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī děng wú jiànyuán shì kāi fā
修行般若波罗蜜多时，如实知等无间缘是开发
xiàng zì xìngběnkōng yuǎn lí èr fǎ shànxiàn shì míng rú shí zhī
相，自性本空，远离二法。善现，是名如实知
děng wú jiànyuán
等无间缘。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī suǒyuányuán shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知所缘缘？善现，若菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī suǒyuányuán shì zhù²⁰ chí xiàng
行般若波罗蜜多时，如实知所缘缘是住²⁰持相，
zì xìngběnkōng yuǎn lí èr fǎ shànxiàn shì míng rú shí zhī suǒyuán
自性本空，远离二法。善现，是名如实知所缘
yuán
缘。

shànxiàn yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī zēngshàngyuán shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū
多时，如实知增上缘？善现，若菩萨摩诃萨修
xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí zhī zēngshàngyuán shì bú ài xiàng
行般若波罗蜜多时，如实知增上缘是不碍相，
zì xìngběnkōng yuǎn lí èr fǎ shànxiàn shì míng rú shí zhī zēngshàng
自性本空，远离二法。善现，是名如实知增上
yuán
缘。

shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí néng xué sì yuán
多时能学四缘。”

jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

²⁰ 大正藏：任；永乐北藏及龙藏：住

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ
修行般若波罗蜜多时，能学从缘所生诸法？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī yī qiè cóng yuán suǒ shēng fǎ bù shēng bú miè bú
多时，如实知一切从缘所生法不生不灭、不

duàn bù cháng bù yī bú yì bù lái bú qù jué zhū xì lùn běn
断不常、不一不异、不来不去，绝诸戏论、本

xìng dàn bó shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
性淡泊。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí néng xué cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ
多时，能学从缘所生诸法。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué shí èr yuán qǐ
修行般若波罗蜜多时能学十二缘起？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī wú míng wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng zì xìng
多时，如实知无明无生无灭、无染无净，自性

běn kōng yuǎn lí èr fǎ rú shí zhī xíng shí míng sè liù chù
本空，远离二法；如实知行、识、名色、六处、

chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo wú
触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼无

shēng wú miè wú rǎn wú jìng zì xìng běn kōng yuǎn lí èr fǎ shàn
生无灭、无染无净，自性本空，远离二法。善

xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué
现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时能学

shí èr yuán qǐ
十二缘起。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué nèi kōng wài kōng nèi wài
修行般若波罗蜜多时，能学内空、外空、内外

kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng
空、空空、大空、胜义空、有为空、无为空、

bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng
毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性空、

zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú
自相空、共相空、一切法空、不可得空、无
xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng
性空、自性空、无性自性空？”

fó gàoshànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī nèi kōng wú zì xìng bù kě dé ér néng ān zhù
多时，如实知内空无自性、不可得而能安住，

rú shí zhī wài kōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng wú zì xìng bù kě dé ér
如实知外空乃至无性自性空无自性、不可得而

néng ān zhù shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
能安住。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí néng xué nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng
蜜多时，能学内空乃至无性自性空。”

jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng
修行般若波罗蜜多时，能学真如、法界、法性、

bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píngděng xìng lí shēng xìng fǎ
不虚妄性、不变异性、平等性、离生性、法

dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè
定、法住、实际、虚空界、不思議界？”

fó gàoshànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī zhēn rú wú xì lùn wú fēn bié ér néng ān zhù
多时，如实知真如无戏论、无分别而能安住，

rú shí zhī fǎ jiè nǎi zhì bù sī yì jiè wú xì lùn wú fēn bié ér néng
如实知法界乃至不思議界无戏论、无分别而能

ān zhù shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
安住。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多

shí néng xué zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè
时，能学真如乃至不思議界。”

大般若波罗蜜多经卷第三百八十四

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí wǔ
大般若波罗蜜多经卷第三百八十五

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn zhū fǎ píng děng pǐn dì liù shí jiǔ zhī sān
初分诸法平等品第六十九之三

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué bù shī jìng jiè ān rěn
修行般若波罗蜜多时，能学布施、净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě fāng biàn shàn qiǎo miào yuàn lì zhì
精进、静虑、般若、方便善巧、妙愿、力、智
bō luó mì duō
波罗蜜多？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī bù shī bō luó mì duō wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng
多时，如实知布施波罗蜜多无增无减、无染无净、
wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī jìng jiè nǎi zhì zhì bō
无自性、不可得而能修习，如实知净戒乃至智波
luó mì duō wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér
罗蜜多无增无减、无染无净、无自性、不可得而
néng xiū xí shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
能修习。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí néng xué bù shī nǎi zhì zhì bō luó mì duō
蜜多时，能学布施乃至智波罗蜜多。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué jí xǐ dì lí gòu dì fā
修行般若波罗蜜多时，能学极喜地、离垢地、发
guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì
光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、
bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì
不动地、善慧地、法云地？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī jí xǐ dì wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì
多时，如实知极喜地无增无减、无染无净、无自

xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
性、不可得而能修习，如实知离垢地乃至法云地

wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí
无增无减、无染无净、无自性、不可得而能修习。

shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，

néng xué jí xǐ dì nǎi zhì fǎ yún dì
能学极喜地乃至法云地。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué sì niàn zhù sì zhèng duàn
修行般若波罗蜜多时，能学四念住、四正断、

sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī sì niàn zhù wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì
多时，如实知四念住无增无减、无染无净、无自

xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī sì zhèng duàn nǎi zhì bā
性、不可得而能修习，如实知四正断乃至八

shèng dào zhī wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé
圣道支无增无减、无染无净、无自性、不可得

ér néng xiū xí shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
而能修习。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波

luó mì duō shí néng xué sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī
罗蜜多时，能学四念住乃至八圣道支。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué sì jìng lǜ sì wú liàng sì
修行般若波罗蜜多时，能学四静虑、四无量、四

wú sè dìng
无色定？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī sì jìng lǜ wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì
多时，如实知四静虑无增无减、无染无净、无自
xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī sì wú liàng sì wú sè dìng
性、不可得而能修习，如实知四无量、四无色定
wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí
无增无减、无染无净、无自性、不可得而能修习。

shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
néng xué sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng
能学四静虑、四无量、四无色定。”

jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué bā jiě tuō bā shèng chù
修行般若波罗蜜多时，能学八解脱、八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biàn chù
九次第定、十遍处？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī bā jiě tuō wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì
多时，如实知八解脱无增无减、无染无净、无自
xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī bā shèng chù jiǔ cì dì
性、不可得而能修习，如实知八胜处、九次第
dìng shí biàn chù wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě
定、十遍处无增无减、无染无净、无自性、不可
dé ér néng xiū xí shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
得而能修习。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若
bō luó mì duō shí néng xué bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
波罗蜜多时，能学八解脱、八胜处、九次第定、
shí biàn chù
十遍处。”

jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué yī qiè tuó luó ní mén yī qiè
修行般若波罗蜜多时，能学一切陀罗尼门、一切
sān mó dì mén
三摩地门？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī yī qiè tuó luó ní mén wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng
多时，如实知一切陀罗尼门无增无减、无染无净、
wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī yī qiè sān mó dì mén
无自性、不可得而能修习，如实知一切三摩地门
wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí
无增无减、无染无净、无自性、不可得而能修习。

shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
néng xué yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén
能学一切陀罗尼门、一切三摩地门。”

jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué wǔ yǎn liù shéntōng
修行般若波罗蜜多时，能学五眼、六神通？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī wǔ yǎn wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng
多时，如实知五眼无增无减、无染无净、无自性、
bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī liù shéntōng wú zēng wú jiǎn wú
不可得而能修习，如实知六神通无增无减、无
rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí shànxiàn shì
染无净、无自性、不可得而能修习。善现，是
wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué wǔ yǎn
为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，能学五眼、
liù shéntōng
六神通。”

jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué rú lái shí lì sì wú suǒ wèi
修行般若波罗蜜多时，能学如来十力、四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ
四无碍解、十八佛不共法？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī rú lái shí lì wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú
多时，如实知如来十力无增无减、无染无净、无
zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī sì wú suǒ wèi sì wú
自性、不可得而能修习，如实知四无所畏、四无

ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì
碍解、十八佛不共法无增无减、无染无净、无自
xìng bù kě dé ér néng xiū xí shàn xiàn shì wéi pú sà mó hē sà
性、不可得而能修习。善现，是为菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué rú lái shí lì sì wú suǒ wèi
修行般若波罗蜜多时，能学如来十力、四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ
四无碍解、十八佛不共法。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué dà cí dà bēi dà xǐ
修行般若波罗蜜多时，能学大慈、大悲、大喜、
dà shě
大舍？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī dà cí wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng
多时，如实知大慈无增无减、无染无净、无自性、
bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī dà bēi dà xǐ dà shě wú zēng
不可得而能修习，如实知大悲、大喜、大舍无增
wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí shàn
无减、无染无净、无自性、不可得而能修习。善
xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué
现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，能学
dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
大慈、大悲、大喜、大舍。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué wú wàng shī fǎ héng zhù shě
修行般若波罗蜜多时，能学无忘失法、恒住舍
xìng
性？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī wú wàng shī fǎ wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng
多时，如实知无忘失法无增无减、无染无净、
wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī héng zhù shě xìng wú
无自性、不可得而能修习，如实知恒住舍性无

zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí
增无减、无染无净、无自性、不可得而能修习。

shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
néng xué wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng
能学无忘失法、恒住舍性。”

jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué yī qiè zhì dào xiàng zhì
修行般若波罗蜜多时，能学一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì
一切相智？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī yī qiè zhì wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì
多时，如实知一切智无增无减、无染无净、无自
xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī dào xiàng zhì yī qiè xiàng
性、不可得而能修习，如实知道相智、一切相

zhì wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū
智无增无减、无染无净、无自性、不可得而能修
xí shànxiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
习。善现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，

néng xué yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
能学一切智、道相智、一切相智。”

jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué yán jìng fó tǔ chéng shú yǒu
修行般若波罗蜜多时，能学严净佛土、成熟有
qíng
情？”

fó gào shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí rú shí zhī yán jìng fó tǔ wú zēng wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú
多时，如实知严净佛土无增无减、无染无净、无
zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí rú shí zhī chéng shú yǒu qíng wú zēng
自性、不可得而能修习，如实知成熟有情无增

wú jiǎn wú rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí shàn
无减、无染无净、无自性、不可得而能修习。善

xiàn shì wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué
现，是为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，能学
yán jìng fó tǔ chéng shú yǒu qíng
严净佛土、成熟有情。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn yún hé pú sà mó hē sà
具寿善现白佛言：“世尊！云何菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué zhū yú wú liàng wú biān fó
修行般若波罗蜜多时，能学诸余无量无边佛
fǎ ？”
法？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí rú shí zhī zhū yú wú liàng wú biān fó fǎ wú zēng wú jiǎn wú
多时，如实知诸余无量无边佛法无增无减、无
rǎn wú jìng wú zì xìng bù kě dé ér néng xiū xí shàn xiàn shì
染无净、无自性、不可得而能修习。善现，是
wéi pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng xué zhū yú
为菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，能学诸余
wú liàng wú biān fó fǎ 。”
无量无边佛法。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩
hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī wǔ yùn děng fǎ
诃萨修行般若波罗蜜多时，如实地了知五蕴等法
zhǎn zhuǎn chā bié qǐ bù yǐ sè yùn huài fǎ jiè yì yǐ shòu xiǎng
展转差别，岂不以色蕴坏法界，亦以受、想、
xíng shí yùn huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié
行、识蕴坏法界耶？何以故？法界无二无差别
gù 。”
故。”

qǐ bù yǐ yǎn chù huài fǎ jiè yì yǐ ěr bí shé shēn
“岂不以眼处坏法界，亦以耳、鼻、舌、身、
yì chù huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
意处坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。”

qǐ bù yǐ sè chù huài fǎ jiè yì yǐ shēng xiāng wèi
“岂不以色处坏法界，亦以声、香、味、
chù fǎ chù huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié
触、法处坏法界耶？何以故？法界无二无差别

gù
故。

qǐ bù yǐ yǎn jiè huài fǎ jiè yì yǐ sè jiè yǎn shí jiè jí
“岂不以眼界坏法界，亦以色界、眼识界及
yǎn chù yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu huài fǎ jiè yé hé yǐ gù
眼触、眼触为缘所生诸受坏法界耶？何以故？
fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ ěr jiè huài fǎ jiè yì yǐ shēng jiè ěr shí jiè
“岂不以耳界坏法界，亦以声界、耳识界
jí ěr chù ěr chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu huài fǎ jiè yé hé yǐ
及耳触、耳触为缘所生诸受坏法界耶？何以
gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ bí jiè huài fǎ jiè yì yǐ xiāng jiè bí shí jiè jí
“岂不以鼻界坏法界，亦以香界、鼻识界及
bí chù bí chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu huài fǎ jiè yé hé yǐ gù
鼻触、鼻触为缘所生诸受坏法界耶？何以故？
fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ shé jiè huài fǎ jiè yì yǐ wèi jiè shé shí jiè jí
“岂不以舌界坏法界，亦以味界、舌识界及
shé chù shé chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu huài fǎ jiè yé hé yǐ gù
舌触、舌触为缘所生诸受坏法界耶？何以故？
fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ shēn jiè huài fǎ jiè yì yǐ chù jiè shēn shí jiè
“岂不以身界坏法界，亦以触界、身识界
jí shēn chù shēn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu huài fǎ jiè yé hé yǐ
及身触、身触为缘所生诸受坏法界耶？何以
gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ yì jiè huài fǎ jiè yì yǐ fǎ jiè yì shí jiè jí
“岂不以意界坏法界，亦以法界、意识界及
yì chù yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu huài fǎ jiè yé hé yǐ gù
意触、意触为缘所生诸受坏法界耶？何以故？
fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ dì jiè huài fǎ jiè yì yǐ shuǐ huǒ fēng kōng
“岂不以地界坏法界，亦以水、火、风、空、

shí jiè huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chābié gù
识界坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ kǔ shèng dì huài fǎ jiè yì yǐ jí miè dào
“岂不以苦圣谛坏法界，亦以集、灭、道

shèng dì huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chābié gù
圣谛坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ yīn yuán huài fǎ jiè yì yǐ děng wú jiàn yuán suǒ
“岂不以因缘坏法界，亦以等无间缘、所

yuán yuán zēng shàng yuán huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr
缘缘、增上缘坏法界耶？何以故？法界无二

wú chābié gù
无差别故。

qǐ bù yǐ cóng zhū yuán suǒ shēng zhǒng zhǒng fǎ huài fǎ jiè yé
“岂不以从诸缘所生种种法坏法界耶？

hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chābié gù
何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ wú míng huài fǎ jiè yì yǐ xíng shí míng sè
“岂不以无明坏法界，亦以行、识、名色、

liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ
六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦

yōu nǎo huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chābié gù
忧恼坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ nèi kōng huài fǎ jiè yì yǐ wài kōng nèi wài kōng
“岂不以内空坏法界，亦以外空、内外空、

kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì
空空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕

jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì
竟空、无际空、散空、无变异空、本性空、自

xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng
相空、共相空、一切法空、不可得空、无性

kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng huài fǎ jiè yé hé yǐ gù
空、自性空、无性自性空坏法界耶？何以故？

fǎ jiè wú èr wú chābié gù
法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ zhēn rú huài fǎ jiè yì yǐ fǎ jiè fǎ xìng bù
“岂不以真如坏法界，亦以法界、法性、不

xū wàng xìng bú biàn yì xìng píngděng xìng lí shēng xìng fǎ dìng
虚妄性、不变异性、平等性、离生性、法定、
fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè huài fǎ jiè yé hé yǐ
法住、实际、虚空界、不思議界坏法界耶？何以
gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ bù shī bō luó mì duō huài fǎ jiè yì yǐ jìng jiè
“岂不以布施波罗蜜多坏法界，亦以净戒、
ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě fāng biàn shàn qiǎo miào yuàn
安忍、精进、静虑、般若、方便、善巧、妙愿、
lì zhì bō luó mì duō huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr
力、智波罗蜜多坏法界耶？何以故？法界无二
wú chā bié gù
无差别故。

qǐ bù yǐ jí xǐ dì huài fǎ jiè yì yǐ lí gòu dì fā
“岂不以极喜地坏法界，亦以离垢地、发
guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì
光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、
bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì huài fǎ jiè yé hé yǐ gù
不动地、善慧地、法云地坏法界耶？何以故？
fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ sì niàn zhù huài fǎ jiè yì yǐ sì zhèng duàn sì
“岂不以四念住坏法界，亦以四正断、四
shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī huài fǎ
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支坏法
jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ sì jìng lù huài fǎ jiè yì yǐ sì wú liàng sì wú
“岂不以四静虑坏法界，亦以四无量、四无
sè dìng huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
色定坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ bā jiě tuō huài fǎ jiè yì yǐ bā shèng chù jiǔ
“岂不以八解脱坏法界，亦以八胜处、九
cì dì dìng shí biàn chù huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr
次第定、十遍处坏法界耶？何以故？法界无二
wú chā bié gù
无差别故。

qǐ bù yǐ yī qiè tuó luó ní ménhuài fǎ jiè yì yǐ yī qiè
“岂不以一切陀罗尼门坏法界，亦以一切

sān mó dì ménhuài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié
三摩地门坏法界耶？何以故？法界无二无差别
gù
故。

qǐ bù yǐ kōng jiě tuō ménhuài fǎ jiè yì yǐ wú xiàng wú
“岂不以空解脱门坏法界，亦以无相、无

yuàn jiě tuō ménhuài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā
愿解脱门坏法界耶？何以故？法界无二无差
bié gù
别故。

qǐ bù yǐ wǔ yǎnhuài fǎ jiè yì yǐ liù shéntōnghuài fǎ jiè
“岂不以五眼坏法界，亦以六神通坏法界

yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ rú lái shí lì huài fǎ jiè yì yǐ sì wú suǒ wèi
“岂不以如来十力坏法界，亦以四无所畏、

sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ huài fǎ jiè yé hé yǐ gù
四无碍解、十八佛不共法坏法界耶？何以故？

fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ dà cí huài fǎ jiè yì yǐ dà bēi dà xǐ dà
“岂不以大慈坏法界，亦以大悲、大喜、大

shě huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
舍坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ wú wàng shī fǎ huài fǎ jiè yì yǐ héng zhù shě xìng
“岂不以无忘失法坏法界，亦以恒住舍性

huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ yī qiè zhì huài fǎ jiè yì yǐ dào xiàng zhì yī
“岂不以一切智坏法界，亦以道相智、一

qiè xiàng zhì huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
切相智坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ yán jìng fó tǔ huài fǎ jiè yì yǐ chéng shú yǒu qíng
“岂不以严净佛土坏法界，亦以成熟有情

huài fǎ jiè yé hé yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
坏法界耶？何以故？法界无二无差别故。

qǐ bù yǐ zhū yú wú liàng wú biān fó fǎ huài fǎ jiè yé hé
“岂不以诸余无量无边佛法坏法界耶？何

yǐ gù fǎ jiè wú èr wú chā bié gù
以故？法界无二无差别故。”

fó gào shàn xiàn ruò lí fǎ jiè yú fǎ kě dé kě yán bǐ fǎ
佛告善现：“若离法界余法可得，可言彼法

néng huài fǎ jiè rán lí fǎ jiè wú fǎ kě dé gù wú yú fǎ néng huài
能坏法界；然离法界无法可得，故无余法能坏

fǎ jiè hé yǐ gù shàn xiàn yī qiè rú lái yīng zhèng děng jué jí zhū
法界。何以故？善现，一切如来应正等觉及诸

pú sà dú jué shēng wén zhī lí fǎ jiè wú fǎ kě dé jì zhī
菩萨、独觉、声闻，知离法界无法可得，既知

wú fǎ lí fǎ jiè gù yì bú wèi tā shī shè xuān shuō shì gù fǎ jiè wú
无法离法界故，亦不为他施設宣说，是故法界无

néng huài zhě rú shì shàn xiàn pú sà mó hē sà xiū xíng ān ruò bō
能坏者。如是，善现，菩萨摩诃萨修行般若波

luó mì duō shí yīng xué fǎ jiè wú èr wú bié bù kě huài xiàng
罗蜜多时，应学法界无二、无别、不可坏相。”

shí jù shòu shàn xiàn bái fó yán shì zūn ruò pú sà mó hē
时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩诃

sà yù xué fǎ jiè dāng yú hé xué
萨欲学法界，当于何学？”

fó yán shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà yù xué fǎ jiè dāng
佛言²¹善现：“若菩萨摩诃萨欲学法界，当

yú yī qiè fǎ xué hé yǐ gù shàn xiàn yī yī qiè fǎ jiē rù fǎ jiè
于一切法学。何以故？善现，以一切法皆入法界

gù
故。”

jù shòu shàn xiàn fù bó fó yán shì zūn hé yīn yuán gù shuō
具寿善现复白佛言：“世尊！何因缘故，说

yī qiè fǎ jiē rù fǎ jiè
一切法皆入法界？”

fó yán shàn xiàn rú lái chū shì ruò bù chū shì zhū fǎ
佛言：“善现，如来出世、若不出世，诸法

fǎ ěr jiē rù fǎ jiè wú chā bié xiàng bù yóu fó shuō suǒ yǐ zhě hé
法尔皆入法界无差别相，不由佛说。所以者何？

²¹ 大正藏：告；永乐北藏及龙藏：言

shànxiàn yī qièshàn fǎ ruò fēi shàn fǎ ruòyǒu jì fǎ ruò wú jì fǎ
善现，一切善法若非善法、若有记法若无记法、
ruòyǒu lòu fǎ ruò wú lòu fǎ ruò shì jiān fǎ ruò chū shì jiān²² fǎ ruòyǒu
若有漏法若无漏法、若世间法若出世间²²法、若有
wéi fǎ ruò wú wéi fǎ wú bù jiē rù wú xiàng wú wéi xìngkōng fǎ
为法若无为法，无不皆入无相、无为、性空法
jiè shì gù shànxiàn pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
界。是故，善现，菩萨摩訶萨修行般若波罗蜜多
shí yù xué fǎ jiè dāngxué yī qiè fǎ ruò xué yī qiè fǎ jí xué fǎ
时，欲学法界当学一切法，若学一切法即学法
jiè。”
界。”

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法
jiē rù fǎ jiè wú èr wú bié yún hé pú sà mó hē sà dāngxué bō rě
皆入法界无二无别，云何菩萨摩訶萨当学般若
bō luó mì duō yì xué jìng lù jīng jìn ān rěn jìng jiè bù shī
波罗蜜多，亦学静虑、精进、安忍、净戒、布施
bō luó mì duō yún hé pú sà mó hē sà dāngxué chū jìng lù yì xué
波罗蜜多？云何菩萨摩訶萨当学初静虑，亦学
dì èr dì sān dì sì jìng lù yún hé pú sà mó hē sà dāngxué cí
第二、第三、第四静虑？云何菩萨摩訶萨当学慈
wú liàng yì xué bēi xǐ shě wú liàng yún hé pú sà mó hē sà dāng
无量，亦学悲、喜、舍无量？云何菩萨摩訶萨当
xuékōng wú biānchù dìng yì xué shí wú biānchù wú suǒyǒuchù fēi
学空无边处定，亦学识无边处、无所有处、非
xiǎng fēi fēi xiǎngchù dìng yún hé pú sà mó hē sà dāngxué sì niànzhù
想非非想处定？云何菩萨摩訶萨当学四念住，
yì xué sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī
亦学四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、
bā shèngdào zhī yún hé pú sà mó hē sà dāngxué kōng jiě tuō mén
八圣道支？云何菩萨摩訶萨当学空解脱门，
yì xué wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yún hé pú sà mó hē sà dāng
亦学无相、无愿解脱门？云何菩萨摩訶萨当
xué bā jiě tuō yì xué bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù
学八解脱，亦学八胜处、九次第定、十遍处？

²² 大正藏：世；永乐北藏及龙藏：世间

yún hé pú sà mó hē sà dāngxué yī qiè tuó luó ní mén yì xué yī qiè
云何菩萨摩诃萨当学一切陀罗尼门，亦学一切
sān mó dì mén yún hé pú sà mó hē sà dāngxué nèi kōng yì xué wài
三摩地门？云何菩萨摩诃萨当学内空，亦学外
kōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng
空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、
wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng
无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、
běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě
本性空、自相空、共相空、一切法空、不可
dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yún hé pú
得空、无性空、自性空、无性自性空？云何菩
sà mó hē sà dāngxuézhēn rú yì xué fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng
萨摩诃萨当学真如，亦学法界、法性、不虚妄
xìng bú biàn yì xìng píngděngxìng lí shēngxìng fǎ dìng fǎ zhù
性、不变异性、平等性、离生性、法定、法住、
shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè yún hé pú sà mó hē sà dāng
实际、虚空界、不思議界？云何菩萨摩诃萨当
xué kǔ shèng dì yì xué jí miè dào shèng dì yún hé pú sà mó
学苦圣谛，亦学集、灭、道圣谛？云何菩萨摩
hē sà dāngxué wǔ yǎn yì xué liù shéntōng yún hé pú sà mó hē sà
诃萨当学五眼，亦学六神通？云何菩萨摩诃萨
dāngxué fó shí lì yì xué sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó
当学佛十力，亦学四无所畏、四无碍解、十八佛
bú gòng fǎ yún hé pú sà mó hē sà dāngxué dà cí yì xué dà bēi
不共法？云何菩萨摩诃萨当学大慈，亦学大悲、
dà xǐ dà shě yún hé pú sà mó hē sà dāngxué wú wàng shī fǎ
大喜、大舍？云何菩萨摩诃萨当学无忘失法，
yì xuéhéngzhù shě xìng yún hé pú sà mó hē sà dāngxué yī qiè zhì
亦学恒住舍性？云何菩萨摩诃萨当学一切智，
yì xué dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yún hé pú sà mó hē sà dāng
亦学道相智、一切相智？云何菩萨摩诃萨当
xué yuán mǎn sān shí èr dà shì xiàng yì xué yuán mǎn bā shí suí hǎo
学圆满三十二大士相，亦学圆满八十随好？
yún hé pú sà mó hē sà dāngxué shèngchà dì lì dà zú pó luó mén
云何菩萨摩诃萨当学刹帝力大族、婆罗门
dà zú zhǎngzhě dà zú jū shì dà zú yún hé pú sà mó hē sà
大族、长者大族、居士大族？云何菩萨摩诃萨

dāngxuéshēng sì dà wángzhòngtiān sān shí sāntiān yè mótiān dǔ
当学生 四大王 众天、三十三天、夜摩天、睹
shǐ duōtiān lè biànhuàtiān tā huà zì zài tiān yún hé pú sà mó hē
史多天、乐变化天、他化自在天？云何菩萨摩诃
sà dāngxuéshēng fànzhòngtiān fàn fǔ tiān fàn huì tiān dà fàn tiān
萨当学生 梵众天、梵辅天、梵会天、大梵天？
yún hé pú sà mó hē sà dāngxuéshēngguāngtiān shǎoguāngtiān wú
云何菩萨摩诃萨当学生 光天、少光天、无
liàngguāngtiān jí guāng jìng tiān yún hé pú sà mó hē sà dāngxué
量光天、极光净天？云何菩萨摩诃萨当学
shēng jìng tiān shǎo jìng tiān wú liàng jìng tiān biàn jìng tiān yún hé pú
生净天、少净天、无量净天、遍净天？云何菩
sà mó hē sà dāngxuéshēngguǎngtiān shǎoguǎngtiān wú liàngguǎngtiān
萨摩诃萨当学生 广天、少广天、无量广天、
guǎngguǒtiān yún hé pú sà mó hē sà dāngxuéshēng wú xiǎng yǒu qíng
广果天？云何菩萨摩诃萨当学生 无想有情
tiān fǎ ér bú yào shēng bǐ yún hé pú sà mó hē sà dāngxuéshēng wú
天法而不乐生彼？云何菩萨摩诃萨当学生 无
fán tiān wú rè tiān shàn xiàn tiān shàn jiàn tiān sè jiū jìng tiān fǎ
烦²³天、无热天、善现天、善见天、色究竟天法
ér bú yào shēng bǐ yún hé pú sà mó hē sà dāngxuéshēng kōng wú
而不乐生彼？云何菩萨摩诃萨当学生 空无
biān chù tiān shí wú biān chù tiān wú suǒ yǒu chù tiān fēi xiǎng fēi fēi
边处天、识无边处天、无所有处天、非想非非
xiǎng chù tiān fǎ ér bú yào shēng bǐ yún hé pú sà mó hē sà dāngxué
想处天法而不乐生彼？云何菩萨摩诃萨当学
chū fā pú tí xīn yì dāngxué dì èr dì sān dì sì dì wǔ
初发菩提心，亦当学第二、第三、第四、第五、
dì liù dì qī dì bā dì jiǔ dì shí fā pú tí xīn yún hé
第六、第七、第八、第九、第十发菩提心？云何
pú sà mó hē sà dāngxuéchū pú sà dì yì xué dì èr dì sān dì
菩萨摩诃萨当学初菩萨地，亦学第二、第三、第
sì dì wǔ dì liù dì qī dì bā dì jiǔ dì shí pú sà
四、第五、第六、第七、第八、第九、第十菩萨
dì yún hé pú sà mó hē sà dāngxuéshēng wén dì ér bú zuò zhèng
地？云何菩萨摩诃萨当学声闻地而不作证，

²³ 大正藏：繁；永乐北藏及龙藏：烦

yì dāng xué dú jué dì ér bú zuò zhèng yún hé pú sà mó hē sà dāng
亦当学独觉地而不作证？云何菩萨摩诃萨当
xué pú sà zhèng xìng lí shēng yì dāng xué chéng shú yǒu qíng yán jìng fó
学菩萨正性离生，亦当学成熟有情、严净佛
tǔ yún hé pú sà mó hē sà dāng xué tuó luó ní wú ài biàn yì xué
土？云何菩萨摩诃萨当学陀罗尼无碍辩，亦学
pú sà mó hē sà dào zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí rú shì xué yǐ
菩萨摩诃萨道诸佛无上正等菩提？如是学已
dé yī qiè zhì zhì zhī yī qiè fǎ yī qiè zhǒng xiàng
得一切智智，知一切法一切种相？

shì zūn fēi fǎ jiè zhōng yǒu rú shì děng zhǒng zhǒng fēn bié
“世尊！非法界中有如是等种种分别。

shì zūn jiāng wú pú sà yóu cǐ fēn bié xíng yú diān dǎo wú xì lùn zhōng
世尊！将无菩萨由此分别行于颠倒，无戏论中
qǐ zhū xì lùn hé yǐ gù shì zūn zhēn fǎ jiè zhōng dōu wú fēn bié
起诸戏论？何以故？世尊！真法界中都无分别
xì lùn shì gù
戏论事故。

shì zūn fǎ jiè fēi sè yì bù lí sè fǎ jiè fēi shòu
“世尊！法界非色，亦不离色；法界非受、

xiǎng xíng shí yì bù lí shòu xiǎng xíng shí fǎ jiè jí
想、行、识，亦不离受、想、行、识。法界即
sè sè jí fǎ jiè fǎ jiè jí shòu xiǎng xíng shí shòu
色，色即法界；法界即受、想、行、识，受、
xiǎng xíng shí jí fǎ jiè
想、行、识即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yǎn chù yì bù lí yǎn chù fǎ jiè fēi
“世尊！法界非眼处，亦不离眼处；法界非

ěr bí shé shēn yì chù yì bù lí ěr bí shé shēn
耳、鼻、舌、身、意处，亦不离耳、鼻、舌、身、
yì chù fǎ jiè jí yǎn chù yǎn chù jí fǎ jiè fǎ jiè jí ěr bí
意处。法界即眼处，眼处即法界；法界即耳、鼻、
shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù jí fǎ jiè
舌、身、意处，耳、鼻、舌、身、意处即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi sè chù yì bù lí sè chù fǎ jiè fēi
“世尊！法界非色处，亦不离色处；法界非

shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì bù lí shēng xiāng wèi
声、香、味、触、法处，亦不离声、香、味、

chù fǎ chù fǎ jiè jí sè chù sè chù jí fǎ jiè fǎ jiè jí shēng
触、法处。法界即色处，色处即法界；法界即 声、
xiāng wèi chù fǎ chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù jí
香、味、触、法处， 声、香、味、触、法处即
fǎ jiè
法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yǎn jiè yì bù lí yǎn jiè fǎ jiè fēi
“世尊！法界非眼界，亦不离眼界；法界非
ěr bí shé shēn yì jiè yì bù lí ěr bí shé shēn
耳、鼻、舌、身、意界，亦不离耳、鼻、舌、身、
yì jiè fǎ jiè jí yǎn jiè yǎn jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí ěr bí
意界。法界即眼界，眼界即法界；法界即耳、鼻、
shé shēn yì jiè ěr bí shé shēn yì jiè jí fǎ jiè
舌、身、意界，耳、鼻、舌、身、意界即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi sè jiè yì bù lí sè jiè fǎ jiè fēi
“世尊！法界非色界，亦不离色界；法界非
shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yì bù lí shēng xiāng wèi
声、香、味、触、法界，亦不离声、香、味、
chù fǎ jiè fǎ jiè jí sè jiè sè jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí shēng
触、法界。法界即色界，色界即法界；法界即 声、
xiāng wèi chù fǎ jiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè jí
香、味、触、法界， 声、香、味、触、法界即
fǎ jiè
法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yǎn shí jiè yì bù lí yǎn shí jiè fǎ
“世尊！法界非眼识界，亦不离眼识界；法
jiè fēi ěr bí shé shēn yì shí jiè yì bù lí ěr bí
界非耳、鼻、舌、身、意识界，亦不离耳、鼻、
shé shēn yì shí jiè fǎ jiè jí yǎn shí jiè yǎn shí jiè jí fǎ jiè
舌、身、意识界。法界即眼识界，眼识界即法界；
fǎ jiè jí ěr bí shé shēn yì shí jiè ěr bí shé
法界即耳、鼻、舌、身、意识界，耳、鼻、舌、
shēn yì shí jiè jí fǎ jiè
身、意识界即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yǎn chù yì bù lí yǎn chù fǎ jiè fēi
“世尊！法界非眼触，亦不离眼触；法界非
ěr bí shé shēn yì chù yì bù lí ěr bí shé shēn
耳、鼻、舌、身、意触，亦不离耳、鼻、舌、身、

yì chù fǎ jiè jí yǎnchù yǎnchù jí fǎ jiè fǎ jiè jí ěr bí
意触。法界即眼触，眼触即法界；法界即耳、鼻、
shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù jí fǎ jiè
舌、身、意触，耳、鼻、舌、身、意触即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì bù
“世尊！法界非眼触为缘所生诸受，亦不

lí yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu fǎ jiè fēi ěr bí shé shēn
离眼触为缘所生诸受；法界非耳、鼻、舌、身、
yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì bù lí ěr bí shé shēn
意触为缘所生诸受，亦不离耳、鼻、舌、身、
yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu fǎ jiè jí yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhū
意触为缘所生诸受。法界即眼触为缘所生诸
shòu yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jí fǎ jiè fǎ jiè jí ěr bí
受，眼触为缘所生诸受即法界；法界即耳、鼻、
shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu ěr bí shé shēn
舌、身、意触为缘所生诸受，耳、鼻、舌、身、
yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jí fǎ jiè
意触为缘所生诸受即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi dì jiè yì bù lí dì jiè fǎ jiè fēi
“世尊！法界非地界，亦不离地界；法界非

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yì bù lí shuǐ huǒ fēng
水、火、风、空、识界，亦不离水、火、风、
kōng shí jiè fǎ jiè jí dì jiè dì jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí shuǐ
空、识界。法界即地界，地界即法界；法界即水、
huǒ fēng kōng shí jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jí
火、风、空、识界，水、火、风、空、识界即
fǎ jiè
法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yīn yuán yì bù lí yīn yuán fǎ jiè
“世尊！法界非因缘，亦不离因缘；法界

fēi děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán yì bù lí děng
非等无间缘、所缘缘、增上缘，亦不离等
wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán fǎ jiè jí yīn yuán yīn
无间缘、所缘缘、增上缘。法界即因缘，因
yuán jí fǎ jiè fǎ jiè jí děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàng
缘即法界；法界即等无间缘、所缘缘、增上
yuán děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán jí fǎ jiè
缘，等无间缘、所缘缘、增上缘即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ yì bù lí cóng
“世尊！法界非从缘所生诸法，亦不离从

yuán suǒ shēng zhū fǎ fǎ jiè jí cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ cóng yuán
缘所生诸法；法界即从缘所生诸法，从缘
suǒ shēng zhū fǎ jí fǎ jiè
所生诸法即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi wú míng yì bù lí wú míng fǎ jiè fēi
“世尊！法界非无明，亦不离无明；法界非

xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì bù lí xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu
老死愁叹苦忧恼，亦不离行乃至老死愁叹苦忧
nǎo fǎ jiè jí wú míng wú míng jí fǎ jiè fǎ jiè jí xíng nǎi zhì lǎo
恼。法界即无明，无明即法界；法界即行乃至老
sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo jí fǎ jiè
死愁叹苦忧恼，行乃至老死愁叹苦忧恼即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi bù shī bō luó mì duō yì bù lí bù shī
“世尊！法界非布施波罗蜜多，亦不离布施

bō luó mì duō fǎ jiè fēi jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō
波罗蜜多；法界非净戒、安忍、精进、静虑、般
rě bō luó mì duō yì bù lí jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ
若波罗蜜多，亦不离净戒、安忍、精进、静虑、
bō rě bō luó mì duō fǎ jiè jí bù shī bō luó mì duō bù shī bō luó
般若波罗蜜多。法界即布施波罗蜜多，布施波罗
mì duō jí fǎ jiè fǎ jiè jí jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ
蜜多即法界；法界即净戒、安忍、精进、静虑、
bō rě bō luó mì duō jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě
般若波罗蜜多，净戒、安忍、精进、静虑、般若
bō luó mì duō jí fǎ jiè
波罗蜜多即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi sì jìng lǜ yì bù lí sì jìng lǜ fǎ
“世尊！法界非四静虑，亦不离四静虑；法

jiè fēi sì wú liàng sì wú sè dìng yì bù lí sì wú liàng sì wú sè
界非四无量、四无色定，亦不离四无量、四无色
dìng fǎ jiè jí sì jìng lǜ sì jìng lǜ jí fǎ jiè fǎ jiè jí sì wú
定。法界即四静虑，四静虑即法界；法界即四无
liàng sì wú sè dìng sì wú liàng sì wú sè dìng jí fǎ jiè
量、四无色定，四无量、四无色定即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi sì niànzhù yì bù lí sì niànzhù fǎ
“世尊！法界非四念住，亦不离四念住；法
jiè fēi sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī dēngjué zhī
界非四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、
bā shèngdào zhī yì bù lí sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī fǎ
八圣道支，亦不离四正断乃至八圣道支。法
jiè jí sì niànzhù sì niànzhù jí fǎ jiè fǎ jiè jí sì zhèngduàn nǎi
界即四念住，四念住即法界；法界即四正断乃
zhì bā shèngdào zhī sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī jí fǎ jiè
至八圣道支，四正断乃至八圣道支即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi kōng jiě tuō mén yì bù lí kōng jiě tuō
“世尊！法界非空解脱门，亦不离空解脱
mén fǎ jiè fēi wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì bù lí wú xiàng
门；法界非无相、无愿解脱门，亦不离无相、
wú yuàn jiě tuō mén fǎ jiè jí kōng jiě tuō mén kōng jiě tuō mén jí fǎ
无愿解脱门。法界即空解脱门，空解脱门即法
jiè fǎ jiè jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wú xiàng wú yuàn jiě
界；法界即无相、无愿解脱门，无相、无愿解
tuō mén jí fǎ jiè
脱门即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi nèi kōng yì bù lí nèi kōng fǎ jiè fēi
“世尊！法界非内空，亦不离内空；法界非
wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi
外空、内外空、空空、大空、胜义空、有为
kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì
空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异
kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng
空、本性空、自相空、共相空、一切法空、
bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng yì
不可得空、无性空、自性空、无性自性空，亦
bù lí wài kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng fǎ jiè jí nèi kōng nèi kōng
不离外空乃至无性自性空。法界即内空，内空
jí fǎ jiè fǎ jiè jí wài kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng wài kōng nǎi
即法界；法界即外空乃至无性自性空，外空乃
zhì wú xìng zì xìng kōng jí fǎ jiè
至无性自性空即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi kǔ shèng dì yì bù lí kǔ shèng dì
“世尊！法界非苦圣谛，亦不离苦圣谛；

fǎ jiè fēi jí miè dào shèng dì yì bù lí jí miè dào shèng
法界非集、灭、道圣谛，亦不离集、灭、道圣
dì fǎ jiè jí kǔ shèng dì kǔ shèng dì jí fǎ jiè fǎ jiè jí jí
谛。法界即苦圣谛，苦圣谛即法界；法界即集、
miè dào shèng dì jí miè dào shèng dì jí fǎ jiè
灭、道圣谛，集、灭、道圣谛即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi bā jiě tuō yì bù lí bā jiě tuō fǎ
“世尊！法界非八解脱，亦不离八解脱；法
jiè fēi bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yì bù lí bā shèng
界非八胜处、九次第定、十遍处，亦不离八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù fǎ jiè jí bā jiě tuō bā jiě tuō
处、九次第定、十遍处。法界即八解脱，八解脱
jí fǎ jiè fǎ jiè jí bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù
即法界；法界即八胜处、九次第定、十遍处，
bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù jí fǎ jiè
八胜处、九次第定、十遍处即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yī qiè tuó luó ní mén yì bù lí yī qiè
“世尊！法界非一切陀罗尼门，亦不离一切
tuó luó ní mén fǎ jiè fēi yī qiè sān mó dì mén yì bù lí yī qiè sān
陀罗尼门；法界非一切三摩地门，亦不离一切三
mó dì mén fǎ jiè jí yī qiè tuó luó ní mén yī qiè tuó luó ní mén jí
摩地门。法界即一切陀罗尼门，一切陀罗尼门即
fǎ jiè fǎ jiè jí yī qiè sān mó dì mén yī qiè sān mó dì mén jí fǎ
法界；法界即一切三摩地门，一切三摩地门即法
jiè
界。

shì zūn fǎ jiè fēi jí xǐ dì yì bù lí jí xǐ dì fǎ
“世尊！法界非极喜地，亦不离极喜地；法
jiè fēi lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn
界非离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现
qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì
前地、远行地、不动地、善慧地、法云地，亦
bù lí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì fǎ jiè jí jí xǐ dì jí xǐ dì
不离离垢地乃至法云地。法界即极喜地，极喜地
jí fǎ jiè fǎ jiè jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì lí gòu dì nǎi zhì
即法界；法界即离垢地乃至法云地，离垢地乃至
fǎ yún dì jí fǎ jiè
法云地即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi wǔ yǎn yì bù lí wǔ yǎn fǎ jiè fēi
“世尊！法界非五眼，亦不离五眼；法界非
liù shéntōng yì bù lí liù shéntōng fǎ jiè jí wǔ yǎn wǔ yǎn jí
六神通，亦不离六神通。法界即五眼，五眼即
fǎ jiè fǎ jiè jí liù shéntōng liù shéntōng jí fǎ jiè
法界；法界即六神通，六神通即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi fó shí lì yì bù lí fó shí lì fǎ
“世尊！法界非佛十力，亦不离佛十力；法
jiè fēi sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ yì bù
界非四无所畏、四无碍解、十八佛不共法，亦不
lí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ fǎ jiè jí
离四无所畏、四无碍解、十八佛不共法。法界即
fó shí lì fó shí lì jí fǎ jiè fǎ jiè jí sì wú suǒ wèi sì wú
佛十力，佛十力即法界；法界即四无所畏、四无
ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí
碍解、十八佛不共法，四无所畏、四无碍解、十
bā fó bú gòng fǎ jí fǎ jiè
八佛不共法即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi dà cí yì bù lí dà cí fǎ jiè fēi
“世尊！法界非大慈，亦不离大慈；法界非
dà bēi dà xǐ dà shě yì bù lí dà bēi dà xǐ dà shě
大悲、大喜、大舍，亦不离大悲、大喜、大舍。
fǎ jiè jí dà cí dà cí jí fǎ jiè fǎ jiè jí dà bēi dà xǐ
法界即大慈，大慈即法界；法界即大悲、大喜、
dà shě dà bēi dà xǐ dà shě jí fǎ jiè
大舍，大悲、大喜、大舍即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi wú wàng shī fǎ yì bù lí wú wàng shī
“世尊！法界非无忘失法，亦不离无忘失
fǎ fǎ jiè fēi héngzhù shěxìng yì bù lí héngzhù shěxìng fǎ jiè
法；法界非恒住舍性，亦不离恒住舍性。法界
jí wú wàng shī fǎ wú wàng shī fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí héngzhù shě
即无忘失法，无忘失法即法界；法界即恒住舍
xìng héngzhù shěxìng jí fǎ jiè
性，恒住舍性即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yī qiè zhì yì bù lí yī qiè zhì fǎ
“世尊！法界非一切智，亦不²⁴离一切智；法

²⁴ 大正藏：非；永乐北藏及龙藏：不

jiè fēi dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì bù lí dào xiàng zhì yī qiè
界非道相智、一切相智，亦不离道相智、一切
xiàng zhì fǎ jiè jí yī qiè zhì yī qiè zhì jí fǎ jiè fǎ jiè jí dào
相智。法界即一切智，一切智即法界；法界即道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jí fǎ jiè
相智、一切相智，道相智、一切相智即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi sān shí èr dà shì xiàng yì bù lí sān shí
“世尊！法界非三十二大士相，亦不离三十
èr dà shì xiàng fǎ jiè fēi bā shí suí hǎo yì bù lí bā shí suí hǎo
二大士相；法界非八十随好，亦不离八十随好。
fǎ jiè jí sān shí èr dà shì xiàng sān shí èr dà shì xiàng jí fǎ jiè
法界即三十二大士相，三十二大士相即法界；
fǎ jiè jí bā shí suí hǎo bā shí suí hǎo jí fǎ jiè
法界即八十随好，八十随好即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yù liú guǒ yì bù lí yù liú guǒ fǎ
“世尊！法界非预流果，亦不离预流果；法
jiè fēi yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì bù lí
界非一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提，亦不离
yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí fǎ jiè jí yù liú
一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提。法界即预流
guǒ yù liú guǒ jí fǎ jiè fǎ jiè jí yī lái bù huán ā luó hàn
果，预流果即法界；法界即一来、不还、阿罗汉
guǒ dú jué pú tí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú
果、独觉菩提，一来、不还、阿罗汉果、独觉菩
tí jí fǎ jiè
提即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì bù lí
“世尊！法界非一切菩萨摩诃萨行，亦不离
yī qiè pú sà mó hē sà xíng fǎ jiè fēi zhū fó wú shàng zhèng děng pú
一切菩萨摩诃萨行；法界非诸佛无上正等菩
tí yì bù lí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí fǎ jiè jí yī qiè pú
提，亦不离诸佛无上正等菩提。法界即一切菩
sà mó hē sà xíng yī qiè pú sà mó hē sà xíng jí fǎ jiè fǎ jiè jí
萨摩诃萨行，一切菩萨摩诃萨行即法界；法界即
zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí jí
诸佛无上正等菩提，诸佛无上正等菩提即
fǎ jiè
法界。

shì zūn fǎ jiè fēi shì jiān fǎ yì bù lí shì jiān fǎ fǎ
“世尊！法界非世间法，亦不离世间法；法
jiè fēi chū shì fǎ yì bù lí chū shì fǎ fǎ jiè jí shì jiān fǎ shì
界非出世法，亦不离出世法。法界即世间法，世
jiān fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí chū shì fǎ chū shì fǎ jí fǎ jiè
间法即法界；法界即出世法，出世法即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yǒu lòu fǎ yì bù lí yǒu lòu fǎ fǎ
“世尊！法界非有漏法，亦不离有漏法；法
jiè fēi wú lòu fǎ yì bù lí wú lòu fǎ fǎ jiè jí yǒu lòu fǎ yǒu
界非无漏法，亦不离无漏法。法界即有漏法，有
lòu fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí wú lòu fǎ wú lòu fǎ jí fǎ jiè
漏法即法界；法界即无漏法，无漏法即法界。

shì zūn fǎ jiè fēi yǒu wéi fǎ yì bù lí yǒu wéi fǎ fǎ
“世尊！法界非有为法，亦不离有为法；法
jiè fēi wú wéi fǎ yì bù lí wú wéi fǎ fǎ jiè jí yǒu wéi fǎ yǒu
界非无为法，亦不离无为法。法界即有为法，有
wéi fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí wú wéi fǎ wú wéi fǎ jí fǎ jiè
为法即法界；法界即无为法，无为法即法界。”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō zhēn fǎ
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。真法
jiè zhōng wú yī qiè zhǒng zhǒng²⁵ fēn bié xì lùn
界中无一切种种²⁵分别戏论。

shàn xiàn sè fēi fǎ jiè yì bù lí sè bié yǒu fǎ jiè shòu
“善现，色非法界，亦不离色别有法界；受、
xiǎng xíng shí fēi fǎ jiè yì bù lí shòu xiǎng xíng shí bié
想、行、识非法界，亦不离受、想、行、识别
yǒu fǎ jiè sè jí fǎ jiè fǎ jiè jí sè shòu xiǎng xíng shí
有法界。色即法界，法界即色；受、想、行、识
jí fǎ jiè fǎ jiè jí shòu xiǎng xíng shí
即法界，法界即受、想、行、识。

shàn xiàn yǎn chù fēi fǎ jiè yì bù lí yǎn chù bié yǒu fǎ jiè
“善现，眼处非法界，亦不离眼处别有法界；
ěr bí shé shēn yì chù fēi fǎ jiè yì bù lí ěr bí
耳、鼻、舌、身、意处非法界，亦不离耳、鼻、
shé shēn yì chù bié yǒu fǎ jiè yǎn chù jí fǎ jiè fǎ jiè jí yǎn
舌、身、意处别有法界。眼处即法界，法界即眼

²⁵ 大正藏：种；永乐北藏及龙藏：种种

chù ěr bí shé shēn yì chù jí fǎ jiè fǎ jiè jí ěr
处；耳、鼻、舌、身、意处即法界，法界即耳、
bí shé shēn yì chù
鼻、舌、身、意处。

shànxiàn sè chù fēi fǎ jiè yì bù lí sè chù bié yǒu fǎ jiè
“善现，色处非法界，亦不离色处别有法界；

shēng xiāng wèi chù fǎ chù fēi fǎ jiè yì bù lí shēng xiāng
声、香、味、触、法处非法界，亦不离声、香、
wèi chù fǎ chù bié yǒu fǎ jiè sè chù jí fǎ jiè fǎ jiè jí sè
味、触、法处别有法界。色处即法界，法界即色
chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù jí fǎ jiè fǎ jiè jí shēng
处；声、香、味、触、法处即法界，法界即声、
xiāng wèi chù fǎ chù
香、味、触、法处。

shànxiàn yǎn jiè fēi fǎ jiè yì bù lí yǎn jiè bié yǒu fǎ jiè
“善现，眼界非法界，亦不离眼界别有法界；

ěr bí shé shēn yì jiè fēi fǎ jiè yì bù lí ěr bí
耳、鼻、舌、身、意界非法界，亦不离耳、鼻、
shé shēn yì jiè bié yǒu fǎ jiè yǎn jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí yǎn
舌、身、意界别有法界。眼界即法界，法界即眼
jiè ěr bí shé shēn yì jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí ěr
界；耳、鼻、舌、身、意界即法界，法界即耳、
bí shé shēn yì jiè
鼻、舌、身、意界。

shànxiàn sè jiè fēi fǎ jiè yì bù lí sè jiè bié yǒu fǎ jiè
“善现，色界非法界，亦不离色界别有法界；

shēng xiāng wèi chù fǎ jiè fēi fǎ jiè yì bù lí shēng xiāng
声、香、味、触、法界非法界，亦不离声、香、
wèi chù fǎ jiè bié yǒu fǎ jiè sè jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí sè
味、触、法界别有法界。色界即法界，法界即色
jiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí shēng
界；声、香、味、触、法界即法界，法界即声、
xiāng wèi chù fǎ jiè
香、味、触、法界。

shànxiàn yǎn shí jiè fēi fǎ jiè yì bù lí yǎn shí jiè bié yǒu
“善现，眼识界非法界，亦不离眼识界别有

fǎ jiè ěr bí shé shēn yì shí jiè fēi fǎ jiè yì bù lí
法界；耳、鼻、舌、身、意识界非法界，亦不离

ěr bí shé shēn yì shí jiè bié yǒu fǎ jiè yǎn shí jiè jí fǎ
耳、鼻、舌、身、意识界别有法界。眼识界即法
jiè fǎ jiè jí yǎn shí jiè ěr bí shé shēn yì shí jiè jí
界，法界即眼识界；耳、鼻、舌、身、意识界即
fǎ jiè fǎ jiè jí ěr bí shé shēn yì shí jiè
法界，法界即耳、鼻、舌、身、意识界。

shànxiàn yǎnchù fēi fǎ jiè yì bù lí yǎnchù bié yǒu fǎ jiè
“善现，眼触非法界，亦不离眼触别有法界；

ěr bí shé shēn yì chù fēi fǎ jiè yì bù lí ěr bí
耳、鼻、舌、身、意触非法界，亦不离耳、鼻、
shé shēn yì chù bié yǒu fǎ jiè yǎnchù jí fǎ jiè fǎ jiè jí yǎn
舌、身、意触别有法界。眼触即法界，法界即眼
chù ěr bí shé shēn yì chù jí fǎ jiè fǎ jiè jí ěr
触；耳、鼻、舌、身、意触即法界，法界即耳、
bí shé shēn yì chù
鼻、舌、身、意触。

shànxiàn yǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu fēi fǎ jiè yì bù
“善现，眼触为缘所生诸受非法界，亦不

lí yǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu bié yǒu fǎ jiè ěr bí shé
离眼触为缘所生诸受别有法界；耳、鼻、舌、
shēn yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu fēi fǎ jiè yì bù lí ěr bí
身、意触为缘所生诸受非法界，亦不离耳、鼻、
shé shēn yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu bié yǒu fǎ jiè yǎnchù wéi
舌、身、意触为缘所生诸受别有法界。眼触为
yuánsuǒshēngzhūshòu jí fǎ jiè fǎ jiè jí yǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhū
缘所生诸受即法界，法界即眼触为缘所生诸
shòu ěr bí shé shēn yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu jí fǎ
受；耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受即法
jiè fǎ jiè jí ěr bí shé shēn yì chù wéiyuánsuǒshēngzhū
界，法界即耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸
shòu
受。

shànxiàn dì jiè fēi fǎ jiè yì bù lí dì jiè bié yǒu fǎ jiè
“善现，地界非法界，亦不离地界别有法界；

shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè fēi fǎ jiè yì bù lí shuǐ huǒ
水、火、风、空、识界非法界，亦不离水、火、
fēng kōng shí jiè bié yǒu fǎ jiè dì jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí dì
风、空、识界别有法界。地界即法界，法界即地

jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jí fǎ jiè fǎ jiè jí shuǐ
界；水、火、风、空、识界即法界，法界即水、
huǒ fēng kōng shí jiè
火、风、空、识界。

shànxiàn yīn yuán fēi fǎ jiè yì bù lí yīn yuán bié yǒu fǎ
“善现，因缘非法界，亦不离因缘别有法
jiè děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán fēi fǎ jiè yì
界；等无间缘、所缘缘、增上缘非法界，亦
bù lí děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán bié yǒu fǎ jiè
不离等无间缘、所缘缘、增上缘别有法界。
yīn yuán jí fǎ jiè fǎ jiè jí yīn yuán děng wú jiànyuán suǒyuán
因缘即法界，法界即因缘；等无间缘、所缘
yuán zēngshàngyuán jí fǎ jiè fǎ jiè jí děng wú jiànyuán suǒyuán
缘、增上缘即法界，法界即等无间缘、所缘
yuán zēngshàngyuán
缘、增上缘。

shànxiàn cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ fēi fǎ jiè yì bù lí
“善现，从缘所生诸法非法界，亦不离
cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ bié yǒu fǎ jiè cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ jí
从缘所生诸法别有法界；从缘所生诸法即
fǎ jiè fǎ jiè jí cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ
法界，法界即从缘所生诸法。

shànxiàn wú míng fēi fǎ jiè yì bù lí wú míng bié yǒu fǎ
“善现，无明非法界，亦不离无明别有法
jiè xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu
界；行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、
shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo fēi fǎ jiè yì bù lí xíng nǎi zhì lǎo
生、老死愁叹苦忧恼非法界，亦不离行乃至老
sǐ chóutàn kǔ yōunǎo bié yǒu fǎ jiè wú míng jí fǎ jiè fǎ jiè jí
死愁叹苦忧恼别有法界。无明即法界，法界即
wú míng xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo jí fǎ jiè fǎ jiè jí
无明；行乃至老死愁叹苦忧恼即法界，法界即
xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo
行乃至老死愁叹苦忧恼。

shànxiàn bù shī bō luó mì duō fēi fǎ jiè yì bù lí bù shī
“善现，布施波罗蜜多非法界，亦不离布施
bō luó mì duō bié yǒu fǎ jiè jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ
波罗蜜多别有法界；净戒、安忍、精进、静虑、

bō rě bō luó mì duō fēi fǎ jiè yì bù lí jìng jiè ān rěn jīng jìn
般若波罗蜜多非法界，亦不离净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō bié yǒu fǎ jiè bù shī bō luó mì duō jí
静虑、般若波罗蜜多别有法界。布施波罗蜜多即
fǎ jiè fǎ jiè jí bù shī bō luó mì duō jìng jiè ān rěn jīng jìn
法界，法界即布施波罗蜜多；净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō jí fǎ jiè fǎ jiè jí jìng jiè ān rěn
静虑、般若波罗蜜多即法界，法界即净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
精进、静虑、般若波罗蜜多。

shàn xiàn sì jìng lù fēi fǎ jiè yì bù lí sì jìng lù bié yǒu
“善现，四静虑非法界，亦不离四静虑别有
fǎ jiè sì wú liàng sì wú sè dìng fēi fǎ jiè yì bù lí sì wú liàng
法界；四无量、四无色定非法界，亦不离四无量、
sì wú sè dìng bié yǒu fǎ jiè sì jìng lù jí fǎ jiè fǎ jiè jí sì jìng
四无色定别有法界。四静虑即法界，法界即四静
lù sì wú liàng sì wú sè dìng jí fǎ jiè fǎ jiè jí sì wú liàng
虑；四无量、四无色定即法界，法界即四无量、
sì wú sè dìng
四无色定。

大般若波罗蜜多经卷第三百八十五

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí liù
大般若波罗蜜多经卷第三百八十六

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn zhū fǎ píng děng pǐn dì liù shí jiǔ zhī sì
初分诸法平等品第六十九之四

shàn xiàn sì niàn zhù fēi fǎ jiè yì bù lí sì niàn zhù bié
“善现，四念住非法界，亦不离四念住别

yǒu fǎ jiè sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
有法界；四正断、四神足、五根、五力、七等

jué zhī bā shèng dào zhī fēi fǎ jiè yì bù lí sì zhèng duàn nǎi zhì bā
觉支、八圣道支非法界，亦不离四正断乃至八

shèng dào zhī bié yǒu fǎ jiè sì niàn zhù jí fǎ jiè fǎ jiè jí sì niàn
圣道支别有法界。四念住即法界，法界即四念

zhù sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī jí fǎ jiè fǎ jiè jí sì
住；四正断乃至八圣道支即法界，法界即四

zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī
正断乃至八圣道支。

shàn xiàn kōng jiě tuō mén fēi fǎ jiè yì bù lí kōng jiě tuō
“善现，空解脱门非法界，亦不离空解脱

mén bié yǒu fǎ jiè wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén fēi fǎ jiè yì bù
门别有法界；无相、无愿解脱门非法界，亦不

lí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén bié yǒu fǎ jiè kōng jiě tuō mén jí fǎ
离无相、无愿解脱门别有法界。空解脱门即法

jiè fǎ jiè jí kōng jiě tuō mén wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén jí fǎ
界，法界即空解脱门；无相、无愿解脱门即法

jiè fǎ jiè jí wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
界，法界即无相、无愿解脱门。

shàn xiàn nèi kōng fēi fǎ jiè yì bù lí nèi kōng bié yǒu fǎ
“善现，内空非法界，亦不离内空别有法

jiè wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng
界；外空、内外空、空空、大空、胜义空、

yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú
有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无

biàn yì kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ
变异空、本性空、自相空、共相空、一切法
kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng
空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空
fēi fǎ jiè yì bù lí wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng bié yǒu fǎ jiè
非法界，亦不离外空乃至无性自性空别有法界。

nèi kōng jí fǎ jiè fǎ jiè jí nèi kōng wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìng
内空即法界，法界即内空；外空乃至无性自性
kōng jí fǎ jiè fǎ jiè jí wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng
空即法界，法界即外空乃至无性自性空。

shànxiàn kǔ shèng dì fēi fǎ jiè yì bù lí kǔ shèng dì bié
“善现，苦圣谛非法界，亦不离苦圣谛别
yǒu fǎ jiè jí miè dào shèng dì fēi fǎ jiè yì bù lí jí
有法界；集、灭、道圣谛非法界，亦不离集、
miè dào shèng dì bié yǒu fǎ jiè kǔ shèng dì jí fǎ jiè fǎ jiè jí
灭、道圣谛别有法界。苦圣谛即法界，法界即
kǔ shèng dì jí miè dào shèng dì jí fǎ jiè fǎ jiè jí jí
苦圣谛；集、灭、道圣谛即法界，法界即集、
miè dào shèng dì
灭、道圣谛。

shànxiàn bā jiě tuō fēi fǎ jiè yì bù lí bā jiě tuō bié yǒu
“善现，八解脱非法界，亦不离八解脱别有
fǎ jiè bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù fēi fǎ jiè yì
法界；八胜处、九次第定、十遍处非法界，亦
bù lí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù bié yǒu fǎ jiè bā
不离八胜处、九次第定、十遍处别有法界。八
jiě tuō jí fǎ jiè fǎ jiè jí bā jiě tuō bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
解脱即法界，法界即八解脱；八胜处、九次第定、
shí biànchù jí fǎ jiè fǎ jiè jí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí
十遍处即法界，法界即八胜处、九次第定、十
biànchù
遍处。

shànxiàn yī qiè tuó luó ní mén fēi fǎ jiè yì bù lí yī qiè
“善现，一切陀罗尼门非法界，亦不离一切
tuó luó ní mén bié yǒu fǎ jiè yī qiè sān mó dì mén fēi fǎ jiè yì bù
陀罗尼门别有法界；一切三摩地门非法界，亦不
lí yī qiè sān mó dì mén bié yǒu fǎ jiè yī qiè tuó luó ní mén jí fǎ
离一切三摩地门别有法界。一切陀罗尼门即法

jiè fǎ jiè jí yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén jí fǎ jiè
界，法界即一切陀罗尼门；一切三摩地门即法界，
fǎ jiè jí yī qiè sān mó dì mén
法界即一切三摩地门。

shànxiàn jí xǐ dì fēi fǎ jiè yì bù lí jí xǐ dì biéyǒu
“善现，极喜地非法界，亦不离极喜地别有
fǎ jiè lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì
法界；离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、
xiàncián dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì fēi
现前地、远行地、不动地、善慧地、法云地非
fǎ jiè yì bù lí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì biéyǒu fǎ jiè jí xǐ
法界，亦不离离垢地乃至法云地别有法界。极喜
dì jí fǎ jiè fǎ jiè jí jí xǐ dì lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì jí
地即法界，法界即极喜地；离垢地乃至法云地即
fǎ jiè fǎ jiè jí lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
法界，法界即离垢地乃至法云地。

shànxiàn wǔ yǎn fēi fǎ jiè yì bù lí wǔ yǎn biéyǒu fǎ jiè
“善现，五眼非法界，亦不离五眼别有法界；
liù shéntōng fēi fǎ jiè yì bù lí liù shéntōng biéyǒu fǎ jiè wǔ yǎn
六神通非法界，亦不离六神通别有法界。五眼
jí fǎ jiè fǎ jiè jí wǔ yǎn liù shéntōng jí fǎ jiè fǎ jiè jí liù
即法界，法界即五眼；六神通即法界，法界即六
shéntōng
神通。

shànxiàn fó shí lì fēi fǎ jiè yì bù lí fó shí lì biéyǒu
“善现，佛十力非法界，亦不离佛十力别有
fǎ jiè sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ fēi fǎ
法界；四无所畏、四无碍解、十八佛不共法非法
jiè yì bù lí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ
界，亦不离四无所畏、四无碍解、十八佛不共法
biéyǒu fǎ jiè fó shí lì jí fǎ jiè fǎ jiè jí fó shí lì sì wú
别有法界。佛十力即法界，法界即佛十力；四无
suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí
所畏、四无碍解、十八佛不共法即法界，法界即
sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ
四无所畏、四无碍解、十八佛不共法。

shànxiàn dà cí fēi fǎ jiè yì bù lí dà cí biéyǒu fǎ jiè
“善现，大慈非法界，亦不离大慈别有法界；

dà bēi dà xǐ dà shě fēi fǎ jiè yì bù lí dà bēi dà xǐ
大悲、大喜、大舍非法界，亦不离大悲、大喜、
dà shě bié yǒu fǎ jiè dà cí jí fǎ jiè fǎ jiè jí dà cí dà bēi
大舍别有法界。大慈即法界，法界即大慈；大悲、
dà xǐ dà shě jí fǎ jiè fǎ jiè jí dà bēi dà xǐ dà shě
大喜、大舍即法界，法界即大悲、大喜、大舍。

shànxiàn wú wàng shī fǎ fēi fǎ jiè yì bù lí wú wàng shī
“善现，无忘失法非法界，亦不离无忘失
fǎ bié yǒu fǎ jiè héngzhù shě xìng fēi fǎ jiè yì bù lí héngzhù shě
法别有法界；恒住舍性非法界，亦不离恒住舍
xìng bié yǒu fǎ jiè wú wàng shī fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí wú wàng shī
性别有法界。无忘失法即法界，法界即无忘失
fǎ héngzhù shě xìng jí fǎ jiè fǎ jiè jí héngzhù shě xìng
法；恒住舍性即法界，法界即恒住舍性。

shànxiàn yī qiè zhì fēi fǎ jiè yì bù lí yī qiè zhì bié yǒu
“善现，一切智非法界，亦不离一切智别有
fǎ jiè dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì fēi fǎ jiè yì bù lí dào xiàng
法界；道相智、一切相智非法界，亦不离道相
zhì yī qiè xiàng zhì bié yǒu fǎ jiè yī qiè zhì jí fǎ jiè fǎ jiè jí
智、一切相智别有法界。一切智即法界，法界即
yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jí fǎ jiè fǎ jiè jí dào
一切智；道相智、一切相智即法界，法界即道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
相智、一切相智。

shànxiàn sān shí èr dà shì xiàng fēi fǎ jiè yì bù lí sān
“善现，三十二大士相非法界，亦不离三
shí èr dà shì xiàng bié yǒu fǎ jiè bā shí suí hǎo fēi fǎ jiè yì bù lí
十二大士相别有法界；八十随好非法界，亦不离
bā shí suí hǎo bié yǒu fǎ jiè sān shí èr dà shì xiàng jí fǎ jiè fǎ jiè
八十随好别有法界。三十二大士相即法界，法界
jí sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo jí fǎ jiè fǎ jiè jí bā shí
即三十二大士相；八十随好即法界，法界即八十
suí hǎo
随好。

shànxiàn yù liú guǒ fēi fǎ jiè yì bù lí yù liú guǒ bié yǒu
“善现，预流果非法界，亦不离预流果别有
fǎ jiè yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí fēi fǎ jiè
法界；一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提非法界，

yì bù lí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí bié yǒu fǎ
亦不离一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提别有法
jiè yù liú guǒ jí fǎ jiè fǎ jiè jí yù liú guǒ yī lái bù huán
界。预流果即法界，法界即预流果；一来、不还、
ā luó hàn guǒ dú jué pú tí jí fǎ jiè fǎ jiè jí yī lái bù huán
阿罗汉果、独觉菩提即法界，法界即一来、不还、
ā luó hàn guǒ dú jué pú tí
阿罗汉果、独觉菩提。

shàn xiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíng fēi fǎ jiè yì bù lí
“善现，一切菩萨摩訶萨行非法界，亦不离
yī qiè pú sà mó hē sà xíng bié yǒu fǎ jiè zhū fó wú shàng zhèng děng
一切菩萨摩訶萨行别有法界；诸佛无上正等
pú tí fēi fǎ jiè yì bù lí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí bié yǒu
菩提非法界，亦不离诸佛无上正等菩提别有
fǎ jiè yī qiè pú sà mó hē sà xíng jí fǎ jiè fǎ jiè jí yī qiè pú
法界。一切菩萨摩訶萨行即法界，法界即一切菩
sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí jí fǎ jiè fǎ jiè
萨摩訶萨行；诸佛无上正等菩提即法界，法界
jí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
即诸佛无上正等菩提。

shàn xiàn shì jiān fǎ fēi fǎ jiè yì bù lí shì jiān fǎ bié yǒu
“善现，世间法非法界，亦不离世间法别有
fǎ jiè chū shì fǎ fēi fǎ jiè yì bù lí chū shì fǎ bié yǒu fǎ jiè
法界；出世法非法界，亦不离出世法别有法界。
shì jiān fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí shì jiān fǎ chū shì fǎ jí fǎ jiè
世间法即法界，法界即世间法；出世法即法界，
fǎ jiè jí chū shì fǎ
法界即出世法。

shàn xiàn yǒu lòu fǎ fēi fǎ jiè yì bù lí yǒu lòu fǎ bié yǒu
“善现，有漏法非法界，亦不离有漏法别有
fǎ jiè wú lòu fǎ fēi fǎ jiè yì bù lí wú lòu fǎ bié yǒu fǎ jiè
法界；无漏法非法界，亦不离无漏法别有法界。
yǒu lòu fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí yǒu lòu fǎ wú lòu fǎ jí fǎ jiè
有漏法即法界，法界即有漏法；无漏法即法界，
fǎ jiè jí wú lòu fǎ
法界即无漏法。

shàn xiàn yǒu wéi fǎ fēi fǎ jiè yì bù lí yǒu wéi fǎ bié yǒu
“善现，有为法非法界，亦不离有为法别有

fǎ jiè wú wéi fǎ fēi fǎ jiè yì bù lí wú wéi fǎ bié yǒu fǎ jiè
法界；无为法非法界，亦不离无为法别有法界。

yǒu wéi fǎ jí fǎ jiè fǎ jiè jí yǒu wéi fǎ wú wéi fǎ jí fǎ jiè
有为法即法界，法界即有为法；无为法即法界，
fǎ jiè jí wú wéi fǎ
法界即无为法。

shàn xiàn pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
“善现，菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
ruò jiàn yǒu fǎ lí fǎ jiè zhě biàn fēi zhèng qù suǒ qiú wú shàng zhèng
若见有法离法界者，便非正趣所求无上正
děng pú tí shàn xiàn pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
等菩提。善现，菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多
shí zhī yī qiè fǎ bù lí fǎ jiè
时，知一切法不离法界。

shàn xiàn pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
“善现，菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
zhī yī qiè fǎ jí fǎ jiè yǐ fāng biàn shàn qiǎo wú míng xiàng fǎ wèi zhū
知一切法即法界，以方便善巧无名相法，为诸
yǒu qíng jì míng xiàng shuō wèi cǐ shì sè cǐ shì shòu xiǎng xíng
有情寄名相说，谓此是色，此是受、想、行、
shí cǐ shì yǎn chù cǐ shì ěr bí shé shēn yì chù cǐ
识；此是眼处，此是耳、鼻、舌、身、意处；此
shì sè chù cǐ shì shēng xiāng wèi chù fǎ chù cǐ shì yǎn
是色处，此是声、香、味、触、法处；此是眼
jiè cǐ shì ěr bí shé shēn yì jiè cǐ shì sè jiè cǐ
界，此是耳、鼻、舌、身、意界；此是色界，此
shì shēng xiāng wèi chù fǎ jiè cǐ shì yǎn shí jiè cǐ shì
是声、香、味、触、法界；此是眼识界，此是
ěr bí shé shēn yì shí jiè cǐ shì yǎn chù cǐ shì ěr
耳、鼻、舌、身、意识界；此是眼触，此是耳、
bí shé shēn yì chù cǐ shì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
鼻、舌、身、意触；此是眼触为缘所生诸受，
cǐ shì ěr bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu cǐ
此是耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受；此
shì dì jiè cǐ shì shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè cǐ shì yīn yuán
是地界，此是水、火、风、空、识界；此是因缘，
cǐ shì děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán cǐ shì cóng
此是等无间缘、所缘缘、增上缘；此是从

yuánsuǒshēngzhū fǎ cǐ shì wú míng cǐ shì xíng shí míng sè
缘所生诸法；此是无明，此是行、识、名色、
liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ
六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦
yōunǎo cǐ shì shì jiān fǎ cǐ shì chū shì fǎ cǐ shì sè fǎ cǐ
忧恼；此是世间法，此是出世法；此是色法，此
shì fēi sè fǎ cǐ shì yǒujiàn fǎ cǐ shì wú jiàn fǎ cǐ shì yǒu lòu
是非色法；此是有见法，此是无见法；此是有漏
fǎ cǐ shì wú lòu fǎ cǐ shì yǒuwéi fǎ cǐ shì wú wéi fǎ cǐ
法，此是无漏法；此是有为法，此是无为法；此
shì bù shī bō luó mì duō cǐ shì jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù
是布施波罗蜜多，此是净戒、安忍、精进、静虑、
bō rě bō luó mì duō cǐ shì sì jìng lù cǐ shì sì wú liàng sì wú
般若波罗蜜多；此是四静虑，此是四无量、四无
sè dìng cǐ shì sì niànzhù cǐ shì sì zhèngduàn sì shén zú wǔ
色定；此是四念住，此是四正断、四神足、五
gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī cǐ shì kōng jiě tuō
根、五力、七等觉支、八圣道支；此是空解脱
mén cǐ shì wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén cǐ shì nèi kōng cǐ shì
门，此是无相、无愿解脱门；此是内空，此是
wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéi
外空、内外空、空空、大空、胜义空、有为
kōng wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì
空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异
kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng
空、本性空、自相空、共相空、一切法空、
bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng cǐ
不可得空、无性空、自性空、无性自性空；此
shì zhēn rú cǐ shì fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì
是真如，此是法界、法性、不虚妄性、不变异
xìng píngděngxìng lí shēngxìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū
性、平等性、离生性、法定、法住、实际、虚
kōng jiè bù sī yì jiè cǐ shì kǔ shèng dì cǐ shì jí miè
空界、不思議界；此是苦圣谛，此是集、灭、
dào shèng dì cǐ shì bā jiě tuō cǐ shì bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
道圣谛；此是八解脱，此是八胜处、九次第定、
shí biànchù cǐ shì yī qiè tuó luó ní mén cǐ shì yī qiè sān mó dì mén
十遍处；此是一切陀罗尼门，此是一切三摩地门；

cǐ shì jí xǐ dì   cǐ shì lí gòu dì   fā guāng dì   yàn huì dì
此是极喜地，此是离垢地、发光地、焰慧地、
jí nánshèng dì   xiànjián dì   yuǎnxíng dì   bú dòng dì   shàn huì
极难胜地、现前地、远行地、不动地、善慧
dì   fǎ yún dì   cǐ shì wǔ yǎn   cǐ shì liù shéntōng   cǐ shì fó shí
地、法云地；此是五眼，此是六神通；此是佛十
lì   cǐ shì sì wú suǒ wèi   sì wú ài jiě   shí bā fó bú gòng fǎ
力，此是四无所畏、四无碍解、十八佛不共法；
cǐ shì dà cí   cǐ shì dà bēi   dà xǐ   dà shě   cǐ shì wú wàng shī
此是大慈，此是大悲、大喜、大舍；此是无忘失
fǎ   cǐ shì héngzhù shěxìng   cǐ shì yī qiè zhì   cǐ shì dào xiàng zhì
法，此是恒住舍性；此是一切智，此是道相智、
yī qiè xiàng zhì   cǐ shì sān shí èr dà shì xiàng   cǐ shì bā shí suí hǎo
一切相智；此是三十二大士相，此是八十随好；
cǐ shì yù liú guǒ   cǐ shì yī lái   bù huán   ā luó hàn guǒ   dú jué
此是预流果，此是一来、不还、阿罗汉果、独觉
pú tí   cǐ shì yī qiè pú sà mó hē sà xíng   cǐ shì zhū fó wú shàng
菩提；此是一切菩萨摩诃萨行，此是诸佛无上
zhèngděng pú tí
正等菩提。

shànxiàn   rú qiǎohuàn shī huò bǐ dì zǐ   zhí chí shǎo wù yú
“善现，如巧幻师或彼弟子，执持少物于
zhòng rén qián   huàn zuò zhǒng zhǒng yì lèi sè xiàng   wèi huò huàn zuò nán
众人前，幻作种种异类色相。谓或幻作男
nǚ   dà xiǎo   xiàng   mǎ   niú   yáng   tuó   lú   jī   děng zhǒng
女、大小，象、马、牛、羊、驼、驴、鸡等种
zhǒng qín shòu   huò fù huàn zuò chéng yì   jù luò   yuán lín   chí zhǎo
种禽兽；或复幻作城邑、聚落、园林、池沼，
zhǒng zhǒng zhuāng yán shèn kě ài yào   huò fù huàn zuò yī fú   yǐn shí
种种庄严甚可爱乐；或复幻作衣服、饮食、
fáng shè   wò jù   xiāng huā   yīng luò zhǒng zhǒng zhēn bǎo   huò fù huàn
房舍、卧具、香华、瓔珞种种珍宝；或复幻
zuò wú liàng zhǒng lèi jì yuè pái yōu   lìng wú liàng rén huān yú shòu lè
作无量种类伎乐俳優，令无量人欢娱受乐；
huò fù huàn zuò zhǒng zhǒng xíng xiàng lìng xíng bù shī   huò lìng chí jiè   huò
或复幻作种种形相令行布施，或令持戒，或
lìng xiū rěn   huò lìng jīng jìn   huò lìng xiū dìng   huò lìng xiū huì   huò fù
令修忍，或令精进，或令修定，或令修慧；或复

xiànrshēngchà dì lì dà zú huò fù xiànrshēng pó luó mén dà zú huò fù
现生刹帝力大族，或复现生婆罗门大族，或复
xiànrshēngzhǎngzhě dà zú huò fù xiànrshēng jū shì dà zú huò fù huàn
现生长者大族，或复现生居士大族；或复幻
zuò zhūshān dà hǎi miào gāoshānwáng lún wéishānděng huò fù
作诸山、大海、妙高山王、轮围山等；或复
xiànrshēng sì dà wángzhòngtiān sān shí sāntiān yè mótiān dǔ shǐ duō
现生四大王众天、三十三天、夜摩天、睹史多
tiān lè biàn huàtiān tā huà zì zài tiān huò fù xiànrshēng fàn zhòng tiān
天、乐变化天、他化自在天；或复现生梵众天、
fàn fǔ tiān fàn huì tiān dà fàn tiān huò fù xiànrshēng guāng tiān shǎo
梵辅天、梵会天、大梵天；或复现生光天、少
guāng tiān wú liàng guāng tiān jí guāng jìng tiān huò fù xiànrshēng jìng
光天、无量光天、极光净天；或复现生净
tiān shǎo jìng tiān wú liàng jìng tiān biàn jìng tiān huò fù xiànrshēng guǎng
天、少净天、无量净天、遍净天；或复现生广
tiān shǎo guǎng tiān wú liàng guǎng tiān guǎng guǒ tiān huò fù xiànrshēng
天、少广天、无量广天、广果天；或复现生
wú xiǎng tiān huò shēng wú fán tiān wú rè tiān shàn xiàn tiān shàn
无想天；或生无烦²⁶天、无热天、善现天、善
jiàn tiān sè jiū jìng tiān huò fù xiànrshēng kōng wú biān chù tiān shí wú
见天、色究竟天；或复现生空无边处天、识无
biān chù tiān wú suǒ yǒu chù tiān fēi xiǎng fēi fēi xiǎng chù tiān huò fù
边处天、无所有处天、非想非非想处天；或复
xiàn zuò yù liú yī lái bù huán ā luó hàn dú jué huò fù xiàn
现作预流、一来、不还、阿罗汉、独觉；或复现
zuò pú sà mó hē sà cóng chū fā xīn xiū xíng bù shī jìng jiè ān rěn
作菩萨摩诃萨，从初发心修行布施、净戒、安忍、
jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō xiū xíng sì jìng lǜ sì wú
精进、静虑、般若波罗蜜多，修行四静虑、四无
liàng sì wú sè dìng xiū xíng sì niàn zhù sì zhèng duàn sì shén
量、四无色定，修行四念住、四正断、四神
zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī xiū xíng
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支，修行
kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén xué zhù nèi kōng wài kōng
空、无相、无愿解脱门，学住内空、外空、

²⁶ 大正藏：繁；永乐北藏及龙藏：烦

nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéikōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běn
为 空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本
xìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性空、自相空、共相空、一切法空、不可得
kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng xué zhù zhēn rú
空、无性空、自性空、无性自性空，学住真如、
fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píngděng xìng
法界、法性、不虚妄性、不变异性、平等性、
lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì
离生性、法定、法住、实际、虚空界、不思议
jiè xué zhù kǔ jí miè dào shèng dì qù rù pú sà zhèng xìng
界，学住苦、集、灭、道圣谛，趣入菩萨正性
lí shēng xiū xíng jí xǐ dì lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì
离生，修行极喜地、离垢地、发光地、焰慧地、
jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì
极难胜地、现前地、远行地、不动地、善慧
dì fǎ yún dì yóu xì bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
地、法云地，游戏八解脱、八胜处、九次第定、
shí biàn chù yóu xì yī qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén yǐn
十遍处，游戏一切陀罗尼门、一切三摩地门，引
fā zhǒng zhǒng shū shèng shén tōng fàng dà guāng míng zhào zhū shì jiè yán
发种种殊胜神通，放大光明照诸世界，严
jìng fó tǔ chéng shú yǒu qíng xiū xíng zhǒng zhǒng zhū fó gōng dé huò
净佛土、成熟有情，修行种种诸佛功德；或
fù huàn zuò rú lái yīng zhèng děng jué jù sān shí èr dà zhàng fū
复幻作如来、应、正等觉，具三十二大丈夫
xiàng bā shí suí hǎo yuán mǎn zhuāng yán chéng jiù shí lì sì wú suǒ
相，八十随好圆满庄严，成就十力、四无所
wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ dà cí dà bēi dà
畏、四无碍解、十八佛不共法、大慈、大悲、大
xǐ dà shě wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yī qiè zhì dào
喜、大舍、无忘失法、恒住舍性、一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì děng wú liàng wú biān bù kě sī yì xī yǒu gōng
相智、一切相智等无量无边不可思议希有功
dé
德。

shànxiàn rú shì huàn shī huò bǐ dì zǐ wèihuò tā gù yú
“善现，如是幻师或彼弟子为惑他故，于
zhòng rén qián huàn zuò cǐ děng zhū huàn huà shì qí zhōng wú zhì nán nǚ
众人前幻作此等诸幻化事，其中无智男女
dà xiǎo jiàn shì shì yǐ xián jīng tàn yán qí zāi cǐ rén miào jiě zhòng
大小见是事已，咸惊叹言：‘奇哉！此人妙解众
jì néng zuò zhǒng zhǒng shèn xī yǒu shì nǎi zhì néng zuò rú lái zhī shēn
伎，能作种种甚希有事，乃至能作如来之身，
xiàng hǎo zhuāng yán jù zhū gōng dé lìng zhòng huān lè zì xiǎn jì néng
相好庄严具诸功德，令众欢乐自显伎能。’
qí zhōng yǒu zhì jiàn cǐ shì yǐ zuò shì sī wéi shèn wéi qí yì yún
其中有智见此已，作是思惟：‘甚为奇异！云
hé cǐ rén néng xiàn shì shì cǐ zhōng wú yǒu shí shì kě dé ér lìng zhòng
何此人能现是事，此中无有实事可得，而令众
rén mí miù huān lè yú wú shí wù qǐ shí wù xiǎng
人迷谬欢乐，于无实物起实物想？’

shànxiàn pú sà mó hē sà yì fù rú shì xiū xíng bō rě bō
“善现，菩萨摩诃萨亦复如是，修行般若波
luó mì duō shí suī bú jiàn yǒu fǎ lí zhēn fǎ jiè yì bú jiàn fǎ jiè lí
罗蜜多时，虽不见有法离真法界，亦不见法界离
zhū fǎ²⁷ yì bú²⁸ jiàn yǒu qíng jí bǐ shī shè shí shì kě dé ér néng
诸法²⁷，亦不²⁸见有情及彼施設实事可得，而能
zhǒng zhǒng shàn qiǎo fāng biàn zì xíng bù shī bō luó mì duō yì quàn tā
种种善巧方便，自行布施波罗蜜多，亦劝他
xíng bù shī bō luó mì duō wú dào chēng yáng xíng bù shī bō luó mì duō
行布施波罗蜜多，无倒称扬行布施波罗蜜多
fǎ huān xǐ zàn tàn xíng bù shī bō luó mì duō zhě zì xíng jìng jiè bō luó
法，欢喜赞叹行布施波罗蜜多者；自行净戒波
mì duō yì quàn tā xíng jìng jiè bō luó mì duō wú dào chēng yáng xíng jìng
蜜多，亦劝他行净戒波罗蜜多，无倒称扬行净
jiè bō luó mì duō fǎ huān xǐ zàn tàn xíng jìng jiè bō luó mì duō zhě zì
戒波罗蜜多法，欢喜赞叹行净戒波罗蜜多者；自
xíng ān rěn bō luó mì duō yì quàn tā xíng ān rěn bō luó mì duō wú
行安忍波罗蜜多，亦劝他行安忍波罗蜜多，无
dào chēng yáng xíng ān rěn bō luó mì duō fǎ huān xǐ zàn tàn xíng ān rěn
倒称扬行安忍波罗蜜多法，欢喜赞叹行安忍

²⁷ 大正藏：法有；永乐北藏及龙藏：法

²⁸ 大正藏：不；永乐北藏及龙藏：亦不

bō luó mì duōzhě zì xíngjīng jìn bō luó mì duō yì quàn tā xíngjīng jìn
波罗蜜多者；自行精进波罗蜜多，亦劝他行精进
bō luó mì duō wú dào chēng yáng xíngjīng jìn bō luó mì duō fǎ huān xǐ
波罗蜜多，无倒称扬行精进波罗蜜多法，欢喜
zàn tàn xíngjīng jìn bō luó mì duōzhě zì xíngjìng lǜ bō luó mì duō yì
赞叹行精进波罗蜜多者；自行静虑波罗蜜多，亦
quàn tā xíngjìng lǜ bō luó mì duō wú dào chēng yáng xíngjìng lǜ bō luó
劝他行静虑波罗蜜多，无倒称扬行静虑波
mì duō fǎ huān xǐ zàn tàn xíngjìng lǜ bō luó mì duōzhě zì xíng bō rě
蜜多法，欢喜赞叹行静虑波罗蜜多者；自行般若
bō luó mì duō yì quàn tā xíng bō rě bō luó mì duō wú dào chēng yáng
波罗蜜多，亦劝他行般若波罗蜜多，无倒称扬
xíng bō rě bō luó mì duō fǎ huān xǐ zàn tàn xíng bō rě bō luó mì duō
行般若波罗蜜多法，欢喜赞叹行般若波罗蜜多
zhě zì shòu chí shí shàn yè dào yì quàn tā shòu chí shí shàn yè dào
者；自受持十善业道，亦劝他受持十善业道，
wú dào chēng yáng shòu chí shí shàn yè dào fǎ huān xǐ zàn tàn shòu chí
无倒称扬受持十善业道法，欢喜赞叹受持
shí shàn yè dào zhě zì shòu chí wǔ jiè yì quàn tā shòu chí wǔ jiè
十善业道者；自受持五戒，亦劝他受持五戒，
wú dào chēng yáng shòu chí wǔ jiè fǎ huān xǐ zàn tàn shòu chí wǔ jiè zhě
无倒称扬受持五戒法，欢喜赞叹受持五戒者；
zì shòu chí bā jiè yì quàn tā shòu chí bā jiè wú dào chēng yáng shòu
自受持八戒，亦劝他受持八戒，无倒称扬受
chí bā jiè fǎ huān xǐ zàn tàn shòu chí bā jiè zhě zì shòu chí chū jiā
持八戒法，欢喜赞叹受持八戒者；自受持出家
jiè yì quàn tā shòu chí chū jiā jiè wú dào chēng yáng shòu chí chū jiā
戒，亦劝他受持出家戒，无倒称扬受持出家
jiè fǎ huān xǐ zàn tàn shòu chí chū jiā jiè zhě zì xiū sì jìng lǜ
戒法，欢喜赞叹受持出家戒者；自修四静虑、
sì wú liàng sì wú sè dìng yì quàn tā xiū sì jìng lǜ sì wú liàng
四无量、四无色定，亦劝他修四静虑、四无量、
sì wú sè dìng wú dào chēng yáng xiū sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú
四无色定，无倒称扬修四静虑、四无量、四无
sè dìng fǎ huān xǐ zàn tàn xiū sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè
色定法，欢喜赞叹修四静虑、四无量、四无色
dìng zhě zì xiū sì niàn zhù sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn
定者；自修四念住、四正断、四神足、五根、

wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī yì quàn tā xiū sì niàn zhù
五力、七等觉支、八圣道支，亦劝他修四念住
nǎi zhì bā shèng dào zhī wú dào chēng yáng xiū sì niàn zhù nǎi zhì bā
乃至八圣道支，无倒称扬修四念住乃至八
shèng dào zhī fǎ huān xǐ zàn tàn xiū sì niàn zhù nǎi zhì bā shèng dào zhī
圣道支法，欢喜赞叹修四念住乃至八圣道支
zhě zì xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì quàn tā xiū kōng
者；自修空、无相、无愿解脱门，亦劝他修空、
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wú dào chēng yáng xiū kōng wú xiàng
无相、无愿解脱门，无倒称扬修空、无相、
wú yuàn jiě tuō mén fǎ huān xǐ zàn tàn xiū kōng wú xiàng wú yuàn
无愿解脱门法，欢喜赞叹修空、无相、无愿
jiě tuō mén zhě zì zhù nèi kōng wài kōng nèi wài kōng kōng kōng
解脱门者；自住内空、外空、内外空、空空、
dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng
大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、
wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng
无际空、散空、无变异空、本性空、自相空、
gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì
共相空、一切法空、不可得空、无性空、自
xìng kōng wú xìng zì xìng kōng yì quàn tā zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì
性空、无性自性空，亦劝他住内空乃至无性自
xìng kōng wú dào chēng yáng zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng fǎ
性空，无倒称扬住内空乃至无性自性空法，
huān xǐ zàn tàn zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng zhě zì zhù zhēn
欢喜赞叹住内空乃至无性自性空者；自住真
rú fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng děng
如、法界、法性、不虚妄性、不变异性、平等
xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù
性、离生性、法定、法住、实际、虚空界、不
sī yì jiè yì quàn tā zhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè wú dào chēng
思议界，亦劝他住真如乃至不思议界，无倒称
yáng zhù zhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè fǎ huān xǐ zàn tàn zhù zhēn rú
扬住真如乃至不思议界法，欢喜赞叹住真如
nǎi zhì bù sī yì jiè zhě zì zhù kǔ jí miè dào shèng dì
乃至不思议界者；自住苦、集、灭、道圣谛，
yì quàn tā zhù kǔ jí miè dào shèng dì wú dào chēng yáng zhù
亦劝他住苦、集、灭、道圣谛，无倒称扬住

kǔ jí miè dào shèng dì fǎ huān xǐ zàn tàn zhù kǔ jí
苦、集、灭、道圣谛法，欢喜赞叹住苦、集、
miè dào shèng dì zhě zì xiū bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì
灭、道圣谛者；自修八解脱、八胜处、九次第
dìng shí biàn chù yì quàn tā xiū bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù wú
定、十遍处，亦劝他修八解脱乃至十遍处，无
dào chēng yáng xiū bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù fǎ huān xǐ zàn tàn xiū
倒称扬修八解脱乃至十遍处法，欢喜赞叹修
bā jiě tuō nǎi zhì shí biàn chù zhě zì xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó
八解脱乃至十遍处者；自修一切陀罗尼门、三摩
dì mén yì quàn tā xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén wú
地门，亦劝他修一切陀罗尼门、三摩地门，无
dào chēng yáng xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén fǎ huān xǐ
倒称扬修一切陀罗尼门、三摩地门法，欢喜
zàn tàn xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén zhě zì xiū pú sà shí
赞叹修一切陀罗尼门、三摩地门者；自修菩萨十
dì yì quàn tā xiū pú sà shí dì wú dào chēng yáng xiū pú sà shí dì
地，亦劝他修菩萨十地，无倒称扬修菩萨十地
fǎ huān xǐ zàn tàn xiū pú sà shí dì zhě zì xiū wǔ yǎn liù shéntōng
法，欢喜赞叹修菩萨十地者；自修五眼、六神通，
yì quàn tā xiū wǔ yǎn liù shéntōng wú dào chēng yáng xiū wǔ yǎn
亦劝他修五眼、六神通，无倒称扬修五眼、
liù shéntōng fǎ huān xǐ zàn tàn xiū wǔ yǎn liù shéntōng zhě zì xiū
六神通法，欢喜赞叹修五眼、六神通者；自修
fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà
佛十力、四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大
xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yì quàn tā xiū fó shí lì nǎi
喜、大舍、十八佛不共法，亦劝他修佛十力乃
zhì shí bā fó bú gòng fǎ wú dào chēng yáng xiū fó shí lì nǎi zhì shí
至十八佛不共法，无倒称扬修佛十力乃至十
bā fó bú gòng fǎ fǎ huān xǐ zàn tàn xiū fó shí lì nǎi zhì shí bā fó
八佛不共法法，欢喜赞叹修佛十力乃至十八佛
bú gòng fǎ zhě zì yuán mǎn sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo
不共法者；自圆满三十二大士相、八十随好，
yì quàn tā yuán mǎn sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo wú dào
亦劝他圆满三十二大士相、八十随好，无倒
chēng yáng yuán mǎn sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo fǎ huān xǐ
称扬圆满三十二大士相、八十随好法，欢喜

zàn tàn yuán mǎn sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo zhě zì xiū wú
赞叹圆满三十二大士相、八十随好者；自修无
wàng shī fǎ héng zhù shě xìng yì quàn tā xiū wú wàng shī fǎ héng
忘失法、恒住舍性，亦劝他修无忘失法、恒
zhù shě xìng wú dào chēng yáng xiū wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng fǎ
住舍性，无倒称扬修无忘失法、恒住舍性法，
huān xǐ zàn tàn xiū wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng zhě zì xiū yī qiè
欢喜赞叹修无忘失法、恒住舍性者；自修一切
zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì quàn tā xiū yī qiè zhì dào
智、道相智、一切相智，亦劝他修一切智、道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wú dào chēng yáng xiū yī qiè zhì dào xiàng
相智、一切相智，无倒称扬修一切智、道相
zhì yī qiè xiàng zhì fǎ huān xǐ zàn tàn xiū yī qiè zhì dào xiàng zhì
智、一切相智法，欢喜赞叹修一切智、道相智、
yī qiè xiàng zhì zhě
一切相智者。

shàn xiàn ruò zhēn fǎ jiè chū zhōng hòu wèi yǒu chā bié zhě
“善现，若真法界初、中、后位有差别者，
zé zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí bù néng fāng
则诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，不能方
biàn shàn qiǎo shuō zhēn fǎ jiè chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ xiū
便善巧说真法界，成熟有情、严净佛土，修
zhū pú sà mó hē sà xíng zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí yǐ zhēn
诸菩萨摩诃萨行，证得无上正等菩提。以真
fǎ jiè chū zhōng hòu wèi cháng wú chā bié shì gù pú sà mó hē sà
法界初、中、后位常无差别，是故菩萨摩诃萨
xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí néng fāng biàn shàn qiǎo shuō zhēn fǎ jiè
修行般若波罗蜜多时，能方便善巧说真法界，
chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ xiū zhū pú sà mó hē sà xíng zhèng
成熟有情、严净佛土，修诸菩萨摩诃萨行，证
dé wú shàng zhèng děng pú tí
得无上正等菩提。”

chūfēn bù kě dòngpǐn dì qī shí zhī yī
初分不可动品第七十一

ěr shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò zhū yǒuqíng
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若诸有情

jǐ yǒuqíng shī shè jiē bì jìng bù kě dé zhě zhū pú sà mó hē sà wèi
及有情施設皆毕竟不可得者，诸菩萨摩诃萨为

shéi gù xiū xíng bō rě bō luó mì duō
谁故修行般若波罗蜜多？”

fó gào shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yǐ shí jì wéiliàng gù xiū
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨以实际为量故修

xíng bō rě bō luó mì duō shànxiàn ruò yǒuqíng jì yǔ shí jì yì zhě
行般若波罗蜜多。善现，若有情际与实际异者，

zhū pú sà mó hē sà zé bù yīng xiū xíng bō rě bō luó mì duō yǐ yǒu
诸菩萨摩诃萨则不应修行般若波罗蜜多，以有

qíng jì bú yì shí jì shì gù pú sà mó hē sà wèi zhū yǒuqíng xiū xíng
情际不异实际，是故菩萨摩诃萨为诸有情修行

bō rě bō luó mì duō fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng
般若波罗蜜多。复次，善现，诸菩萨摩诃萨修行

bō rě bō luó mì duō shí yǐ bú huài shí jì fǎ ān lì yǒuqíng yú shí
般若波罗蜜多时，以不坏实际法，安立有情于实

jì zhōng
际中。”

shí jù shòushànxiàn bó fó yán shì zūn ruò yǒuqíng jì jí
时，具寿善现白佛言：“世尊！若有情际即

shì shí jì yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
是实际，云何菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，

yǐ bú huài shí jì fǎ ān lì yǒuqíng yú shí jì zhōng shì zūn ruò
以不坏实际法，安立有情于实际中？世尊！若

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ān lì yǒuqíng yú
菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，安立有情于

shí jì zhōngzhě zé wéi ān lì shí jì yú shí jì shì zūn ruò pú sà
实际中者，则为安立实际于实际。世尊！若菩萨

mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ān lì shí jì yú shí jì zhě
摩诃萨修行般若波罗蜜多时，安立实际于实际者，

zé wéi ān lì zì xìng yú zì xìng rán bù yīng ān lì zì xìng yú zì xìng
则为安立自性于自性，然不应安立自性于自性。

shì zūn yún hé kě shuō pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
世尊！云何可说菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多
shí yǐ bú huài shí jì fǎ ān lì yǒu qíng yú shí jì zhōng
时，以不坏实际法，安立有情于实际中？”

fó gào shàn xiàn bù kě ān lì shí jì yú shí jì yì bù kě
佛告善现：“不可安立实际于实际，亦不可

ān lì zì xìng yú zì xìng rán zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
安立自性于自性，然诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí fāng biàn shàn qiǎo néng ān lì yǒu qíng yú shí jì zhōng ér
蜜多时，方便善巧能安立有情于实际中，而
yǒu qíng jì bú yì shí jì rú shì shàn xiàn yǒu qíng jì yǔ shí jì wú
有情际不异实际。如是，善现，有情际与实际无
èr wú èr fēn
二无二分。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn hé děng míng wéi zhū pú
具寿善现白佛言：“世尊！何等名为诸菩

sà mó hē sà fāng biàn shàn qiǎo zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
萨摩诃萨方便善巧，诸菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō shí yóu cǐ fāng biàn shàn qiǎo lì gù ān lì yǒu qíng yú shí
罗蜜多时，由此方便善巧力故，安立有情于实
jì zhōng ér néng bú huài shí jì zhī xiàng
际中，而能不坏实际之相？”

fó gào shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō shí cóng chū fā xīn chéng jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo yóu cǐ fāng
多时，从初发心成就如是方便善巧，由此方
biàn shàn qiǎo lì gù ān lì yǒu qíng yú bù shī zhōng jì ān lì yǐ
便善巧力故，安立有情于布施中。既安立已，
wèi shuō bù shī qián hòu zhōng jì wú chā bié xiàng zuò shì yán
为说布施前、后、中际无差别相，作是言：

shàn nán zǐ rú shì bù shī qián hòu zhōng jì yī qiè jiē kōng
‘善男子，如是布施前、后、中际一切皆空，

shī zhě shòu zhě shī suǒ dé guǒ yì fù jiē kōng rú shì yī qiè yú shí
施者、受者、施所得果亦复皆空，如是一切于实

jì zhōng dōu wú suǒ yǒu jiē bù kě dé rǔ děng wù zhí bù shī yǒu yì
际中都无所有、皆不可得。汝等勿执布施有异，

shī zhě shòu zhě shī guǒ shí jì yì gè yǒu yì rǔ děng ruò néng
施者、受者、施果、实际亦各有异，汝等若能

bù zhí bù shī shī zhě shòuzhě shī guǒ shí jì gè yǒu yì zhě
不执布施、施者、受者、施果、实际各有异者，
suǒ xiū shī fú zé qù gān lù dé gān lù guǒ bì yǐ gān lù ér zuò hòu
所修施福则趣甘露得甘露果，必以甘露而作后
biān
边。

fù zuò shì yán zhūshànnán zǐ rǔ děng yǐ cǐ suǒ xiū bù
“复作是言：‘诸善男子，汝等以此所修布

shī wù qǔ sè wù qǔ shòu xiǎng xíng shí wù qǔ yǎnchù
施，勿取色，勿取受、想、行、识；勿取眼处，
wù qǔ ěr bí shé shēn yì chù wù qǔ sè chù wù qǔ shēng
勿取耳、鼻、舌、身、意处；勿取色处，勿取声、
xiāng wèi chù fǎ chù wù qǔ yǎn jiè wù qǔ ěr bí shé
香、味、触、法处；勿取眼界，勿取耳、鼻、舌、
shēn yì jiè wù qǔ sè jiè wù qǔ shēng xiāng wèi chù
身、意界；勿取色界，勿取声、香、味、触、
fǎ jiè wù qǔ yǎn shí jiè wù qǔ ěr bí shé shēn yì shí
法界；勿取眼识界，勿取耳、鼻、舌、身、意识
jiè wù qǔ yǎnchù wù qǔ ěr bí shé shēn yì chù wù
界；勿取眼触，勿取耳、鼻、舌、身、意触；勿
qǔ yǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu wù qǔ ěr bí shé shēn
取眼触为缘所生诸受，勿取耳、鼻、舌、身、
yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu wù qǔ dì jiè wù qǔ shuǐ huǒ
意触为缘所生诸受；勿取地界，勿取水、火、
fēng kōng shí jiè wù qǔ yīn yuán wù qǔ děng wú jiànyuán suǒ
风、空、识界；勿取因缘，勿取等无间缘、所
yuányuán zēngshàngyuán wù qǔ cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ wù qǔ
缘缘、增上缘；勿取从缘所生诸法；勿取
wú míng wù qǔ xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài
无明，勿取行、识、名色、六处、触、受、爱、
qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo wù qǔ bù shī bō luó
取、有、生、老死愁叹苦忧恼；勿取布施波罗
mì duō wù qǔ jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
蜜多，勿取净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗
mì duō wù qǔ sì jìng lù wù qǔ sì wú liàng sì wú sè dìng wù
蜜多；勿取四静虑，勿取四无量、四无色定；勿
qǔ sì niànzhù wù qǔ sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
取四念住，勿取四正断、四神足、五根、五力、

qī děng jué zhī bā shèng dào zhī wù qǔ kōng jiě tuō mén wù qǔ wú
七等觉支、八圣道支；勿取空解脱门，勿取无
xiàng wú yuàn jiě tuō mén wù qǔ nèi kōng wù qǔ wài kōng nèi wài
相、无愿解脱门；勿取内空，勿取外空、内外
kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng
空、空空、大空、胜义空、有为空、无为空、
bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng
毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性空、
zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú
自相空、共相空、一切法空、不可得空、无
xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng wù qǔ zhēn rú wù qǔ
性空、自性空、无性自性空；勿取真如，勿取
fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng děng xìng
法界、法性、不虚妄性、不变异性、平等性、
lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì
离生性、法定、法住、实际、虚空界、不思議
jiè wù qǔ kǔ shèng dì wù qǔ jí miè dào shèng dì wù qǔ
界；勿取苦圣谛，勿取集、灭、道圣谛；勿取
bā jiě tuō wù qǔ bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù wù
八解脱，勿取八胜处、九次第定、十遍处；勿
qǔ yī qiè tuó luó ní mén wù qǔ yī qiè sān mó dì mén wù qǔ jí xǐ
取一切陀罗尼门，勿取一切三摩地门；勿取极喜
dì wù qǔ lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì
地，勿取离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、
xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì
现前地、远行地、不动地、善慧地、法云地；
wù qǔ wǔ yǎn wù qǔ liù shéntōng wù qǔ fó shí lì wù qǔ sì wú
勿取五眼，勿取六神通；勿取佛十力，勿取四无
suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí
所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十
bā fó bú gòng fǎ wù qǔ sān shí èr dà shì xiàng wù qǔ bā shí suí
八佛不共法；勿取三十二大士相，勿取八十随
hǎo wù qǔ wú wàng shī fǎ wù qǔ héng zhù shě xìng wù qǔ yī qiè
好；勿取无忘失法，勿取恒住舍性；勿取一切
zhì wù qǔ dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wù qǔ yù liú guǒ wù
智，勿取道相智、一切相智；勿取预流果，勿
qǔ yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí wù qǔ yī qiè
取一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提；勿取一切

pú sà mó hē sà xíng wù qǔ zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí wù qǔ
菩萨摩诃萨行，勿取诸佛无上正等菩提；勿取
shì jiān fǎ wù qǔ chū shì fǎ wù qǔ yǒu lòu fǎ wù qǔ wú lòu fǎ
世间法，勿取出世法；勿取有漏法，勿取无漏法；
wù qǔ yǒu wéi fǎ wù qǔ wú wéi fǎ hé yǐ gù yī qiè bù shī bù
勿取有为法，勿取无为法。何以故？一切布施布
shī xìngkōng yī qiè shī zhě shī zhě xìngkōng yī qiè shòu zhě shòu zhě xìng
施性空，一切施者施者性空，一切受者受者性
kōng yī qiè shī guǒ shī guǒ xìngkōng kōngzhōng bù shī bù kě dé shī
空，一切施果施果性空。空中布施不可得，施
zhě bù kě dé shòu zhě bù kě dé shī guǒ bù kě dé hé yǐ gù
者不可得，受者不可得，施果不可得。何以故？
rú shì zhū fǎ jí yú zhū fǎ suǒ yǒu zì xìng bì jìng kōng gù bì jìng kōng
如是诸法及余诸法所有自性毕竟空故，毕竟空
zhōng rú shì zhū fǎ bù kě dé gù
中如是诸法不可得故。’

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí cóngchū fā xīn chéng jiù rú shì fāngbiànshànqiǎo yóu cǐ
蜜多时，从初发心成就如是方便善巧，由此
fāngbiànshànqiǎo lì gù ān lì yǒuqíng yú jìng jiè zhōng jì ān lì yǐ
方便善巧力故，安立有情于净戒中，既安立已

zuò shì yán shànnán zǐ rǔ děng jīn zhě yú zhū yǒuqíng yīngshēn cí mǐn
作是言：‘善男子，汝等今者于诸有情应深慈愍，

lí duànshēngmìng lí bù yǔ qǔ lí yù xié xíng lí xū kuáng yǔ
离断生命，离不与取，离欲邪行，离虚逛语，

lí lí jiàn yǔ lí cū è yǔ lí zá huì yǔ lí tān yù lí chēn
离离间语，离粗恶语，离杂秽语，离贪欲，离瞋

huì lí xié jiàn hé yǐ gù shànnán zǐ rú shì zhū fǎ dōu wú zì
恚，离邪见。何以故？善男子，如是诸法都无自

xìng rǔ děng bù yīngfēn bié zhí zhù rǔ děng fù yīngshēn dì guānchá
性，汝等不应分别执著。汝等复应审谛观察，

hé fǎ míngshēng yù duàn qí mìng fù hé yuán gù ér duàn bǐ mìng
何法名生欲断其命？复何缘故而断彼命？

hé fǎ míngwéisuǒ bù yǔ wù yù qǔ qí wù fù hé yuán gù ér qǔ bǐ
何法名为所不与物欲取其物？复何缘故而取彼

wù hé fǎ míngwéisuǒ xíng xié jìng yù xíng xié xíng fù hé yuán gù ér
物？何法名为所行邪境欲行邪行？复何缘故而

xíng xié xíng hé fǎ míngwéiyīng xū kuángjìng yù xíng xū kuáng fù hé
行邪行？何法名为应虚 诳 境欲行虚 诳？复何

yuán gù shuō xū kuáng yǔ hé fǎ míngwéiyīng lí jiàn jìng yù xíng lí jiàn
缘故说虚 诳 语？何法名为应离间境欲行离间？

fù hé yuán gù shuō lí jiàn yǔ hé fǎ míngwéiyīng huǐ rǔ jìng yù xíng
复何缘故说离间语？何法名为应毁辱境欲行

huǐ rǔ fù hé yuán gù shuō cū è yǔ hé fǎ míngwéi zhū zá huì
毁辱？复何缘故说粗恶语？何法名为诸杂秽

shì yù zá huì shuō fù hé yuán gù shuō zá huì yǔ hé fǎ míngwéi
事欲杂秽说？复何缘故说杂秽语？何法名为

suǒ yīng tān wù yù qǐ tān yù fù hé yuán gù ér qǐ tān yù hé fǎ
所应贪物欲起贪欲？复何缘故而起贪欲？何法

míng wéi suǒ yīng chēn jìng yù qǐ chēn huì fù hé yuán gù ér qǐ chēn
名为所应瞋境欲起瞋 恚？复何缘故而起瞋

huì hé fǎ míngwéi suǒ xié jiàn jìng yù qǐ xié jiàn fù hé yuán gù ér
恚？何法名为所邪见境欲起邪见？复何缘故而

qǐ xié jiàn rú shì yī qiè zì xìng jiē kōng
起邪见？如是一切自性皆空。

shànxiàn shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“善现，是菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多

shí chéng jiù rú shì fāngbiànshànqiǎo néngshànchéngshú zhū yǒuqíng
时，成就如是方便善巧，能善成熟诸有情

lèi wèishuō bù shī jí jìng jiè guǒ jù bù kě dé lìng zhī bù shī jí jìng
类，为说布施及净戒果俱不可得，令知布施及净

jiè guǒ zì xìng jù kōng bǐ jì liǎo zhī suǒ xiū bù shī jí jìng jiè guǒ zì
戒果自性俱空。彼既了知所修布施及净戒果自

xìngkōng yǐ néng yú qí zhōng bù shēng zhí zhuó yóu bù zhí zhuó xīn wú
性空已，能于其中不生执著，由不执著心无

sǎnluàn wú sǎnluàn gù néng fā miào huì yóu cǐ miào huì yǒngduàn suí
散乱，无散乱故能发妙慧，由此妙慧永断随

mián jí zhūchán yǐ rù wú yú yī bō niè pán jiè shànxiàn rú shì
眠及诸缠已，入无余依般涅槃界。善现，如是

yī shì sù shuō bù yī shèng yì suǒ yǐ zhě hé kōngzhōng wú yǒushǎo
依世俗说不依胜义。所以者何？空中无有少

fǎ kě dé ruò yǐ niè pán ruò dāng niè pán ruò jīn niè pán ruò niè
法可得，若已涅槃、若当涅槃、若今涅槃、若涅

pánzhě ruò yóu cǐ gù dé bō niè pán rú shì yī qiè dōu wú suǒ yǒu jiē
槃者、若由此故得般涅槃，如是一切都无所有皆

bì jìng kōng bì jìng kōng xìng jí shì niè pán lí cǐ niè pán wú bié yǒu
毕竟空，毕竟空性即是涅槃，离此涅槃无别有
fǎ
法。

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí cóng chū fā xīn chéng jiù rú shì fāng biàn shàn qiǎo yóu cǐ
蜜多时，从初发心成就如是方便善巧，由此
fāng biàn shàn qiǎo lì gù jiàn zhū yǒu qíng xīn duō chēn fèn shēn shēng cí
方便善巧力故，见诸有情心多瞋忿，深生慈
mǐn fāng biàn jiào jiè zuò shì yán shàn nán zǐ yīng xiū ān rěn lè ān
愍方便教诫，作是言：‘善男子，应修安忍乐安
rěn fǎ tiáo fú qí xīn shòu ān rěn xíng rǔ suǒ chēn fǎ zì xìng jiē kōng
忍法，调伏其心受安忍行。汝所瞋法自性皆空，
yún hé yú zhōng ér qǐ chēn fèn rǔ děng fù yīng shěn dì guān chá wǒ
云何于中而起瞋忿？汝等复应审谛观察，我
yóu hé fǎ ér qǐ chēn fèn shéi néng chēn fèn chēn fèn yú shéi rú
由何法而起瞋忿？谁能瞋忿？瞋忿于谁？如
shì zhū fǎ běn xìng jiē kōng běn xìng kōng fǎ wèi cháng bù kōng rú shì
是诸法本性皆空，本性空法未尝不空。如是
kōng xìng fēi rú lái zuò fēi dú jué zuò fēi shēng wén zuò fēi pú sà
空性非如来作，非独觉作，非声闻作，非菩萨
zuò yì fēi tiān lóng zhū shén yào chā jiàn dá fù ā sù
作，亦非天、龙、诸神、药叉、**捷**²⁹达缚、阿素
luò jiē lù chá jǐn nà luò mò hū luò qié rén fēi rén zuò yì
洛、揭路荼、紧捺洛、莫呼洛伽、人非人作，亦
fēi sì dà wáng zhòng tiān sān shí sān tiān yè mó tiān dǔ shǐ duō tiān
非四大王众天、三十三天、夜摩天、睹史多天、
lè biàn huà tiān tā huà zì zài tiān zuò yì fēi fàn zhòng tiān fàn fǔ
乐变化天、他化自在天作，亦非梵众天、梵辅
tiān fàn huì tiān dà fàn tiān zuò yì fēi guāng tiān shǎo guāng tiān
天、梵会天、大梵天作，亦非光天、少光天、
wú liàng guāng tiān jí guāng jìng tiān zuò yì fēi jìng tiān shǎo jìng tiān
无量光天、极光净天作，亦非净天、少净天、
wú liàng jìng tiān biàn jìng tiān zuò yì fēi guǎng tiān shǎo guǎng tiān
无量净天、遍净天作，亦非广天、少广天、

²⁹ 大正藏：健；永乐北藏及龙藏：捷

wú liàngguǎngtiān guǎngguǒtiānzuò yì fēi wú xiǎngtiānzuò yì fēi
无量广天、广果天作，亦非无想天作，亦非
wú fán tiān wú rè tiān shànxiàntiān shànjiàntiān sè jiū jìng tiān
无烦³⁰天、无热天、善现天、善见天、色究竟天
zuò yì fēi kōng wú biānchùtiān shí wú biānchùtiān wú suǒ yǒuchù
作，亦非空无边处天、识无边处天、无所有处
tiān fēi xiǎng fēi fēi xiǎngchùtiānzuò rǔ děng fù yīng rú shí guānchá
天、非想非非想处天作。汝等复应如实观察，
rú shì chēn fèn yóu hé ér shēng wéi shǔ yú shéi fù yú shéi qǐ
如是瞋忿由何而生？为属于谁？复于谁起？
dāng huò hé guǒ xiàn dé hé lì shì yī qiè fǎ běnxìng jiē kōng fēi
当获何果？现得何利？是一切法本性皆空，非
kōngxìngzhōng kě yǒuchēn fèn gù yīng ān rěn yǐ zì ráo yì
空性中可有瞋忿，故应安忍以自饶益。’

rú shì shànxiàn pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
“如是，善现，菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō shí fāngbiàn shànqiǎo ān lì yǒuqíng yú xìngkōng lǐ xìngkōng yīn guǒ
多时，方便善巧安立有情于性空理、性空因果，
jiàn yǐ wú shàngzhèngděng pú tí shì xiàn quàngǎo zàn lì qīng xǐ
渐以无上正等菩提示现、劝导、赞励、庆喜，
lǐngshàn ān zhù sù néngzhèng dé shànxiàn rú shì yī shì sù shuō bù
令善安住速能证得。善现，如是依世俗说不
yī shèng yì suǒ yǐ zhě hé běnxìngkōngzhōng néng dé suǒ dé
依胜义。所以者何？本性空中能得、所得、
dé chù dé shí yī qiè fēi yǒu shànxiàn shì míng shí jì běnxìngkōng
得处、得时一切非有。善现，是名实际本性空
lǐ zhū pú sà mó hē sà wèi yù ráo yì zhū yǒuqíng gù yī cǐ shí jì
理。诸菩萨摩诃萨为欲饶益诸有情故，依此实际
běnxìngkōng lǐ xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí bù dé yǒuqíng yì fù
本性空理修行般若波罗蜜多时，不得有情，亦复
bù dé yǒuqíng shī shè hé yǐ gù shànxiàn yī yī qiè fǎ lí yǒuqíng
不得有情施設。何以故？善现，以一切法离有情
gù
故。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

³⁰ 大正藏：繁；永乐北藏及龙藏：烦

mì duō shí cóngchū fā xīn chéng jiù rú shì fāngbiànsànqiǎo yóu cǐ
蜜多时，从初发心成就如是方便善巧，由此
fāngbiànsànqiǎo lì gù jiànzhū yǒuqíngshēn xīn xiè dài tuī shī jīng jìn
方便善巧力故，见诸有情身心懈怠退失精进，
fāngbiànquàndǎo lǐng qí fā qǐ shēn xīn jīng jìn xiū zhū shàn fǎ zuò shì
方便劝导令其发起身心精进修诸善法，作是
yán shànnán zǐ běnxìngkōngzhōng wú xiè dài fǎ wú xiè dài zhě
言：‘善男子，本性空中无懈怠法、无懈怠者、
wú xiè dài chù wú xiè dài shí wú yóu cǐ shì fā shēng xiè dài shì yī
无懈怠处、无懈怠时、无由此事发生懈怠，是一
qiè fǎ jiē běnxìngkōng bú yuèkōng lǐ rǔ děngyīng fā shēn xīn jīng jìn
切法皆本性空不越空理。汝等应发身心精进，
shě zhū xiè dài qín xiū shàn fǎ wèi xiū bù shī bō luó mì duō ruò xiū jìng
舍诸懈怠勤修善法，谓修布施波罗蜜多，若修净
jiè bō luó mì duō ruò xiū ān rěn bō luó mì duō ruò xiū jīng jìn bō luó
戒波罗蜜多，若修安忍波罗蜜多，若修精进波罗
mì duō ruò xiū jìng lǜ bō luó mì duō ruò xiū bō rě bō luó mì duō
蜜多，若修静虑波罗蜜多，若修般若波罗蜜多，
ruò xiū sì jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng ruò xiū sì niànzhù
若修四静虑、四无量、四无色定，若修四念住、
sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā
四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八
shèngdào zhī ruò xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò zhù
圣道支，若修空、无相、无愿解脱门，若住
nèi kōng wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng
内空、外空、内外空、空空、大空、胜义空、
yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú
有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无
biàn yì kōng běnxìngkōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ
变异空、本性空、自相空、共相空、一切法
kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng
空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空，
ruò zhù zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng
若住真如、法界、法性、不虚妄性、不变异性、
píngděng xìng lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè
平等性、离生性、法定、法住、实际、虚空界、
bù sī yì jiè ruò zhù kǔ jí miè dào shèng dì ruò xiū bā
不思議界，若住苦、集、灭、道圣谛，若修八

jiě tuō bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù ruò xiū yī qiè
解脱、八胜处、九次第定、十遍处，若修一切
tuó luó ní mén sān mó dì mén ruò xiū jí xǐ dì lí gòu dì fā
陀罗尼门、三摩地门，若修极喜地、离垢地、发
guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiàncián dì yuǎnxíng dì
光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、
bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì ruò xiū wǔ yǎn liù shéntōng
不动地、善慧地、法云地，若修五眼、六神通，
ruò xiū fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng
若修佛十力、四无所畏、四无碍解、十八佛不共
fǎ ruò xiū dà cí dà bēi dà xǐ dà shě ruò xiū sān shí èr
法，若修大慈、大悲、大喜、大舍，若修三十二
dà shì xiàng bā shí suí hǎo ruò xiū wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng
大士相、八十随好，若修无忘失法、恒住舍性，
ruò xiū yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì ruò xiū zhū yú yī
若修一切智、道相智、一切相智，若修诸余一
qiè fó fǎ wù shēng xiè dài ruò shēng xiè dài shòu kǔ wú qióng zhū shàn
切佛法勿生懈怠，若生懈怠受苦无穷。诸善
nán zǐ shì yī qiè fǎ běnxìng jiē kōng wú zhū zhàng ài rǔ děngyīng
男子，是一切法本性皆空无诸障碍，汝等应
guānběnxìngkōng lǐ wú zhàng ài zhōng wú xiè dài fǎ wú xiè dài zhě
观本性空理无障碍中无懈怠法、无懈怠者，
cǐ chù shí yuán yì bù kě dé
此处、时、缘亦不可得。’

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí fāngbiànshànqiǎo ān lì yǒuqíng lìng zhù zhū fǎ běnxìngkōng
蜜多时，方便善巧安立有情，令住诸法本性空
lǐ suī lìng ān zhù ér wú èr xiǎng suǒ yǐ zhě hé běnxìngkōng lǐ
理，虽令安住而无二想。所以者何？本性空理
wú èr wú èr fēn fēi wú èr fǎ kě yú qí zhōng ér zuò èr xiǎng
无二无二分，非无二法可于其中而作二想。

大般若波罗蜜多经卷第三百八十六

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí qī
大般若波罗蜜多经卷第三百八十七

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn bù kě dòng pǐn dì qī shí zhī èr
初分不可动品第七十之二

fù cì shàn xiàn shì pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，是菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō yī běn xìng kōng jiào shòu jiào jiè zhū yǒu qíng lèi lìng qín jīng jìn
蜜多，依本性空教授教诫诸有情类令勤精进，
zuò shì yán shàn nán zǐ rǔ yú shàn fǎ dāng qín jīng jìn ruò xiū bù
作是言：‘善男子，汝于善法当勤精进，若修布
shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō shí
施、净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多时，
yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò xiū sì jìng lǜ sì wú
于此诸法勿思惟二及不二相；若修四静虑、四无
liàng sì wú sè dìng shí yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng
量、四无色定时，于此诸法勿思惟二及不二相；
ruò xiū sì niàn zhù sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
若修四念住、四正断、四神足、五根、五力、
qī děng jué zhī bā shèng dào zhī shí yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí
七等觉支、八圣道支时，于此诸法勿思惟二及
bú èr xiàng ruò xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén shí yú cǐ
不二相；若修空、无相、无愿解脱门时，于此
zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò zhù nèi kōng wài kōng nèi
诸法勿思惟二及不二相；若住内空、外空、内
wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi
外空、空空、大空、胜义空、有为空、无为
kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng
空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性
kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng
空、自相空、共相空、一切法空、不可得空、
wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng shí yú cǐ zhū fǎ wù
无性空、自性空、无性自性空时，于此诸法勿

sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò zhù zhēn rú fǎ jiè fǎ xìng bù
思惟二及不二相；若住真如、法界、法性、不
xū wàng xìng bú biàn yì xìng píngděng xìng lí shēng xìng fǎ dìng
虚妄性、不变异性、平等性、离生性、法定、
fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè shí yú cǐ zhū fǎ wù
法住、实际、虚空界、不思議界时，于此诸法勿
sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò zhù kǔ jí miè dào shèng dì shí
思惟二及不二相；若住苦、集、灭、道圣谛时，
yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò xiū bā jiě tuō bā
于此诸法勿思惟二及不二相；若修八解脱、八
shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù shí yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi
胜处、九次第定、十遍处时，于此诸法勿思惟
èr jí bú èr xiàng ruò xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén shí
二及不二相；若修一切陀罗尼门、三摩地门时，
yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò xiū jí xǐ dì lí gòu
于此诸法勿思惟二及不二相；若修极喜地、离垢
dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn
地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远
xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì shí yú cǐ zhū fǎ wù
行地、不动地、善慧地、法云地时，于此诸法勿
sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò xiū wǔ yǎn liù shéntōng shí yú cǐ
思惟二及不二相；若修五眼、六神通时，于此
zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò xiū fó shí lì sì wú suǒ wèi
诸法勿思惟二及不二相；若修佛十力、四无所畏、
sì wú ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ shí yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr
四无碍解、十八佛不共法时，于此诸法勿思惟二
jí bú èr xiàng ruò xiū dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí yú
及不二相；若修大慈、大悲、大喜、大舍时，于
cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò xiū sān shí èr dà shì xiàng
此诸法勿思惟二及不二相；若修三十二大士相、
bā shí suí hǎo shí yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò xiū
八十随好时，于此诸法勿思惟二及不二相；若修
wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng shí yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí
无忘失法、恒住舍性时，于此诸法勿思惟二及
bú èr xiàng ruò xiū yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì shí
不二相；若修一切智、道相智、一切相智时，
yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng ruò xiū zhū yú yī qiè fó
于此诸法勿思惟二及不二相；若修诸余一切佛

fǎ shí yú cǐ zhū fǎ wù sī wéi èr jí bú èr xiàng hé yǐ gù
法时，于此诸法勿思惟二及不二相。何以故？

shànnán zǐ rú shì zhū fǎ jiē běnxìngkōng běnxìngkōng lǐ bù yīng sī
善男子，如是诸法皆本性空，本性空理不应思

wéi èr bú èr gù
惟二、不二故。

rú shì shànnán zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō fāngbiànshànqiǎoxíng pú sà xíngchéngshú yǒuqíng zhū yǒuqíng
蜜多，方便善巧行菩萨行成熟有情，诸有情

lèi jì chéngshú yǐ suí qí suǒ yīng jiàn cì ān lì huò lìng zhù yù liú
类既成熟已，随其所应渐次安立，或令住预流

guǒ huò lìng zhù yī lái guǒ huò lìng zhù bú huán guǒ huò lìng zhù ā luó
果，或令住一来果，或令住不还果，或令住阿罗

hànguǒ huò lìng zhù dú jué pú tí huò lìng zhù pú sà mó hē sà wèi
汉果，或令住独觉菩提，或令住菩萨摩诃萨位，

huò lìng zhù wú shàng zhèng děng pú tí
或令住无上正等菩提。

fù cì shànnán zǐ zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí cóngchū fā xīn chéng jiù rú shì fāngbiànshànqiǎo yóu cǐ
蜜多时，从初发心成就如是方便善巧，由此

fāngbiànshànqiǎo lì gù jiàn zhū yǒuqíng xīn duō sǎn dòng yú zhū yù jìng
方便善巧力故，见诸有情心多散动，于诸欲境

bù néng jì jìng fāngbiàn lìng rù shèng sān mó dì wèi zuò shì yán lái!
不能寂静，方便令入胜三摩地，谓作是言：‘来！

shànnán zǐ rǔ yīng xiū xí shèng sān mó dì wù qǐ sǎn luàn jí děng chí
善男子，汝应修习胜三摩地，勿起散乱及等持

xiǎng hé yǐ gù shànnán zǐ shì yī qiè fǎ jiē běnxìngkōng běn
想。何以故？善男子，是一切法皆本性空，本

xìngkōngzhōng wú fǎ kě dé kě míng sǎn luàn huò míng yī xīn rǔ děng
性空中无法可得、可名散乱或名一心。汝等

ruò néng zhù cǐ shèng dìng suǒ zuò shàn shì jiē sù chéng mǎn yì suí suǒ
若能住此胜定，所作善事皆速成满，亦随所

yù zhù běnxìngkōng yún hé míng wéi suǒ zuò shàn shì wèi qǐ shèng jìng
欲住本性空。云何名为所作善事？谓起胜净

shēn yǔ yì yè ruò xiū bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn
身、语、意业，若修布施、净戒、安忍、精进、

jìng lù bō rě bō luó mì duō ruò xiū sì niàn zhù sì zhèng duàn
静虑、般若波罗蜜多，若修四念住、四正断、
sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支，
ruò xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ruò zhù nèi kōng wài kōng
若修空、无相、无愿解脱门，若住内空、外空、
nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng běn
为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本
xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性空、自相空、共相空、一切法空、不可得
kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng ruò zhù zhēn rú
空、无性空、自性空、无性自性空，若住真如、
fǎ jiè fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píng děng xìng
法界、法性、不虚妄性、不变异性、平等性、
lí shēng xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì
离生性、法定、法住、实际、虚空界、不思議
jiè ruò zhù kǔ jí miè dào shèng dì ruò xiū sì jìng lù
界，若住苦、集、灭、道圣谛，若修四静虑、
sì wú liàng sì wú sè dìng ruò xiū bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ
四无量、四无色定，若修八解脱、八胜处、九
cì dì dìng shí biàn chù ruò xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén
次第定、十遍处，若修一切陀罗尼门、三摩地门，
ruò qù pú sà zhèng xìng lí shēng ruò xiū pú sà mó hē sà dì ruò xiū
若趣菩萨正性离生，若修菩萨摩诃萨地，若修
wǔ yǎn liù shén tōng ruò xiū fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài
五眼、六神通，若修佛十力、四无所畏、四无碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ ruò xiū dà cí dà bēi dà xǐ dà
解、十八佛不共法，若修大慈、大悲、大喜、大
shě ruò xiū sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo ruò xiū wú wàng
舍，若修三十二大士相、八十随好，若修无忘
shī fǎ héng zhù shě xìng ruò xiū yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè
失法、恒住舍性，若修一切智、道相智、一切
xiàng zhì ruò xiū shēng wén dào dú jué dào pú sà dào rú lái dào
相智，若修声闻道、独觉道、菩萨道、如来道，
ruò xiū yù liú guǒ yī lái guǒ bù huán guǒ ā luó hàn guǒ dú jué
若修预流果、一来果、不还果、阿罗汉果、独觉

pú tí jí fó wú shàngzhèngděng pú tí ruò chéngshú yǒuqíng ruò yán
菩提及佛无上正等菩提，若成熟有情，若严
jìng fó tǔ rú shì yī qiè shèngjìng shàn fǎ yóu shèngdìng lì jiē sù
净佛土。如是一切胜净善法，由胜定力皆速
chéngbàn jí suí suǒ yuàn zhù běnxìng kōng
成办，及随所愿住本性空。’

rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō fāngbiàn shànqiǎowèi yù ráo yì zhū yǒuqíng gù cóngchū fā xīn
蜜多，方便善巧为欲饶益诸有情故，从初发心
nǎi zhì jiū jìng qiú zuò shàn lì cháng wú jiàn duàn wèi yù ráo yì zhū yǒu
乃至究竟，求作善利常无间。为欲饶益诸有
qíng gù cóng yī fó tǔ zhì yī fó tǔ gòngyǎng gōngjìng zūnzhòng
情故，从一佛土至一佛土，供养恭敬、尊重
zàn tàn zhū fó shì zūn yú zhū fó suǒ tīng shòu zhèng fǎ shě shēn shòu shēn
赞叹诸佛世尊，于诸佛所听受正法，舍身受身
jīng wú shù jié nǎi zhì wú shàngzhèngděng pú tí yú qí zhōngjiān zhōng
经无数劫，乃至无上正等菩提，于其中间终
bú wàng shī
不忘失。

shànxiàn shì zhū pú sà dé tuó luó ní shēn yǔ yì gēn
“善现，是诸菩萨得陀罗尼，身、语、意根

cháng wú tuì jiǎn hé yǐ gù shì pú sà mó hē sà héng jù shàn xiū
常无退减。何以故？是菩萨摩诃萨恒具善修
yī qiè zhì zhì zhū yǒu suǒ zuò néng shàn sī wéi yóu jù shàn xiū yī qiè
一切智智，诸有所作能善思惟。由具善修一切
zhì zhì zhū yǒu suǒ zuò néng shàn sī wéi yú yī qiè dào xī néng xiū xí
智智，诸有所作能善思惟，于一切道悉能修习，
wèi shēng wéndào ruò dú jué dào ruò pú sà dào ruò rú lái dào
谓声闻道、若独觉道、若菩萨道、若如来道、
ruò shèng tiān dào ruò shèng rén dào ruò zhū pú sà shèng shén tōng dào
若胜天道、若胜人道、若诸菩萨胜神通道，
zhū pú sà mó hē sà yóu cǐ shū shèng shén tōng dào gù cháng zuò ráo yì
诸菩萨摩诃萨由此殊胜神通道故，常作饶益
céng wú tuì shī shì pú sà mó hē sà zhù cǐ shū shèng yì shú shén tōng
曾无退失。是菩萨摩诃萨住此殊胜异熟神通，
héng zuò yǒuqíng shèng lì lè shì suī jīng zhū qù shēng sǐ lún huí ér
恒作有情胜利乐事，虽经诸趣生死轮回，而

shèngshéntōngcháng wú tuì jiǎn rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē
胜神通常无退减。如是，善现，诸菩萨摩诃
sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō zhùběnxìngkōngfāngbiànshànqiǎo néng
萨修行般若波罗蜜多，住本性空方便善巧，能
shàn lì lè zhūyǒuqíng lèi
善利乐诸有情类。

fù cì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí cóngchū fā xīn chéng jiù rú shì fāngbiànshànqiǎo yóu cǐ
蜜多时，从初发心成就如是方便善巧，由此
fāngbiànshànqiǎo lì gù zhùběnxìngkōng jiànyǒuqíng lèi zhì huì bó shǎo
方便善巧力故住本性空，见有情类智慧薄少，

yú chī diāndǎozào zhū è yè fāngbiàn yǐn rù shèng zhì huì mén zuò shì
愚痴颠倒造诸恶业，方便引入胜智慧门，作是

yán shànnán zǐ yīng xiū bō rě bō luó mì duōguān yī qiè fǎ běnxìng
言：‘善男子，应修般若波罗蜜多观一切法本性

kōng jì rǔ děng ruò néng xiū cǐ bō rě guān yī qiè fǎ běnxìng jiē kōng
空寂，汝等若能修此般若观一切法本性皆空，

zhū suǒ xiū xíngshēn yǔ yì yè jiē qù gān lù dé gān lù guǒ bì
诸所修行身、语、意业，皆趣甘露得甘露果，必

yǐ gān lù ér zuò hòubiān zhū shànnán zǐ shì yī qiè fǎ jiē běnxìng
以甘露而作后边。诸善男子，是一切法皆本性

kōng běnxìngkōngzhōngyǒuqíng jí fǎ suī bù kě dé ér suǒ xiū xíng yì
空，本性空中有情及法虽不可得，而所修行亦

wú tuì shī hé yǐ gù shànnán zǐ běnxìngkōngzhōng wú zēngjiǎn fǎ
无退失。何以故？善男子，本性空中无增减法、

wú zēngjiǎnzhě suǒ yǐ zhě hé běnxìngkōng lǐ fēi yǒu zì xìng fēi wú
无增减者。所以者何？本性空理非有自性、非无

zì xìng lí zhū fēn bié jué zhū xì lùn gù yú cǐ zhōng wú zēng wú jiǎn
自性，离诸分别绝诸戏论，故于此中无增无减，

yóu sī suǒ zuò zhōng wú tuì shī shì gù rǔ děng yīng xiū bō rě bō luó mì
由斯所作终无退失。是故汝等应修般若波罗蜜

duō guānběnxìngkōngzuò suǒ yīng zuò rú shì shànxiàn zhū pú sà
多，观本性空作所应作。’如是，善现，诸菩萨

mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō fāngbiànshànqiǎo jiào shòu jiào
摩诃萨修行般若波罗蜜多，方便善巧教授教

jiè zhūyǒuqíng lèi lìng xiū bō rě bō luó mì duōguānběnxìngkōng xiū zhū
诫诸有情类，令修般若波罗蜜多观本性空修诸

shàn yè
善业。

shànxiàn shì pú sà mó hē sà rú shì jiàoshòujiào jiè yǒuqíng
“善现，是菩萨摩诃萨如是教授教诫有情

xiū zhūshàn yè cháng wú xiè fèi suǒ wèi zì cháng xíng shí shàn yè dào
修诸善业常无懈怠，所谓自常行十善业道，

yì quàn tā cháng xíng shí shàn yè dào zì cháng shòu chí wǔ jiè yì
亦劝他常行十善业道；自常受持五戒，亦

quàn tā cháng shòu chí wǔ jiè zì cháng shòu chí bā jiè yì quàn tā
劝他常受持五戒；自常受持八戒，亦劝他

cháng shòu chí bā jiè zì cháng shòu chí chū jiā jiè yì quàn tā cháng
常受持八戒；自常受持出家戒，亦劝他常

shòu chí chū jiā jiè zì cháng xiū sì jìng lù yì quàn tā cháng xiū sì
受持出家戒；自常修四静虑，亦劝他常修四

jìng lù zì cháng xiū sì wú liàng yì quàn tā cháng xiū sì wú liàng
静虑；自常修四无量，亦劝他常修四无量；

zì cháng xiū sì wú sè dìng yì quàn tā cháng xiū sì wú sè dìng zì
自常修四无色定，亦劝他常修四无色定；自

cháng xiū sì niànzhù sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì
常修四念住、四正断、四神足、五根、五力、

qī děngjué zhī bā shèngdào zhī yì quàn tā cháng xiū sì niànzhù
七等觉支、八圣道支，亦劝他常修四念住、

sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā
四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八

shèngdào zhī zì cháng xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì
圣道支；自常修空、无相、无愿解脱门，亦

quàn tā cháng xiū kōng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén zì cháng xiū
劝他常修空、无相、无愿解脱门；自常修

bù shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě fāngbiànshàn
布施、净戒、安忍、精进、静虑、般若、方便善

qiǎo miào yuàn lì zhì bō luó mì duō yì quàn tā cháng xiū bù
巧、妙愿、力、智波罗蜜多，亦劝他常修布

shī jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě fāngbiànshànqiǎo
施、净戒、安忍、精进、静虑、般若、方便善巧、

miào yuàn lì zhì bō luó mì duō zì cháng zhù nèi kōng wài kōng
妙愿、力、智波罗蜜多；自常住内空、外空、

nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无

wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běn
为 空、 毕 竟 空、 无 际 空、 散 空、 无 变 异 空、 本
xìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性 空、 自 相 空、 共 相 空、 一 切 法 空、 不 可 得
kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yì quàn tā cháng
空、 无 性 空、 自 性 空、 无 性 自 性 空， 亦 劝 他 常
zhù nèi kōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng zì chángzhùzhēn rú fǎ jiè
住 内 空 乃 至 无 性 自 性 空； 自 常 住 真 如、 法 界、
fǎ xìng bù xū wàng xìng bú biàn yì xìng píngděng xìng lí shēng
法 性、 不 虚 妄 性、 不 变 异 性、 平 等 性、 离 生
xìng fǎ dìng fǎ zhù shí jì xū kōng jiè bù sī yì jiè yì
性、 法 定、 法 住、 实 际、 虚 空 界、 不 思 议 界， 亦
quàn tā chángzhùzhēn rú nǎi zhì bù sī yì jiè zì chángzhù kǔ jí
劝 他 常 住 真 如 乃 至 不 思 议 界； 自 常 住 苦、 集、
miè dào shèng dì yì quàn tā chángzhù kǔ jí miè dào shèng
灭、 道 圣 谛， 亦 劝 他 常 住 苦、 集、 灭、 道 圣
dì zì cháng xiū bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn
谛； 自 常 修 八 解 脱、 八 胜 处、 九 次 第 定、 十 遍
chù yì quàn tā cháng xiū bā jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
处， 亦 劝 他 常 修 八 解 脱、 八 胜 处、 九 次 第 定、
shí biàn chù zì cháng xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén yì
十 遍 处； 自 常 修 一 切 陀 罗 尼 门、 三 摩 地 门， 亦
quàn tā cháng xiū yī qiè tuó luó ní mén sān mó dì mén zì cháng xiū
劝 他 常 修 一 切 陀 罗 尼 门、 三 摩 地 门； 自 常 修
zhū pú sà dì yì quàn tā cháng xiū zhū pú sà dì zì cháng xué wǔ
诸 菩 萨 地， 亦 劝 他 常 修 诸 菩 萨 地； 自 常 学 五
yǎn liù shéntōng yì quàn tā cháng xué wǔ yǎn liù shéntōng zì
眼、 六 神 通， 亦 劝 他 常 学 五 眼、 六 神 通； 自
cháng xué fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě shí bā fó bú
常 学 佛 十 力、 四 无 所 畏、 四 无 碍 解、 十 八 佛 不
gòng fǎ yì quàn tā cháng xué fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài
共 法， 亦 劝 他 常 学 佛 十 力、 四 无 所 畏、 四 无 碍
jiě shí bā fó bú gòng fǎ zì cháng xué dà cí dà bēi dà xǐ
解、 十 八 佛 不 共 法； 自 常 学 大 慈、 大 悲、 大 喜、
dà shě yì quàn tā cháng xué dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
大 舍， 亦 劝 他 常 学 大 慈、 大 悲、 大 喜、 大 舍；
zì cháng xué sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo yì quàn tā cháng
自 常 学 三 十 二 大 士 相、 八 十 随 好， 亦 劝 他 常

xué sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo zì cháng xué wú wàng shī fǎ
学三十二大士相、八十随好；自常学无忘失法、
héng zhù shě xìng yì quàn tā cháng xué wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng
恒住舍性，亦劝他常学无忘失法、恒住舍性；
zì cháng xué yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì quàn tā
自常学一切智、道相智、一切相智；亦劝他
cháng xué yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì zì cháng qǐ yù
常学一切智、道相智、一切相智；自常起预
liú guǒ zhì ér bú zhù qí zhōng yì cháng quàn tā qǐ yù liú guǒ zhì huò
流果智而不住其中，亦常劝他起预流果智或
lìng ān zhù zì cháng qǐ yī lái bù huán ā luó hàn guǒ zhì ér bú
令安住；自常起一来、不还、阿罗汉果智而不
zhù qí zhōng yì cháng quàn tā qǐ yī lái bù huán ā luó hàn guǒ
住其中，亦常劝他起一来、不还、阿罗汉果
zhì huò lìng ān zhù zì cháng qǐ dú jué pú tí zhì ér bú zhù qí zhōng
智或令安住；自常起独觉菩提智而不住其中，
yì cháng quàn tā qǐ dú jué pú tí zhì huò lìng ān zhù zì cháng qǐ wú
亦常劝他起独觉菩提智或令安住；自常起无
shàng zhèng děng pú tí xíng dào yì quàn tā cháng qǐ wú shàng zhèng
上正等菩提行道，亦劝他常起无上正
děng pú tí xíng dào
等菩提行道。

rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
“如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí fāng biàn shàn qiǎo zì xiū shàn yè cháng wú xiè fèi jiào shòu
蜜多时，方便善巧自修善业常无懈怠，教授
jiào jiè zhū yǒu qíng lìng xiū shàn yè cháng wú xiè fèi shàn xiàn shì
教诫诸有情类令修善业常无懈怠。善现，是
míng zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí fāng biàn shàn
名诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时方便善
qiǎo zhū pú sà mó hē sà yóu cǐ fāng biàn shàn qiǎo lì gù ān lì yǒu
巧。诸菩萨摩诃萨由此方便善巧力故，安立有
qíng yú shí jì zhōng ér néng bú huài shí jì zhī xiàng
情于实际中，而能不坏实际之相。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法
jiē běn xìng kōng běn xìng kōng zhōng yǒu qíng jí fǎ jù bù kě dé yóu cǐ
皆本性空，本性空中有情及法俱不可得，由此

yú zhōng yì wú fēi fǎ yún hé pú sà mó hē sà wèi zhū yǒu qíng qiú
于中亦无非法，云何菩萨摩诃萨为诸有情求
zhèng wú shàngzhèngděng pú tí chángzuòráo yì
证无上正等菩提常作饶益？”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō zhū suǒ
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。诸所

yǒu fǎ jiē běnxìngkōng běnxìngkōngzhōngyǒuqíng jí fǎ jù bù kě dé
有法皆本性空，本性空中有情及法俱不可得，

yóu cǐ yú zhōng yì wú fēi fǎ shàn xiàn ruò yī qiè fǎ běnxìng bù kōng
由此于中亦无非法。善现，若一切法本性不空，

zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí bù yīng ān zhù
诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，不应安住

běnxìngkōng lǐ xiū zhèng wú shàngzhèngděng pú tí wèi ráo yì yǒu qíng
本性空理，修证无上正等菩提，为饶益有情

shuō běnxìngkōng fǎ shàn xiàn yǐ yī qiè fǎ jiē běnxìngkōng shì gù
说本性空法。善现，以一切法皆本性空，是故

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí zhù yī qiè fǎ běn
菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，住一切法本

xìngkōng lǐ xiū zhèng wú shàngzhèngděng pú tí wèi ráo yì yǒu qíng
性空理，修证无上正等菩提，为饶益有情

shuō běnxìngkōng fǎ
说本性空法。

shàn xiàn hé děng zhū fǎ běnxìng jiē kōng pú sà mó hē sà
“善现，何等诸法本性皆空，菩萨摩诃萨

xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī běnxìngkōng yǐ zhù běn
修行般若波罗蜜多时，如实了知本性空已，住本

xìngkōng wèi tā shuō fǎ
性空为他说法？

shàn xiàn sè běnxìngkōng shòu xiǎng xíng shí běnxìng
“善现，色本性空，受、想、行、识本性

kōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī
空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如实了知

rú shì zhū yùn běnxìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō
如是诸蕴本性空已，住本性空为诸有情宣说

rú shì běnxìngkōng fǎ
如是本性空法。

shàn xiàn yǎn chù běnxìngkōng ěr bí shé shēn
“善现，眼处本性空，耳、鼻、舌、身、

yì chùběnxìngkōng sè chùběnxìngkōng shēng xiāng wèi chù
意处本性空；色处本性空，声、香、味、触、
fǎ chùběnxìngkōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
法处本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
rú shí liǎo zhī rú shì zhū chùběnxìngkōng yǐ zhùběnxìngkōngwèi zhū yǒu
如了知如是诸处本性空已，住本性空为诸有
qíng xuān shuō rú shì běnxìngkōng fǎ
情宣说如是本性空法。

shànxiàn yǎn jiè běnxìngkōng ěr bí shé shēn
“善现，眼界本性空，耳、鼻、舌、身、
yì jiè běnxìngkōng sè jiè běnxìngkōng shēng xiāng wèi chù
眼界本性空；色界本性空，声、香、味、触、
fǎ jiè běnxìngkōng yǎn shí jiè běnxìngkōng ěr bí shé shēn
法界本性空；眼识界本性空，耳、鼻、舌、身、
yì shí jiè běnxìngkōng yǎnchùběnxìngkōng ěr bí shé shēn
意识界本性空；眼触本性空，耳、鼻、舌、身、
yì chùběnxìngkōng yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuběnxìngkōng ěr
意触本性空；眼触为缘所生诸受本性空，耳、
bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòuběnxìngkōng dì
鼻、舌、身、意触为缘所生诸受本性空；地
jiè běnxìngkōng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè běnxìngkōng pú
界本性空，水、火、风、空、识界本性空。菩
sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī rú shì zhū
萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如了知如是诸
jiè běnxìngkōng yǐ zhùběnxìngkōngwèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běn
界本性空已，住本性空为诸有情宣说如是本
xìngkōng fǎ
性空法。

shànxiàn yīn yuánběnxìngkōng děng wú jiànyuán suǒyuán
“善现，因缘本性空，等无间缘、所缘
yuán zēngshàngyuánběnxìngkōng cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ běnxìngkōng
缘、增上缘本性空；从缘所生诸法本性空；
wú míngběnxìngkōng xíng shí míng sè liù chù chù shòu
无明本性空，行、识、名色、六处、触、受、
ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎoběnxìngkōng pú
爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼本性空。菩
sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī rú shì
萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如了知如是

yuán qǐ běnxìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì
缘起本性空已，住本性空为诸有情宣说如是

běnxìngkōng fǎ
本性空法。

shànxiàn bù shī bō luó mì duō běnxìngkōng jìng jiè ān
“善现，布施波罗蜜多本性空，净戒、安

rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě fāngbiàn shànqiǎo miào yuàn lì
忍、精进、静虑、般若、方便善巧、妙愿、力、

zhì bō luó mì duō běnxìngkōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
智波罗蜜多本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗

mì duō shí rú shí liǎo zhī zhū dào bī àn běnxìngkōng yǐ zhù běnxìng
蜜多时，如实了知诸到彼岸本性空已，住本性

kōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běnxìngkōng fǎ
空为诸有情宣说如是本性空法。

shànxiàn sì jìng lǜ běnxìngkōng sì wú liàng sì wú sè
“善现，四静虑本性空，四无量、四无色

dìng běnxìngkōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú
定本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如

shí liǎo zhī rú shì jìng lǜ wú liàng wú sè běnxìngkōng yǐ zhù běnxìng
实了知如是静虑、无量、无色本性空已，住本性

kōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běnxìngkōng fǎ
空为诸有情宣说如是本性空法。

shànxiàn sì niàn zhù běnxìngkōng sì zhèng duàn sì shén
“善现，四念住本性空，四正断、四神

zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī běnxìngkōng
足、五根、五力、七等觉支、八圣道支本性空。

pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī sì
菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如实了知四

niàn zhù děng pú tí fēn fǎ běnxìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi zhū yǒu
念住等菩提分法本性空已，住本性空为诸有

qíng xuān shuō rú shì běnxìngkōng fǎ
情宣说如是本性空法。

shànxiàn kōng jiě tuō mén běnxìngkōng wú xiàng wú yuàn
“善现，空解脱门本性空，无相、无愿

jiě tuō mén běnxìngkōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
解脱门本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多

shí rú shí liǎo zhī zhū jiě tuō mén běnxìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi
时，如实了知诸解脱门本性空已，住本性空为

zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běn xìng kōng fǎ
诸有情宣说如是本性空法。

shàn xiàn nèi kōng běn xìng kōng wài kōng nèi wài kōng kōng
“善现，内空本性空，外空、内外空、空
kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng
空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟
kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng
空、无际空、散空、无变异空、本性空、自相
kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng
空、共相空、一切法空、不可得空、无性空、
zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng běn xìng kōng pú sà mó hē sà xiū xíng
自性空、无性自性空本性空。菩萨摩诃萨修行
bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī rú shì kōng xìng běn xìng kōng yǐ
般若波罗蜜多时，如实了知如是空性本性空已，
zhù běn xìng kōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běn xìng kōng fǎ
住本性空为诸有情宣说如是本性空法。

shàn xiàn kǔ shèng dì běn xìng kōng jí miè dào shèng
“善现，苦圣谛本性空，集、灭、道圣
dì běn xìng kōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú
谛本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如
shí liǎo zhī rú shì shèng dì běn xìng kōng yǐ zhù běn xìng kōng wèi zhū yǒu
实了知如是圣谛本性空已，住本性空为诸有
qíng xuān shuō rú shì běn xìng kōng fǎ
情宣说如是本性空法。

shàn xiàn bā jiě tuō běn xìng kōng bā shèng chù jiǔ cì dì
“善现，八解脱本性空，八胜处、九次第
dìng shí biàn chù běn xìng kōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
定、十遍处本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí rú shí liǎo zhī jiě tuō shèng chù zhū dìng biàn chù běn
蜜多时，如实了知解脱、胜处、诸定、遍处本
xìng kōng yǐ zhù běn xìng kōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běn xìng kōng
性空已，住本性空为诸有情宣说如是本性空
fǎ
法。

shàn xiàn yī qiè tuó luó ní mén běn xìng kōng yī qiè sān mó
“善现，一切陀罗尼门本性空，一切三摩
dì mén běn xìng kōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
地门本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，

rú shí liǎo zhī tuó luó ní mén sān mó dì mén běn xìng kōng yǐ zhù běn
如 实 了 知 陀 罗 尼 门、三 摩 地 门 本 性 空 已，住 本
xìng kōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běn xìng kōng fǎ
性 空 为 诸 有 情 宣 说 如 是 本 性 空 法。

shàn xiàn pú sà jí xǐ dì běn xìng kōng pú sà lí gòu dì
“善 现，菩 萨 极 喜 地 本 性 空，菩 萨 离 垢 地、
fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng
发 光 地、焰 慧 地、极 难 胜 地、现 前 地、远 行
dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì běn xìng kōng pú sà mó
地、不 动 地、善 慧 地、法 云 地 本 性 空。菩 萨 摩
hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī pú sà zhū dì
诃 萨 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 时，如 实 了 知 菩 萨 诸 地
běn xìng kōng yǐ zhù běn xìng kōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běn xìng
本 性 空 已，住 本 性 空 为 诸 有 情 宣 说 如 是 本 性
kōng fǎ
空 法。

shàn xiàn wǔ yǎn běn xìng kōng liù shén tōng běn xìng kōng pú
“善 现，五 眼 本 性 空，六 神 通 本 性 空。菩
sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī zhū yǎn
萨 摩 诃 萨 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 时，如 实 了 知 诸 眼、
shén tōng běn xìng kōng yǐ zhù běn xìng kōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì
神 通 本 性 空 已，住 本 性 空 为 诸 有 情 宣 说 如 是
běn xìng kōng fǎ
本 性 空 法。

shàn xiàn fó shí lì běn xìng kōng sì wú suǒ wèi sì wú
“善 现，佛 十 力 本 性 空，四 无 所 畏、四 无
ài jiě shí bā fó bú gòng fǎ běn xìng kōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō
碍 解、十 八 佛 不 共 法 本 性 空。菩 萨 摩 诃 萨 修 行 般
rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī zhū lì wú wèi wú ài jiě
若 波 罗 蜜 多 时，如 实 了 知 诸 力、无 畏、无 碍 解、
bú gòng fǎ běn xìng kōng yǐ zhù běn xìng kōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú
不 共 法 本 性 空 已，住 本 性 空 为 诸 有 情 宣 说 如
shì běn xìng kōng fǎ
是 本 性 空 法。

shàn xiàn dà cí běn xìng kōng dà bēi dà xǐ dà shě
“善 现，大 慈 本 性 空，大 悲、大 喜、大 舍
běn xìng kōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí
本 性 空。菩 萨 摩 诃 萨 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 时，如 实

liǎo zhī zhū dà wú liàngběnxìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi zhū yǒu qíng
了知诸大无量本性空已，住本性空为诸有情

xuānshuō rú shì běnxìngkōng fǎ
宣说如是本性空法。

shànxiàn sān shí èr dà shì xiàngběnxìngkōng bā shí suí hǎo
“善现，三十二大士相本性空，八十随好

běnxìngkōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí
本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如实

liǎo zhī zhū xiàng suí hǎo běnxìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi zhū yǒu qíng
了知诸相、随好本性空已，住本性空为诸有情

xuānshuō rú shì běnxìngkōng fǎ
宣说如是本性空法。

shànxiàn wú wàng shī fǎ běnxìngkōng héngzhù shě xìngběnxìng
“善现，无忘失法本性空，恒住舍性本性

kōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī
空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如实了知

wú wàng shī fǎ héngzhù shě xìngběnxìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi zhū
无忘失法、恒住舍性本性空已，住本性空为诸

yǒu qíng xuānshuō rú shì běnxìngkōng fǎ
有情宣说如是本性空法。

shànxiàn yī qiè zhì běnxìngkōng dào xiàng zhì yī qiè xiàng
“善现，一切智本性空，道相智、一切相

zhì běnxìngkōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí rú
智本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，如

shí liǎo zhī rú shì zhū zhì běnxìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi zhū yǒu qíng
实了知如是诸智本性空已，住本性空为诸有情

xuānshuō rú shì běnxìngkōng fǎ
宣说如是本性空法。

shànxiàn yù liú guǒ běnxìngkōng yī lái bù huán ā
“善现，预流果本性空，一来、不还、阿

luó hàn guǒ dú jué pú tí běnxìngkōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
罗汉果、独觉菩提本性空。菩萨摩诃萨修行般若

bō luó mì duō shí rú shí liǎo zhī shēng wén chéng guǒ dú jué pú tí běn
波罗蜜多时，如实了知声闻乘果、独觉菩提本

xìngkōng yǐ zhù běnxìngkōng wèi zhū yǒu qíng xuānshuō rú shì běnxìngkōng
性空已，住本性空为诸有情宣说如是本性空

fǎ
法。

shànxiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíngběnxìngkōng zhū fó
“善现，一切菩萨摩诃萨行本性空，诸佛
wú shàngzhèngděng pú tí běnxìngkōng yǒngduàn yī qiè fán nǎo xí qì
无上正等菩提本性空，永断一切烦恼习气
xiāng xù běnxìngkōng pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
相续本性空。菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
rú shí liǎo zhī zhū pú sà xíng pú tí niè pánběnxìngkōng yǐ zhùběn
如实地了知诸菩萨行、菩提、涅槃本性空已，住本
xìngkōng wèi zhū yǒu qíng xuān shuō rú shì běnxìngkōng fǎ
性空为诸有情宣说如是本性空法。

fù cì shànxiàn ruò nèi kōng xìngběnxìng bù kōng ruò wài
“复次，善现，若内空性本性不空，若外
kōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng
空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、
wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng
无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、
běnxìngkōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě
本性空、自相空、共相空、一切法空、不可
dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng xìng yì běnxìng
得空、无性空、自性空、无性自性空性亦本性
bù kōng zhě zé zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí
不空者，则诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，
bù yīng wèi zhū yǒu qíng shuō yī qiè fǎ jiē běnxìngkōng ruò zuò shì shuō huài
不应为诸有情说一切法皆本性空，若作是说坏
běnxìngkōng rán běnxìngkōng lǐ bù kě huài fēi cháng fēi duàn suǒ
本性空。然本性空理不可坏，非常非断。所
yǐ zhě hé běnxìngkōng lǐ wú fāng wú chù wú suǒ cóng lái yì wú suǒ
以者何？本性空理无方无处，无所从来亦无所
qù rú shì kōng lǐ yì míng fǎ zhù shì zhōng wú fǎ wú jù wú sǎn
去。如是空理亦名法住，是中无法、无聚无散、
wú jiǎn wú zēng wú shēng wú miè wú rǎn wú jìng shì yī qiè fǎ běn
无减无增、无生无灭、无染无净，是一切法本
suǒ zhù xìng zhū pú sà mó hē sà ān zhù qí zhōng qiú qù wú shàng
所住性，诸菩萨摩诃萨安住其中，求趣无上
zhèngděng pú tí bú jiàn zhū fǎ yǒu suǒ fā qù wú suǒ fā qù yǐ
正等菩提，不见诸法有所发趣、无所发趣，以
yī qiè fǎ dōu wú suǒ zhù gù míng fǎ zhù zhū pú sà mó hē sà ān zhù
一切法都无所住故名法住。诸菩萨摩诃萨安住

cǐ zhōng xiū xíng bō rě bō luó mì duō jiàn yī qiè fǎ běnxìngkōng yǐ
此 中 修 行 般 若 波 罗 蜜 多 ， 见 一 切 法 本 性 空 已 ，
dìng yú wú shàngzhèngděng pú tí dé bú tuì zhuǎn suǒ yǐ zhě hé
定 于 无 上 正 等 菩 提 得 不 退 转 。 所 以 者 何 ？
shì pú sà mó hē sà bú jiànyǒu fǎ néngwéizhàng ài jiàn yī qiè fǎ wú
是 菩 萨 摩 诃 萨 不 见 有 法 能 为 障 碍 ， 见 一 切 法 无
zhàng ài gù biàn yú wú shàngzhèngděng pú tí bù shēng yí huò shì
障 碍 故 ， 便 于 无 上 正 等 菩 提 不 生 疑 惑 ， 是
gù bú tuì
故 不 退 。

fù cì shànxiàn běnxìngkōngzhōng wǒ bù kě dé yǒuqíng
“ 复 次 ， 善 现 ， 本 性 空 中 我 不 可 得 ， 有 情
bù kě dé yǒuqíng shī shè bù kě dé mìngzhě shēngzhě yǎngzhě
不 可 得 ， 有 情 施 设 不 可 得 ， 命 者 、 生 者 、 养 者 、
shì fū bǔ tè qié luó yì shēng rú tóng zuò zhě shǐ zuò zhě
士 夫 、 补 特 伽 罗 、 意 生 、 儒 童 、 作 者 、 使 作 者 、
qǐ zhě shǐ qǐ zhě shòuzhě shǐ shòuzhě zhī zhě jiànzhě yì bù
起 者 、 使 起 者 、 受 者 、 使 受 者 、 知 者 、 见 者 亦 不
kě dé
可 得 。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng sè bù kě dé shòu xiǎng
“ 善 现 ， 本 性 空 中 色 不 可 得 ， 受 、 想 、
xíng shí yì bù kě dé
行 、 识 亦 不 可 得 。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng yǎn chù bù kě dé ěr bí
“ 善 现 ， 本 性 空 中 眼 处 不 可 得 ， 耳 、 鼻 、
shé shēn yì chù yì bù kě dé
舌 、 身 、 意 处 亦 不 可 得 。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng sè chù bù kě dé shēng xiāng
“ 善 现 ， 本 性 空 中 色 处 不 可 得 ， 声 、 香 、
wèi chù fǎ chù yì bù kě dé
味 、 触 、 法 处 亦 不 可 得 。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng yǎn jiè bù kě dé ěr bí
“ 善 现 ， 本 性 空 中 眼 界 不 可 得 ， 耳 、 鼻 、
shé shēn yì jiè yì bù kě dé
舌 、 身 、 意 界 亦 不 可 得 。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng sè jiè bù kě dé shēng xiāng
“ 善 现 ， 本 性 空 中 色 界 不 可 得 ， 声 、 香 、

wèi chù fǎ jiè yì bù kě dé
味、触、法界亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōngyǎnshí jiè bù kě dé ěr bí
“善现，本性空中眼识界不可得，耳、鼻、
shé shēn yì shí jiè yì bù kě dé
舌、身、意识界亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōngyǎnchù bù kě dé ěr bí
“善现，本性空中眼触不可得，耳、鼻、
shé shēn yì chù yì bù kě dé
舌、身、意触亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōngyǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
“善现，本性空中眼触为缘所生诸受
bù kě dé ěr bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
不可得，耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受
yì bù kě dé
亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng dì jiè bù kě dé shuǐ huǒ
“善现，本性空中地界不可得，水、火、
fēng kōng shí jiè yì bù kě dé
风、空、识界亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng yīn yuán bù kě dé děng wú jiàn
“善现，本性空中因缘不可得，等无间
yuán suǒyuányuán zēngshàngyuán yì bù kě dé
缘、所缘缘、增上缘亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōngcóngyuánsuǒshēngzhū fǎ jiē bù
“善现，本性空中从缘所生诸法皆不
kě dé
可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng wú míng bù kě dé xíng shí
“善现，本性空中无明不可得，行、识、
míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死
chóutàn kǔ yōunǎo yì bù kě dé
愁叹苦忧恼亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng bù shī bō luó mì duō bù kě dé
“善现，本性空中布施波罗蜜多不可得，
jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yì bù kě
净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多亦不可

dé
得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng nèi kōng bù kě dé wàikōng
“善现，本性空中内空不可得，外空、
nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běn
为无空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本
xìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性空、自相空、共相空、一切法空、不可得
kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yì bù kě dé
空、无性空、自性空、无性自性空亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng sì niànzhù bù kě dé sì zhèng
“善现，本性空中四念住不可得，四正
duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī dēngjué zhī bā shèngdào
断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道
zhī yì bù kě dé
支亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng kǔ shèng dì bù kě dé jí
“善现，本性空中苦圣谛不可得，集、
miè dàoshèng dì yì bù kě dé
灭、道圣谛亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng sì jìng lǜ bù kě dé sì wú liàng
“善现，本性空中四静虑不可得，四无量、
sì wú sè dìng yì bù kě dé
四无色定亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng bā jiě tuō bù kě dé bā shèng
“善现，本性空中八解脱不可得，八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yì bù kě dé
处、九次第定、十遍处亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng yī qiè tuó luó ní mén bù kě dé
“善现，本性空中一切陀罗尼门不可得，
yī qiè sān mó dì mén yì bù kě dé
一切三摩地门亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng kōng jiě tuō mén bù kě dé wú
“善现，本性空中空解脱门不可得，无
xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì bù kě dé
相、无愿解脱门亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng pú sà jí xǐ dì bù kě dé lí
“善现，本性空中菩萨极喜地不可得，离

gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiàncián dì
垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、

yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì bù kě dé
远行地、不动地、善慧地、法云地亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng wǔ yǎn bù kě dé liù shéntōng yì
“善现，本性空中五眼不可得，六神通亦

bù kě dé
不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng fó shí lì bù kě dé sì wú suǒ
“善现，本性空中佛十力不可得，四无所

wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā
畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八

fó bú gòng fǎ yì bù kě dé
佛不共法亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng wú wàng shī fǎ bù kě dé héng
“善现，本性空中无忘失法不可得，恒

zhù shěxìng yì bù kě dé
住舍性亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng yī qiè zhì bù kě dé dào xiàng
“善现，本性空中一切智不可得，道相

zhì yī qiè xiàng zhì yì bù kě dé
智、一切相智亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng yù liú guǒ bù kě dé yī lái
“善现，本性空中预流果不可得，一来、

bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì bù kě dé
不还、阿罗汉果、独觉菩提亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng yī qiè pú sà mó hē sà xíng bù
“善现，本性空中一切菩萨摩诃萨行不

kě dé zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì bù kě dé
可得，诸佛无上正等菩提亦不可得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōng sè fēi sè fǎ bù kě dé yǒu jiàn
“善现，本性空中色非色法不可得，有见

wú jiàn yǒu duì wú duì yǒu lòu wú lòu yǒu wéi wú wéi fǎ yì bù kě
不见、有对无对、有漏无漏、有为无为法亦不可

de
得。

shànxiàn běnxìngkōngzhōngsānshíèr dàshìxiàng bù kě dé
“善现，本性空中三十二大士相不可得，

bāshí suí hǎo yì bù kě dé
八十随好亦不可得。

shànxiàn rú fó huàzuò sì zhòng suǒ wèi bì chū bì chū
“善现，如佛化作四众，所谓苾刍、苾刍

ní wū bō suǒ jiā wū bō sī jiā jiǎ shǐ huà fó bǎiqiān jù zhī nà
尼、邬波索迦、邬波斯迦，假使化佛百千俱胝那

yǔ duō jié wèi bǐ sì zhòng xuānshuō fǎ yào yú yì yún hé rú shì
庾多劫为彼四众宣说法要，于意云何？如是

huàzhòng pō yǒunéng dé yù liú guǒ huò dé yī lái guǒ huò dé bù huán
化众颇有能得预流果，或得一来果，或得不还

guǒ huò dé ā luó hàn guǒ huò dé dú jué pú tí huò dé wú shàng
果，或得阿罗汉果，或得独觉菩提，或得无上

zhèngděng pú tí fǒu
正等菩提不？”

shànxiàn dá yán fú yě shì zūn fú yě shàn shì hé
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！何

yǐ gù shì zhū huàzhòng dōu wú shí shì fēi wú shí fǎ kě yǒu dé
以故？是诸化众都无实事，非无实法可有得

guǒ
果。”

fó yán shànxiàn zhū fǎ yì ěr jiē běnxìngkōng dōu wú shí
佛言：“善现，诸法亦尔，皆本性空都无实

shì yú zhōng hé děng pú sà mó hē sà wèi hé děng yǒu qíng shuō hé děng
事，于中何等菩萨摩诃萨为何等有情说何等

fǎ kě lìng dé yù liú guǒ huò yī lái guǒ huò bù huán guǒ huò ā
法，可令得预流果、或一来果、或不还果、或阿

luó hàn guǒ huò dú jué pú tí huò fù wú shàng zhèngděng pú tí
罗汉果、或独觉菩提、或复无上正等菩提？

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà suī wèi yǒu qíng xuānshuō zhǒng
“善现，诸菩萨摩诃萨虽为有情宣说种

zhǒng běnxìngkōng fǎ ér zhū yǒu qíng shí bù kě dé āi mǐn bǐ duò diān
种本性空法，而诸有情实不可得，哀愍彼堕颠

dǎo fǎ gù bá jì lìng zhù wú diān dǎo fǎ wú diān dǎo zhě wèi wú fēn
倒法故，拔济令住无颠倒法。无颠倒者谓无分

bié wú fēn bié zhě wú diān dǎo gù ruò yǒu fēn bié zé yǒu diān dǎo bǐ
别，无分别者无颠倒故，若有分别则有颠倒，彼

děng liú gù
等流故。

shànxiàn zhū wú fēn bié wú diāndǎozhōng wú wǒ wú yǒu
“善现，诸无分别无颠倒中，无我，无有
qíng mìngzhě shēngzhě yǎngzhě shì fū bǔ tè qié luó yì
情、命者、生者、养者、士夫、补特伽罗、意
shēng rú tóng zuòzhě shǐ zuòzhě qǐ zhě shǐ qǐ zhě shòu
生、儒童、作者、使作者、起者、使起者、受
zhě shǐ shòuzhě zhī zhě jiànzhě yì wú sè wú shòu xiǎng
者、使受者、知者、见者；亦无色，无受、想、
xíng shí yì wú yǎnchù wú ěr bí shé shēn yì chù
行、识；亦无眼处，无耳、鼻、舌、身、意处；
yì wú sè chù wú shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì wú yǎn
亦无色处，无 声、香、味、触、法处；亦无眼
jiè wú ěr bí shé shēn yì jiè yì wú sè jiè wú shēng
界、无耳、鼻、舌、身、意界；亦无色界，无 声、
xiāng wèi chù fǎ jiè yì wú yǎn shí jiè wú ěr bí shé
香、味、触、法界；亦无眼识界，无耳、鼻、舌、
shēn yì shí jiè yì wú yǎnchù wú ěr bí shé shēn yì
身、意识界；亦无眼触，无耳、鼻、舌、身、意
chù yì wú yǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu wú ěr bí shé
触；亦无眼触为缘所生诸受，无耳、鼻、舌、
shēn yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì wú dì jiè wú shuǐ huǒ
身、意触为缘所生诸受；亦无地界，无水、火、
fēng kōng shí jiè yì wú yīn yuán wú děng wú jiàn yuán suǒ yuán
风、空、识界；亦无因缘，无等无间缘、所缘
yuán zēngshàngyuán yì wú cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ yì wú wú
缘、增上缘；亦无从缘所生诸法；亦无无
míng wú xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
明，无行、识、名色、六处、触、受、爱、取、
yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo yì wú bù shī bō luó mì duō
有、生、老死愁叹苦忧恼；亦无布施波罗蜜多，
wú jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yì
无净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多；亦
wú nèi kōng wú wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng
无内空，无外空、内外空、空空、大空、胜
yì kōng yǒuwéikōng wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sàn
义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散

kōng wú biàn yì kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng
空、无变异空、本性空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìngkōng yì wú sì niànzhù wú sì zhèngduàn sì shén zú wǔ
自性空；亦无四念住，无四正断、四神足、五
gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī yì wú kǔ shèng dì
根、五力、七等觉支、八圣道支；亦无苦圣谛，
wú jí miè dào shèng dì yì wú sì jìng lǜ wú sì wú liàng
无集、灭、道圣谛；亦无四静虑，无四无量、
sì wú sè dìng yì wú bā jiě tuō wú bā shèngchù jiǔ cì dì dìng
四无色定；亦无八解脱，无八胜处、九次第定、
shí biànchù yì wú yī qiè tuó luó ní mén wú yī qiè sān mó dì mén
十遍处；亦无一切陀罗尼门，无一切三摩地门；
yì wú kōng jiě tuō mén wú wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì wú jí
亦无空解脱门，无无相、无愿解脱门；亦无极
xǐ dì wú lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì
喜地，无离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、
xiànrán dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì
现前地、远行地、不动地、善慧地、法云地；
yì wú wǔ yǎn wú liù shéntōng yì wú fó shí lì wú sì wú suǒ wèi
亦无五眼，无六神通；亦无佛十力，无四无所畏、
sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú
四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不
gòng fǎ yì wú wú wàng shī fǎ wú héngzhù shěxìng yì wú yī qiè
共法；亦无无忘失法，无恒住舍性；亦无一切
zhì wú dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì wú yù liú guǒ wú yī
智，无道相智、一切相智；亦无预流果，无一
lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì wú yī qiè pú sà
来、不还、阿罗汉果、独觉菩提；亦无一切菩萨
mó hē sà xíng wú zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yì wú sè fēi sè
摩诃萨行，无诸佛无上正等菩提；亦无色非色
fǎ wú yǒu jiàn wú jiàn yǒu duì wú duì yǒu lòu wú lòu yǒu wéi wú
法，无有见未见、有对无对、有漏无漏、有为无
wéi fǎ yì wú sān shí èr dà shì xiàng wú bā shí suí hǎo
为法；亦无三十二大士相，无八十随好。

shànxiàn cǐ wú suǒ yǒu jí běnxìngkōng zhū pú sà mó hē
“善现，此无所有即本性空，诸菩萨摩诃

sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí ān zhù cǐ zhōngjiàn zhū yǒu qíng duò
萨修行般若波罗蜜多时，安住此中见诸有情堕
diān dǎo xiǎng fāng biàn shàn qiǎo lìng dé jiě tuō wèi lìng jiě tuō wú wǒ wǒ
颠倒想，方便善巧令得解脱，谓令解脱无我我
xiǎng wú yǒu qíng mìng zhě shēng zhě yǎng zhě shì fū bǔ tè
想，无有情、命者、生者、养者、士夫、补特
qié luó yì shēng rú tóng zuò zhě shǐ zuò zhě qǐ zhě shǐ
伽罗、意生、儒童、作者、使作者、起者、使
qǐ zhě shòu zhě shǐ shòu zhě zhī zhě jiàn zhě yǒu qíng nǎi zhì jiàn zhě
起者、受者、使受者、知者、见者有情乃至见者
xiǎng yì lìng jiě tuō wú sè sè xiǎng wú shòu xiǎng xíng shí shòu
想；亦令解脱无色色想，无受、想、行、识受、
xiǎng xíng shí xiǎng yì lìng jiě tuō wú yǎn chù yǎn chù xiǎng wú ěr
想、行、识想；亦令解脱无眼处眼处想，无耳、
bí shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù xiǎng
鼻、舌、身、意处耳、鼻、舌、身、意处想；
yì lìng jiě tuō wú sè chù sè chù xiǎng wú shēng xiāng wèi chù
亦令解脱无色处色处想，无声、香、味、触、
fǎ chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù xiǎng yì lìng jiě tuō wú yǎn
法处声、香、味、触、法处想；亦令解脱无眼
jiè yǎn jiè xiǎng wú ěr bí shé shēn yì jiè ěr bí shé
眼界想，无耳、鼻、舌、身、意界耳、鼻、舌、
shēn yì jiè xiǎng yì lìng jiě tuō wú sè jiè sè jiè xiǎng wú shēng
身、意界想；亦令解脱无色界色界想，无声、
xiāng wèi chù fǎ jiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè xiǎng
香、味、触、法界声、香、味、触、法界想；
yì lìng jiě tuō wú yǎn shí jiè yǎn shí jiè xiǎng wú ěr bí shé shēn
亦令解脱无眼识界眼识界想，无耳、鼻、舌、身、
yì shí jiè ěr bí shé shēn yì shí jiè xiǎng yì lìng jiě tuō wú
意识界耳、鼻、舌、身、意识界想；亦令解脱无
yǎn chù yǎn chù xiǎng wú ěr bí shé shēn yì chù ěr bí
眼触眼触想，无耳、鼻、舌、身、意触耳、鼻、
shé shēn yì chù xiǎng yì lìng jiě tuō wú yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū
舌、身、意触想；亦令解脱无眼触为缘所生诸
shòu yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xiǎng wú ěr bí shé shēn
受眼触为缘所生诸受想；无耳、鼻、舌、身、
yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu ěr bí shé shēn yì chù wéi yuán
意触为缘所生诸受耳、鼻、舌、身、意触为缘

suǒshēngzhūshòuxiǎng yì lìng jiě tuō wú dì jiè dì jiè xiǎng wú shuǐ
所生诸受想；亦令解脱无地界地界想，无水、
huǒ fēng kōng shí jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè xiǎng
火、风、空、识界水、火、风、空、识界想；
yì lìng jiě tuō wú yīn yuán yīn yuánxiǎng wú děng wú jiànyuán suǒyuán
亦令解脱无因缘因缘想；无等无间缘、所缘
yuán zēngshàngyuánděng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán
缘、增上缘等无间缘、所缘缘、增上缘
xiǎng yì lìng jiě tuō wú cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ cóngyuánsuǒshēngzhū
想；亦令解脱无从缘所生诸法从缘所生诸
fǎ xiǎng yì lìng jiě tuō wú wú míng wú míngxiǎng wú xíng shí míng
法想；亦令解脱无无明无明想，无行、识、名
sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu
色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁
tàn kǔ yōunǎoxíng nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎoxiǎng yì lìng jiě tuō
叹苦忧恼行乃至老死愁叹苦忧恼想；亦令解脱
wú bù shī bō luó mì duō bù shī bō luó mì duōxiǎng wú jìng jiè ān rěn
无布施波罗蜜多布施波罗蜜多想，无净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō jìng jiè nǎi zhì bō rě bō luó mì
精进、静虑、般若波罗蜜多净戒乃至般若波罗蜜
duōxiǎng yì lìng jiě tuō wú nèi kōng nèi kōngxiǎng wú wàikōng nèi wài
多想；亦令解脱无内空内空想，无外空、内外
kōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú wéikōng
空、空空、大空、胜义空、有为空、无为空、
bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běnxìngkōng
毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性空、
zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú
自相空、共相空、一切法空、不可得空、无
xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìng
性空、自性空、无性自性空外空乃至无性自性
kōngxiǎng yì lìng jiě tuō wú sì niànzhù sì niànzhùxiǎng wú sì zhèng
空想；亦令解脱无四念住四念住想，无四正
duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào
断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道
zhī sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī xiǎng yì lìng jiě tuō wú kǔ
支四正断乃至八圣道支想；亦令解脱无苦
shèng dì kǔ shèng dì xiǎng wú jí miè dào shèng dì jí miè
圣谛苦圣谛想，无集、灭、道圣谛集、灭、

dàoshèng dì xiǎng yì lìng jiě tuō wú sì jìng lǜ sì jìng lǜ xiǎng wú sì
道 圣 谛 想 ； 亦 令 解 脱 无 四 静 虑 四 静 虑 想 ， 无 四
wú liàng sì wú sè dìng sì wú liàng sì wú sè dìng xiǎng yì lìng jiě
无 量 、 四 无 色 定 四 无 量 、 四 无 色 定 想 ； 亦 令 解
tuō wú bā jiě tuō bā jiě tuō xiǎng wú bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
脱 无 八 解 脱 八 解 脱 想 ， 无 八 胜 处 、 九 次 第 定 、
shí biàn chù bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù xiǎng yì lìng jiě
十 遍 处 八 胜 处 、 九 次 第 定 、 十 遍 处 想 ； 亦 令 解
tuō wú tuó luó ní mén tuó luó ní mén xiǎng wú sān mó dì mén sān mó dì
脱 无 陀 罗 尼 门 陀 罗 尼 门 想 ， 无 三 摩 地 门 三 摩 地
mén xiǎng yì lìng jiě tuō wú kōng jiě tuō mén kōng jiě tuō mén xiǎng wú
门 想 ； 亦 令 解 脱 无 空 解 脱 门 空 解 脱 门 想 ， 无
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén xiǎng yì
无 相 、 无 愿 解 脱 门 无 相 、 无 愿 解 脱 门 想 ； 亦
lìng jiě tuō wú jí xǐ dì jí xǐ dì xiǎng wú lí gòu dì fā guāng dì
令 解 脱 无 极 喜 地 极 喜 地 想 ， 无 离 垢 地 、 发 光 地 、
yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì
焰 慧 地 、 极 难 胜 地 、 现 前 地 、 远 行 地 、 不 动 地 、
shàn huì dì fǎ yún dì lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì xiǎng yì lìng jiě
善 慧 地 、 法 云 地 离 垢 地 乃 至 法 云 地 想 ； 亦 令 解
tuō wú wǔ yǎn wǔ yǎn xiǎng wú liù shéntōng liù shéntōng xiǎng yì lìng jiě
脱 无 五 眼 五 眼 想 ， 无 六 神 通 六 神 通 想 ； 亦 令 解
tuō wú fó shí lì fó shí lì xiǎng wú sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
脱 无 佛 十 力 佛 十 力 想 ， 无 四 无 所 畏 、 四 无 碍 解 、
dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ sì wú suǒ
大 慈 、 大 悲 、 大 喜 、 大 舍 、 十 八 佛 不 共 法 四 无 所
wèi nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ xiǎng yì lìng jiě tuō wú wú wàng shī
畏 乃 至 十 八 佛 不 共 法 想 ； 亦 令 解 脱 无 无 忘 失
fǎ wú wàng shī fǎ xiǎng wú héng zhù shě xìng héng zhù shě xìng xiǎng yì
法 无 忘 失 法 想 ， 无 恒 住 舍 性 恒 住 舍 性 想 ； 亦
lìng jiě tuō wú yī qiè zhì yī qiè zhì xiǎng wú dào xiàng zhì yī qiè xiàng
令 解 脱 无 一 切 智 一 切 智 想 ， 无 道 相 智 、 一 切 相
zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì xiǎng yì lìng jiě tuō wú yù liú guǒ yù
智 道 相 智 、 一 切 相 智 想 ； 亦 令 解 脱 无 预 流 果 预
liú guǒ xiǎng wú yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí
流 果 想 ， 无 一 来 、 不 还 、 阿 罗 汉 果 、 独 觉 菩 提
yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí xiǎng yì lìng jiě
一 来 、 不 还 、 阿 罗 汉 果 、 独 觉 菩 提 想 ； 亦 令 解

tuō wú yī qiè pú sà mó hē sà xíng yī qiè pú sà mó hē sà xíng xiǎng
脱无一切菩萨摩诃萨行一切菩萨摩诃萨行想，
wú zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
无诸佛无上正等菩提诸佛无上正等菩提
xiǎng yì lìng jiě tuō wú sè fēi sè fǎ sè fēi sè fǎ xiǎng wú yǒu jiàn
想；亦令解脱无色非色法色非色法想，无有见
wú jiàn yǒu duì wú duì yǒu lòu wú lòu yǒu wéi wú wéi fǎ yǒu jiàn wú
不见、有对无对、有漏无漏、有为无为法有见无
jiàn nǎi zhì yǒu wéi wú wéi fǎ xiǎng yì lìng jiě tuō wú sān shí èr dà shì
见乃至有为无为法想；亦令解脱无三十二大士
xiàng sān shí èr dà shì xiàng xiǎng wú bā shí suí hǎo bā shí suí hǎo xiǎng
相三十二大士相想，无八十随好八十随好想；
yì lìng jiě tuō wǔ qǔ yùn děng zhū yǒu lòu fǎ yì lìng jiě tuō sì niàn zhù
亦令解脱五取蕴等诸有漏法，亦令解脱四念住
děng zhū wú lòu fǎ hé yǐ gù shàn xiàn sì niàn zhù děng zhū wú lòu
等诸无漏法。何以故？善现，四念住等诸无漏
fǎ yì fēi rú shèng yì dì wú shēng wú miè wú xiàng wú wéi wú xì
法，亦非如胜义谛无生无灭、无相无为、无戏
lùn wú fēn bié yì yīng jiě tuō shèng yì dì zhě jí běn xìng kōng cǐ
论无分别，亦应解脱，胜义谛者即本性空，此
běn xìng kōng jí shì zhū fó suǒ zhèng wú shàng zhèng děng pú tí
本性空即是诸佛所证无上正等菩提。

大般若波罗蜜多经卷第三百八十七

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí bā
大般若波罗蜜多经卷第三百八十八

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn bù kě dòng pǐn dì qī shí zhī sān
初分不可动品第七十之三

shàn xiàn dāng zhī cǐ zhōng wú wǒ kě dé yì wú yǒu qíng
“善现当知！此中无我可得，亦无有情、

mìng zhě shēng zhě yǎng zhě shì fū bǔ tè qié luó yì shēng
命者、生者、养者、士夫、补特伽罗、意生、

rú tóng zuò zhě shǐ zuò zhě qǐ zhě shǐ qǐ zhě shòu zhě shǐ
儒童、作者、使作者、起者、使起者、受者、使

shòu zhě zhī zhě jiàn zhě kě dé wú sè kě dé yì wú shòu xiǎng
受者、知者、见者可得；无色可得，亦无受、想、

xíng shí kě dé wú yǎn chù kě dé yì wú ěr bí shé shēn
行、识可得；无眼处可得，亦无耳、鼻、舌、身、

yì chù kě dé wú sè chù kě dé yì wú shēng xiāng wèi chù
意处可得；无色处可得，亦无 声、香、味、触、

fǎ chù kě dé wú yǎn jiè kě dé yì wú ěr bí shé shēn
法处可得；无眼界可得，亦无耳、鼻、舌、身、

yì jiè kě dé wú sè jiè kě dé yì wú shēng xiāng wèi chù
意界可得；无色界可得，亦无 声、香、味、触、

fǎ jiè kě dé wú yǎn shí jiè kě dé yì wú ěr bí shé shēn
法界可得；无眼识界可得，亦无耳、鼻、舌、身、

yì shí jiè kě dé wú yǎn chù kě dé yì wú ěr bí shé shēn
意识界可得；无眼触可得，亦无耳、鼻、舌、身、

yì chù kě dé wú yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kě dé yì wú ěr
意触可得；无眼触为缘所生 诸受可得，亦无耳、

bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kě dé wú dì jiè
鼻、舌、身、意触为缘所生 诸受可得；无地界

kě dé yì wú shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kě dé wú yīn yuán
可得，亦无水、火、风、空、识界可得；无因缘

kě dé yì wú děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán kě dé
可得，亦无等无间缘、所缘缘、增上缘可得；

wú cóngyuán suǒ shēng zhū fǎ kě dé wú wú míng kě dé yì wú xíng
无从缘所生诸法可得；无无明可得，亦无行、
shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo kě dé wú bù shī bō luó mì duō kě dé yì
老死愁叹苦忧恼可得；无布施波罗蜜多可得，亦
wú jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō kě dé
无净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多可得；
wú nèi kōng kě dé yì wú wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng
无内空可得，亦无外空、内外空、空空、大空、
shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng
胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、
sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng
散空、无变异空、本性空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìng kōng kě dé wú sì niàn zhù kě dé yì wú sì zhèng duàn sì
自性空可得；无四念住可得，亦无四正断、四
shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī kě dé
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支可得；
wú kǔ shèng dì kě dé yì wú jí miè dào shèng dì kě dé wú
无苦圣谛可得，亦无集、灭、道圣谛可得；无
sì jìng lù kě dé yì wú sì wú liàng sì wú sè dìng kě dé wú bā
四静虑可得，亦无四无量、四无色定可得；无八
jiě tuō kě dé yì wú bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù kě
解脱可得，亦无八胜处、九次第定、十遍处可
dé wú yī qiè tuó luó ní mén kě dé yì wú yī qiè sān mó dì mén kě
得；无一切陀罗尼门可得，亦无一切三摩地门可
dé wú kōng jiě tuō mén kě dé yì wú wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
得；无空解脱门可得，亦无无相、无愿解脱门
kě dé wú jí xǐ dì kě dé yì wú lí gòu dì fā guāng dì
可得；无极喜地可得，亦无离垢地、发光地、
yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì
焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、
shàn huì dì fǎ yún dì kě dé wú wǔ yǎn kě dé yì wú liù shén tōng
善慧地、法云地可得；无五眼可得，亦无六神通
kě dé wú fó shí lì kě dé yì wú sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
可得；无佛十力可得，亦无四无所畏、四无碍解、

dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ kě dé
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法可得；
wú wú wàng shī fǎ kě dé yì wú héngzhù shěxìng kě dé wú yī qiè
无无忘失法可得，亦无恒住舍性可得；无一切
zhì kě dé yì wú dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì kě dé wú yù liú
智可得，亦无道相智、一切相智可得；无预流
guǒ kě dé yì wú yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí
果可得，亦无一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提
kě dé wú yī qiè pú sà mó hē sà xíng kě dé yì wú zhū fó wú shàng
可得；无一切菩萨摩诃萨行可得，亦无诸佛无上
zhèngděng pú tí kě dé wú sè fēi sè fǎ kě dé yì wú yǒu jiàn wú
正等菩提可得；无色非色法可得，亦无有见无
jiàn yǒu duì wú duì yǒu lòu wú lòu yǒu wéi wú wéi fǎ kě dé wú
见、有对无对、有漏无漏、有为无为法可得；无
sān shí èr dà shì xiàng kě dé yì wú bā shí suí hǎo kě dé
三十二大士相可得，亦无八十随好可得。

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà bú wéi wú shàngzhèngděng pú tí
“善现，诸菩萨摩诃萨不为无上正等菩
tí dào gù qiú qù wú shàngzhèngděng pú tí wéi wéi zhū fǎ běnxìng kōng
提道故求趣无上正等菩提，唯为诸法本性空
gù qiú qù wú shàngzhèngděng pú tí
故求趣无上正等菩提。

shànxiàn shì běnxìng kōng qián hòu zhōng jì cháng běnxìng
“善现，是本性空前、后、中际常本性
kōng wèi céng bù kōng zhū pú sà mó hē sà zhù běnxìng kōng bō luó mì
空，未曾不空。诸菩萨摩诃萨住本性空波罗蜜
duō wèi yù jiě tuō zhū yǒu qíng lèi zhí yǒu qíng xiǎng jí fǎ xiǎng gù xíng
多，为欲解脱诸有情类执有情想及法想故行
dào xiàng zhì shì pú sà mó hē sà xíng dào xiàng zhì shí jí xíng yī qiè dào
道相智。是菩萨摩诃萨行道相智时即行一切道，
wèi shēng wén dào ruò dú jué dào ruò pú sà dào ruò rú lái dào
谓声闻道、若独觉道、若菩萨道、若如来道。

shànxiàn shì pú sà mó hē sà yú yī qiè dào dé yuán mǎn yǐ
“善现，是菩萨摩诃萨于一切道得圆满已，
biàn néng chéng shú suǒ huà yǒu qíng yì néng yán jìng suǒ qiú fó tǔ liú
便能成熟所化有情，亦能严净所求佛土，留
zhū shòu xíng qù zhèng wú shàngzhèngděng pú tí jì zhèng wú shàngzhèng
诸寿行趣证无上正等菩提。既证无上正

děng pú tí nénglǐng fó yǎncháng wú duàn huài hé wèi fó yǎn jí
等菩提，能令佛眼常无断坏。何谓佛眼？即
běnxìngkōng míng wéi fó yǎn shànxiàn guò qù rú lái yīng zhèngděng
本性空名为佛眼。善现，过去如来、应、正等
jué yī qiè jiē yǐ běnxìngkōng wéi fó yǎn wèi lái rú lái yīng zhèng
觉，一切皆以本性空为佛眼；未来如来、应、正
děng jué yī qiè jiē yǐ běnxìngkōng wéi fó yǎn xiàn zài shí fāng wú biān
等觉，一切皆以本性空为佛眼；现在十方无边
shì jiè suǒ yǒu rú lái yīng zhèngděng jué yī qiè jiē yǐ běnxìngkōng
世界所有如来、应、正等觉，一切皆以本性空
wéi fó yǎn
为佛眼。

shànxiàn dìng wú rú lái yīng zhèngděng jué lí běnxìngkōng
“善现，定无如来、应、正等觉离本性空
ér chū shì zhě zhū fó chū shì wú bù jiē shuō běnxìngkōng yì suǒ huà
而出世者，诸佛出世无不皆说本性空义，所化
yǒu qíng yào wén fó shuō běnxìngkōng lǐ nǎi rù shèng dào zhèng shèng dào
有情要闻佛说本性空理，乃入圣道证圣道
guǒ lí běnxìngkōng wú bié fāng biàn
果，离本性空无别方便。

shì gù shànxiàn zhū pú sà mó hē sà yù zhèng wú shàng
“是故，善现，诸菩萨摩诃萨欲证无上
zhèngděng pú tí yīngzhèng ān zhù běnxìngkōng lǐ xiū xíng bō rě bō
正等菩提，应正安住本性空理，修行般若波
luó mì duō jí yú pú sà mó hē sà xíng ruò zhèng ān zhù běnxìngkōng lǐ
罗蜜多及余菩萨摩诃萨行。若正安住本性空理，
xiū xíng bō rě bō luó mì duō jí yú pú sà mó hē sà xíng zhōng bú tuì
修行般若波罗蜜多及余菩萨摩诃萨行，终不退
shī yī qiè zhì zhì
失一切智智。”

ěr shí jù shòu shànxiàn bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！诸菩萨摩
hē sà shèn wéi xī yǒu suī xíng yī qiè fǎ jiē běnxìngkōng ér yú běn
诃萨甚为希有，虽行一切法皆本性空，而于本
xìngkōng céng wú shī huài wèi bù zhí sè yì běnxìngkōng yì bù zhí shòu
性空曾无失坏，谓不执色异本性空，亦不执受、
xiǎng xíng shí yì běnxìngkōng bù zhí yǎn chù yì běnxìngkōng yì
想、行、识异本性空；不执眼处异本性空，亦

bù zhí ěr bí shé shēn yì chù yì běnxìngkōng bù zhí sè chù
不执耳、鼻、舌、身、意处异本性空；不执色处
yì běnxìngkōng yì bù zhí shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì běn
异本性空，亦不执声、香、味、触、法处异本
xìngkōng bù zhí yǎn jiè yì běnxìngkōng yì bù zhí ěr bí shé
性空；不执眼界异本性空，亦不执耳、鼻、舌、
shēn yì jiè yì běnxìngkōng bù zhí sè jiè yì běnxìngkōng yì bù
身、意界异本性空；不执色界异本性空，亦不
zhí shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yì běnxìngkōng bù zhí yǎn shí
执声、香、味、触、法界异本性空；不执眼识
jiè yì běnxìngkōng yì bù zhí ěr bí shé shēn yì shí jiè yì
界异本性空，亦不执耳、鼻、舌、身、意识界异
běnxìngkōng bù zhí yǎn chù yì běnxìngkōng yì bù zhí ěr bí
本性空；不执眼触异本性空，亦不执耳、鼻、
shé shēn yì chù yì běnxìngkōng bù zhí yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū
舌、身、意触异本性空；不执眼触为缘所生诸
shòu yì běnxìngkōng yì bù zhí ěr bí shé shēn yì chù wéi
受异本性空，亦不执耳、鼻、舌、身、意触为
yuán suǒ shēng zhū shòu yì běnxìngkōng bù zhí dì jiè yì běnxìngkōng
缘所生诸受异本性空；不执地界异本性空，
yì bù zhí shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yì běnxìngkōng bù zhí
亦不执水、火、风、空、识界异本性空；不执
yīn yuán yì běnxìngkōng yì bù zhí děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán
因缘异本性空，亦不执等无间缘、所缘缘、
zēng shàng yuán yì běnxìngkōng bù zhí cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ yì běn
增上缘异本性空；不执从缘所生诸法异本
xìngkōng bù zhí wú míng yì běnxìngkōng yì bù zhí xíng shí míng
性空；不执无明异本性空，亦不执行、识、名
sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu
色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁
tàn kǔ yōu nǎo yì běnxìngkōng bù zhí bù shī bō luó mì duō yì běnxìng
叹苦忧恼异本性空；不执布施波罗蜜多异本性
kōng yì bù zhí jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
空，亦不执净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗
mì duō yì běnxìngkōng bù zhí nèi kōng yì běnxìngkōng yì bù zhí wài
蜜多异本性空；不执内空异本性空，亦不执外
kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng
空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、

wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng
无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、
zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú
自相空、共相空、一切法空、不可得空、无
xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yì běnxìngkōng bù zhí sì
性空、自性空、无性自性空异本性空；不执四
niànzhù yì běnxìngkōng yì bù zhí sì zhèngduàn sì shén zú wǔ
念住异本性空，亦不执四正断、四神足、五
gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī yì běnxìngkōng bù
根、五力、七等觉支、八圣道支异本性空；不
zhí kǔ shèng dì yì běnxìngkōng yì bù zhí jí miè dào shèng dì yì
执苦圣谛异本性空，亦不执集、灭、道圣谛异
běnxìngkōng bù zhí sì jìng lǜ yì běnxìngkōng yì bù zhí sì wú liàng
本性空；不执四静虑异本性空，亦不执四无量、
sì wú sè dìng yì běnxìngkōng bù zhí bā jiě tuō yì běnxìngkōng yì
四无色定异本性空；不执八解脱异本性空，亦
bù zhí bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yì běnxìngkōng bù
不执八胜处、九次第定、十遍处异本性空；不
zhí yī qiè tuó luó ní mén yì běnxìngkōng yì bù zhí yī qiè sān mó dì
执一切陀罗尼门异本性空，亦不执一切三摩地
mén yì běnxìngkōng bù zhí kōng jiě tuō mén yì běnxìngkōng yì bù zhí
门异本性空；不执空解脱门异本性空，亦不执
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén yì běnxìngkōng bù zhí jí xǐ dì yì běn
无相、无愿解脱门异本性空；不执极喜地异本
xìngkōng yì bù zhí lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán
性空，亦不执离垢地、发光地、焰慧地、极难
shèng dì xiàncián dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì
胜地、现前地、远行地、不动地、善慧地、
fǎ yún dì yì běnxìngkōng bù zhí wǔ yǎn yì běnxìngkōng yì bù zhí
法云地异本性空；不执五眼异本性空，亦不执
liù shéntōng yì běnxìngkōng bù zhí fó shí lì yì běnxìngkōng yì bù
六神通异本性空；不执佛十力异本性空，亦不
zhí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà
执四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大
shě shí bā fó bú gòng fǎ yì běnxìngkōng bù zhí sān shí èr dà shì
舍、十八佛不共法异本性空；不执三十二大士
xiàng yì běnxìngkōng yì bù zhí bā shí suí hǎo yì běnxìngkōng bù zhí
相异本性空，亦不执八十随好异本性空；不执

wú wàng shī fǎ yì běnxìngkōng yì bù zhí héngzhù shěxìng yì běnxìng
无忘失法异本性空，亦不执恒住舍性异本性

kōng bù zhí yī qiè zhì yì běnxìngkōng yì bù zhí dàoxiàng zhì yī
空；不执一切智异本性空，亦不执道相智、一

qièxiàng zhì yì běnxìngkōng bù zhí yù liú guǒ yì běnxìngkōng yì bù
切相智异本性空；不执预流果异本性空，亦不

zhí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì běnxìngkōng bù
执一来不还阿罗汉果、独觉菩提异本性空；不

zhí yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì běnxìngkōng yì bù zhí zhū fó wú
执一切菩萨摩诃萨行异本性空，亦不执诸佛无

shàngzhèngděng pú tí yì běnxìngkōng
上正等菩提异本性空。

shì zūn sè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sè
“世尊！色即是本性空，本性空即是色；

shòu xiǎng xíng shí jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì shòu
受、想、行、识即是本性空，本性空即是受、

xiǎng xíng shí yǎnchù jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎn
想、行、识。眼处即是本性空，本性空即是眼

chù ěr bí shé shēn yì chù jí shì běnxìngkōng běnxìng
处；耳、鼻、舌、身、意处即是本性空，本性

kōng jí shì ěr bí shé shēn yì chù sè chù jí shì běnxìngkōng
空即是耳、鼻、舌、身、意处。色处即是本性空，

běnxìngkōng jí shì sè chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù jí shì
本性空即是色处；声、香、味、触、法处即是

běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì shēng xiāng wèi chù fǎ chù
本性空，本性空即是声、香、味、触、法处。

yǎn jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎn jiè ěr bí
眼界即是本性空，本性空即是眼界；耳、鼻、

shé shēn yì jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí
舌、身、意界即是本性空，本性空即是耳、鼻、

shé shēn yì jiè sè jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì
舌、身、意界。色界即是本性空，本性空即是

sè jiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè jí shì běnxìngkōng běn
色界；声、香、味、触、法界即是本性空，本

xìngkōng jí shì shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yǎn shí jiè jí shì
性空即是声、香、味、触、法界。眼识界即是

běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎn shí jiè ěr bí shé shēn
本性空，本性空即是眼识界；耳、鼻、舌、身、

yì shí jiè jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì ěr   bí   shé
意识界即是本性空，本性空即是耳、鼻、舌、
shēn   yì shí jiè   yǎnchù jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì yǎn
身、意识界。眼触即是本性空，本性空即是眼
chù   ěr   bí   shé   shēn   yì chù jí shì běnxìngkōng   běnxìng
触；耳、鼻、舌、身、意触即是本性空，本性
kōng jí shì ěr   bí   shé   shēn   yì chù   yǎnchùwéiyuánsuǒshēng
空即是耳、鼻、舌、身、意触。眼触为缘所生
zhūshòu jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì yǎnchùwéiyuánsuǒshēng
诸受即是本性空，本性空即是眼触为缘所生
zhūshòu   ěr   bí   shé   shēn   yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jí
诸受；耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受即
shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì ěr   bí   shé   shēn   yì chù
是本性空，本性空即是耳、鼻、舌、身、意触
wéiyuánsuǒshēngzhūshòu   dì jiè jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí
为缘所生诸受。地界即是本性空，本性空即
shì dì jiè   shuǐ   huǒ   fēng   kōng   shí jiè jí shì běnxìngkōng
是地界；水、火、风、空、识界即是本性空，
běnxìngkōng jí shì shuǐ   huǒ   fēng   kōng   shí jiè   yīn yuán jí shì
本性空即是水、火、风、空、识界。因缘即是
běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì yīn yuán   děng wú jiànyuán   suǒyuán
本性空，本性空即是因缘；等无间缘、所缘
yuán   zēngshàngyuán jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì děng wú jiàn
缘、增上缘即是本性空，本性空即是等无间
yuán   suǒyuányuán   zēngshàngyuán   cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ jí shì
缘、所缘缘、增上缘。从缘所生诸法即是
běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ   wú míng jí
本性空，本性空即是从缘所生诸法。无明即
shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì wú míng   xíng   shí   míng sè
是本性空，本性空即是无明；行、识、名色、
liù chù   chù   shòu   ài   qǔ   yǒu   shēng   lǎo sǐ chóutàn kǔ
六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦
yōunǎo jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn
烦恼即是本性空，本性空即是行乃至老死愁叹
kǔ yōunǎo   bù shī bō luó mì duō jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí
苦烦恼。布施波罗蜜多即是本性空，本性空即
shì bù shī bō luó mì duō   jìng jiè   ān rěn   jīng jìn   jìng lù   bō
是布施波罗蜜多；净戒、安忍、精进、静虑、般

rě bō luó mì duō jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì jìng jiè ān
若波罗蜜多即是本性空，本性空即是净戒、安
rěn jīng jìn jìng lǜ   bō rě bō luó mì duō nèikōng jí shì běnxìng
忍、精进、静虑、般若波罗蜜多。内空即是本性
kōng   běnxìngkōng jí shì nèikōng wàikōng   nèi wàikōng kōngkōng
空，本性空即是内空；外空、内外空、空空、
dà kōng   shèng yì kōng   yǒu wéi kōng   wú wéi kōng   bì jìng kōng
大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、
wú jì kōng   sàn kōng   wú biàn yì kōng   zì xiàng kōng   gòng xiàng kōng
无际空、散空、无变异空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng   bù kě dé kōng   wú xìng kōng   zì xìng kōng   wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìng kōng jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì wàikōng nǎi zhì wú
自性空即是本性空，本性空即是外空乃至无
xìng zì xìng kōng   sì niàn zhù jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì sì
性自性空。四念住即是本性空，本性空即是四
niàn zhù   sì zhèng duàn   sì shén zú   wǔ gēn   wǔ lì   qī děng
念住；四正断、四神足、五根、五力、七等
jué zhī   bā shèng dào zhī jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì sì
觉支、八圣道支即是本性空，本性空即是四
zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī   kǔ shèng dì jí shì běnxìngkōng   běn
正断乃至八圣道支。苦圣谛即是本性空，本
xìng kōng jí shì kǔ shèng dì   jí miè dào shèng dì jí shì běnxìngkōng
性空即是苦圣谛；集、灭、道圣谛即是本性空，
běnxìngkōng jí shì jí miè dào shèng dì   sì jìng lǜ jí shì běnxìng
本性空即是集、灭、道圣谛。四静虑即是本性
kōng   běnxìngkōng jí shì sì jìng lǜ   sì wú liàng   sì wú sè dìng jí
空，本性空即是四静虑；四无量、四无色定即
shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì sì wú liàng   sì wú sè dìng   bā
是本性空，本性空即是四无量、四无色定。八
jiě tuō jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì bā jiě tuō   bā shèng chù
解脱即是本性空，本性空即是八解脱；八胜处、
jiǔ cì dì dìng   shí biàn chù jí shì běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì bā
九次第定、十遍处即是本性空，本性空即是八
shèng chù   jiǔ cì dì dìng   shí biàn chù   yī qiè tuó luó ní mén jí shì
胜处、九次第定、十遍处。一切陀罗尼门即是
běnxìngkōng   běnxìngkōng jí shì yī qiè tuó luó ní mén   yī qiè sān mó
本性空，本性空即是一切陀罗尼门；一切三摩

dì mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yī qiè sān mó dì mén
地门即是本性空，本性空即是一切三摩地门。

kōng jiě tuō mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì kōng jiě tuō mén
空解脱门即是本性空，本性空即是空解脱门；

wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wú
无相、无愿解脱门即是本性空，本性空即是无

xiàng wú yuàn jiě tuō mén jí xǐ dì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng
相、无愿解脱门。极喜地即是本性空，本性空

jí shì jí xǐ dì lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán
即是极喜地；离垢地、发光地、焰慧地、极难

shèng dì xiànrán dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì
胜地、现前地、远行地、不动地、善慧地、

fǎ yún dì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì lí gòu dì nǎi zhì fǎ
法云地即是本性空，本性空即是离垢地乃至法

yún dì wǔ yǎn jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wǔ yǎn liù
云地。五眼即是本性空，本性空即是五眼；六

shéntōng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì liù shéntōng fó shí lì
神通即是本性空，本性空即是六神通。佛十力

jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì fó shí lì sì wú suǒ wèi
即是本性空，本性空即是佛十力；四无所畏、

sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú
四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不

gòng fǎ jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí
共法即是本性空，本性空即是四无所畏乃至十

bā fó bú gòng fǎ sān shí èr dà shì xiàng jí shì běnxìngkōng běnxìng
八佛不共法。三十二大士相即是本性空，本性

kōng jí shì sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo jí shì běnxìngkōng
空即是三十二大士相；八十随好即是本性空，

běnxìngkōng jí shì bā shí suí hǎo wú wàng shī fǎ jí shì běnxìngkōng
本性空即是八十随好。无忘失法即是本性空，

běnxìngkōng jí shì wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng jí shì běnxìngkōng
本性空即是无忘失法；恒住舍性即是本性空，

běnxìngkōng jí shì héngzhù shěxìng yī qiè zhì jí shì běnxìngkōng běn
本性空即是恒住舍性。一切智即是本性空，本

xìngkōng jí shì yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jí shì běnxìng
性空即是一切智；道相智、一切相智即是本性

kōng běnxìngkōng jí shì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yù liú guǒ jí
空，本性空即是道相智、一切相智。预流果即

shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yù liú guǒ yī lái bù huán
是本性空，本性空即是预流果；一来、不还、
ā luó hàn guǒ dú jué pú tí jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì
阿罗汉果、独觉菩提即是本性空，本性空即是
yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yī qiè pú sà mó
一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提。一切菩萨摩
hē sà xíng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yī qiè pú sà mó hē
诃萨行即是本性空，本性空即是一切菩萨摩诃
sà xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí jí shì běnxìngkōng běnxìng
萨行；诸佛无上正等菩提即是本性空，本性
kōng jí shì zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
空即是诸佛无上正等菩提。”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō zhū pú
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。诸菩
sà mó hē sà shèn wéi xī yǒu suī xíng yī qiè fǎ jiē běnxìngkōng ér yú
萨摩诃萨甚为希有，虽行一切法皆本性空，而于
běnxìngkōng céng wú shī huài
本性空曾无失坏。

shàn xiàn sè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì sè
“善现，色不异本性空，本性空不异色，
sè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sè shòu xiǎng xíng
色即是本性空，本性空即是色；受、想、行、
shí bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì shòu xiǎng xíng shí
识不异本性空，本性空不异受、想、行、识，
shòu xiǎng xíng shí jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì shòu
受、想、行、识即是本性空，本性空即是受、
xiǎng xíng shí
想、行、识。

shàn xiàn yǎn chù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì yǎn
“善现，眼处不异本性空，本性空不异眼
chù yǎn chù jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎn chù ěr
处，眼处即是本性空，本性空即是眼处；耳、
bí shé shēn yì chù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì ěr
鼻、舌、身、意处不异本性空，本性空不异耳、
bí shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù jí shì
鼻、舌、身、意处，耳、鼻、舌、身、意处即是
běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí shé shēn yì chù
本性空，本性空即是耳、鼻、舌、身、意处。

shànxiàn sè chù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì sè
“善现，色处不异本性空，本性空不异色

chù sè chù jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sè chù shēng
处，色处即是本性空，本性空即是色处；声、

xiāng wèi chù fǎ chù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì shēng
香、味、触、法处不异本性空，本性空不异声、

xiāng wèi chù fǎ chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù jí
香、味、触、法处，声、香、味、触、法处即

shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì shēng xiāng wèi chù fǎ chù
是本性空，本性空即是声、香、味、触、法处。

shànxiàn yǎn jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì yǎn
“善现，眼界不异本性空，本性空不异眼

jiè yǎn jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎn jiè ěr
界，眼界即是本性空，本性空即是眼界；耳、

bí shé shēn yì jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì ěr
鼻、舌、身、意界不异本性空，本性空不异耳、

bí shé shēn yì jiè ěr bí shé shēn yì jiè jí shì
鼻、舌、身、意界，耳、鼻、舌、身、意界即是

běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí shé shēn yì jiè
本性空，本性空即是耳、鼻、舌、身、意界。

shànxiàn sè jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì sè
“善现，色界不异本性空，本性空不异色

jiè sè jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sè jiè shēng
界，色界即是本性空，本性空即是色界；声、

xiāng wèi chù fǎ jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì shēng
香、味、触、法界不异本性空，本性空不异声、

xiāng wèi chù fǎ jiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè jí
香、味、触、法界，声、香、味、触、法界即

shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì shēng xiāng wèi chù fǎ jiè
是本性空，本性空即是声、香、味、触、法界。

shànxiàn yǎn shí jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，眼识界不异本性空，本性空不异

yǎn shí jiè yǎn shí jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎn shí
眼识界，眼识界即是本性空，本性空即是眼识

jiè ěr bí shé shēn yì shí jiè bú yì běnxìngkōng běnxìng
界；耳、鼻、舌、身、意识界不异本性空，本性

kōng bú yì ěr bí shé shēn yì shí jiè ěr bí shé
空不异耳、鼻、舌、身、意识界，耳、鼻、舌、

shēn yì shí jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí
身、意识界即是本性空，本性空即是耳、鼻、
shé shēn yì shí jiè
舌、身、意识界。

shànxiàn yǎnchù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì yǎn
“善现，眼触不异本性空，本性空不异眼
chù yǎnchù jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎnchù ěr
触，眼触即是本性空，本性空即是眼触；耳、
bí shé shēn yì chù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì ěr
鼻、舌、身、意触不异本性空，本性空不异耳、
bí shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù jí shì
鼻、舌、身、意触，耳、鼻、舌、身、意触即是
běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí shé shēn yì chù
本性空，本性空即是耳、鼻、舌、身、意触。

shànxiàn yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bú yì běnxìngkōng
“善现，眼触为缘所生诸受不异本性空，
běnxìngkōng bú yì yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yǎnchùwéiyuánsuǒ
本性空不异眼触为缘所生诸受，眼触为缘所
shēngzhūshòu jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎnchùwéiyuánsuǒ
生诸受即是本性空，本性空即是眼触为缘所
shēngzhūshòu ěr bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhū
生诸受；耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸
shòu bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì ěr bí shé shēn
受不异本性空，本性空不异耳、鼻、舌、身、
yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu ěr bí shé shēn yì chùwéi
意触为缘所生诸受，耳、鼻、舌、身、意触为
yuánsuǒshēngzhūshòu jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí
缘所生诸受即是本性空，本性空即是耳、鼻、
shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
舌、身、意触为缘所生诸受。

shànxiàn dì jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì dì
“善现，地界不异本性空，本性空不异地
jiè dì jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì dì jiè shuǐ
界，地界即是本性空，本性空即是地界；水、
huǒ fēng kōng shí jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì shuǐ
火、风、空、识界不异本性空，本性空不异水、
huǒ fēng kōng shí jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jí
火、风、空、识界，水、火、风、空、识界即

shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
是本性空，本性空即是水、火、风、空、识界。

shànxiàn yīn yuán bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì yīn
“善现，因缘不异本性空，本性空不异因

yuán yīn yuán jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yīn yuán děng
缘，因缘即是本性空，本性空即是因缘；等

wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán bú yì běnxìngkōng běnxìng
无间缘、所缘缘、增上缘不异本性空，本性

kōng bú yì děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán děng wú
空不异等无间缘、所缘缘、增上缘，等无

jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng
间缘、所缘缘、增上缘即是本性空，本性空

jí shì děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán
即是等无间缘、所缘缘、增上缘。

shànxiàn cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ bú yì běnxìngkōng běn
“善现，从缘所生诸法不异本性空，本

xìngkōng bú yì cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ jí
性空不异从缘所生诸法，从缘所生诸法即

shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ
是本性空，本性空即是从缘所生诸法。

shànxiàn wú míng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì wú
“善现，无明不异本性空，本性空不异无

míng wú míng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wú míng xíng
明，无明即是本性空，本性空即是无明；行、

shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、

lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì xíng nǎi
老死愁叹苦忧恼不异本性空，本性空不异行乃

zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo xíng shí míng sè liù chù chù
至老死愁叹苦忧恼，行、识、名色、六处、触、

shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo jí shì běn
受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼即是本

xìngkōng běnxìngkōng jí shì xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo
性空，本性空即是行乃至老死愁叹苦忧恼。

shànxiàn bù shī bō luó mì duō bú yì běnxìngkōng běnxìng
“善现，布施波罗蜜多不异本性空，本性

kōng bú yì bù shī bō luó mì duō bù shī bō luó mì duō jí shì běnxìng
空不异布施波罗蜜多，布施波罗蜜多即是本性

kōng běnxìngkōng jí shì bù shī bō luó mì duō jìng jiè ān rěn
空，本性空即是布施波罗蜜多；净戒、安忍、
jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
精进、静虑、般若波罗蜜多不异本性空，本性空
bú yì jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
不异净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō jí shì běn
净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多即是本
xìngkōng běnxìngkōng jí shì jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō
性空，本性空即是净戒、安忍、精进、静虑、般
rě bō luó mì duō
若波罗蜜多。

shànxiàn nèikōng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì nèi
“善现，内空不异本性空，本性空不异内

kōng nèikōng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì nèikōng wàikōng
空，内空即是本性空，本性空即是内空；外空、
nèi wàikōng kōngkōng dàkōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng zì
为无空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、自
xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng
相空、共相空、一切法空、不可得空、无性
kōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
空、自性空、无性自性空不异本性空，本性空
bú yì wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng wàikōng nèi wàikōng kōng
不异外空乃至无性自性空，外空、内外空、空
kōng dàkōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú wéikōng bì jìng
空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕竟
kōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng zì xiàngkōng gòng
空、无际空、散空、无变异空、自相空、共
xiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng
相空、一切法空、不可得空、无性空、自性空、
wú xìng zì xìngkōng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wàikōng nǎi
无性自性空即是本性空，本性空即是外空乃
zhì wú xìng zì xìngkōng
至无性自性空。

shànxiàn sì niàn zhù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，四念住不异本性空，本性空不异

sì niànzhù sì niànzhù jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sì niàn
四念住，四念住即是本性空，本性空即是四念
zhù sì zhèngduàn sì shénzú wǔgēn wǔ lì qī dēngjué zhī
住；四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、
bā shèngdào zhī bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì sì zhèngduàn
八圣道支不异本性空，本性空不异四正断
nǎi zhì bā shèngdào zhī sì zhèngduàn sì shénzú wǔgēn wǔ
乃至八圣道支，四正断、四神足、五根、五
lì qī dēngjué zhī bā shèngdào zhī jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng
力、七等觉支、八圣道支即是本性空，本性空
jí shì sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī
即是四正断乃至八圣道支。

shànxiàn kǔ shèng dì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，苦圣谛不异本性空，本性空不异

kǔ shèng dì kǔ shèng dì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì kǔ
苦圣谛，苦圣谛即是本性空，本性空即是苦
shèng dì jí miè dào shèng dì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
圣谛；集、灭、道圣谛不异本性空，本性空
bú yì jí miè dào shèng dì jí miè dào shèng dì jí shì běn
不异集、灭、道圣谛，集、灭、道圣谛即是本
xìngkōng běnxìngkōng jí shì jí miè dào shèng dì
性空，本性空即是集、灭、道圣谛。

shànxiàn sì jìng lǜ bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，四静虑不异本性空，本性空不异

sì jìng lǜ sì jìng lǜ jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sì jìng
四静虑，四静虑即是本性空，本性空即是四静
lǜ sì wúliàng sì wú sè dìng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
虑；四无量、四无色定不异本性空，本性空不
yì sì wúliàng sì wú sè dìng sì wúliàng sì wú sè dìng jí shì
异四无量、四无色定，四无量、四无色定即是
běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sì wúliàng sì wú sè dìng
本性空，本性空即是四无量、四无色定。

shànxiàn bā jiě tuō bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，八解脱不异本性空，本性空不异

bā jiě tuō bā jiě tuō jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì bā jiě
八解脱，八解脱即是本性空，本性空即是八解
tuō bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù bú yì běnxìngkōng
脱；八胜处、九次第定、十遍处不异本性空，

běnxìngkōng bú yì bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù bā shèng
本性空不异八胜处、九次第定，十遍处，八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biànchù jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí
处、九次第定、十遍处即是本性空，本性空即
shì bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù
是八胜处、九次第定、十遍处。

shànxiàn tuó luó ní mén bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，陀罗尼门不异本性空，本性空不
yì tuó luó ní mén tuó luó ní mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí
异陀罗尼门，陀罗尼门即是本性空，本性空即
shì tuó luó ní mén sān mó dì mén bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
是陀罗尼门；三摩地门不异本性空，本性空不
yì sān mó dì mén sān mó dì mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí
异三摩地门，三摩地门即是本性空，本性空即
shì sān mó dì mén
是三摩地门。

shànxiàn kōng jiě tuō mén bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，空解脱门不异本性空，本性空不
yì kōng jiě tuō mén kōng jiě tuō mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí
异空解脱门，空解脱门即是本性空，本性空即
shì kōng jiě tuō mén wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén bú yì běnxìngkōng
是空解脱门；无相、无愿解脱门不异本性空，
běnxìngkōng bú yì wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wú xiàng wú yuàn
本性空不异无相、无愿解脱门，无相、无愿
jiě tuō mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wú xiàng wú yuàn jiě
解脱门即是本性空，本性空即是无相、无愿解
tuō mén
脱门。

shànxiàn jí xǐ dì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，极喜地不异本性空，本性空不异
jí xǐ dì jí xǐ dì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì jí xǐ
极喜地，极喜地即是本性空，本性空即是极喜
dì lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiàn
地；离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现
qián dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì bú yì
前地、远行地、不动地、善慧地、法云地不异
běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì lí gòu
本性空，本性空不异离垢地乃至法云地，离垢

dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànjián dì yuǎn
地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远
xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì jí shì běnxìngkōng
行地、不动地、善慧地、法云地即是本性空，
běnxìngkōng jí shì lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
本性空即是离垢地乃至法云地。

shànxiàn wǔ yǎn bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì wǔ
“善现，五眼不异本性空，本性空不异五
yǎn wǔ yǎn jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wǔ yǎn liù shén
眼，五眼即是本性空，本性空即是五眼；六神
tōng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì liù shéntōng liù shéntōng
通不异本性空，本性空不异六神通，六神通
jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì liù shéntōng
即是本性空，本性空即是六神通。

shànxiàn fó shí lì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，佛十力不异本性空，本性空不异
fó shí lì fó shí lì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì fó shí
佛十力，佛十力即是本性空，本性空即是佛十
lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ
力；四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、
dà shě shí bā fó bú gòng fǎ bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
大舍、十八佛不共法不异本性空，本性空不异
sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ sì wú suǒ wèi sì wú ài
四无所畏乃至十八佛不共法，四无所畏、四无碍
jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ jí
解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法即
shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā fó bú
是本性空，本性空即是四无所畏乃至十八佛不
gòng fǎ
共法。

shànxiàn sān shí èr dà shì xiàng bú yì běnxìngkōng běnxìng
“善现，三十二大士相不异本性空，本性
kōng bú yì sān shí èr dà shì xiàng sān shí èr dà shì xiàng jí shì běnxìng
空不异三十二大士相，三十二大士相即是本性
kōng běnxìngkōng jí shì sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo bú yì
空，本性空即是三十二大士相；八十随好不异
běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì bā shí suí hǎo bā shí suí hǎo jí shì
本性空，本性空不异八十随好，八十随好即是

běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì bā shí suí hǎo
本性空，本性空即是八十随好。

shànxiàn wú wàng shī fǎ bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，无忘失法不异本性空，本性空不
yì wú wàng shī fǎ wú wàng shī fǎ jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí
异无忘失法，无忘失法即是本性空，本性空即
shì wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
是无忘失法；恒住舍性不异本性空，本性空不
yì héngzhù shěxìng héngzhù shěxìng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí
异恒住舍性，恒住舍性即是本性空，本性空即
shì héngzhù shěxìng
是恒住舍性。

shànxiàn yī qiè zhì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，一切智不异本性空，本性空不异
yī qiè zhì yī qiè zhì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yī qiè
一切智，一切智即是本性空，本性空即是一切
zhì dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
智；道相智、一切相智不异本性空，本性空不
yì dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì jí
异道相智、一切相智，道相智、一切相智即
shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì dàoxiàng zhì yī qiè xiàng zhì
是本性空，本性空即是道相智、一切相智。

shànxiàn yù liú guǒ bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，预流果不异本性空，本性空不异
yù liú guǒ yù liú guǒ jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yù liú
预流果，预流果即是本性空，本性空即是预流
guǒ yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí bú yì běnxìng
果；一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提不异本性
kōng běnxìngkōng bú yì yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué
空，本性空不异一来、不还、阿罗汉果、独觉
pú tí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí jí shì běn
菩提，一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提即是本
xìngkōng běnxìngkōng jí shì yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú
性空，本性空即是一来、不还、阿罗汉果、独
jué pú tí
觉菩提。

shànxiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíng bú yì běnxìngkōng
“善现，一切菩萨摩诃萨行不异本性空，

běnxìngkōng bú yì yī qiè pú sà mó hē sà xíng yī qiè pú sà mó hē
本性空不异一切菩萨摩诃萨行，一切菩萨摩诃
sà xíng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yī qiè pú sà mó hē sà
萨行即是本性空，本性空即是一切菩萨摩诃萨
xíng zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
行；诸佛无上正等菩提不异本性空，本性空
bú yì zhū fó wú shàngzhèngděng pú tí zhū fó wú shàngzhèngděng pú
不异诸佛无上正等菩提，诸佛无上正等菩
tí jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì zhū fó wú shàngzhèngděng pú
提即是本性空，本性空即是诸佛无上正等菩
tí
提。

fù cì shànxiàn ruò sè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì
“复次，善现，若色异本性空，本性空异
sè sè fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi sè shòu xiǎng xíng
色，色非本性空，本性空非色；受、想、行、
shí yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì shòu xiǎng xíng shí shòu
识异本性空，本性空异受、想、行、识，受、
xiǎng xíng shí fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi shòu xiǎng xíng
想、行、识非本性空，本性空非受、想、行、
shí
识。

shànxiàn ruò yǎnchù yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì yǎnchù
“善现，若眼处异本性空，本性空异眼处，
yǎnchù fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi yǎnchù ěr bí shé
眼处非本性空，本性空非眼处；耳、鼻、舌、
shēn yì chù yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì ěr bí shé shēn
身、意处异本性空，本性空异耳、鼻、舌、身、
yì chù ěr bí shé shēn yì chù fēi běnxìngkōng běnxìng
意处，耳、鼻、舌、身、意处非本性空，本性
kōng fēi ěr bí shé shēn yì chù
空非耳、鼻、舌、身、意处。

shànxiàn ruò sè chù yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì sè chù
“善现，若色处异本性空，本性空异色处，
sè chù fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi sè chù shēng xiāng wèi
色处非本性空，本性空非色处；声、香、味、
chù fǎ chù yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì shēng xiāng wèi chù
触、法处异本性空，本性空异声、香、味、触、

fǎ chù shēng xiāng wèi chù fǎ chù fēi běnxìngkōng běnxìng
法处，声、香、味、触、法处非本性空，本性
kōng fēi shēng xiāng wèi chù fǎ chù
空非声、香、味、触、法处。

shànxiàn ruò yǎn jiè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì yǎn jiè
“善现，若眼界异本性空，本性空异眼界，
yǎn jiè fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi yǎn jiè ěr bí shé
眼界非本性空，本性空非眼界；耳、鼻、舌、
shēn yì jiè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì ěr bí shé shēn
身、眼界异本性空，本性空异耳、鼻、舌、身、
yì jiè ěr bí shé shēn yì jiè fēi běnxìngkōng běnxìngkōng
眼界，耳、鼻、舌、身、眼界非本性空，本性空
fēi ěr bí shé shēn yì jiè
非耳、鼻、舌、身、眼界。

shànxiàn ruò sè jiè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì sè jiè
“善现，若色界异本性空，本性空异色界，
sè jiè fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi sè jiè shēng xiāng wèi
色界非本性空，本性空非色界；声、香、味、
chù fǎ jiè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì shēng xiāng wèi chù
触、法界异本性空，本性空异声、香、味、触、
fǎ jiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè fēi běnxìngkōng běnxìng
法界，声、香、味、触、法界非本性空，本性
kōng fēi shēng xiāng wèi chù fǎ jiè
空非声、香、味、触、法界。

shànxiàn ruò yǎn shí jiè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì yǎn
“善现，若眼识界异本性空，本性空异眼
shí jiè yǎn shí jiè fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi yǎn shí jiè ěr
识界，眼识界非本性空，本性空非眼识界；耳、
bí shé shēn yì shí jiè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì ěr
鼻、舌、身、意识界异本性空，本性空异耳、
bí shé shēn yì shí jiè ěr bí shé shēn yì shí jiè
鼻、舌、身、意识界，耳、鼻、舌、身、意识界
fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi ěr bí shé shēn yì shí jiè
非本性空，本性空非耳、鼻、舌、身、意识界。

shànxiàn ruò yǎn chù yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì yǎn chù
“善现，若眼触异本性空，本性空异眼触，
yǎn chù fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi yǎn chù ěr bí shé
眼触非本性空，本性空非眼触；耳、鼻、舌、

shēn yì chù yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì ěr bí shé shēn
身、意触异本性空，本性空异耳、鼻、舌、身、
yì chù ěr bí shé shēn yì chù fēi běnxìngkōng běnxìng
意触，耳、鼻、舌、身、意触非本性空，本性
kōng fēi ěr bí shé shēn yì chù
空非耳、鼻、舌、身、意触。

shànxiàn ruò yǎnchù wéiyuán suǒ shēng zhū shòu yì běnxìngkōng
“善现，若眼触为缘所生诸受异本性空，
běnxìngkōng yì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǎn chù wéi yuán suǒ
本性空异眼触为缘所生诸受，眼触为缘所
shēng zhū shòu fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi yǎnchù wéi yuán suǒ shēng
生诸受非本性空，本性空非眼触为缘所生
zhū shòu ěr³¹ bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
诸受；耳³¹、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受
yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì ěr bí shé shēn yì chù wéi
异本性空，本性空异耳、鼻、舌、身、意触为
yuán suǒ shēng zhū shòu ěr bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ
缘所生诸受，耳、鼻、舌、身、意触为缘所
shēng zhū shòu fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi ěr bí shé shēn
生诸受非本性空，本性空非耳、鼻、舌、身、
yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu
意触为缘所生诸受。

shànxiàn ruò dì jiè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì dì jiè
“善现，若地界异本性空，本性空异地界，
dì jiè fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi dì jiè shuǐ huǒ fēng
地界非本性空，本性空非地界；水、火、风、
kōng shí jiè yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì shuǐ huǒ fēng kōng
空、识界异本性空，本性空异水、火、风、空、
shí jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè fēi běnxìngkōng běnxìng
识界，水、火、风、空、识界非本性空，本性
kōng fēi shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
空非水、火、风、空、识界。

shànxiàn ruò yīn yuán yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì yīn
“善现，若因缘异本性空，本性空异因
yuán yīn yuán fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi yīn yuán děng wú jiàn
缘，因缘非本性空，本性空非因缘；等无间

³¹ 大正藏：善现，若耳；永乐北藏及龙藏：耳

yuán suǒyuányuán zēngshàngyuán yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì
缘、所缘缘、增上缘异本性空，本性空异
děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán děng wú jiànyuán
等无间缘、所缘缘、增上缘，等无间缘、
suǒyuányuán zēngshàngyuán fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi děng wú
所缘缘、增上缘非本性空，本性空非等无
jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán
间缘、所缘缘、增上缘。

shànxiàn ruò cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ yì běnxìngkōng běn
“善现，若从缘所生诸法异本性空，本
xìngkōng yì cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ fēi běn
性空异从缘所生诸法，从缘所生诸法非本
xìngkōng běnxìngkōng fēi cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ
性空，本性空非从缘所生诸法。

shànxiàn ruò wú míng yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì wú míng
“善现，若无明异本性空，本性空异无明，
wú míng fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi wú míng xíng shí míng sè
无明非本性空，本性空非无明；行、识、名色、
liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ
六处、触、受、爱、取、有、生、老死愁叹苦
yōunǎo yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōu
忧恼异本性空，本性空异行乃至老死愁叹苦忧
nǎo xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu
恼，行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、
shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi xíng
生、老死愁叹苦忧恼非本性空，本性空非行
nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo
乃至老死愁叹苦忧恼。

shànxiàn ruò bù shī bō luó mì duō yì běnxìngkōng běnxìng
“善现，若布施波罗蜜多异本性空，本性
kōng yì bù shī bō luó mì duō bù shī bō luó mì duō fēi běnxìngkōng
空异布施波罗蜜多，布施波罗蜜多非本性空，
běnxìngkōng fēi bù shī bō luó mì duō jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng
本性空非布施波罗蜜多；净戒、安忍、精进、静
lù bō rě bō luó mì duō yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì jìng jiè nǎi
虑、般若波罗蜜多异本性空，本性空异净戒乃
zhì bō rě bō luó mì duō jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō
至般若波罗蜜多，净戒、安忍、精进、静虑、般

rě bō luó mì duō fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi jìng jiè nǎi zhì bō rě
若波罗蜜多非本性空，本性空非净戒乃至般若
bō luó mì duō
波罗蜜多。

shànxiàn ruò nèikōng yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì nèikōng
“善现，若内空异本性空，本性空异内空，
nèikōng fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi nèikōng wàikōng nèi wàikōng
内空非本性空，本性空非内空；外空、内外空、
kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú wéikōng bì
空空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕
jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng zì xiàngkōng
竟空、无际空、散空、无变异空、自相空、
gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì
共相空、一切法空、不可得空、无性空、自
xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì wàikōng nǎi
性空、无性自性空异本性空，本性空异外空乃
zhì wú xìng zì xìngkōng wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng
至无性自性空，外空、内外空、空空、大空、
shèng yì kōng yǒuwéikōng wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng
胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、
sànkōng wú biàn yì kōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ
散空、无变异空、自相空、共相空、一切法
kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng
空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空
fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng
非本性空，本性空非外空乃至无性自性空。

shànxiàn ruò sì niànzhù yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì sì
“善现，若四念住异本性空，本性空异四
niànzhù sì niànzhù fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi sì niànzhù sì
念住，四念住非本性空，本性空非四念住；四
zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèng
正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣
dào zhī yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèng
道支异本性空，本性空异四正断乃至八圣
dào zhī sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
道支，四正断、四神足、五根、五力、七等
jué zhī bā shèngdào zhī fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi sì zhèngduàn
觉支、八圣道支非本性空，本性空非四正断

nǎi zhì bā shèngdào zhī
乃至八圣道支。

shànxiàn ruò kǔ shèng dì yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì kǔ
“善现，若苦圣谛异本性空，本性空异苦

shèng dì kǔ shèng dì fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi kǔ shèng dì
圣谛，苦圣谛非本性空，本性空非苦圣谛；

jí miè dào shèng dì yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì jí miè
集、灭、道圣谛异本性空，本性空异集、灭、

dào shèng dì jí miè dào shèng dì fēi běnxìngkōng běnxìngkōng
道圣谛，集、灭、道圣谛非本性空，本性空

fēi jí miè dào shèng dì
非集、灭、道圣谛。

shànxiàn ruò sì jìng lǜ yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì sì
“善现，若四静虑异本性空，本性空异四

jìng lǜ sì jìng lǜ fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi sì jìng lǜ sì
静虑，四静虑非本性空，本性空非四静虑；四

wú liàng sì wú sè dìng yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì sì wú liàng
无量、四无色定异本性空，本性空异四无量、

sì wú sè dìng sì wú liàng sì wú sè dìng fēi běnxìngkōng běnxìng
四无色定，四无量、四无色定非本性空，本性

kōng fēi sì wú liàng sì wú sè dìng
空非四无量、四无色定。

shànxiàn ruò bā jiě tuō yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì bā
“善现，若八解脱异本性空，本性空异八

jiě tuō bā jiě tuō fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi bā jiě tuō bā
解脱，八解脱非本性空，本性空非八解脱；八

shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì
胜处、九次第定、十遍处异本性空，本性空异

bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù bā shèngchù jiǔ cì dì
八胜处、九次第定、十遍处，八胜处、九次第

dìng shí biànchù fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi bā shèngchù jiǔ cì
定、十遍处非本性空，本性空非八胜处、九次

dì dìng shí biànchù
第定、十遍处。

shànxiàn ruò tuó luó ní mén yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì
“善现，若陀罗尼门异本性空，本性空异

tuó luó ní mén tuó luó ní mén fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi tuó luó
陀罗尼门，陀罗尼门非本性空，本性空非陀罗

ní mén sān mó dì mén yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì sān mó dì mén
尼门；三摩地门异本性空，本性空异三摩地门，
sān mó dì mén fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi sān mó dì mén
三摩地门非本性空，本性空非三摩地门。

shànxiàn ruò jí xǐ dì yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì jí
“善现，若极喜地异本性空，本性空异极
xǐ dì jí xǐ dì fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi jí xǐ dì lí
喜地，极喜地非本性空，本性空非极喜地；离
gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànjián dì
垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、
yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì běnxìngkōng
远行地、不动地、善慧地、法云地异本性空，
běnxìngkōng yì lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì lí gòu dì fā guāng dì
本性空异离垢地乃至法云地，离垢地、发光地、
yàn huì dì jí nánshèng dì xiànjián dì yuǎnxíng dì bú dòng dì
焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、
shàn huì dì fǎ yún dì fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi lí gòu dì nǎi
善慧地、法云地非本性空，本性空非离垢地乃
zhì fǎ yún dì
至法云地。

shànxiàn ruò wǔ yǎn yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì wǔ yǎn
“善现，若五眼异本性空，本性空异五眼，
wǔ yǎn fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi wǔ yǎn liù shéntōng yì běnxìng
五眼非本性空，本性空非五眼；六神通异本性
kōng běnxìngkōng yì liù shéntōng liù shéntōng fēi běnxìngkōng běn
空，本性空异六神通，六神通非本性空，本
xìngkōng fēi liù shéntōng
性空非六神通。

shànxiàn ruò fó shí lì yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì fó
“善现，若佛十力异本性空，本性空异佛
shí lì fó shí lì fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi fó shí lì sì
十力，佛十力非本性空，本性空非佛十力；四
wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、
shí bā fó bú gòng fǎ yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì sì wú suǒ wèi nǎi
十八佛不共法异本性空，本性空异四无所畏乃
zhì shí bā fó bú gòng fǎ sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí
至十八佛不共法，四无所畏、四无碍解、大慈、

dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ fēi běnxìngkōng běn
大悲、大喜、大舍、十八佛不共法非本性空，本
xìngkōng fēi sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ
性空非四无所畏乃至十八佛不共法。

shànxiàn ruò sān shí èr dà shì xiàng yì běnxìngkōng běnxìng
“善现，若三十二大士相异本性空，本性
kōng yì sān shí èr dà shì xiàng sān shí èr dà shì xiàng fēi běnxìngkōng
空异三十二大士相，三十二大士相非本性空，
běnxìngkōng fēi sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo yì běnxìngkōng
本性空非三十二大士相；八十随好异本性空，
běnxìngkōng yì bā shí suí hǎo bā shí suí hǎo fēi běnxìngkōng běnxìng
本性空异八十随好，八十随好非本性空，本性
kōng fēi bā shí suí hǎo
空非八十随好。

shànxiàn ruò wú wàng shī fǎ yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì
“善现，若无忘失法异本性空，本性空异
wú wàng shī fǎ wú wàng shī fǎ fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi wú
无忘失法，无忘失法非本性空，本性空非无
wàng shī fǎ héngzhù shěxìng yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì héngzhù
忘失法；恒住舍性异本性空，本性空异恒住
shěxìng héngzhù shěxìng fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi héngzhù shěxìng
舍性，恒住舍性非本性空，本性空非恒住舍性。

shànxiàn ruò yī qiè zhì yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì yī
“善现，若一切智异本性空，本性空异一
qiè zhì yī qiè zhì fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi yī qiè zhì dào
切智，一切智非本性空，本性空非一切智；道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì dào xiàng zhì
相智、一切相智异本性空，本性空异道相智、
yī qiè xiàng zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì fēi běnxìngkōng běnxìng
一切相智，道相智、一切相智非本性空，本性
kōng fēi dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
空非道相智、一切相智。

shànxiàn ruò yù liú guǒ yì běnxìngkōng běnxìngkōng yì yù
“善现，若预流果异本性空，本性空异预
liú guǒ yù liú guǒ fēi běnxìngkōng běnxìngkōng fēi yù liú guǒ yī
流果，预流果非本性空，本性空非预流果；一
lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì běnxìngkōng běn
来、不还、阿罗汉果、独觉菩提异本性空，本

xìngkōng yì yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yī
性空异一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提，一
lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí fēi běn xìng kōng běn
来、不还、阿罗汉果、独觉菩提非本性空，本
xìngkōng fēi yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí
性空非一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提。

shàn xiàn ruò yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì běn xìng kōng
“善现，若一切菩萨摩诃萨行异本性空，
běn xìng kōng yì yī qiè pú sà mó hē sà xíng yī qiè pú sà mó hē sà
本性空异一切菩萨摩诃萨行，一切菩萨摩诃萨
xíng fēi běn xìng kōng běn xìng kōng fēi yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū
行非本性空，本性空非一切菩萨摩诃萨行；诸
fó wú shàng zhèng děng pú tí yì běn xìng kōng běn xìng kōng yì zhū fó wú
佛无上正等菩提异本性空，本性空异诸佛无
shàng zhèng děng pú tí zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí fēi běn xìng
上正等菩提，诸佛无上正等菩提非本性
kōng běn xìng kōng fēi zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí zhě zé zhū pú
空，本性空非诸佛无上正等菩提者，则诸菩
sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí bù yīng guān yī qiè fǎ
萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，不应观一切法
jiē běn xìng kōng zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí
皆本性空，证得无上正等菩提。

大般若波罗蜜多经卷第三百八十八

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi bā shí jiǔ
大般若波罗蜜多经卷第三百八十九

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn bù kě dòng pǐn dì qī shí zhī sì
初分不可动品第七十之四

shàn xiàn yǐ sè bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú yì sè
“善现，以色不异本性空，本性空不异色，

sè jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì sè shòu xiǎng xíng
色即是本性空，本性空即是色；受、想、行、

shí bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú yì shòu xiǎng xíng shí
识不异本性空，本性空不异受、想、行、识，

shòu xiǎng xíng shí jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì shòu
受、想、行、识即是本性空，本性空即是受、

xiǎng xíng shí
想、行、识。

shàn xiàn yǐ yǎn chù bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú yì
“善现，以眼处不异本性空，本性空不异

yǎn chù yǎn chù jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì yǎn chù ěr
眼处，眼处即是本性空，本性空即是眼处；耳、

bí shé shēn yì chù bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú yì ěr
鼻、舌、身、意处不异本性空，本性空不异耳、

bí shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù jí shì
鼻、舌、身、意处，耳、鼻、舌、身、意处即是

běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì ěr bí shé shēn yì chù
本性空，本性空即是耳、鼻、舌、身、意处。

shàn xiàn yǐ yǎn jiè bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú yì
“善现，以眼界不异本性空，本性空不异

yǎn jiè yǎn jiè jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì yǎn jiè ěr
眼界，眼界即是本性空，本性空即是眼界；耳、

bí shé shēn yì jiè bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú yì ěr
鼻、舌、身、意界不异本性空，本性空不异耳、

bí shé shēn yì jiè ěr bí shé shēn yì jiè jí shì
鼻、舌、身、意界，耳、鼻、舌、身、意界即是

běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí shé shēn yì jiè
本性空，本性空即是耳、鼻、舌、身、意界。

shànxiàn yǐ sè jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，以色界不异本性空，本性空不异

sè jiè sè jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sè jiè shēng
色界，色界即是本性空，本性空即是色界；声、

xiāng wèi chù fǎ jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì shēng
香、味、触、法界不异本性空，本性空不异声、

xiāng wèi chù fǎ jiè shēng xiāng wèi chù fǎ jiè jí
香、味、触、法界，声、香、味、触、法界即

shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì shēng xiāng wèi chù fǎ jiè
是本性空，本性空即是声、香、味、触、法界。

shànxiàn yǐ yǎn shí jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，以眼识界不异本性空，本性空不

yì yǎn shí jiè yǎn shí jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎn
异眼识界，眼识界即是本性空，本性空即是眼

shí jiè ěr bí shé shēn yì shí jiè bú yì běnxìngkōng běn
识界；耳、鼻、舌、身、意识界不异本性空，本

xìngkōng bú yì ěr bí shé shēn yì shí jiè ěr bí shé
性空不异耳、鼻、舌、身、意识界，耳、鼻、舌、

shēn yì shí jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí
身、意识界即是本性空，本性空即是耳、鼻、

shé shēn yì shí jiè
舌、身、意识界。

shànxiàn yǐ yǎn chù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，以眼触不异本性空，本性空不异

yǎn chù yǎn chù jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎn chù ěr
眼触，眼触即是本性空，本性空即是眼触；耳、

bí shé shēn yì chù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì ěr
鼻、舌、身、意触不异本性空，本性空不异耳、

bí shé shēn yì chù ěr bí shé shēn yì chù jí shì
鼻、舌、身、意触，耳、鼻、舌、身、意触即是

běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr bí shé shēn yì chù
本性空，本性空即是耳、鼻、舌、身、意触。

shànxiàn yǐ yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú yì běnxìng
“善现，以眼触为缘所生诸受不异本性

kōng běnxìngkōng bú yì yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yǎn chù wéi
空，本性空不异眼触为缘所生诸受，眼触为

yuánsuǒshēngzhūshòu jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yǎnchùwéi
缘所生诸受即是本性空，本性空即是眼触为

yuánsuǒshēngzhūshòu ěr bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒ
缘所生诸受；耳、鼻、舌、身、意触为缘所

shēngzhūshòu bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì ěr bí shé
生诸受不异本性空，本性空不异耳、鼻、舌、

shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu ěr bí shé shēn yì
身、意触为缘所生诸受，耳、鼻、舌、身、意

chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì ěr
触为缘所生诸受即是本性空，本性空即是耳、

bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
鼻、舌、身、意触为缘所生诸受。

shànxiàn yǐ dì jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，以地界不异本性空，本性空不异

dì jiè dì jiè jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì dì jiè shuǐ
地界，地界即是本性空，本性空即是地界；水、

huǒ fēng kōng shí jiè bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì shuǐ
火、风、空、识界不异本性空，本性空不异水、

huǒ fēng kōng shí jiè shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè jí
火、风、空、识界，水、火、风、空、识界即

shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè
是本性空，本性空即是水、火、风、空、识界。

shànxiàn yǐ yīn yuán bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，以因缘不异本性空，本性空不异

yīn yuán yīn yuán jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yīn yuán
因缘，因缘即是本性空，本性空即是因缘；

děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán bú yì běnxìngkōng
等无间缘、所缘缘、增上缘不异本性空，

běnxìngkōng bú yì děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán
本性空不异等无间缘、所缘缘、增上缘，

děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán jí shì běnxìngkōng
等无间缘、所缘缘、增上缘即是本性空，

běnxìngkōng jí shì děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán
本性空即是等无间缘、所缘缘、增上缘。

shànxiàn yǐ cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ bú yì běnxìngkōng
“善现，以从缘所生诸法不异本性空，

běnxìngkōng bú yì cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ
本性空不异从缘所生诸法，从缘所生诸法

jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ
即是本性空，本性空即是缘所生诸法。

shànxiàn yǐ wú míng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，以无明不异本性空，本性空不异

wú míng wú míng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wú míng xíng
无明，无明即是本性空，本性空即是无明；行、

shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、

lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì xíng nǎi
老死愁叹苦忧恼不异本性空，本性空不异行乃

zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo xíng shí míng sè liù chù chù
至老死愁叹苦忧恼，行、识、名色、六处、触、

shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo jí shì běn
受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼即是本

xìngkōng běnxìngkōng jí shì xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎo
性空，本性空即是行乃至老死愁叹苦忧恼。

shànxiàn yǐ bù shī bō luó mì duō bú yì běnxìngkōng běn
“善现，以布施波罗蜜多不异本性空，本

xìngkōng bú yì bù shī bō luó mì duō bù shī bō luó mì duō jí shì běn
性空不异布施波罗蜜多，布施波罗蜜多即是本

xìngkōng běnxìngkōng jí shì bù shī bō luó mì duō jìng jiè ān rěn
性空，本性空即是布施波罗蜜多；净戒、安忍、

jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
精进、静虑、般若波罗蜜多不异本性空，本性空

bú yì jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō
不异净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，

jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō jí shì běn
净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多即是本

xìngkōng běnxìngkōng jí shì jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō
性空，本性空即是净戒、安忍、精进、静虑、般

rě bō luó mì duō
若波罗蜜多。

shànxiàn yǐ nèikōng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，以内空不异本性空，本性空不异

nèikōng nèikōng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì nèikōng wài
内空，内空即是本性空，本性空即是内空；外

kōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng
空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、

wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng
无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、
zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú
自相空、共相空、一切法空、不可得空、无
xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng bú yì běnxìngkōng běnxìng
性空、自性空、无性自性空不异本性空，本性
kōng bú yì wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng wàikōng nèi wàikōng
空不异外空乃至无性自性空，外空、内外空、
kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéikōng wú wéikōng bì
空空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕
jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng zì xiàngkōng
竟空、无际空、散空、无变异空、自相空、
gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì
共相空、一切法空、不可得空、无性空、自
xìngkōng wú xìng zì xìngkōng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wài
性空、无性自性空即是本性空，本性空即是外
kōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng
空乃至无性自性空。

shànxiàn yǐ sì niànzhù bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，以四念住不异本性空，本性空不
yì sì niànzhù sì niànzhù jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sì
异四念住，四念住即是本性空，本性空即是四
niànzhù sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng
念住；四正断、四神足、五根、五力、七等
jué zhī bā shèngdào zhī bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì sì
觉支、八圣道支不异本性空，本性空不异四
zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī sì zhèngduàn sì shén zú wǔ
正断乃至八圣道支，四正断、四神足、五
gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèngdào zhī jí shì běnxìngkōng
根、五力、七等觉支、八圣道支即是本性空，
běnxìngkōng jí shì sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī
本性空即是四正断乃至八圣道支。

shànxiàn yǐ kǔ shèng dì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，以苦圣谛不异本性空，本性空不
yì kǔ shèng dì kǔ shèng dì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì
异苦圣谛，苦圣谛即是本性空，本性空即是
kǔ shèng dì jí miè dào shèng dì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
苦圣谛；集、灭、道圣谛不异本性空，本性空

bú yì jí miè dào shèng dì jí miè dào shèng dì jí shì běn
不异集、灭、道圣谛，集、灭、道圣谛即是本
xìng kōng běn xìng kōng jí shì jí miè dào shèng dì
性空，本性空即是集、灭、道圣谛。

shàn xiàn yǐ sì jìng lǜ bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú
“善现，以四静虑不异本性空，本性空不
yì sì jìng lǜ sì jìng lǜ jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì sì
异四静虑，四静虑即是本性空，本性空即是四
jìng lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng
静虑；四无量、四无色定不异本性空，本性空
bú yì sì wú liàng sì wú sè dìng sì wú liàng sì wú sè dìng jí
不异四无量、四无色定，四无量、四无色定即
shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì sì wú liàng sì wú sè dìng
是本性空，本性空即是四无量、四无色定。

shàn xiàn yǐ bā jiě tuō bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú
“善现，以八解脱不异本性空，本性空不
yì bā jiě tuō bā jiě tuō jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì bā
异八解脱，八解脱即是本性空，本性空即是八
jiě tuō bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù bú yì běn xìng kōng
解脱；八胜处、九次第定、十遍处不异本性空，
běn xìng kōng bú yì bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù bā shèng
本性空不异八胜处、九次第定，十遍处，八胜
chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí
处、九次第定、十遍处即是本性空，本性空即
shì bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù
是八胜处、九次第定、十遍处。

shàn xiàn yǐ tuó luó ní mén bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng
“善现，以陀罗尼门不异本性空，本性空
bú yì tuó luó ní mén tuó luó ní mén jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng
不异陀罗尼门，陀罗尼门即是本性空，本性空
jí shì tuó luó ní mén sān mó dì mén bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng
即是陀罗尼门；三摩地门不异本性空，本性空
bú yì sān mó dì mén sān mó dì mén jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng
不异三摩地门，三摩地门即是本性空，本性空
jí shì sān mó dì mén
即是三摩地门。

shàn xiàn yǐ kōng jiě tuō mén bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng
“善现，以空解脱门不异本性空，本性空

bú yì kōng jiě tuō mén kōng jiě tuō mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng
不异空解脱门，空解脱门即是本性空，本性空

jí shì kōng jiě tuō mén wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén bú yì běnxìng
即是空解脱门；无相、无愿解脱门不异本性

kōng běnxìngkōng bú yì wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén wú xiàng
空，本性空不异无相、无愿解脱门，无相、

wú yuàn jiě tuō mén jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wú xiàng wú
无愿解脱门即是本性空，本性空即是无相、无

yuàn jiě tuō mén
愿解脱门。

shànxiàn yǐ jí xǐ dì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，以极喜地不异本性空，本性空不

yì jí xǐ dì jí xǐ dì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì jí
异极喜地，极喜地即是本性空，本性空即是极

xǐ dì lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì
喜地；离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、

xiànrán dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì bú
现前地、远行地、不动地、善慧地、法云地不

yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì lí
异本性空，本性空不异离垢地乃至法云地，离

gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì
垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、

yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì jí shì běnxìngkōng
远行地、不动地、善慧地、法云地即是本性空，

běnxìngkōng jí shì lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì
本性空即是离垢地乃至法云地。

shànxiàn yǐ wǔ yǎn bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
“善现，以五眼不异本性空，本性空不异

wǔ yǎn wǔ yǎn jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì wǔ yǎn liù
五眼，五眼即是本性空，本性空即是五眼；六

shéntōng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì liù shéntōng liù shén
神通不异本性空，本性空不异六神通，六神

tōng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì liù shéntōng
通即是本性空，本性空即是六神通。

shànxiàn yǐ fó shí lì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，以佛十力不异本性空，本性空不

yì fó shí lì fó shí lì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì fó
异佛十力，佛十力即是本性空，本性空即是佛

shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ
十力；四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、
dà shě shí bā fó bú gòng fǎ bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì
大舍、十八佛不共法不异本性空，本性空不异
sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ sì wú suǒ wèi sì wú ài
四无所畏乃至十八佛不共法，四无所畏、四无碍
jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ jí
解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法即
shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā fó bú
是本性空，本性空即是四无所畏乃至十八佛不
gòng fǎ
共法。

shànxiàn yǐ sān shí èr dà shì xiàng bú yì běnxìngkōng běn
“善现，以三十二大士相不异本性空，本
xìngkōng bú yì sān shí èr dà shì xiàng sān shí èr dà shì xiàng jí shì běn
性空不异三十二大士相，三十二大士相即是本
xìngkōng běnxìngkōng jí shì sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo bú
性空，本性空即是三十二大士相；八十随好不
yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú yì bā shí suí hǎo bā shí suí hǎo jí
异本性空，本性空不异八十随好，八十随好即
shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì bā shí suí hǎo
是本性空，本性空即是八十随好。

shànxiàn yǐ wú wàng shī fǎ bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
“善现，以无忘失法不异本性空，本性空
bú yì wú wàng shī fǎ wú wàng shī fǎ jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng
不异无忘失法，无忘失法即是本性空，本性空
jí shì wú wàng shī fǎ héngzhù shěxìng bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
即是无忘失法；恒住舍性不异本性空，本性空
bú yì héngzhù shěxìng héngzhù shěxìng jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng
不异恒住舍性，恒住舍性即是本性空，本性空
jí shì héngzhù shěxìng
即是恒住舍性。

shànxiàn yǐ yī qiè zhì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng bú
“善现，以一切智不异本性空，本性空不
yì yī qiè zhì yī qiè zhì jí shì běnxìngkōng běnxìngkōng jí shì yī
异一切智，一切智即是本性空，本性空即是一
qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bú yì běnxìngkōng běnxìngkōng
切智；道相智、一切相智不异本性空，本性空

bú yì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
不异道相智、一切相智，道相智、一切相智

jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
即是本性空，本性空即是道相智、一切相智。

shàn xiàn yǐ yù liú guǒ bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng bú
“善现，以预流果不异本性空，本性空不

yì yù liú guǒ yù liú guǒ jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì yù
异预流果，预流果即是本性空，本性空即是预

liú guǒ yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí bú yì běn
流果；一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提不异本

xìng kōng běn xìng kōng bú yì yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú
性空，本性空不异一来、不还、阿罗汉果、独

jué pú tí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí jí shì
觉菩提，一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提即是

běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì yī lái bù huán ā luó hàn guǒ
本性空，本性空即是一来、不还、阿罗汉果、

dú jué pú tí
独觉菩提。

shàn xiàn yǐ yī qiè pú sà mó hē sà xíng bú yì běn xìng kōng
“善现，以一切菩萨摩诃萨行不异本性空，

běn xìng kōng bú yì yī qiè pú sà mó hē sà xíng yī qiè pú sà mó hē
本性空不异一切菩萨摩诃萨行，一切菩萨摩诃

sà xíng jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì yī qiè pú sà mó hē sà
萨行即是本性空，本性空即是一切菩萨摩诃萨

xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí bú yì běn xìng kōng běn xìng kōng
行；诸佛无上正等菩提不异本性空，本性空

bú yì zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí zhū fó wú shàng zhèng děng pú
不异诸佛无上正等菩提，诸佛无上正等菩

tí jí shì běn xìng kōng běn xìng kōng jí shì zhū fó wú shàng zhèng děng pú
提即是本性空，本性空即是诸佛无上正等菩

tí gù zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí guān yī
提故，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时，观一

qiè fǎ jiē běn xìng kōng zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí
切法皆本性空，证得无上正等菩提。

hé yǐ gù shàn xiàn lí běn xìng kōng wú yǒu yī fǎ shì shí
“何以故？善现，离本性空无有一法是实、

shì cháng kě huài kě duàn běn xìng kōng zhōng yì wú yī fǎ shì shí
是常、可坏、可断，本性空中亦无一法是实、

shì cháng kě huài kě duàn wéi zhū yú fū mí miù diān dǎo qǐ bié yì
是常、可坏、可断，唯诸愚夫迷谬颠倒起别异
xiǎng wèi zhí sè yì běn xìng kōng huò zhí shòu xiǎng xíng shí yì
想，谓执色异本性空，或执受、想、行、识异
běn xìng kōng huò zhí yǎn chù yì běn xìng kōng huò zhí ěr bí shé
本性空；或执眼处异本性空，或执耳、鼻、舌、
shēn yì chù yì běn xìng kōng huò zhí sè chù yì běn xìng kōng huò zhí
身、意处异本性空；或执色处异本性空，或执
shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì běn xìng kōng huò zhí yǎn jiè yì
声、香、味、触、法处异本性空；或执眼界异
běn xìng kōng huò zhí ěr bí shé shēn yì jiè yì běn xìng kōng
本性空，或执耳、鼻、舌、身、意识界异本性空；
huò zhí sè jiè yì běn xìng kōng huò zhí shēng xiāng wèi chù fǎ
或执色界异本性空，或执声、香、味、触、法
jiè yì běn xìng kōng huò zhí yǎn shí jiè yì běn xìng kōng huò zhí ěr
界异本性空；或执眼识界异本性空，或执耳、
bí shé shēn yì shí jiè yì běn xìng kōng huò zhí yǎn chù yì běn
鼻、舌、身、意识界异本性空；或执眼触异本
xìng kōng huò zhí ěr bí shé shēn yì chù yì běn xìng kōng
性空，或执耳、鼻、舌、身、意触异本性空；
huò zhí yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì běn xìng kōng huò zhí ěr bí
或执眼触为缘所生诸受异本性空，或执耳、鼻、
shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì běn xìng kōng huò zhí
舌、身、意触为缘所生诸受异本性空；或执
dì jiè yì běn xìng kōng huò zhí shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yì
地界异本性空，或执水、火、风、空、识界异
běn xìng kōng huò zhí yīn yuán yì běn xìng kōng huò zhí děng wú jiàn yuán
本性空；或执因缘异本性空，或执等无间缘、
suǒ yuán yuán zēng shàng yuán yì běn xìng kōng huò zhí cóng yuán suǒ shēng
所缘缘、增上缘异本性空；或执从缘所生
zhū fǎ yì běn xìng kōng huò zhí wú míng yì běn xìng kōng huò zhí xíng
诸法异本性空；或执无明异本性空，或执行、
shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì běn xìng kōng huò zhí bù shī bō luó mì duō
老死愁叹苦忧恼异本性空；或执布施波罗蜜多
yì běn xìng kōng huò zhí jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě
异本性空，或执净戒、安忍、精进、静虑、般若

bō luó mì duō yì běnxìngkōng huò zhí nèikōng yì běnxìngkōng huò zhí
波罗蜜多异本性空；或执内空异本性空，或执
wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéi
外空、内外空、空空、大空、胜义空、有为
kōng wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì
空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异
kōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng
空、自相空、共相空、一切法空、不可得空、
wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yì běnxìngkōng huò zhí
无性空、自性空、无性自性空异本性空；或执
sì niànzhù yì běnxìngkōng huò zhí sì zhèngduàn sì shén zú wǔ
四念住异本性空，或执四正断、四神足、五
gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī yì běnxìngkōng huò
根、五力、七等觉支、八圣道支异本性空；或
zhí kǔ shèng dì yì běnxìngkōng huò zhí jí miè dàoshèng dì yì běn
执苦圣谛异本性空，或执集、灭、道圣谛异本
xìngkōng huò zhí sì jìng lǜ yì běnxìngkōng huò zhí sì wú liàng sì
性空；或执四静虑异本性空，或执四无量、四
wú sè dìng yì běnxìngkōng huò zhí bā jiě tuō yì běnxìngkōng huò zhí
无色定异本性空；或执八解脱异本性空，或执
bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yì běnxìngkōng huò zhí tuó
八胜处、九次第定、十遍处异本性空；或执陀
luó ní mén yì běnxìngkōng huò zhí sān mó dì mén yì běnxìngkōng huò
罗尼门异本性空，或执三摩地门异本性空；或
zhí kōng jiě tuō mén yì běnxìngkōng huò zhí wú xiàng wú yuàn jiě tuō
执空解脱门异本性空，或执无相、无愿解脱
mén yì běnxìngkōng huò zhí jí xǐ dì yì běnxìngkōng huò zhí lí gòu
门异本性空；或执极喜地异本性空，或执离垢
dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì yuǎn
地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远
xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì běnxìngkōng huò
行地、不动地、善慧地、法云地异本性空；或
zhí wǔ yǎn yì běnxìngkōng huò zhí liù shéntōng yì běnxìngkōng huò zhí
执五眼异本性空，或执六神通异本性空；或执
fó shí lì yì běnxìngkōng huò zhí sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà
佛十力异本性空，或执四无所畏、四无碍解、大
cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yì běnxìngkōng
慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法异本性空；

huò zhí sān shí èr dà shì xiàng yì běnxìngkōng huò zhí bā shí suí hǎo yì
或执三十二大士相异本性空，或执八十随好异
běnxìngkōng huò zhí wú wàng shī fǎ yì běnxìngkōng huò zhí héngzhù shě
本性空；或执无忘失法异本性空，或执恒住舍
xìng yì běnxìngkōng huò zhí yī qiè zhì yì běnxìngkōng huò zhí dào xiàng
性异本性空；或执一切智异本性空，或执道相
zhì yī qiè xiàng zhì yì běnxìngkōng huò zhí yù liú guǒ yì běnxìngkōng
智、一切相智异本性空；或执预流果异本性空，
huò zhí yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí yì běnxìngkōng
或执一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提异本性空；
huò zhí yī qiè pú sà mó hē sà xíng yì běnxìngkōng huò zhí zhū fó wú
或执一切菩萨摩诃萨行异本性空，或执诸佛无
shàng zhèng děng pú tí yì běnxìngkōng
上正等菩提异本性空。

shàn xiàn shì zhū yú fū zhí zhū fǎ yì běnxìngkōng yǐ bù
“善现，是诸愚夫执诸法异本性空已，不
rú shí zhī sè bù rú shí zhī shòu xiǎng xíng shí yóu bù zhī gù
如实知色，不如实知受、想、行、识。由不知故
biàn zhí zhuó sè zhí zhuó shòu xiǎng xíng shí yóu zhí zhuó gù biàn
便执著色，执著受、想、行、识。由执著故便
yú sè jì wǒ wǒ suǒ yú shòu xiǎng xíng shí jì wǒ wǒ suǒ
于色计我、我所，于受、想、行、识计我、我所。
yóu wàng jì gù zhuó nèi wài wù shòu hòu shēn sè shòu xiǎng xíng
由妄计故著内外物，受后身色、受、想、行、
shí yóu cǐ bù néng jiě tuō zhū qù shēng lǎo bìng sǐ chóu yōu kǔ nǎo
识，由此不能解脱诸趣生老病死愁忧苦恼，
wǎng lái sān yǒu lún zhuǎn wú qióng
往来三有轮转无穷。

yóu shì yīn yuán zhū pú sà mó hē sà zhù běnxìngkōng bō luó
“由是因缘，诸菩萨摩诃萨住本性空波罗
mì duō xiū xíng bō rě bō luó mì duō bù zhí shòu sè yì bú huài sè ruò
蜜多修行般若波罗蜜多，不执受色，亦不坏色若
kōng ruò bù kōng bù zhí shòu shòu xiǎng xíng shí yì bú huài shòu
空若不空；不执受受、想、行、识，亦不坏受、
xiǎng xíng shí ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu yǎn chù yì bú huài
想、行、识若空若不空。不执受眼处，亦不坏
yǎn chù ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu ěr bí shé shēn yì
眼处若空若不空；不执受耳、鼻、舌、身、意

chù yì bú huài ěr bí shé shēn yì chù ruò kōng ruò bù kōng
处，亦不坏耳、鼻、舌、身、意处若空若不空。

bù zhí shòu sè chù yì bú huài sè chù ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu
不执受色处，亦不坏色处若空若不空；不执受

shēng xiāng wèi chù fǎ chù yì bú huài shēng xiāng wèi
声、香、味、触、法处，亦不坏声、香、味、

chù fǎ chù ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu yǎn jiè yì bú huài yǎn
触、法处若空若不空。不执受眼界，亦不坏眼

jiè ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu ěr bí shé shēn yì jiè
界若空若不空；不执受耳、鼻、舌、身、意界，

yì bú huài ěr bí shé shēn yì jiè ruò kōng ruò bù kōng bù
亦不坏耳、鼻、舌、身、意界若空若不空。不

zhí shòu sè jiè yì bú huài sè jiè ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu
执受色界，亦不坏色界若空若不空；不执受

shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yì bú huài shēng xiāng wèi
声、香、味、触、法界，亦不坏声、香、味、

chù fǎ jiè ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu yǎn shí jiè yì bú huài
触、法界若空若不空。不执受眼识界，亦不坏

yǎn shí jiè ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu ěr bí shé shēn
眼识界若空若不空；不执受耳、鼻、舌、身、

yì shí jiè yì bú huài ěr bí shé shēn yì shí jiè ruò kōng
意识界，亦不坏耳、鼻、舌、身、意识界若空

ruò bù kōng bù zhí shòu yǎn chù yì bú huài yǎn chù ruò kōng ruò bù kōng
若不空。不执受眼触，亦不坏眼触若空若不空；

bù zhí shòu ěr bí shé shēn yì chù yì bú huài ěr bí
不执受耳、鼻、舌、身、意触，亦不坏耳、鼻、

shé shēn yì chù ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu yǎn chù wéi yuán suǒ
舌、身、意触若空若不空。不执受眼触为缘所

shēng zhū shòu yì bú huài yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu ruò kōng ruò
生诸受，亦不坏眼触为缘所生诸受若空若

bù kōng bù zhí shòu ěr bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng
不空；不执受耳、鼻、舌、身、意触为缘所生

zhū shòu yì bú huài ěr bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng
诸受，亦不坏耳、鼻、舌、身、意触为缘所生

zhū shòu ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu dì jiè yì bú huài dì jiè ruò
诸受若空若不空。不执受地界，亦不坏地界若

kōng ruò bù kōng bù zhí shòu shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yì
空若不空；不执受水、火、风、空、识界，亦

bú huàishuǐ huǒ fēng kōng shí jiè ruò kōng ruò bù kōng bù zhí
不坏水、火、风、空、识界若空若不空。不执

shòu yīn yuán yì bú huài yīn yuán ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu děng
受因缘，亦不坏因缘若空若不空；不执受等

wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán yì bú huài děng wú jiàn yuán
无间缘、所缘缘、增上缘，亦不坏等无间缘、

suǒ yuán yuán zēng shàng yuán ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu cóng yuán
所缘缘、增上缘若空若不空。不执受从缘

suǒ shēng zhū fǎ yì bú huài cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ ruò kōng ruò bù
所生诸法，亦不坏从缘所生诸法若空若不

kōng bù zhí shòu wú míng yì bú huài wú míng ruò kōng ruò bù kōng
空。不执受无明，亦不坏无明若空若不空；

bù zhí shòu xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
不执受行、识、名色、六处、触，受、爱、取、

yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yì bú huài xíng nǎi zhì lǎo sǐ
有、生、老死愁叹苦忧恼，亦不坏行乃至老死

chóu tàn kǔ yōu nǎo ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu bù shī bō luó mì
愁叹苦忧恼若空若不空。不执受布施波罗蜜

duō yì bú huài bù shī bō luó mì duō ruò kōng ruò bù kōng bù zhí shòu
多，亦不坏布施波罗蜜多若空若不空，不执受

jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yì bú
净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，亦不

huài jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō ruò kōng
坏净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多若空

ruò bù kōng bù zhí shòu nèi kōng yì bú huài nèi kōng ruò kōng ruò bù
若不空。不执受内空，亦不坏内空若空若不

kōng bù zhí shòu wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng
空；不执受外空、内外空、空空、大空、胜

yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn
义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散

kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng
空、无变异空、本性空、自相空、共相空、

yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性

zì xìng kōng yì bú huài wài kōng nǎi zhì wú xìng zì xìng kōng ruò kōng ruò
自性空，亦不坏外空乃至无性自性空若空若

bù kōng bù zhí shòu sì niàn zhù yì bú huài sì niàn zhù ruò kōng ruò bù
不空。不执受四念住，亦不坏四念住若空若不

kōng   bù zhí shòu sì zhèngduàn   sì shén zú   wǔ gēn   wǔ lì
空；不执受四正断、四神足、五根、五力、
qī děngjué zhī   bā shèngdào zhī   yì bú huài sì zhèngduàn nǎi zhì bā
七等觉支、八圣道支，亦不坏四正断乃至八
shèngdào zhī ruò kōngruò bù kōng   bù zhí shòu kǔ shèng dì   yì bú huài
圣道支若空若不空。不执受苦圣谛，亦不坏
kǔ shèng dì ruò kōngruò bù kōng   bù zhí shòu jí miè dào shèng dì
苦圣谛若空若不空；不执受集、灭、道圣谛，
yì bú huài jí miè dào shèng dì ruò kōngruò bù kōng   bù zhí shòu sì
亦不坏集、灭、道圣谛若空若不空。不执受四
jìng lù   yì bú huài sì jìng lù ruò kōngruò bù kōng   bù zhí shòu sì wú
静虑，亦不坏四静虑若空若不空；不执受四无
liàng   sì wú sè dìng   yì bú huài sì wú liàng   sì wú sè dìng ruò kōng
量、四无色定，亦不坏四无量、四无色定若空
ruò bù kōng   bù zhí shòu bā jiě tuō   yì bú huài bā jiě tuō ruò kōngruò
若不空。不执受八解脱，亦不坏八解脱若空若
bù kōng   bù zhí shòu bā shèngchù   jiǔ cì dì dìng   shí biànchù   yì
不空；不执受八胜处、九次第定、十遍处，亦
bú huài bā shèngchù   jiǔ cì dì dìng   shí biànchù ruò kōngruò bù kōng
不坏八胜处、九次第定、十遍处若空若不空。
bù zhí shòu tuó luó ní mén   yì bú huài tuó luó ní mén ruò kōngruò bù
不执受陀罗尼门，亦不坏陀罗尼门若空若不
kōng   bù zhí shòu sān mó dì mén   yì bú huài sān mó dì mén ruò kōngruò
空；不执受三摩地门，亦不坏三摩地门若空若
bù kōng   bù zhí shòu kōng jiě tuō mén   yì bú huài kōng jiě tuō mén ruò
不空。不执受空解脱门，亦不坏空解脱门若
kōngruò bù kōng   bù zhí shòu wú xiàng   wú yuàn jiě tuō mén   yì bú
空若不空；不执受无相、无愿解脱门，亦不
huài wú xiàng   wú yuàn jiě tuō mén ruò kōngruò bù kōng   bù zhí shòu jí
坏无相、无愿解脱门若空若不空。不执受极
xǐ dì   yì bú huài jí xǐ dì ruò kōngruò bù kōng   bù zhí shòu lí gòu
喜地，亦不坏极喜地若空若不空；不执受离垢
dì   fā guāng dì   yàn huì dì   jí nánshèng dì   xiàncián dì   yuǎn
地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远
xíng dì   bú dòng dì   shàn huì dì   fǎ yún dì   yì bú huài lí gòu
行地、不动地、善慧地、法云地，亦不坏离垢
dì nǎi zhì fǎ yún dì ruò kōngruò bù kōng   bù zhí shòu wǔ yǎn   yì bú
地乃至法云地若空若不空。不执受五眼，亦不

huài wǔ yǎn ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu liù shéntōng   yì bú huài liù
坏五眼若空若不空；不执受六神通，亦不坏六
shéntōng ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu fó shí lì   yì bú huài fó shí
神通若空若不空。不执受佛十力，亦不坏佛十
lì ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu sì wú suǒ wèi   sì wú ài jiě
力若空若不空；不执受四无所畏、四无碍解、
dà cí   dà bēi   dà xǐ   dà shě   shí bā fó bú gòng fǎ   yì bú
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法，亦不
huài sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ ruò kōng ruò bù kōng   bù
坏四无所畏乃至十八佛不共法若空若不空。不
zhí shòu sān shí èr dà shì xiàng   yì bú huài sān shí èr dà shì xiàng ruò
执受三十二大士相，亦不坏三十二大士相若
kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu bā shí suí hǎo   yì bú huài bā shí suí hǎo
空若不空；不执受八十随好，亦不坏八十随好
ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu wú wàng shī fǎ   yì bú huài wú wàng
若空若不空。不执受无忘失法，亦不坏无忘
shī fǎ ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu héng zhù shě xìng   yì bú huài héng
失法若空若不空；不执受恒住舍性，亦不坏恒
zhù shě xìng ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu yī qiè zhì   yì bú huài yī
住舍性若空若不空。不执受一切智，亦不坏一
qiè zhì ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu dào xiàng zhì   yī qiè xiàng zhì
切智若空若不空；不执受道相智、一切相智，
yì bú huài dào xiàng zhì   yī qiè xiàng zhì ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí
亦不坏道相智、一切相智若空若不空。不执
shòu yù liú guǒ   yì bú huài yù liú guǒ ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu
受预流果，亦不坏预流果若空若不空；不执受
yī lái   bù huán   ā luó hàn guǒ   dú jué pú tí   yì bú huài yī lái
一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提，亦不坏一来、
bù huán   ā luó hàn guǒ   dú jué pú tí ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí
不还、阿罗汉果、独觉菩提若空若不空。不执
shòu yī qiè pú sà mó hē sà xíng   yì bú huài yī qiè pú sà mó hē sà
受一切菩萨摩诃萨行，亦不坏一切菩萨摩诃萨
xíng ruò kōng ruò bù kōng   bù zhí shòu zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
行若空若不空；不执受诸佛无上正等菩提，
yì bú huài zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí ruò kōng ruò bù kōng
亦不坏诸佛无上正等菩提若空若不空。

suǒ yǐ zhě hé   shàn xiàn   sè bú huài kōng   kōng bú huài sè
“所以者何？善现，色不坏空，空不坏色，

wèi cǐ shì sè cǐ shì kōng shòu xiǎng xíng shí bú huàikōng
谓此是色，此是空；受、想、行、识不坏空，
kōng bú huàishòu xiǎng xíng shí wèi cǐ shì shòu xiǎng xíng
空不坏受、想、行、识，谓此是受、想、行、
shí cǐ shì kōng
识，此是空。

shànxiàn yǎnchù bú huàikōng kōng bú huàiyǎnchù wèi cǐ
“善现，眼处不坏空，空不坏眼处，谓此
shì yǎnchù cǐ shì kōng ěr bí shé shēn yì chù bú huà
是眼处，此是空；耳、鼻、舌、身、意处不坏
kōng kōng bú huài ěr bí shé shēn yì chù wèi cǐ shì ěr
空，空不坏耳、鼻、舌、身、意处，谓此是耳、
bí shé shēn yì chù cǐ shì kōng
鼻、舌、身、意处，此是空。

shànxiàn sè chù bú huàikōng kōng bú huài sè chù wèi cǐ
“善现，色处不坏空，空不坏色处，谓此
shì sè chù cǐ shì kōng shēng xiāng wèi chù fǎ chù bú huài
是色处，此是空；声、香、味、触、法处不坏
kōng kōng bú huàishēng xiāng wèi chù fǎ chù wèi cǐ shì shēng
空，空不坏声、香、味、触、法处，谓此是声、
xiāng wèi chù fǎ chù cǐ shì kōng
香、味、触、法处，此是空。

shànxiàn yǎn jiè bú huàikōng kōng bú huàiyǎn jiè wèi cǐ
“善现，眼界不坏空，空不坏眼界，谓此
shì yǎn jiè cǐ shì kōng ěr bí shé shēn yì jiè bú huài
是眼界，此是空；耳、鼻、舌、身、意界不坏
kōng kōng bú huài ěr bí shé shēn yì jiè wèi cǐ shì ěr
空，空不坏耳、鼻、舌、身、意界，谓此是耳、
bí shé shēn yì jiè cǐ shì kōng
鼻、舌、身、意界，此是空。

shànxiàn sè jiè bú huàikōng kōng bú huài sè jiè wèi cǐ
“善现，色界不坏空，空不坏色界，谓此
shì sè jiè cǐ shì kōng shēng xiāng wèi chù fǎ jiè bú huài
是色界，此是空；声、香、味、触、法界不坏
kōng kōng bú huàishēng xiāng wèi chù fǎ jiè wèi cǐ shì shēng
空，空不坏声、香、味、触、法界，谓此是声、
xiāng wèi chù fǎ jiè cǐ shì kōng
香、味、触、法界，此是空。

shànxiàn yǎn shí jiè bú huàikōng kōng bú huàiyǎn shí jiè
“善现，眼识界不坏空，空不坏眼识界，

wèi cǐ shì yǎn shí jiè cǐ shì kōng ěr bí shé shēn yì shí
谓此是眼识界，此是空；耳、鼻、舌、身、意识

jiè bú huàikōng kōng bú huài ěr bí shé shēn yì shí jiè
界不坏空，空不坏耳、鼻、舌、身、意识界，

wèi cǐ shì ěr bí shé shēn yì shí jiè cǐ shì kōng
谓此是耳、鼻、舌、身、意识界，此是空。

shànxiàn yǎnchù bú huàikōng kōng bú huàiyǎnchù wèi cǐ
“善现，眼触不坏空，空不坏眼触，谓此

shì yǎnchù cǐ shì kōng ěr bí shé shēn yì chù bú huài
是眼触，此是空；耳、鼻、舌、身、意触不坏

kōng kōng bú huài ěr bí shé shēn yì chù wèi cǐ shì ěr
空，空不坏耳、鼻、舌、身、意触，谓此是耳、

bí shé shēn yì chù cǐ shì kōng
鼻、舌、身、意触，此是空。

shànxiàn yǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu bú huàikōng kōng
“善现，眼触为缘所生诸受不坏空，空

bú huàiyǎnchù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu wèi cǐ shì yǎnchù wéiyuánsuǒ
不坏眼触为缘所生诸受，谓此是眼触为缘所

shēngzhūshòu cǐ shì kōng ěr bí shé shēn yì chù wéiyuán
生诸受，此是空；耳、鼻、舌、身、意触为缘

suǒshēngzhūshòu bú huàikōng kōng bú huài ěr bí shé shēn
所生诸受不坏空，空不坏耳、鼻、舌、身、

yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu wèi cǐ shì ěr bí shé shēn
意触为缘所生诸受，谓此是耳、鼻、舌、身、

yì chù wéiyuánsuǒshēngzhūshòu cǐ shì kōng
意触为缘所生诸受，此是空。

shànxiàn dì jiè bú huàikōng kōng bú huài dì jiè wèi cǐ
“善现，地界不坏空，空不坏地界，谓此

shì dì jiè cǐ shì kōng shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè bú huài
是地界，此是空；水、火、风、空、识界不坏

kōng kōng bú huàishuǐ huǒ fēng kōng shí jiè wèi cǐ shì shuǐ
空，空不坏水、火、风、空、识界，谓此是水、

huǒ fēng kōng shí jiè cǐ shì kōng
火、风、空、识界，此是空。

shànxiàn yīn yuán bú huàikōng kōng bú huài yīn yuán wèi
“善现，因缘不坏空，空不坏因缘，谓

cǐ shì yīn yuán   cǐ shì kōng   děng wú jiàn yuán   suǒ yuán yuán   zēng
此是因缘，此是空；等无间缘、所缘缘、增
shàng yuán bú huài kōng   kōng bú huài děng wú jiàn yuán   suǒ yuán yuán
上缘不坏空，空不坏等无间缘、所缘缘、
zēng shàng yuán   wèi cǐ shì děng wú jiàn yuán   suǒ yuán yuán   zēng shàng
增上缘，谓此是等无间缘、所缘缘、增上
yuán   cǐ shì kōng
缘，此是空。

shàn xiàn   cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ bú huài kōng   kōng bú huài
“善现，从缘所生诸法不坏空，空不坏
cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ   wèi cǐ shì cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ   cǐ shì
从缘所生诸法，谓此是从缘所生诸法，此是
kōng
空。

shàn xiàn   wú míng bú huài kōng   kōng bú huài wú míng   wèi
“善现，无明不坏空，空不坏无明，谓
cǐ shì wú míng   cǐ shì kōng   xíng   shí   míng sè   liù chù   chù
此是无明，此是空；行、识、名色、六处、触、
shòu   ài   qǔ   yǒu   shēng   lǎo sǐ   chóu tàn kǔ yōu nǎo bú huài kōng
受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼不坏空，
kōng bú huài xíng nǎi zhì lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo   wèi cǐ shì xíng   shí
空不坏行乃至老死愁叹苦忧恼，谓此是行、识、
míng sè   liù chù   chù   shòu   ài   qǔ   yǒu   shēng   lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死
chóu tàn kǔ yōu nǎo   cǐ shì kōng
愁叹苦忧恼，此是空。

shàn xiàn   bù shī bō luó mì duō bú huài kōng   kōng bú huài bù
“善现，布施波罗蜜多不坏空，空不坏布
shī bō luó mì duō   wèi cǐ shì bù shī bō luó mì duō   cǐ shì kōng   jìng
施波罗蜜多，谓此是布施波罗蜜多，此是空；净
jiè   ān rěn   jīng jìn   jìng lǜ   bō rě bō luó mì duō bú huài kōng
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多不坏空，
kōng bú huài jìng jiè   ān rěn   jīng jìn   jìng lǜ   bō rě bō luó mì duō
空不坏净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
wèi cǐ shì jìng jiè   ān rěn   jīng jìn   jìng lǜ   bō rě bō luó mì duō
谓此是净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，
cǐ shì kōng
此是空。

shànxiàn nèi kōng bú huàikōng kōng bú huài nèi kōng wèi
“善现，内空不坏空，空不坏内空，谓
cǐ shì nèi kōng cǐ shì kōng wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà
此是内空，此是空；外空、内外空、空空、大
kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú wéikōng bì jìngkōng wú
空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无
jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng
际空、散空、无变异空、本性空、自相空、
gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì
共相空、一切法空、不可得空、无性空、自
xìngkōng wú xìng zì xìngkōng bú huàikōng kōng bú huàiwàikōng nǎi zhì wú
性空、无性自性空不坏空，空不坏外空乃至无
xìng zì xìngkōng wèi cǐ shì wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng
性自性空，谓此是外空、内外空、空空、大空、
shèng yì kōng yǒuwéikōng wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng
胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、
sànkōng wú biàn yì kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng
散空、无变异空、本性空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìngkōng cǐ shì kōng
自性空，此是空。

shànxiàn sì niànzhù bú huàikōng kōng bú huài sì niànzhù
“善现，四念住不坏空，空不坏四念住，
wèi cǐ shì sì niànzhù cǐ shì kōng sì zhèngduàn sì shén zú wǔ
谓此是四念住，此是空；四正断、四神足、五
gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī bú huàikōng kōng
根、五力、七等觉支、八圣道支不坏空，空
bú huài sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào zhī wèi cǐ shì sì zhèngduàn
不坏四正断乃至八圣道支，谓此是四正断、
sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支，
cǐ shì kōng
此是空。

shànxiàn kǔ shèng dì bú huàikōng kōng bú huài kǔ shèng dì
“善现，苦圣谛不坏空，空不坏苦圣谛，
wèi cǐ shì kǔ shèng dì cǐ shì kōng jí miè dào shèng dì bú huài
谓此是苦圣谛，此是空；集、灭、道圣谛不坏

kōng kōng bú huài jí miè dào shèng dì wèi cǐ shì jí miè
空，空不坏集、灭、道圣谛，谓此是集、灭、
dào shèng dì cǐ shì kōng
道圣谛，此是空。

shàn xiàn sì jìng lǜ bú huài kōng kōng bú huài sì jìng lǜ
“善现，四静虑不坏空，空不坏四静虑，
wèi cǐ shì sì jìng lǜ cǐ shì kōng sì wú liàng sì wú sè dìng bú huài
谓此是四静虑，此是空；四无量、四无色定不坏
kōng kōng bú huài sì wú liàng sì wú sè dìng wèi cǐ shì sì wú liàng
空，空不坏四无量、四无色定，谓此是四无量、
sì wú sè dìng cǐ shì kōng
四无色定，此是空。

shàn xiàn bā jiě tuō bú huài kōng kōng bú huài bā jiě tuō
“善现，八解脱不坏空，空不坏八解脱，
wèi cǐ shì bā jiě tuō cǐ shì kōng bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
谓此是八解脱，此是空；八胜处、九次第定、
shí biàn chù bú huài kōng kōng bú huài bā shèng chù jiǔ cì dì dìng
十遍处不坏空，空不坏八胜处、九次第定，
shí biàn chù wèi cǐ shì bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù
十遍处，谓此是八胜处、九次第定、十遍处，
cǐ shì kōng
此是空。

shàn xiàn tuó luó ní mén bú huài kōng kōng bú huài tuó luó ní
“善现，陀罗尼门不坏空，空不坏陀罗尼
mén wèi cǐ shì tuó luó ní mén cǐ shì kōng sān mó dì mén bú huài
门，谓此是陀罗尼门，此是空；三摩地门不坏
kōng kōng bú huài sān mó dì mén wèi cǐ shì sān mó dì mén cǐ shì
空，空不坏三摩地门，谓此是三摩地门，此是
kōng
空。

shàn xiàn kōng jiě tuō mén bú huài kōng kōng bú huài kōng jiě
“善现，空解脱门不坏空，空不坏空解
tuō mén wèi cǐ shì kōng jiě tuō mén cǐ shì kōng shàn xiàn wú xiàng
脱门，谓此是空解脱门，此是空；善现，无相
wú yuàn jiě tuō mén bú huài kōng kōng bú huài wú xiàng wú yuàn jiě
³²、无愿解脱门不坏空，空不坏无相、无愿解

³² 大正藏：无相；永乐北藏及龙藏：善现，无相

tuōmén wèi cǐ shì wú xiàng wú yuàn jiě tuōmén cǐ shì kōng
脱门，谓此是无相、无愿解脱门，此是空。

shànxiàn jí xǐ dì bú huàikōng kōng bú huài jí xǐ dì
“善现，极喜地不坏空，空不坏极喜地，

wèi cǐ shì jí xǐ dì cǐ shì kōng lí gòu dì fā guāng dì yàn
谓此是极喜地，此是空；离垢地、发光地、焰

huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì yuǎnxíng dì bú dòng dì
慧地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、

shàn huì dì fǎ yún dì bú huàikōng kōng bú huài lí gòu dì nǎi zhì fǎ
善慧地、法云地不坏空，空不坏离垢地乃至法

yún dì wèi cǐ shì lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán
云地，谓此是离垢地、发光地、焰慧地、极难

shèng dì xiànrán dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì
胜地、现前地、远行地、不动地、善慧地、

fǎ yún dì cǐ shì kōng
法云地，此是空。

shànxiàn wǔ yǎn bú huàikōng kōng bú huài wǔ yǎn wèi cǐ
“善现，五眼不坏空，空不坏五眼，谓此

shì wǔ yǎn cǐ shì kōng liù shéntōng bú huàikōng kōng bú huài liù shén
是五眼，此是空；六神通不坏空，空不坏六神

tōng wèi cǐ shì liù shéntōng cǐ shì kōng
通，谓此是六神通，此是空。

shànxiàn fó shí lì bú huàikōng kōng bú huài fó shí lì
“善现，佛十力不坏空，空不坏佛十力，

wèi cǐ shì fó shí lì cǐ shì kōng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
谓此是佛十力，此是空；四无所畏、四无碍解、

dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ bú huàikōng
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法不坏空，

kōng bú huài sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí bā fó bú gòng fǎ wèi cǐ shì sì
空不坏四无所畏乃至十八佛不共法，谓此是四

wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、

shí bā fó bú gòng fǎ cǐ shì kōng
十八佛不共法，此是空。

shànxiàn sān shí èr dà shì xiàng bú huàikōng kōng bú huài sān
“善现，三十二大士相不坏空，空不坏三

shí èr dà shì xiàng wèi cǐ shì sān shí èr dà shì xiàng cǐ shì kōng
十二大士相，谓此是三十二大士相，此是空；

bā shí suí hǎo bú huàikōng kōng bú huài bā shí suí hǎo wèi cǐ shì bā
八十随好不坏空，空不坏八十随好，谓此是八
shí suí hǎo cǐ shì kōng³³
十随好，此是空³³。

shànxiàn wú wàng shī fǎ bú huàikōng kōng bú huài wú wàng
“善现，无忘失法不坏空，空不坏无忘
shī fǎ wèi cǐ shì wú wàng shī fǎ cǐ shì kōng héngzhù shěxìng bú
失法，谓此是无忘失法，此是空；恒住舍性不
huàikōng kōng bú huàihéngzhù shěxìng wèi cǐ shì héngzhù shěxìng cǐ
坏空，空不坏恒住舍性，谓此是恒住舍性，此
shì kōng
是空。

shànxiàn yī qiè zhì bú huàikōng kōng bú huài yī qiè zhì
“善现，一切智不坏空，空不坏一切智，
wèi cǐ shì yī qiè zhì cǐ shì kōng dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bú
谓此是一切智，此是空；道相智、一切相智不
huàikōng kōng bú huàidào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì wèi cǐ shì dào
坏空，空不坏道相智、一切相智，谓此是道
xiàng zhì yī qiè xiàng zhì cǐ shì kōng
相智、一切相智，此是空。

shànxiàn yù liú guǒ bú huàikōng kōng bú huài yù liú guǒ
“善现，预流果不坏空，空不坏预流果，
wèi cǐ shì yù liú guǒ cǐ shì kōng yī lái bù huán ā luó hàn
谓此是预流果，此是空；一来、不还、阿罗汉
guǒ dú jué pú tí bú huàikōng kōng bú huài yī lái bù huán ā
果、独觉菩提不坏空，空不坏一来、不还、阿
luó hàn guǒ dú jué pú tí wèi cǐ shì yī lái bù huán ā luó hàn
罗汉果、独觉菩提，谓此是一来、不还、阿罗汉
guǒ dú jué pú tí cǐ shì kōng
果、独觉菩提，此是空。

shànxiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíng bú huàikōng kōng bú
“善现，一切菩萨摩诃萨行不坏空，空不
huài yī qiè pú sà mó hē sà xíng wèi cǐ shì yī qiè pú sà mó hē sà
坏一切菩萨摩诃萨行，谓此是一切菩萨摩诃萨
xíng cǐ shì kōng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí bú huàikōng kōng
行，此是空；诸佛无上正等菩提不坏空，空

³³ 大正藏：空；永乐北藏及龙藏：空；八十随好不坏空，空不坏八十随好，谓此是八十随好，此是空

bú huàizhū fó wú shàngzhèngděng pú tí wèi cǐ shì zhū fó wú shàng
不坏诸佛无上正等菩提，谓此是诸佛无上

zhèngděng pú tí cǐ shì kōng
正等菩提，此是空。

shànxiàn pì rú xū kōng bú huài xū kōng nèi xū kōng jiè bú
“善现，譬如虚空不坏虚空，内虚空界不

huàiwài xū kōng jiè wài xū kōng jiè bú huài nèi xū kōng jiè
坏外虚空界，外虚空界不坏内虚空界。

rú shì shànxiàn sè bú huàikōng kōng bú huài sè shòu
“如是，善现，色不坏空，空不坏色；受、

xiǎng xíng shí bú huàikōng kōng bú huàishòu xiǎng xíng shí
想、行、识不坏空，空不坏受、想、行、识。

hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì
何以故？如是诸法俱无自性，不可相坏，谓此是

kōng cǐ shì bù kōng
空，此是不空。

shànxiàn yǎnchù bú huàikōng kōng bú huàiyǎnchù ěr
“善现，眼处不坏空，空不坏眼处；耳、

bí shé shēn yì chù bú huàikōng kōng bú huài ěr bí shé
鼻、舌、身、意处不坏空，空不坏耳、鼻、舌、

shēn yì chù hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng
身、意处。何以故？如是诸法俱无自性，不可相

huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn sè chù bú huàikōng kōng bú huài sè chù shēng
“善现，色处不坏空，空不坏色处；声、

xiāng wèi chù fǎ chù bú huàikōng kōng bú huàishēng xiāng
香、味、触、法处不坏空，空不坏声、香、

wèi chù fǎ chù hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù
味、触、法处。何以故？如是诸法俱无自性，不

kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn yǎn jiè bú huàikōng kōng bú huàiyǎn jiè ěr
“善现，眼界不坏空，空不坏眼界；耳、

bí shé shēn yì jiè bú huàikōng kōng bú huài ěr bí shé
鼻、舌、身、意界不坏空，空不坏耳、鼻、舌、

shēn yì jiè hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng
身、意界。何以故？如是诸法俱无自性，不可相

huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn sè jiè bú huàikōng kōng bú huài sè jiè shēng
“善现，色界不坏空，空不坏色界；声、
xiāng wèi chù fǎ jiè bú huàikōng kōng bú huàishēng xiāng
香、味、触、法界不坏空，空不坏声、香、
wèi chù fǎ jiè hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù
味、触、法界。何以故？如是诸法俱无自性，不
kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn yǎn shí jiè bú huàikōng kōng bú huài yǎn shí jiè
“善现，眼识界不坏空，空不坏眼识界；
ěr bí shé shēn yì shí jiè bú huàikōng kōng bú huài ěr
耳、鼻、舌、身、意识界不坏空，空不坏耳、
bí shé shēn yì shí jiè hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì
鼻、舌、身、意识界。何以故？如是诸法俱无自
xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
性，不可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn yǎn chù bú huàikōng kōng bú huài yǎn chù ěr
“善现，眼触不坏空，空不坏眼触；耳、
bí shé shēn yì chù bú huàikōng kōng bú huài ěr bí shé
鼻、舌、身、意触不坏空，空不坏耳、鼻、舌、
shēn yì chù hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng
身、意触。何以故？如是诸法俱无自性，不可相
huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú huàikōng kōng
“善现，眼触为缘所生诸受不坏空，空
bú huài yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu ěr bí shé shēn yì
不坏眼触为缘所生诸受；耳、鼻、舌、身、意
chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu bú huàikōng kōng bú huài ěr bí shé
触为缘所生诸受不坏空，空不坏耳、鼻、舌、
shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù
身、意触为缘所生诸受。何以故？如是诸法俱
wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
无自性，不可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn dì jiè bú huàikōng kōng bú huài dì jiè shuǐ
“善现，地界不坏空，空不坏地界；水、

huǒ fēng kōng shí jiè bú huàikōng kōng bú huàishuǐ huǒ fēng
火、风、空、识界不坏空，空不坏水、火、风、
kōng shí jiè hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng
空、识界。何以故？如是诸法俱无自性，不可相
huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn yīn yuán bú huàikōng kōng bú huài yīn yuán děng
“善现，因缘不坏空，空不坏因缘；等
wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán bú huàikōng kōng bú huài
无间缘、所缘缘、增上缘不坏空，空不坏
děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuán hé yǐ gù rú shì
等无间缘、所缘缘、增上缘。何以故？如是
zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù
诸法俱无自性，不可相坏，谓此是空，此是不
kōng
空。

shànxiàn cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ bú huàikōng kōng bú huài
“善现，从缘所生诸法不坏空，空不坏
cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng
从缘所生诸法。何以故？如是诸法俱无自性，
bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
不可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn wú míng bú huàikōng kōng bú huài wú míng xíng
“善现，无明不坏空，空不坏无明；行、
shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、
lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōunǎo bú huàikōng kōng bú huàixíng nǎi zhì lǎo sǐ
老死愁叹苦忧恼不坏空，空不坏行乃至老死
chóu tàn kǔ yōunǎo hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě
愁叹苦忧恼。何以故？如是诸法俱无自性，不可
xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn bù shī bō luó mì duō bú huàikōng kōng bú huài bù
“善现，布施波罗蜜多不坏空，空不坏布
shī bō luó mì duō jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō
施波罗蜜多；净戒、安忍、精进、静虑、般若波
luó mì duō bú huàikōng kōng bú huài jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng
罗蜜多不坏空，空不坏净戒、安忍、精进、静

lù bō rě bō luó mì duō hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng
虑、般若波罗蜜多。何以故？如是诸法俱无自性，
bù kě xiānghuài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
不可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn nèi kōng bú huàikōng kōng bú huài nèi kōng wài
“善现，内空不坏空，空不坏内空；外
kōng nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng
空、内外空、空空、大空、胜义空、有为空、
wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng
无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、
běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě
本性空、自相空、共相空、一切法空、不可
dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng bú huàikōng
得空、无性空、自性空、无性自性空不坏空，
kōng bú huàiwàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng hé yǐ gù rú shì zhū
空不坏外空乃至无性自性空。何以故？如是诸
fǎ jù wú zì xìng bù kě xiānghuài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
法俱无自性，不可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn sì niànzhù bú huàikōng kōng bú huài sì niànzhù
“善现，四念住不坏空，空不坏四念住；
sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā
四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、八
shèngdào zhī bú huàikōng kōng bú huài sì zhèngduàn nǎi zhì bā shèngdào
圣道支不坏空，空不坏四正断乃至八圣道
zhī hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiānghuài wèi
支。何以故？如是诸法俱无自性，不可相坏，谓
cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
此是空，此是不空。

shànxiàn kǔ shèng dì bú huàikōng kōng bú huài kǔ shèng dì
“善现，苦圣谛不坏空，空不坏苦圣谛；
jí miè dào shèng dì bú huàikōng kōng bú huài jí miè dào shèng
集、灭、道圣谛不坏空，空不坏集、灭、道圣
dì hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiānghuài wèi
谛。何以故？如是诸法俱无自性，不可相坏，谓
cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
此是空，此是不空。

shànxiàn sì jìng lǜ bú huàikōng kōng bú huài sì jìng lǜ
“善现，四静虑不坏空，空不坏四静虑；

sì wú liàng sì wú sè dìng bú huàikōng kōng bú huài sì wú liàng sì
四无量、四无色定不坏空，空不坏四无量、四
wú sè dìng hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng
无色定。何以故？如是诸法俱无自性，不可相
huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn bā jiě tuō bú huàikōng kōng bú huài bā jiě tuō
“善现，八解脱不坏空，空不坏八解脱；

bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù bú huàikōng kōng bú huài
八胜处、九次第定、十遍处不坏空，空不坏
bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù hé yǐ gù rú shì zhū
八胜处、九次第定、十遍处。何以故？如是诸
fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
法俱无自性，不可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn tuó luó ní mén bú huàikōng kōng bú huài tuó luó ní
“善现，陀罗尼门不坏空，空不坏陀罗尼

mén sān mó dì mén bú huàikōng kōng bú huài sān mó dì mén hé yǐ
门；三摩地门不坏空，空不坏三摩地门。何以
gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng
故？如是诸法俱无自性，不可相坏，谓此是空，
cǐ shì bù kōng
此是不空。

shànxiàn kōng jiě tuō mén bú huàikōng kōng bú huài kōng jiě
“善现，空解脱门不坏空，空不坏空解

tuō mén wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén bú huàikōng kōng bú huài wú
脱门；无相、无愿解脱门不坏空，空不坏无
xiàng wú yuàn jiě tuō mén hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng
相、无愿解脱门。何以故？如是诸法俱无自性，
bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
不可相坏，谓此是空，此是不空。

shànxiàn jí xǐ dì bú huàikōng kōng bú huài jí xǐ dì
“善现，极喜地不坏空，空不坏极喜地；

lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiàncián dì
离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、
yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì bú huàikōng kōng
远行地、不动地、善慧地、法云地不坏空，空
bù huài lí gòu dì nǎi zhì fǎ yún dì hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù
不坏离垢地乃至法云地。何以故？如是诸法俱

wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
无自性，不可相坏，谓此是空，此是不空。

shàn xiàn wǔ yǎn bú huài kōng kōng bú huài wǔ yǎn liù shén
“善现，五眼不坏空，空不坏五眼；六神

tōng bú huài kōng kōng bú huài liù shén tōng hé yǐ gù rú shì zhū fǎ
通不坏空，空不坏六神通。何以故？如是诸法

jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
俱无自性，不可相坏，谓此是空，此是不空。

shàn xiàn fó shí lì bú huài kōng kōng bú huài fó shí lì
“善现，佛十力不坏空，空不坏佛十力；

sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě
四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、

shí bā fó bú gòng fǎ bú huài kōng kōng bú huài sì wú suǒ wèi nǎi zhì shí
十八佛不共法不坏空，空不坏四无所畏乃至十

bā fó bú gòng fǎ hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě
八佛不共法。何以故？如是诸法俱无自性，不可

xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
相坏，谓此是空，此是不空。

shàn xiàn sān shí èr dà shì xiàng bú huài kōng kōng bú huài sān
“善现，三十二大士相不坏空，空不坏三

shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo bú huài kōng kōng bú huài bā shí suí
十二大士相；八十随好不坏空，空不坏八十随

hǎo hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi
好。何以故？如是诸法俱无自性，不可相坏，谓

cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
此是空，此是不空。

shàn xiàn wú wàng shī fǎ bú huài kōng kōng bú huài wú wàng
“善现，无忘失法不坏空，空不坏无忘

shī fǎ héng zhù shě xìng bú huài kōng kōng bú huài héng zhù shě xìng hé
失法；恒住舍性不坏空，空不坏恒住舍性。何

yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì
以故？如是诸法俱无自性，不可相坏，谓此是

kōng cǐ shì bù kōng
空，此是不空。

shàn xiàn yī qiè zhì bú huài kōng kōng bú huài yī qiè zhì
“善现，一切智不坏空，空不坏一切智；

dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bú huài kōng kōng bú huài dào xiàng zhì
道相智、一切相智不坏空，空不坏道相智、

yī qiè xiàng zhì hé yǐ gù rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě
一切相智。何以故？如是诸法俱无自性，不可
xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ shì bù kōng
相坏，谓此是空，此是不空。

shàn xiàn yù liú guǒ bú huài kōng kōng bú huài yù liú guǒ
“善现，预流果不坏空，空不坏预流果；

yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí bú huài kōng kōng
一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提不坏空，空
bú huài yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí hé yǐ gù
不坏一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提。何以故？

rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ
如是诸法俱无自性，不可相坏，谓此是空，此
shì bù kōng
是不空。

shàn xiàn yī qiè pú sà mó hē sà xíng bú huài kōng kōng bú
“善现，一切菩萨摩诃萨行不坏空，空不

huài yī qiè pú sà mó hē sà xíng zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí bú
坏一切菩萨摩诃萨行；诸佛无上正等菩提不
huài kōng kōng bú huài zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí hé yǐ gù
坏空，空不坏诸佛无上正等菩提。何以故？

rú shì zhū fǎ jù wú zì xìng bù kě xiàng huài wèi cǐ shì kōng cǐ
如是诸法俱无自性，不可相坏，谓此是空，此
shì bù kōng
是不空。”

大般若波罗蜜多经卷第三百八十九

dà bō rě bō luó mì duō jīng juàn dì sān bǎi jiǔ shí 大般若波罗蜜多经卷第三百九十

táng sān zàng fǎ shī xuán zàng fèng zhào yì
唐三藏法师玄奘奉 诏译

chū fēn bù kě dòng pǐn dì qī shí zhī wǔ 初分不可动品第七十之五

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法

jiē běn xìng kōng běn xìng kōng zhōng dōu wú chā bié zhū pú sà mó hē sà
皆本性空，本性空中都无差别，诸菩萨摩诃萨

wéi hé suǒ zhù fā qǐ wú shàng zhèng děng jué xīn zuò shì yuàn yán wǒ
为何所住发起无上正等觉心，作是愿言：‘我

dāng qù zhèng guǎng dà wú shàng zhèng děng pú tí shì zūn zhū fó
当趣证广大无上正等菩提。’？世尊！诸佛

wú shàng zhèng děng pú tí wú èr xíng xiàng fēi èr xíng xiàng néng zhèng wú
无上正等菩提无二行相，非二行相能证无

shàng zhèng děng pú tí
上正等菩提。”

fó yán shàn xiàn rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō zhū fó
佛言³⁴善现：“如是！如是！如汝所说。诸佛

wú shàng zhèng děng pú tí wú èr xíng xiàng fēi èr xíng xiàng néng zhèng wú
无上正等菩提无二行相，非二行相能证无

shàng zhèng děng pú tí hé yǐ gù shàn xiàn pú tí wú èr yì wú
上正等菩提。何以故？善现，菩提无二亦无

fēn bié ruò yú pú tí xíng yú èr xiàng yǒu fēn bié zhě bì bù néng zhèng
分别，若于菩提行于二相有分别者必不能证。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà bù yú pú tí xíng yú èr xiàng
“善现，诸菩萨摩诃萨不于菩提行于二相，

yì bù fēn bié dōu wú suǒ zhù fā qǐ wú shàng zhèng děng jué xīn zhū
亦不分别，都无所住，发起无上正等觉心。诸

pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ bù xíng èr xiàng yì bù fēn bié dōu wú
菩萨摩诃萨于一切法不行二相，亦不分别，都无

³⁴ 大正藏：告；永乐北藏及龙藏：言

suǒ xíng zé néng qù zhèngguǎng dà wú shàngzhèngděng pú tí
所行，则能趣证广大无上正等菩提。

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà suǒ qiú wú shàngzhèngděng pú
“善现，诸菩萨摩诃萨所求无上正等菩

tí fēi xíng èr xiàng ér néngzhèng dé
提，非行二相而能证得。

shànxiàn zhū pú sà mó hē sà suǒ yǒu pú tí dōu wú suǒ xíng
“善现，诸菩萨摩诃萨所有菩提都无所行，

wèi bù yú sè xíng yì bù yú shòu xiǎng xíng shí xíng bù yú yǎn
谓不于色行，亦不于受、想、行、识行；不于眼

chù xíng yì bù yú ěr bí shé shēn yì chù xíng bù yú sè
处行，亦不于耳、鼻、舌、身、意处行；不于色

chù xíng yì bù yú shēng xiāng wèi chù fǎ chù xíng bù yú
处行，亦不于声、香、味、触、法处行；不于

yǎn jiè xíng yì bù yú ěr bí shé shēn yì jiè xíng bù yú
眼界行，亦不于耳、鼻、舌、身、意行；不于

sè jiè xíng yì bù yú shēng xiāng wèi chù fǎ jiè xíng bù
色行，亦不于声、香、味、触、法行；不

yú yǎn shí jiè xíng yì bù yú ěr bí shé shēn yì shí jiè xíng
于眼识行，亦不于耳、鼻、舌、身、意识行；

bù yú yǎnchù xíng yì bù yú ěr bí shé shēn yì chù xíng
不于眼触行，亦不于耳、鼻、舌、身、意触行；

bù yú yǎnchù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xíng yì bù yú ěr bí shé
不于眼触为缘所生诸受行，亦不于耳、鼻、舌、

shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu xíng bù yú dì jiè xíng yì bù
身、意触为缘所生诸受行；不于地行，亦不

yú shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè xíng bù yú yīn yuán xíng yì
于水、火、风、空、识行；不于因缘行，亦

bù yú děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán xíng bù yú cóng
不于等无间缘、所缘缘、增上缘行；不于从

yuán suǒ shēng zhū fǎ xíng bù yú wú míng xíng yì bù yú xíng shí
缘所生诸法行；不于无明行，亦不于行、识、

míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死

chóu tàn kǔ yōu nǎo xíng bù yú bù shī bō luó mì duō xíng yì bù yú jìng
愁叹苦忧恼行；不于布施波罗蜜多行，亦不于净

jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō xíng bù yú
戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多行；不于

nèi kōng xíng yì bù yú wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng
内空行，亦不于外空、内外空、空空、大空、
shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng
胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、
sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng
散空、无变异空、本性空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìng kōng xíng bù yú sì niàn zhù xíng yì bù yú sì zhèng duàn sì
自性空行；不于四念住行，亦不于四正断、四
shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī xíng
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支行；
bù yú kǔ shèng dì xíng yì bù yú jí miè dào shèng dì xíng bù
不于苦圣谛行，亦不于集、灭、道圣谛行；不
yú sì jìng lǜ xíng yì bù yú sì wú liàng sì wú sè dìng xíng bù yú
于四静虑行，亦不于四无量、四无色定行；不于
bā jiě tuō xíng yì bù yú bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù
八解脱行，亦不于八胜处、九次第定、十遍处
xíng bù yú tuó luó ní mén xíng yì bù yú sān mó dì mén xíng bù yú
行；不于陀罗尼门行，亦不于三摩地门行；不于
kōng jiě tuō mén xíng yì bù yú wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén xíng bù
空解脱门行，亦不于无相、无愿解脱门行；不
yú jí xǐ dì xíng yì bù yú lí gù dì fā guāng dì yàn huì dì
于极喜地行，亦不于离垢地、发光地、焰慧地、
jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì
极难胜地、现前地、远行地、不动地、善慧
dì fǎ yún dì xíng bù yú wǔ yǎn xíng yì bù yú liù shén tōng xíng
地、法云地行；不于五眼行，亦不于六神通行；
bù yú fó shí lì xíng yì bù yú sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà
不于佛十力行，亦不于四无所畏、四无碍解、大
cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ xíng bù yú
慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法行；不于
sān shí èr dà shì xiàng xíng yì bù yú bā shí suí hǎo xíng bù yú wú
三十二大士相行，亦不于八十随好行；不于无
wàng shī fǎ xíng yì bù yú héng zhù shě xìng xíng bù yú yī qiè zhì xíng
忘失法行，亦不于恒住舍性行；不于一切智行，
yì bù yú dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì xíng bù yú yù liú guǒ xíng
亦不于道相智、一切相智行；不于预流果行，

yì bù yú yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí xíng bù
亦不于一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提行；不
yú yī qiè pú sà mó hē sà xíng xíng yì bù yú zhū fó wú shàng zhèng
于一切菩萨摩诃萨行行，亦不于诸佛无上正
děng pú tí xíng
等菩提行。

hé yǐ gù shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà suǒ yǒu pú tí
“何以故？善现，诸菩萨摩诃萨所有菩提，
bù yuán míng shēng zhí wǒ wǒ suǒ wèi bú zuò shì niàn wǒ xíng yú
不缘名声执我、我所，谓不作是念：‘我行于
sè wǒ xíng yú shòu xiǎng xíng shí yì bú zuò shì niàn wǒ
色，我行于受、想、行、识。’亦不作是念：‘我
xíng yú yǎn chù wǒ xíng yú ěr bí shé shēn yì chù yì
行于眼处，我行于耳、鼻、舌、身、意处。’亦
bú zuò shì niàn wǒ xíng yú sè chù wǒ xíng yú shēng xiāng wèi
不作是念：‘我行于色处，我行于声、香、味、
chù fǎ chù yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú yǎn jiè wǒ xíng yú
触、法处。’亦不作是念：‘我行于眼界，我行于
ěr bí shé shēn yì jiè yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú
耳、鼻、舌、身、意界。’亦不作是念：‘我行于
sè jiè wǒ xíng yú shēng xiāng wèi chù fǎ jiè yì bú zuò
色界，我行于声、香、味、触、法界。’亦不作
shì niàn wǒ xíng yú yǎn shí jiè wǒ xíng yú ěr bí shé shēn
是念：‘我行于眼识界，我行于耳、鼻、舌、身、
yì shí jiè yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú yǎn chù wǒ xíng yú ěr
意识界。’亦不作是念：‘我行于眼触，我行于耳、
bí shé shēn yì chù yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú yǎn chù
鼻、舌、身、意触。’亦不作是念：‘我行于眼触
wéi yuán suǒ shēng zhū shòu wǒ xíng yú ěr bí shé shēn yì chù
为缘所生诸受，我行于耳、鼻、舌、身、意触
wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú dì jiè
为缘所生诸受。’亦不作是念：‘我行于地界，
wǒ xíng yú shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yì bú zuò shì niàn
我行于水、火、风、空、识界。’亦不作是念：
wǒ xíng yú yīn yuán wǒ xíng yú děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán
‘我行于因缘，我行于等无间缘、所缘缘、
zēng shàng yuán yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú cóng yuán suǒ shēng zhū
增上缘。’亦不作是念：‘我行于从缘所生诸

fǎ yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú wú míng wǒ xíng yú xíng shí
法。’亦不作是念：‘我行于无明，我行于行、识、
míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ
名色、六处、触、受、爱、取、有、生、老死
chóu tàn kǔ yōu nǎo yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú bù shī bō luó mì
愁叹苦忧恼。’亦不作是念：‘我行于布施波罗蜜
duō wǒ xíng yú jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó
多，我行于净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗
mì duō yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú nèi kōng wǒ xíng yú wài kōng
蜜多。’亦不作是念：‘我行于内空，我行于外空、
nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng běn
为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本
xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性空、自相空、共相空、一切法空、不可得
kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng yì bú zuò shì
空、无性空、自性空、无性自性空。’亦不作是
niàn wǒ xíng yú sì niàn zhù wǒ xíng yú sì zhèng duàn sì shén zú
念：‘我行于四念住，我行于四正断、四神足、
wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī yì bú zuò shì
五根、五力、七等觉支、八圣道支。’亦不作是
niàn wǒ xíng yú kǔ shèng dì wǒ xíng yú jí miè dào shèng dì
念：‘我行于苦圣谛，我行于集、灭、道圣谛。’
yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú sì jìng lù wǒ xíng yú sì wú liàng
亦不作是念：‘我行于四静虑，我行于四无量、
sì wú sè dìng yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú bā jiě tuō wǒ xíng
四无色定。’亦不作是念：‘我行于八解脱，我行
yú bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yì bú zuò shì niàn
于八胜处、九次第定、十遍处。’亦不作是念：
wǒ xíng yú tuó luó ní mén wǒ xíng yú sān mó dì mén yì bú zuò
‘我行于陀罗尼门，我行于三摩地门。’亦不作
shì niàn wǒ xíng yú kōng jiě tuō mén wǒ xíng yú wú xiàng wú yuàn
是念：‘我行于空解脱门，我行于无相、无愿
jiě tuō mén yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú jí xǐ dì wǒ xíng yú
解脱门。’亦不作是念：‘我行于极喜地，我行于
lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì
离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、

yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yì bú zuò shì
远行地、不动地、善慧地、法云地。’亦不作是

niàn wǒ xíng yú wǔ yǎn wǒ xíng yú liù shéntōng yì bú zuò shì niàn
念：‘我行于五眼，我行于六神通。’亦不作是念：

wǒ xíng yú fó shí lì wǒ xíng yú sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
‘我行于佛十力，我行于四无所畏、四无碍解、

dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ yì
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法。’亦

bú zuò shì niàn wǒ xíng yú sān shí èr dà shì xiàng wǒ xíng yú bā shí
不作是念：‘我行于三十二大士相，我行于八十

suí hǎo yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú wú wàng shī fǎ wǒ xíng
随好。’亦不作是念：‘我行于无忘失法，我行

yú héngzhù shě xìng yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú yī qiè zhì wǒ
于恒住舍性。’亦不作是念：‘我行于一切智，我

xíng yú dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yì bú zuò shì niàn wǒ xíng
行于道相智、一切相智。’亦不作是念：‘我行

yú yù liú guǒ wǒ xíng yú yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué
于预流果，我行于一来、不还、阿罗汉果、独觉

pú tí yì bú zuò shì niàn wǒ xíng yú yī qiè pú sà mó hē sà xíng
菩提。’亦不作是念：‘我行于一切菩萨摩诃萨行，

wǒ xíng yú zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí
我行于诸佛无上正等菩提。’

fù cì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà suǒ yǒu pú tí fēi
“复次，善现，诸菩萨摩诃萨所有菩提，非

qǔ gù xíng fēi shě gù xíng
取故行，非舍故行。”

jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó hē sà suǒ
具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩诃萨所

yǒu pú tí fēi qǔ gù xíng fēi shě gù xíng zhū pú sà mó hē sà suǒ
有菩提，非取故行，非舍故行，诸菩萨摩诃萨所

yǒu pú tí dāng hé chù xíng
有菩提当何处行？”

fó gào shàn xiàn yú yì yún hé zhū fó huà shēn suǒ yǒu pú
佛告善现：“于意云何？诸佛化身所有菩

tí dāng hé chù xíng wèi qǔ gù xíng wèi shě gù xíng
提当何处行？为取故行？为舍故行？”

shàn xiàn dá yán fú yě shì zūn fú yě shàn shì zhū
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！诸

fó huàshēn shí wú suǒ yǒu   rú hé kě shuō suǒ yǒu pú tí yǒu suǒ xíng chù
佛化身实无所有，如何可说所有菩提有所行处
ruò qǔ   ruò shě
若取、若舍？”

fó gào shàn xiàn   yú yì yún hé   zhū ā luó hàn mèng zhōng pú
佛告善现：“于意云何？诸阿罗汉梦中菩
tí dāng hé chù xíng   wéi qǔ gù xíng   wéi shě gù xíng
提当何处行？为取故行？为舍故行？”

shàn xiàn dá yán   fú yě   shì zūn   fú yě   shàn shì   zhū
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！诸
ā luó hàn zhū lòu yǒng jìn   hūn chén shuì mián gài chán jù miè   bì jìng wú
阿罗汉诸漏永尽，昏沉睡眠盖缠俱灭，毕竟无
mèng   yún hé dāng yǒu mèng zhōng pú tí yǒu suǒ xíng chù ruò qǔ   ruò
梦，云何当有梦中菩提有所行处若取、若
shě
舍？”

fó yán   shàn xiàn   zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó
佛言：“善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗
mì duō shí   suǒ yǒu pú tí yì fù rú shì   fēi qǔ gù xíng   fēi shě gù
蜜多时，所有菩提亦复如是，非取故行，非舍故
xíng   dōu wú xíng chù   běn xìng kōng gù
行，都无行处，本性空故。”

ěr shí   jù shòu shàn xiàn bái fó yán   shì zūn   ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩
hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí suǒ yǒu pú tí   fēi qǔ gù xíng
诃萨修行般若波罗蜜多时所有菩提，非取故行，
fēi shě gù xíng   dōu wú xíng chù   wéi bù xíng yú sè   yì bù xíng yú shòu
非舍故行，都无行处，谓不行于色，亦不行于受、
xiǎng   xíng   shí   bù xíng yú yǎn chù   yì bù xíng yú ěr   bí   shé
想、行、识；不行于眼处，亦不行于耳、鼻、舌、
shēn   yì chù   bù xíng yú sè chù   yì bù xíng yú shēng   xiāng   wèi
身、意处；不行于色处，亦不行于声、香、味、
chù   fǎ chù   bù xíng yú yǎn jiè   yì bù xíng yú ěr   bí   shé
触、法处；不行于眼界，亦不行于耳、鼻、舌、
shēn   yì jiè   bù xíng yú sè jiè   yì bù xíng yú shēng   xiāng   wèi
身、意识界；不行于色界，亦不行于声、香、味、
chù   fǎ jiè   bù xíng yú yǎn shí jiè   yì bù xíng yú ěr   bí   shé
触、法界；不行于眼识界，亦不行于耳、鼻、舌、

shēn yì shí jiè bù xíng yú yǎnchù yì bù xíng yú ěr bí shé
身、意识界；不行于眼触，亦不行于耳、鼻、舌、
shēn yì chù bù xíng yú yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu yì bù xíng
身、意触；不行于眼触为缘所生诸受，亦不行
yú ěr bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu bù xíng
于耳、鼻、舌、身、意触为缘所生诸受；不行
yú yīn yuán yì bù xíng yú děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng
于因缘，亦不行于等无间缘、所缘缘、增上
yuán bù xíng yú cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ bù xíng yú wú míng yì
缘；不行于从缘所生诸法；不行于无明，亦
bù xíng yú xíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ
不行于行、识、名色、六处、触、受、爱、取、
yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo bù xíng yú bù shī bō luó mì
有、生、老死愁叹苦忧恼；不行于布施波罗蜜
duō yì bù xíng yú jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō
多，亦不行于净戒、安忍、精进、静虑、般若波
luó mì duō bù xíng yú nèi kōng yì bù xíng yú wài kōng nèi wài kōng
罗蜜多；不行于内空，亦不行于外空、内外空、
kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì
空空、大空、胜义空、有为空、无为空、毕
jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì
竟空、无际空、散空、无变异空、本性空、自
xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng
相空、共相空、一切法空、不可得空、无性
kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng bù xíng yú sì niàn zhù yì
空、自性空、无性自性空；不行于四念住，亦
bù xíng yú sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué
不行于四正断、四神足、五根、五力、七等觉
zhī bā shèng dào zhī bù xíng yú kǔ shèng dì yì bù xíng yú jí
支、八圣道支；不行于苦圣谛，亦不行于集、
miè dào shèng dì bù xíng yú sì jìng lǜ yì bù xíng yú sì wú liàng
灭、道圣谛；不行于四静虑，亦不行于四无量、
sì wú sè dìng bù xíng yú bā jiě tuō yì bù xíng yú bā shèng chù
四无色定；不行于八解脱，亦不行于八胜处、
jiǔ cì dì dìng shí biàn chù bù xíng yú tuó luó ní mén yì bù xíng yú
九次第定、十遍处；不行于陀罗尼门，亦不行于
sān mó dì mén bù xíng yú kōng jiě tuō mén yì bù xíng yú wú xiàng
三摩地门；不行于空解脱门，亦不行于无相、

wú yuàn jiě tuō mén   bù xíng yú jí xǐ dì   yì bù xíng yú lí gòu dì
 无愿解脱门；不行于极喜地，亦不行于离垢地、
 fā guāng dì   yàn huì dì   jí nán shèng dì   xiàn qián dì   yuǎn xíng
 发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、远行
 dì   bú dòng dì   shàn huì dì   fǎ yún dì   bù xíng yú wǔ yǎn   yì
 地、不动地、善慧地、法云地；不行于五眼，亦
 bù xíng yú liù shéntōng   bù xíng yú fó shí lì   yì bù xíng yú sì wú suǒ
 不行于六神通；不行于佛十力，亦不行于四无所
 wèi   sì wú ài jiě   dà cí   dà bēi   dà xǐ   dà shě   shí bā
 畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八
 fó bú gòng fǎ   bù xíng yú sān shí èr dà shì xiàng   yì bù xíng yú bā
 佛不共法；不行于三十二大士相，亦不行于八
 shí suí hǎo   bù xíng yú wú wàng shī fǎ   yì bù xíng yú héng zhù shě xìng
 十随好；不行于无忘失法，亦不行于恒住舍性；
 bù xíng yú yī qiè zhì   yì bù xíng yú dào xiàng zhì   yī qiè xiàng zhì
 不行于一切智，亦不行于道相智、一切相智；
 bù xíng yú yù liú guǒ   yì bù xíng yú yī lái   bù huán   ā luó hàn guǒ
 不行于预流果，亦不行于一来、不还、阿罗汉果、
 dú jué pú tí   bù xíng yú yī qiè pú sà mó hē sà xíng   yì bù xíng yú
 独觉菩提；不行于一切菩萨摩诃萨行，亦不行于
 zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí zhě
 诸佛无上正等菩提者。

shì zūn   qǐ zhū   pú sà mó hē sà   bù xíng bù shī bō luó mì
 “世尊！岂诸³⁵菩萨摩诃萨不行布施波罗蜜

duō   bù xíng jìng jiè   ān rěn   jīng jìn   jìng lǜ   bō rě bō luó mì
 多，不行净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜

duō   bù xíng nèi kōng   bù xíng wài kōng   nèi wài kōng   kōng kōng   dà
 多；不行内空，不行外空、内外空、空空、大

kōng   shèng yì kōng   yǒu wéi kōng   wú wéi kōng   bì jìng kōng   wú
 空、胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无

jì kōng   sàn kōng   wú biàn yì kōng   běn xìng kōng   zì xiàng kōng
 际空、散空、无变异空、本性空、自相空、

gòng xiàng kōng   yī qiè fǎ kōng   bù kě dé kōng   wú xìng kōng   zì
 共相空、一切法空、不可得空、无性空、自

xìng kōng   wú xìng zì xìng kōng   bù xíng sì niàn zhù   bù xíng sì zhèng duàn
 性空、无性自性空；不行四念住，不行四正断、

³⁵ 大正藏：不；永乐北藏及龙藏：诸

sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī
四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支；
bù xíng kǔ shèng dì bù xíng jí miè dào shèng dì bù xíng sì jìng
不行苦圣谛，不行集、灭、道圣谛；不行四静
lǜ bù xíng sì wú liàng sì wú sè dìng bù xíng bā jiě tuō bù xíng
虑，不行四无量、四无色定；不行八解脱，不行
bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù bù xíng yī qiè tuó luó ní
八胜处、九次第定、十遍处；不行一切陀罗尼
mén bù xíng yī qiè sān mó dì mén bù xíng kōng jiě tuō mén bù xíng
门，不行一切三摩地门；不行空解脱门，不行
wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén bú rù pú sà zhèng xìng lí shēng bù
无相、无愿解脱门；不入菩萨正性离生；不
xíng jí xǐ dì bù xíng lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí
行极喜地，不行离垢地、发光地、焰慧地、极
nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì
难胜地、现前地、远行地、不动地、善慧地、
fǎ yún dì bù xíng wǔ yǎn bù xíng liù shéntōng bù xíng fó shí lì
法云地；不行五眼，不行六神通；不行佛十力，
bù xíng sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ
不行四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、
dà shě shí bā fó bú gòng fǎ bù xíng sān shí èr dà shì xiàng bù
大舍、十八佛不共法；不行三十二大士相，不
xíng bā shí suí hǎo bù xíng wú wàng shī fǎ bù xíng héng zhù shě xìng
行八十随好；不行无忘失法，不行恒住舍性；
bù xíng yī qiè zhì bù xíng dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì bú zhù pú
不行一切智，不行道相智、一切相智；不住菩
sà shū shèng shéntōng chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ ér dé wú
萨殊胜神通、成熟有情、严净佛土，而得无
shàng zhèng děng pú tí
上正等菩提？”

fó yán fú yě shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà suǒ yǒu pú
佛言：“不也！善现，诸菩萨摩诃萨所有菩

tí suī wú xíng chù ér zhū pú sà mó hē sà yào xíng bù shī jìng jiè
提虽无行处，而诸菩萨摩诃萨要行布施、净戒、
ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yào xíng nèi kōng
安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多，要行内空、
wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi
外空、内外空、空空、大空、胜义空、有为

kōng wú wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì
空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异
kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng
空、本性空、自相空、共相空、一切法空、
bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng yào
不可得空、无性空、自性空、无性自性空，要
xíng sì niànzhù sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī
行四念住、四正断、四神足、五根、五力、七
děngjué zhī bā shèngdào zhī yàoxíng kǔ jí miè dào shèng
等觉支、八圣道支，要行苦、集、灭、道圣
dì yàoxíng sì jìng lù sì wú liàng sì wú sè dìng yàoxíng bā jiě
谛，要行四静虑、四无量、四无色定，要行八解
tuō bā shèngchù jiǔ cì dì dìng shí biànchù yàoxíng yī qiè tuó
脱、八胜处、九次第定、十遍处，要行一切陀
luó ní mén yī qiè sān mó dì mén yàoxíngkōng jiě tuō mén wú xiàng
罗尼门、一切三摩地门，要行空解脱门、无相、
wú yuàn jiě tuō mén yào rù pú sà zhèngxìng lí shēng yàoxíng jí xǐ
无愿解脱门，要入菩萨正性离生，要行极喜
dì lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng dì xiàn
地、离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现
qián dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yào
前地、远行地、不动地、善慧地、法云地，要
xíng wǔ yǎn liù shéntōng yàoxíng fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú
行五眼、六神通，要行佛十力、四无所畏、四无
ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ
碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法，
yàoxíngsān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo yàoxíng wú wàng shī fǎ
要行三十二大士相、八十随好，要行无忘失法、
héngzhù shěxìng yàoxíng yī qiè zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì
恒住舍性，要行一切智、道相智、一切相智，
yào zhù pú sà shū shèngshéntōng chéngshú yǒuqíng yán jìng fó tǔ
要住菩萨殊胜神通、成熟有情、严净佛土，
nǎi dé wú shàng zhèngděng pú tí
乃得无上正等菩提。”

shí jù shòushànxiàn fù bó fó yán shì zūn zhū pú sà mó
时，具寿善现复白佛言：“世尊！诸菩萨摩

hē sà suǒ yǒu pú tí ruò wú xíngchù jiāng wú pú sà mó hē sà bú zhù
诃萨所有菩提若无行处，将无菩萨摩诃萨不住

bù shī bō luó mì duō bú zhù jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ
布施波罗蜜多，不住净戒、安忍、精进、静虑、
bō rě bō luó mì duō jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù nèi kōng bú zhù wài kōng
般若波罗蜜多久修令满；不住内空，不住外空、
nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng wú biàn yì kōng běn
为无空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本
xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性空、自相空、共相空、一切法空、不可得
kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng jiǔ xiū lìng mǎn
空、无性空、自性空、无性自性空久修令满；
bú zhù sì niàn zhù bú zhù sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ
不住四念住，不住四正断、四神足、五根、五
lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù kǔ shèng
力、七等觉支、八圣道支久修令满；不住苦圣
dì bú zhù jí miè dào shèng dì jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù sì jìng
谛，不住集、灭、道圣谛久修令满；不住四静
lǜ bú zhù sì wú liàng sì wú sè dìng jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù bā jiě
虑，不住四无量、四无色定久修令满；不住八解
tuō bú zhù bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù jiǔ xiū lìng mǎn
脱，不住八胜处、九次第定、十遍处久修令满；
bú zhù yī qiè tuó luó ní mén bú zhù yī qiè sān mó dì mén jiǔ xiū lìng
不住一切陀罗尼门，不住一切三摩地门久修令
mǎn bú zhù kōng jiě tuō mén bú zhù wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén jiǔ
满；不住空解脱门，不住无相、无愿解脱门久
xiū lìng mǎn bú rù pú sà zhèng xìng lí shēng bú zhù jí xǐ dì bú
修令满；不入菩萨正性离生，不住极喜地，不
zhù lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián
住离垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前
dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì jiǔ xiū lìng
地、远行地、不动地、善慧地、法云地久修令
mǎn bú zhù wǔ yǎn bú zhù liù shén tōng jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù fó
满；不住五眼，不住六神通久修令满；不住佛
shí lì bú zhù sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi
十力，不住四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、
dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù sān shí
大喜、大舍、十八佛不共法久修令满；不住三十

èr dà shì xiàng bú zhù bā shí suí hǎo jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù wú wàng
二大士相，不住八十随好久修令满；不住无忘
shī fǎ bú zhù héng zhù shě xìng jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù yī qiè zhì bú
失法，不住恒住舍性久修令满；不住一切智，不
zhù dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jiǔ xiū lìng mǎn bú zhù pú sà shū shèng
住道相智、一切相智久修令满；不住菩萨殊胜
shéntōng chéngshú yǒuqíng yán jìng fó tǔ jiǔ xiū lìng mǎn ér dé wú
神通、成熟有情、严净佛土久修令满，而得无
shàng zhèng děng pú tí
上正等菩提？”

fó yán fú yě shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà suǒ yǒu pú
佛言：“不也！善现，诸菩萨摩訶萨所有菩
tí suī wú xíng chù ér zhū pú sà mó hē sà yào zhù bù shī jìng jiè
提虽无行处，而诸菩萨摩訶萨要住布施、净戒、
ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō jiǔ xiū lìng mǎn yào
安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多久修令满，要
zhù nèi kōng wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì
住内空、外空、内外空、空空、大空、胜义
kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sǎn kōng
空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、
wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè
无变异空、本性空、自相空、共相空、一切
fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng
法空、不可得空、无性空、自性空、无性自性
kōng jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù sì niàn zhù sì zhèng duàn sì shén zú
空久修令满，要住四念住、四正断、四神足、
wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào zhī jiǔ xiū lìng mǎn
五根、五力、七等觉支、八圣道支久修令满，
yào zhù kǔ jí miè dào shèng dì jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù sì jìng
要住苦、集、灭、道圣谛久修令满，要住四静
lǜ sì wú liàng sì wú sè dìng jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù bā jiě tuō
虑、四无量、四无色定久修令满，要住八解脱、
bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù yī
八胜处、九次第定、十遍处久修令满，要住一
qiè tuó luó ní mén yī qiè sān mó dì mén jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù kōng
切陀罗尼门、一切三摩地门久修令满，要住空
jiě tuō mén wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén jiǔ xiū lìng mǎn yào rù pú
解脱门、无相、无愿解脱门久修令满，要入菩

sà zhèngxìng lí shēng yào zhù jí xǐ dì lí gòu dì fā guāng dì
萨正性离生，要住极喜地、离垢地、发光地、
yàn huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì yuǎnxíng dì bú dòng dì
焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、
shàn huì dì fǎ yún dì jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù wǔ yǎn liù shéntōng
善慧地、法云地久修令满，要住五眼、六神通
jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù fó shí lì sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě
久修令满，要住佛十力、四无所畏、四无碍解、
dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ jiǔ xiū lìng
大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法久修令
mǎn yào zhù sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo jiǔ xiū lìng mǎn
满，要住三十二大士相、八十随好久修令满，
yào zhù wú wàng shī fǎ héng zhù shě xìng jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù yī qiè
要住无忘失法、恒住舍性久修令满，要住一切
zhì dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì jiǔ xiū lìng mǎn yào zhù pú sà shū
智、道相智、一切相智久修令满，要住菩萨殊
shèng shéntōng chéng shú yǒu qíng yán jìng fó tǔ jiǔ xiū lìng mǎn nǎi dé
胜神通成熟有情、严净佛土久修令满，乃得
wú shàng zhèng děng pú tí shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū zhū shàn
无上正等菩提。善现，若菩萨摩诃萨修诸善
gēn wèi jí yuán mǎn zhōng bù néng dé suǒ qiú wú shàng zhèng děng pú tí
根未极圆满，终不能得所求无上正等菩提。

fù cì shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà yù dé wú shàng zhèng
“复次，善现，若菩萨摩诃萨欲得无上正

děng pú tí yīng zhù sè běn xìng kōng yīng zhù shòu xiǎng xíng shí
等菩提，应住色本性空，应住受、想、行、识
běn xìng kōng yīng zhù yǎn chù běn xìng kōng yīng zhù ěr bí shé
本性空；应住眼处本性空，应住耳、鼻、舌、
shēn yì chù běn xìng kōng yīng zhù sè chù běn xìng kōng yīng zhù shēng
身、意处本性空；应住色处本性空，应住声、
xiāng wèi chù fǎ chù běn xìng kōng yīng zhù yǎn jiè běn xìng kōng
香、味、触、法处本性空；应住眼界本性空，
yīng zhù ěr bí shé shēn yì jiè běn xìng kōng yīng zhù sè jiè
应住耳、鼻、舌、身、意界本性空；应住色界
běn xìng kōng yīng zhù shēng xiāng wèi chù fǎ jiè běn xìng kōng
本性空，应住声、香、味、触、法界本性空；
yīng zhù yǎn shí jiè běn xìng kōng yīng zhù ěr bí shé shēn yì
应住眼识界本性空，应住耳、鼻、舌、身、意

shí jiè běnxìngkōng yīngzhù yǎnchùběnxìngkōng yīngzhù ěr bí
识界本性空；应住眼触本性空，应住耳、鼻、
shé shēn yì chùběnxìngkōng yīngzhù yǎnchùwéiyuánsuǒshēngzhūshòu
舌、身、意触本性空；应住眼触为缘所生诸受
běnxìngkōng yīngzhù ěr bí shé shēn yì chùwéiyuánsuǒshēng
本性空，应住耳、鼻、舌、身、意触为缘所生
zhūshòuběnxìngkōng yīngzhù dì jiè běnxìngkōng yīngzhù shuǐ huǒ
诸受本性空；应住地界本性空，应住水、火、
fēng kōng shí jiè běnxìngkōng yīngzhù yīn yuánběnxìngkōng yīngzhù
风、空、识界本性空；应住因缘本性空，应住
děng wú jiànyuán suǒyuányuán zēngshàngyuánběnxìngkōng yīngzhù
等无间缘、所缘缘、增上缘本性空；应住
cóngyuánsuǒshēngzhū fǎ běnxìngkōng yīngzhù wú míngběnxìngkōng yīng
从缘所生诸法本性空；应住无明本性空，应
zhùxíng shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu
住行、识、名色、六处、触、受、爱、取、有、
shēng lǎo sǐ chóutàn kǔ yōunǎoběnxìngkōng yīngzhù bù shī bō luó mì
生、老死愁叹苦忧恼本性空；应住布施波罗蜜
duōběnxìngkōng yīngzhù jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lǜ bō rě
多本性空，应住净戒、安忍、精进、静虑、般若
bō luó mì duōběnxìngkōng yīngzhù nèi kōngběnxìngkōng yīngzhù wàikōng
波罗蜜多本性空；应住内空本性空，应住外空、
nèi wàikōng kōngkōng dà kōng shèng yì kōng yǒuwéikōng wú
内外空、空空、大空、胜义空、有为空、无
wéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú biàn yì kōng běn
为无为空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本
xìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé
性空、自相空、共相空、一切法空、不可得
kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōngběnxìngkōng yīng
空、无性空、自性空、无性自性空本性空；应
zhù sì niànzhùběnxìngkōng yīngzhù sì zhèngduàn sì shén zú wǔ
住四念住本性空，应住四正断、四神足、五
gēn wǔ lì qī děngjué zhī bā shèngdào zhī běnxìngkōng yīngzhù
根、五力、七等觉支、八圣道支本性空；应住
kǔ shèng dì běnxìngkōng yīngzhù jí miè dàoshèng dì běnxìngkōng
苦圣谛本性空，应住集、灭、道圣谛本性空；
yīngzhù sì jìng lǜ běnxìngkōng yīngzhù sì wú liàng sì wú sè dìngběn
应住四静虑本性空，应住四无量、四无色定本

xìngkōng yīngzhù bā jiě tuō běnxìngkōng yīngzhù bā shèngchù jiǔ cì
性空；应住八解脱本性空，应住八胜处、九次
dì dìng shí biànchù běnxìngkōng yīngzhù tuó luó ní mén běnxìngkōng
第定、十遍处本性空，应住陀罗尼门本性空，
yīngzhù sān mó dì mén běnxìngkōng yīngzhù kōng jiě tuō mén běnxìngkōng
应住三摩地门本性空；应住空解脱门本性空，
yīngzhù wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén běnxìngkōng yīngzhù jí xǐ dì běn
应住无相、无愿解脱门本性空；应住极喜地本
xìngkōng yīngzhù lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nánshèng
性空，应住离垢地、发光地、焰慧地、极难胜
dì xiànrán dì yuǎnxíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún
地、现前地、远行地、不动地、善慧地、法云
dì běnxìngkōng yīngzhù wǔ yǎn běnxìngkōng yīngzhù liù shéntōng běnxìng
地本性空；应住五眼本性空，应住六神通本性
kōng yīngzhù fó shí lì běnxìngkōng yīngzhù sì wú suǒ wèi sì wú
空；应住佛十力本性空，应住四无所畏、四无
ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ
碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法
běnxìngkōng yīngzhù sān shí èr dà shì xiàng běnxìngkōng yīngzhù bā shí
本性空；应住三十二大士相本性空，应住八十
suí hǎo běnxìngkōng yīngzhù wú wàng shī fǎ běnxìngkōng yīngzhù héngzhù
随好本性空；应住无忘失法本性空，应住恒住
shě xìng běnxìngkōng yīngzhù yī qiè zhì běnxìngkōng yīngzhù dào xiàng zhì
舍性本性空；应住一切智本性空，应住道相智、
yī qiè xiàng zhì běnxìngkōng yīngzhù yù liú guǒ běnxìngkōng yīngzhù yī
一切相智本性空；应住预流果本性空，应住一
lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí běnxìngkōng yīngzhù
来、不还、阿罗汉果、独觉菩提本性空；应住
yī qiè pú sà mó hē sà xíng běnxìngkōng yīngzhù zhū fó wú shàng zhèng
一切菩萨摩訶萨行本性空，应住诸佛无上正
děng pú tí běnxìngkōng yīngzhù yī qiè fǎ běnxìngkōng yīngzhù yī qiè
等菩提本性空；应住一切法本性空，应住一切
yǒu qíng běnxìngkōng xiū zhū gōng dé lìng yuán mǎn yǐ biàn zhèng wú shàng
有情本性空，修诸功德令圆满已，便证无上
zhèng děng pú tí
正等菩提。

shàn xiàn shì zhū fǎ běnxìngkōng jí yǒu qíng běnxìngkōng zuì
“善现，是诸法本性空及有情本性空，最

jí jì jìng wú yǎoshǎo fǎ néngzēngnéngjiǎn néngshēngnéngmiè néng
极寂静，无有少法能增能减、能生能灭、能
duàn néng cháng néng rǎn néng jìng néng dé guǒ néng xiàn guān
断能常、能染能净、能得果能现观。

shàn xiàn dāng zhī pú sà mó hē sà yī shì sú yán shuō shī shè
“善现当知！菩萨摩诃萨依世俗言说施設

fǎ gù shuō xiū ān ruò bō luó mì duō rú shí liǎo zhī běn xìng kōng yǐ
法故，说修般若波罗蜜多，如实了知本性空已，

zhèng dé wú shàng zhèng děng pú tí fēi zhēn shèng yì hé yǐ gù
证得无上正等菩提，非真胜义。何以故？

zhēn shèng yì zhōng wú sè kě dé yì wú shòu xiǎng xíng shí kě
真胜义中无色可得，亦无受、想、行、识可

de wú yǎn chù kě dé yì wú ěr bí shé shēn yì chù kě
得；无眼处可得，亦无耳、鼻、舌、身、意处可

de wú sè chù kě dé yì wú shēng xiāng wèi chù fǎ chù
得；无色处可得，亦无声、香、味、触、法处

kě dé wú yǎn jiè kě dé yì wú ěr bí shé shēn yì jiè
可得；无眼界可得，亦无耳、鼻、舌、身、意界

kě dé wú sè jiè kě dé yì wú shēng xiāng wèi chù fǎ
可得；无色界可得，亦无声、香、味、触、法

jiè kě dé wú yǎn shí jiè kě dé yì wú ěr bí shé shēn
界可得；无眼识界可得，亦无耳、鼻、舌、身、

yì shí jiè kě dé wú yǎn chù kě dé yì wú ěr bí shé shēn
意识界可得；无眼触可得，亦无耳、鼻、舌、身、

yì chù kě dé wú yǎn chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kě dé yì wú ěr
意触可得；无眼触为缘所生诸受可得，亦无耳、

bí shé shēn yì chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu kě dé wú dì jiè
鼻、舌、身、意触为缘所生诸受可得；无地界

kě dé yì wú shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè kě dé wú yīn yuán
可得，亦无水、火、风、空、识界可得；无因缘

kě dé yì wú děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán kě dé
可得，亦无等无间缘、所缘缘、增上缘可得；

wú cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ kě dé wú wú míng kě dé yì wú xíng
无从缘所生诸法可得；无无明可得，亦无行、

shí míng sè liù chù chù shòu ài qǔ yǒu shēng
识、名色、六处、触、受、爱、取、有、生、

lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo kě dé wú bù shī bō luó mì duō kě dé yì
老死愁叹苦忧恼可得；无布施波罗蜜多可得，亦

wú jìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù bō rě bō luó mì duō kě dé
无净戒、安忍、精进、静虑、般若波罗蜜多可得；

wú nèi kōng kě dé yì wú wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng
无内空可得，亦无外空、内外空、空空、大空、

shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng
胜义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、

sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng
散空、无变异空、本性空、自相空、共相空、

yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性

zì xìng kōng kě dé wú sì niàn zhù kě dé yì wú sì zhèng duàn sì
自性空可得；无四念住可得，亦无四正断、四

shén zú wǔ gēn wǔ lì qī dèng jué zhī bā shèng dào zhī kě dé
神足、五根、五力、七等觉支、八圣道支可得；

wú kǔ shèng dì kě dé yì wú jí miè dào shèng dì kě dé wú
无苦圣谛可得，亦无集、灭、道圣谛可得；无

sì jìng lù kě dé yì wú sì wú liàng sì wú sè dìng kě dé wú bā
四静虑可得，亦无四无量、四无色定可得；无八

jiě tuō kě dé yì wú bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù kě
解脱可得，亦无八胜处、九次第定、十遍处可

de wú tuó luó ní mén kě dé yì wú sān mó dì mén kě dé wú kōng
得；无陀罗尼门可得，亦无三摩地门可得；无空

jiě tuō mén kě dé yì wú wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén kě dé wú
解脱门可得，亦无无相、无愿解脱门可得；无

jí xǐ dì kě dé yì wú lí gòu dì fā guāng dì yàn huì dì
极喜地可得，亦无离垢地、发光地、焰慧地、

jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì
极难胜地、现前地、远行地、不动地、善慧

dì fǎ yún dì kě dé wú wǔ yǎn kě dé yì wú liù shéntōng kě dé
地、法云地可得；无五眼可得，亦无六神通可得；

wú fó shí lì kě dé yì wú sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí
无佛十力可得，亦无四无所畏、四无碍解、大慈、

dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ kě dé wú sān shí
大悲、大喜、大舍、十八佛不共法可得；无三十

èr dà shì xiàng kě dé yì wú bā shí suí hǎo kě dé wú wú wàng shī
二大士相可得，亦无八十随好可得；无无忘失

fǎ kě dé yì wú héng zhù shě xìng kě dé wú yī qiè zhì kě dé yì
法可得，亦无恒住舍性可得；无一切智可得，亦

wú dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì kě dé wú yù liú guǒ kě dé yì
无道相智、一切相智可得；无预流果可得，亦
wú yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú jué pú tí kě dé wú yī
无一来、不还、阿罗汉果、独觉菩提可得；无
qiè pú sà mó hē sà xíng kě dé yì wú zhū fó wú shàng zhèng děng pú
切菩萨摩诃萨行可得，亦无诸佛无上正等菩
tí kě dé wú xíng pú sà mó hē sà xíng zhě kě dé yì wú xíng wú shàng
提可得；无行菩萨摩诃萨行者可得，亦无行无上
zhèng děng pú tí zhě kě dé shàn xiàn rú shì zhū fǎ jiē yī shì sù yán
正等菩提者可得。善现，如是诸法皆依世俗言
shuō shī shè bù yī shèng yì
说施設，不依胜义。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng ā nì duō
“善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，
cóng chū fā xīn suī jí měng lì wèi zhū yǒu qíng xíng pú tí xíng ér yú cǐ
从初发心虽极猛利为诸有情行菩提行，而于此
xīn dōu wú suǒ dé yú zhū yǒu qíng yì wú suǒ dé yú dà pú tí yì wú
心都无所得，于诸有情亦无所得，于大菩提亦无
suǒ dé yú fó pú sà yì wú suǒ dé
所得，于佛、菩萨亦无所得。”

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò yī qiè fǎ
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若一切法
dōu wú suǒ yǒu jiē bù kě dé yún hé pú sà mó hē sà xíng pú tí xíng
都无所有，皆不可得，云何菩萨摩诃萨行菩提行？
yún hé néng dé wú shàng pú tí
云何能得无上菩提？”

fó gào shàn xiàn yú yì yún hé rǔ yú xiān shí yī zhǐ duàn
佛告善现：“于意云何？汝于先时依止断
jiè duàn zhū fán nǎo dé wú lòu gēn zhù wú jiàn dìng dé yù liú guǒ ruò
界，断诸烦恼得无漏根，住无间定得预流果，若
yī lái guǒ ruò bù huán guǒ ruò ā luó hàn guǒ rǔ yú bǐ shí pō jiàn
一来果、若不还果、若阿罗汉果，汝于彼时颇见
yǒu qíng ruò xīn ruò dào ruò zhū dào guǒ yǒu kě dé fǒu
有情若心、若道、若诸道果有可得不？”

shàn xiàn dá yán fú yě shì zūn fú yě shàn shì
善现答言：“不也！世尊！不也！善逝！”

fó yán shàn xiàn ruò rǔ bǐ shí dōu wú suǒ dé yún hé yán
佛言：“善现，若汝彼时都无所得，云何言

dé ā luó hàn guǒ ? ”
得阿罗汉果？”

shàn xiàn dá yán yī shì sù shuō bù yī shèng yì
善现答言：“依世俗说，不依胜义。”

fó gào shàn xiàn rú shì rú shì rú nǚ suǒ shuō zhū pú
佛告善现：“如是！如是！如汝所说。诸菩

sà mó hē sà yì fù rú shì yī shì sù shuō xíng pú tí xíng jí dé wú
萨摩诃萨亦复如是，依世俗说行菩提行及得无

shàng zhèng děng pú tí bù yī shèng yì
上正等菩提，不依胜义。

shàn xiàn yī shì sù gù shī shè yǒu sè shī shè yǒu shòu
“善现，依世俗故，施设有色，施设有受、

xiǎng xíng shí yī shì sù gù shī shè yǒu yǎn chù shī shè yǒu ěr
想、行、识；依世俗故，施设有眼处，施设有耳、

bí shé shēn yì chù yī shì sù gù shī shè yǒu sè chù shī
鼻、舌、身、意处；依世俗故，施设有色处，施

shè yǒu shēng xiāng wèi chù fǎ chù yī shì sù gù shī shè
设有声、香、味、触、法处；依世俗故，施设

yǒu yǎn jiè shī shè yǒu ěr bí shé shēn yì jiè yī shì sù
有眼界，施设有耳、鼻、舌、身、意识界；依世俗

gù shī shè yǒu sè jiè shī shè yǒu shēng xiāng wèi chù fǎ
故，施设有色界，施设有声、香、味、触、法

jiè yī shì sù gù shī shè yǒu yǎn shí jiè shī shè yǒu ěr bí
界；依世俗故，施设有眼识界，施设有耳、鼻、

shé shēn yì shí jiè yī shì sù gù shī shè yǒu yǎn chù shī shè
舌、身、意识界；依世俗故，施设有眼触，施设

yǒu ěr bí shé shēn yì chù yī shì sù gù shī shè yǒu yǎn
有耳、鼻、舌、身、意触；依世俗故，施设有眼

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu shī shè yǒu ěr bí shé shēn yì
触为缘所生诸受，施设有耳、鼻、舌、身、意

chù wéi yuán suǒ shēng zhū shòu yī shì sù gù shī shè yǒu dì jiè shī
触为缘所生诸受；依世俗故，施设有地界，施

shè yǒu shuǐ huǒ fēng kōng shí jiè yī shì sù gù shī shè yǒu
设有水、火、风、空、识界；依世俗故，施设有

yīn yuán shī shè yǒu děng wú jiàn yuán suǒ yuán yuán zēng shàng yuán
因缘，施设有等无间缘、所缘缘、增上缘；

yī shì sù gù shī shè yǒu cóng yuán suǒ shēng zhū fǎ yī shì sù gù
依世俗故，施设有从缘所生诸法；依世俗故，

shī shè yǒu wú míng shī shè yǒu xíng shí míng sè liù chù chù
施设有无明，施设有行、识、名色、六处、触、
shòu ài qǔ yǒu shēng lǎo sǐ chóu tàn kǔ yōu nǎo yī shì
受、爱、取、有、生、老死愁叹苦忧恼；依世
sú gù shī shè yǒu bù shī bō luó mì duō shī shè yǒu jìng jiè ān rěn
俗故，施设有布施波罗蜜多，施设有净戒、安忍、
jīng jìn jìng lǜ bō rě bō luó mì duō yī shì sú gù shī shè yǒu
精进、静虑、般若波罗蜜多；依世俗故，施设有
nèi kōng shī shè yǒu wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng
内空，施设有外空、内外空、空空、大空、胜
yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn
义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散
kōng wú biàn yì kōng běn xìng kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng
空、无变异空、本性空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìng kōng yī shì sú gù shī shè yǒu sì niàn zhù shī shè yǒu sì zhèng
自性空；依世俗故，施设有四念住，施设有四正
duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī bā shèng dào
断、四神足、五根、五力、七等觉支、八圣道
zhī yī shì sú gù shī shè yǒu kǔ shèng dì shī shè yǒu jí miè
支；依世俗故，施设有苦圣谛，施设有集、灭、
dào shèng dì yī shì sú gù shī shè yǒu sì jìng lǜ shī shè yǒu sì
道圣谛；依世俗故，施设有四静虑，施设有四
wú liàng sì wú sè dìng yī shì sú gù shī shè yǒu bā jiě tuō shī
无量、四无色定；依世俗故，施设有八解脱，施
shè yǒu bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù yī shì sú gù
设有八胜处、九次第定、十遍处；依世俗故，
shī shè yǒu tuó luó ní mén shī shè yǒu sān mó dì mén yī shì sú gù
施设有陀罗尼门，施设有三摩地门；依世俗故，
shī shè yǒu kōng jiě tuō mén shī shè yǒu wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén
施设有空解脱门，施设有无相、无愿解脱门；
yī shì sú gù shī shè yǒu jí xǐ dì shī shè yǒu lí gòu dì fā guāng
依世俗故，施设有极喜地，施设有离垢地、发
dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì yuǎn xíng dì bú
地、焰慧地、极难胜地、现前地、远行地、不
dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì yī shì sú gù shī shè yǒu wǔ yǎn
动地、善慧地、法云地；依世俗故，施设有五眼，

shī shè yǒu liù shéntōng yī shì sù gù shī shè yǒu fó shí lì shī shè
施设有六神通；依世俗故，施设有佛十力，施设
yǒu sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà
有四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、大
shě shí bā fó bú gòng fǎ yī shì sù gù shī shè yǒu sān shí èr dà
舍、十八佛不共法；依世俗故，施设有三十二大
shì xiàng shī shè yǒu bā shí suí hǎo yī shì sù gù shī shè yǒu wú wàng
士相，施设有八十随好；依世俗故，施设有无忘
shī fǎ shī shè yǒu héng zhù shě xìng yī shì sù gù shī shè yǒu yī qiè
失法，施设有恒住舍性；依世俗故，施设有的一切
zhì shī shè yǒu dào xiàng zhì yī qiè xiàng zhì yī shì sù gù shī
智，施设有道相智、一切相智；依世俗故，施
shè yǒu yù liú guǒ shī shè yǒu yī lái bù huán ā luó hàn guǒ dú
设有预流果，施设有一来、不还、阿罗汉果、独
jué pú tí yī shì sù gù shī shè yǒu yī qiè pú sà mó hē sà xíng
觉菩提；依世俗故，施设有的一切菩萨摩诃萨行，
shī shè yǒu zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí yī shì sù gù shī shè yǒu
施设有诸佛无上正等菩提；依世俗故，施设有
yǒu qíng shī shè yǒu pú sà zhū fó shì zūn bù yī shèng yì
有情，施设有菩萨、诸佛世尊，不依胜义。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà bú jiàn yǒu fǎ néng yú wú
“善现，诸菩萨摩诃萨不见有法能于无
shàng zhèng děng pú tí yǒu zēng yǒu jiǎn yǒu yì yǒu sǔn yī yī qiè fǎ
上正等菩提有增有减、有益有损，以一切法
běn xìng kōng gù
本性空故。

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú yī qiè fǎ guān běn xìng
“善现，诸菩萨摩诃萨于一切法，观本性
kōng shàng bù kě dé kuàng chū fā xīn ér yǒu kě dé kuàng xiū bù shī
空尚不可得，况初发心而有可得！况修布施
bō luó mì duō ér yǒu kě dé kuàng xiū jìng jiè ān rěn jīng jìn
波罗蜜多而有可得！况修净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō ér yǒu kě dé kuàng zhù nèi kōng ér yǒu
静虑、般若波罗蜜多而有可得！况住内空而有
kě dé kuàng zhù wài kōng nèi wài kōng kōng kōng dà kōng shèng
可得！况住外空、内外空、空空、大空、胜
yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn
义空、有为空、无为空、毕竟空、无际空、散

kōng wú biàn yì kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng
空、无变异空、本性空、自相空、共相空、
yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng
一切法空、不可得空、无性空、自性空、无性
zì xìngkōng ér yǒu kě dé kuàng xiū sì niànzhù ér yǒu kě dé kuàng
自性空而有可得！况修四念住而有可得！况
xiū sì zhèngduàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī dèngjué zhī
修四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、
bā shèngdào zhī ér yǒu kě dé kuàngzhù kǔ shèng dì ér yǒu kě dé
八圣道支而有可得！况住苦圣谛而有可得！
kuàngzhù jí miè dào shèng dì ér yǒu kě dé kuàng xiū sì jìng lù
况住集、灭、道圣谛而有可得！况修四静虑
ér yǒu kě dé kuàng xiū sì wú liàng sì wú sè dìng ér yǒu kě dé
而有可得！况修四无量、四无色定而有可得！
kuàng xiū bā jiě tuō ér yǒu kě dé kuàng xiū bā shèngchù jiǔ cì dì
况修八解脱而有可得！况修八胜处、九次第
dìng shí biànchù ér yǒu kě dé kuàng xiū tuó luó ní mén ér yǒu kě dé
定、十遍处而有可得！况修陀罗尼门而有可得！
kuàng xiū sān mó dì mén ér yǒu kě dé kuàng xiū kōng jiě tuō mén ér yǒu
况修三摩地门而有可得！况修空解脱门而有
kě dé kuàng xiū wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén ér yǒu kě dé kuàng
可得！况修无相、无愿解脱门而有可得！况
xiū jí xǐ dì ér yǒu kě dé kuàng xiū lí gòu dì fā guāng dì yàn
修极喜地而有可得！况修离垢地、发光地、焰
huì dì jí nánshèng dì xiànrán dì yuǎnxíng dì bú dòng dì
慧地、极难胜地、现前地、远行地、不动地、
shàn huì dì fǎ yún dì ér yǒu kě dé kuàng xiū wǔ yǎn ér yǒu kě dé
善慧地、法云地而有可得！况修五眼而有可得！
kuàng xiū liù shéntōng ér yǒu kě dé kuàng xiū fó shí lì ér yǒu kě dé
况修六神通而有可得！况修佛十力而有可得！
kuàng xiū sì wú suǒ wèi sì wú ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ
况修四无所畏、四无碍解、大慈、大悲、大喜、
dà shě shí bā fó bú gòng fǎ ér yǒu kě dé kuàng xiū sān shí èr dà
大舍、十八佛不共法而有可得！况修三十二大
shì xiàng ér yǒu kě dé kuàng xiū bā shí suí hǎo ér yǒu kě dé kuàng
士相而有可得！况修八十随好而有可得！况
xiū wú wàng shī fǎ ér yǒu kě dé kuàng xiū héngzhù shěxìng ér yǒu kě
修无忘失法而有可得！况修恒住舍性而有可

dé kuàng xiū yī qiè zhì ér yǒu kě dé kuàng xiū dào xiàng zhì yī
得！况修一切智而有可得！况修道相智、一
qiè xiàng zhì ér yǒu kě dé kuàng xiū yī qiè pú sà mó hē sà xíng ér yǒu
切相智而有可得！况修一切菩萨摩诃萨行而有
kě dé kuàng xiū zhū fó wú shàng zhèng děng pú tí ér yǒu kě dé
可得！况修诸佛无上正等菩提而有可得！

shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà yú suǒ xiū zhù yī qiè fó fǎ
“善现，诸菩萨摩诃萨于所修住一切佛法
ruò yǒu suǒ dé wú yǒu shì chù rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē
若有所得，无有是处。如是，善现，诸菩萨摩诃
sà xiū xíng wú shàng zhèng děng pú tí zhèng dé wú shàng zhèng děng pú
萨修行无上正等菩提，证得无上正等菩
tí ráo yì yǒu qíng cháng wú jiàn duàn
提，饶益有情常无间断。”

chū fēn chéng shú yǒu qíng pǐn dì qī shí yī zhī yī
初分成熟有情品第七十一之一

ěr shí jù shòu shàn xiàn bó fó yán shì zūn ruò pú sà mó
尔时，具寿善现白佛言：“世尊！若菩萨摩
hē sà xiū xíng bù shī bō luó mì duō xiū xíng jìng jiè ān rěn jīng jìn
诃萨修行布施波罗蜜多，修行净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō ān zhù nèi kōng ān zhù wài kōng nèi
静虑、般若波罗蜜多；安住内空，安住外空、内
wài kōng kōng kōng dà kōng shèng yì kōng yǒu wéi kōng wú wéi
外空、空空、大空、胜义空、有为空、无为
kōng bì jìng kōng wú jì kōng sàn kōng wú biàn yì kōng běn xìng
空、毕竟空、无际空、散空、无变异空、本性
kōng zì xiàng kōng gòng xiàng kōng yī qiè fǎ kōng bù kě dé kōng
空、自相空、共相空、一切法空、不可得空、
wú xìng kōng zì xìng kōng wú xìng zì xìng kōng xiū xíng sì niàn zhù
无性空、自性空、无性自性空；修行四念住，
xiū xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī děng jué zhī
修行四正断、四神足、五根、五力、七等觉支、
bā shèng dào zhī ān zhù kǔ shèng dì ān zhù jí miè dào shèng
八圣道支；安住苦圣谛，安住集、灭、道圣
dì xiū xíng sì jìng lù xiū xíng sì wú liàng sì wú sè dìng xiū xíng
谛；修行四静虑，修行四无量、四无色定；修行

bā jiě tuō xiū xíng bā shèng chù jiǔ cì dì dìng shí biàn chù xiū
八解脱，修行八胜处、九次第定、十遍处；修
xíng tuó luó ní mén xiū xíng sān mó dì mén xiū xíng kōng jiě tuō mén
行陀罗尼门，修行三摩地门；修行空解脱门，
xiū xíng wú xiàng wú yuàn jiě tuō mén xiū xíng jí xǐ dì xiū xíng lí
修行无相、无愿解脱门；修行极喜地，修行离
gòu dì fā guāng dì yàn huì dì jí nán shèng dì xiàn qián dì
垢地、发光地、焰慧地、极难胜地、现前地、
yuǎn xíng dì bú dòng dì shàn huì dì fǎ yún dì xiū xíng wǔ yǎn
远行地、不动地、善慧地、法云地；修行五眼，
xiū xíng liù shén tōng xiū xíng fó shí lì xiū xíng sì wú suǒ wèi sì wú
修行六神通；修行佛十力，修行四无所畏、四无
ài jiě dà cí dà bēi dà xǐ dà shě shí bā fó bú gòng fǎ
碍解、大慈、大悲、大喜、大舍、十八佛不共法；
xiū xíng sān shí èr dà shì xiàng bā shí suí hǎo xiū xíng wú wàng shī fǎ
修行三十二大士相、八十随好；修行无忘失法，
xiū xíng héng zhù shě xìng xiū xíng yī qiè zhì xiū xíng dào xiàng zhì yī
修行恒住舍性；修行一切智，修行道相智、一
qiè xiàng zhì xiū xíng yī qiè pú sà mó hē sà xíng xiū xíng zhū fó wú
切相智；修行一切菩萨摩诃萨行，修行诸佛无
shàng zhèng děng pú tí xiū xíng pú sà dào ruò wèi yuán mǎn bù néng
上正等菩提；修行菩萨道，若未圆满，不能
zhèng dé suǒ qiú wú shàng zhèng děng pú tí shì zūn yún hé pú sà mó
证得所求无上正等菩提。世尊！云何菩萨摩
hē sà xiū pú sà dào lìng dé yuán mǎn néng zhèng wú shàng zhèng děng pú
诃萨修菩萨道令得圆满，能证无上正等菩
tí
提？”

fó gào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
佛告善现：“若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜

duō fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng bù shī bō luó mì duō shí bù dé bù shī
多，方便善巧修行布施波罗蜜多时，不得布施，
bù dé néng shī bù dé suǒ shī bù dé suǒ wéi yì bù yuǎn lí rú
不得能施，不得所施，不得所为，亦不远离如
shì zhū fǎ ér xíng bù shī bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà zé néng
是诸法而行布施波罗蜜多，是菩萨摩诃萨则能
yuán mǎn xiū pú sà dào shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě
圆满修菩萨道。善现，若菩萨摩诃萨修行般若

bō luó mì duō fāngbiànshànqiǎo xiū xíngjìng jiè ān rěn jīng jìn
波罗蜜多，方便善巧修行净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bō luó mì duō shí bù dé jìng jiè ān rěn jīng jìn
静虑、般若波罗蜜多时，不得净戒、安忍、精进、
jìng lù bō rě bù dé néng xiū bù dé suǒ xiū bù dé suǒ wéi
静虑、般若，不得能修，不得所修，不得所为，
yì bù yuǎn lí rú shì zhū fǎ ér xíngjìng jiè ān rěn jīng jìn jìng lù
亦不远离如是诸法而行净戒、安忍、精进、静虑、
bō rě bō luó mì duō shì pú sà mó hē sà zé néngyuánmǎn xiū pú sà
般若波罗蜜多，是菩萨摩诃萨则能圆满修菩萨
dào rú shì shànxiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì
道。如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜
duō fāngbiànshànqiǎo xiū pú sà dào lìng dé yuánmǎn néngzhèng wú
多，方便善巧修菩萨道令得圆满，能证无
shàngzhèngděng pú tí
上正等菩提。

shànxiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，
fāngbiànshànqiǎo ān zhù nèikōng shí bù dé nèikōng bù dé néngzhù
方便善巧安住内空时，不得内空，不得能住，
bù dé suǒ zhù bù dé suǒ wéi yì bù yuǎn lí rú shì zhū fǎ ér zhù nèi
不得所住，不得所为，亦不远离如是诸法而住内
kōng shì pú sà mó hē sà zé néngyuánmǎn xiū pú sà dào shànxiàn
空，是菩萨摩诃萨则能圆满修菩萨道。善现，
ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō shí fāngbiànshàn
若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多时³⁶，方便善
qiǎo ān zhù wàikōng nèi wàikōng kōngkōng dàkōng shèng yì kōng
巧安住外空、内外空、空空、大空、胜义空、
yǒuwéikōng wúwéikōng bì jìngkōng wú jì kōng sànkōng wú
有为空、无为空、毕竟空、无际空、散空、无
biàn yì kōng běnxìngkōng zì xiàngkōng gòngxiàngkōng yī qiè fǎ
变异空、本性空、自相空、共相空、一切法
kōng bù kě dé kōng wú xìngkōng zì xìngkōng wú xìng zì xìngkōng
空、不可得空、无性空、自性空、无性自性空
shí bù dé wàikōng nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng bù dé néngzhù bù
时，不得外空乃至无性自性空，不得能住，不

³⁶ 大正藏：多；永乐北藏及龙藏：多时

dé suǒ zhù bù dé suǒ wéi yì bù yuǎn lí rú shì zhū fǎ ér zhù wàikōng
得所住，不得所为，亦不远离如是诸法而住外空
nǎi zhì wú xìng zì xìngkōng shì pú sà mó hē sà zé néng yuán mǎn xiū
乃至无性自性空，是菩萨摩诃萨则能圆满修
pú sà dào rú shì shàn xiàn zhū pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō
菩萨道。如是，善现，诸菩萨摩诃萨修行般若波
luó mì duō fāng biàn shàn qiǎo xiū pú sà dào lìng dé yuán mǎn néng zhèng
罗蜜多，方便善巧修菩萨道令得圆满，能证
wú shàng zhèng děng pú tí
无上正等菩提。

shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō
“善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，
fāng biàn shàn qiǎo xiū xíng sì niàn zhù shí bù dé sì niàn zhù bù dé néng
方便善巧修行四念住时，不得四念住，不得能
xiū bù dé suǒ xiū bù dé suǒ wéi yì bù yuǎn lí rú shì zhū fǎ ér
修，不得所修，不得所为，亦不远离如是诸法而
xiū sì niàn zhù shì pú sà mó hē sà zé néng yuán mǎn xiū pú sà dào
修四念住，是菩萨摩诃萨则能圆满修菩萨道。
shàn xiàn ruò pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō fāng biàn
善现，若菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，方便
shàn qiǎo xiū xíng sì zhèng duàn sì shén zú wǔ gēn wǔ lì qī
善巧修行四正断、四神足、五根、五力、七
děng jué zhī bā shèng dào zhī shí bù dé sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng
等觉支、八圣道支时，不得四正断乃至八圣
dào zhī bù dé néng xiū bù dé suǒ xiū bù dé suǒ wéi yì bù yuǎn
道支，不得能修，不得所修，不得所为，亦不
lí rú shì zhū fǎ ér xiū sì zhèng duàn nǎi zhì bā shèng dào zhī shì pú
离如是诸法而修四正断乃至八圣道支，是菩
sà mó hē sà zé néng yuán mǎn xiū pú sà dào rú shì shàn xiàn zhū
萨摩诃萨则能圆满修菩萨道。如是，善现，诸
pú sà mó hē sà xiū xíng bō rě bō luó mì duō fāng biàn shàn qiǎo xiū pú
菩萨摩诃萨修行般若波罗蜜多，方便善巧修菩
sà dào lìng dé yuán mǎn néng zhèng wú shàng zhèng děng pú tí
萨道令得圆满，能证无上正等菩提。

bǔ quēzhēnyán
补阙真言

(三遍)

ná mó hē là dá nà duō là yè yē qié là qié là jù zhù jù zhù mó
南無喝啰怛那.哆啰夜耶.佉啰佉啰.俱住俱住.摩
là mó là hǔ là hōng hè hè sū dá ná hōng pō mò ná suō pó
啰摩啰.虎啰.吽.贺贺.苏怛拏.吽.泼抹拏.娑婆
hē
诃.

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

ná mó bō rě huì shàng fó pú sà
南無般若会上佛菩萨 (合掌三称)

huíxiàng jì
回向偈

(一遍)

yuàn yǐ cǐ gōng dé zhuāngyán fó jìng tǔ
愿以此功德 庄严佛净土
shàngbào sì chóng ēn xià jì sān tú kǔ
上报四重恩 下济三途苦
ruò yǒu jiàn wén zhě xī fā pú tí xīn
若有见闻者 悉发菩提心
jìn cǐ yī bào shēn tóngshēng jí lè guó
尽此一报身 同生极乐国

shí fāng sān shì yí qiè fó yí qiè pú sà mó hē sà mó hē bō
十方三世一切佛.一切菩萨摩诃萨.摩诃般

rě bō luó mì
若波罗蜜

南无护法韦驮尊天菩萨

此咒置经书中可灭误跨之罪